

ESCAPE THE WEB

HET ONTWIKKELEN VAN EEN INTERACTIEVE
ARMOEDEWANDELING VOOR CURSISTEN VAN CVO MIRAS
BACHELORPROEF

Andrea Perez Ortega	Bachelor in het sociaal werk
Julie Mahieu	Bachelor in de orthopedagogie
Kaat Lapon	Bachelor in de orthopedagogie
Lindsey Monchy	Bachelor in het sociaal werk
Melissa Lauwers	Bachelor in de orthopedagogie
Milan De Ly	Bachelor in het sociaal werk
Sarah Vermeulen	Bachelor in het sociaal werk

Bachelorproefbegeleider: Myriam Ernalsteen
Academiejaar 2021 – 2022

ESCAPE THE WEB

HET ONTWIKKELEN VAN EEN INTERACTIEVE
ARMOEDEWANDELING VOOR CURSISTEN VAN CVO MIRAS
BACHELORPROEF

Andrea Perez Ortega	Bachelor in het sociaal werk
Julie Mahieu	Bachelor in de orthopedagogie
Kaat Lapon	Bachelor in de orthopedagogie
Lindsey Monchy	Bachelor in het sociaal werk
Melissa Lauwers	Bachelor in de orthopedagogie
Milan De Ly	Bachelor in het sociaal werk
Sarah Vermeulen	Bachelor in het sociaal werk

Bachelorproefbegeleider: Myriam Ernalsteen
Academiejaar 2021 – 2022

VOORWOORD

Wij zijn zeven studenten die een bacheloropleiding volgen binnen Sociaal Agogisch werk. We werkten acht weken lang, in een interdisciplinaire groep, intensief samen. Als slotstuk van onze opleiding kozen wij voor een bachelorproef in samenwerking met cvo MIRAS te Kortrijk. De groep was samengesteld uit studenten met volgende disciplines: Bachelor in Sociaal Werk en Bachelor in Orthopedagogie. Deze bachelorproef vormt een schriftelijke weergave van het proces in de ontwikkeling van ons eindproduct.

Tijdens deze interdisciplinaire bachelorproef verdiepten we ons in de thema's armoede en sociale uitsluiting. Aan de hand van deze thema's hebben wij een activerende methodiek ontwikkeld. Om deze activerende methodiek te realiseren hebben wij een uitgebreide literatuuranalyse gedaan, interviews afgenomen en een informele participatieve observatie uitgevoerd bij onze doelgroep.

Tijdens een periode van acht weken hebben we onderzoek verricht naar armoede en sociale uitsluiting en onze activerende methodiek hiermee vormgegeven. Het was een periode waarin we geleerd hebben om een valide en betrouwbare bachelorproef uit te werken. Dit deden we niet alleen. Daarom willen wij bij deze de personen bedanken die ons tijdens het uitwerken van deze bachelorproef wijze raad hebben gegeven, ons geholpen en ondersteund hebben.

Als eerste willen wij onze bachelorproefbegeleider, Myriam Ernalsteen bedanken. Zij heeft ons gedurende de acht weken, dag na dag, intensief begeleid. We konden telkens bij haar terecht voor vragen en feedback.

Daarnaast willen wij de organisatie cvo MIRAS bedanken. In het bijzonder onze projectindieners en coördinator Els Raepsaet. Ze volgde ons werk nauwgezet op. We willen haar in het bijzonder bedanken omdat ze ons elke week bemoedigde en klaarstond om feedback te geven. Zij verschaftte ons de nodige materialen om onze activerende methodiek tot stand te kunnen brengen. Tevens willen wij ook docent Magalie Callebaut bedanken. Haar enthousiasme zorgde voor een extra drijfkracht, daarnaast gaf ze ons telkens duidelijke richtlijnen.

Naast de samenwerking met Els Raepsaet, Magalie Callebaut en Myriam Ernalsteen willen wij ook het onderzoeksteam van VIVES Kortrijk bedanken. Zij zijn een grote hulp geweest bij het opstellen van ons eindrapport. Met hun expertise hielpen ze ons om op een correcte wijze zaken te structureren en uit te schrijven.

Verder willen wij graag de externe personen of figuranten bedanken om een rol te vervullen in de video's. Zonder hen was het niet mogelijk om een realiteitsgetrouw armoedeverhaal te brengen. Door hun bijdrage kwam het eindproduct helemaal tot zijn recht.

Tot slot willen wij zowel de vier interne medewerkers van cvo MIRAS als de externe organisaties en externe experts, die aan ons kwalitatief onderzoek hebben meegewerkt, bedanken. Dit zijn: een leerkracht ervaringsdeskundige, een opgeleide ervaringsdeskundige, een leerkracht Nederlands als tweede taal, een teamverantwoordelijke te cvo MIRAS, het OCMW Kortrijk, het CAW Kortrijk, Poverello Kortrijk, vzw Wieder Brugge, een expert en schepen van Stad Kortrijk en een straathoekwerker. Door de interviews met deze personen kwamen we tot een dieper inzicht in de thema's armoede en sociale uitsluiting en konden we zo onze activerende methodiek ontwikkelen.

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	3
INHOUDSTAFEL	5
LIJST MET BIJZONDERE AFKORTINGEN	7
LIJST MET GEBRUIKTE FIGUREN/TABELLEN/VERGELIJKINGEN	9
INLEIDING	10
HOOFDSTUK 1: CENTRUM VOOR VOLWASSENONDERWIJS MIRAS	12
1.1. <i>Situering organisatie</i>	12
1.2. <i>unicatie</i>	14
1.3. <i>Doelstellingen project</i>	14
DEEL 1: LITERATUURANALYSE	16
HOOFDSTUK 2: ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING	16
2.1. <i>Betekenis armoede</i>	16
2.2. <i>Betekenis sociale uitsluiting</i>	20
2.3. <i>Oorzaken armoede</i>	22
2.4. <i>Meten van armoede – verschillende indicatoren</i>	24
2.5. <i>Invloed van socio-demografische indicatoren</i>	26
2.6. <i>Invloed van geografische verschillen</i>	28
2.7. <i>Referentiebudgetten</i>	30
2.8. <i>Armoede doorheen de tijd</i>	31
2.9. <i>Organisaties die strijden tegen armoede en sociale uitsluiting</i>	37
2.10. <i>Vlaamse, lokale en internationale maatregelen</i>	42
2.11. <i>Armoede en sociale uitsluiting in beeld</i>	44
2.12. <i>Invloed van hedendaagse maatschappelijke situaties</i>	63
HOOFDSTUK 3: SENSIBILISEREN.....	69
3.1. <i>Begrip sensibiliseren</i>	69
3.2. <i>Ontwikkelen van een activerende methodiek</i>	73
3.3. <i>Klare taal</i>	75
3.4. <i>Good Practices</i>	76
DEEL 2: METHODOLOGIE	80
HOOFDSTUK 4: KWALITATIEF ONDERZOEK	80
4.1. <i>Onderzoeksplan</i>	80
4.2. <i>Populatie en de steekproef</i>	83
4.3. <i>Interviews</i>	84
4.4. <i>Participerende observatie</i>	99
DEEL 3: ACTIVERENDE METHODIEK	104
HOOFDSTUK 5: ARMOEDEWANDELING MET ESCAPE-ELEMENTEN.....	104
5.1. <i>Doelstellingen</i>	104
5.2. <i>Motivering vanuit de literatuur en kwalitatief onderzoek</i>	105
5.3. <i>Uitwerking</i>	107
BESLUIT	117
REFERENTIELIJST	119
BIJLAGEN.....	134

BIJLAGE 1: INTERVIEWSCHEMA DOCENT EN ERVARINGSDESKUNDIGE CVO MIRAS	134
BIJLAGE 2: INTERVIEWSCHEMA POLITICUS EN BELEIDMAKER KORTRIJK	137
BIJLAGE 3: INTERVIEWSCHEMA MEDEWERKER OCMW KORTRIJK	140
BIJLAGE 4: INTERVIEWSCHEMA MEDEWERKER POVERELLO KORTRIJK	143
BIJLAGE 5: INTERVIEWSCHEMA COACH KLARE TAAL/DOCENT NT-2 CVO MIRAS.....	146
BIJLAGE 6: INTERVIEWSCHEMA DOCENT/TEAMVERANTWOORDELIJKE CVO MIRAS.....	149
BIJLAGE 7: INTERVIEWSCHEMA MEDEWERKER VZW WIEDER	152
BIJLAGE 8: INTERVIEWSCHEMA STRAATHOEKWERKER KORTRIJK	155
BIJLAGE 9: INTERVIEWSCHEMA MEDEWERKER CAW KORTRIJK.....	158
BIJLAGE 10: FORMULIER INFORMED CONSENT	161
BIJLAGE 11: UITNODIGINGSMAIL INTERVIEWS ORGANISATIES.....	162
BIJLAGE 12: UITNODIGINGSMAIL LEERKRACHTEN CVO MIRAS EN INDIVIDUELE EXPERTS MET BETREKKING TOT ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING	163
BIJLAGE 13: CODERINGSSCHEMA INTERVIEWS	164
BIJLAGE 14: TOESTEMMINGSVERKLARING VIDEO EN AUDIO	180

LIJST MET BIJZONDERE AFKORTINGEN

AAV: Aanvullende Algemene Vorming

AROP: Armoederisico/risico op monetaire armoede

AROPE: Risico op armoede of sociale uitsluiting

CAW: Centrum voor Algemeen Welzijnswerk

CBS: Centraal Bureau voor de Statistiek

CIB: Confederatie van Immobiliënberoepen Vlaanderen

CMO: Centrum voor Mondiaal Onderwijs

COVID-19: Coronavirus disease 2019

Cvo: Centrum voor volwassenonderwijs

EDAS: Ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting

EIGE: Europees Instituut voor Gendergelijkheid

EU-SILC: European Union – Statistics on Income and Living Conditions

FOD: Federale overheidssdienst

GPMI: Geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie

LWI: Lage werkintensiteit

MaCuSa: Maatschappij, Cultuur en Samenwerking

MSD: Materiële en sociale deprivatie

NT2: Nederlands als tweede taal

OCMW: Openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn

OECD: Organisation For Economic Co-Operation and Development

POD MI: Programmatorische Federale Overheidssdienst Maatschappelijke Integratie

RMI: Recht op Maatschappelijk Integratie

SDG: Sustainable Development Goals (Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen)

SMD: Ernstige materiële deprivatie

SMSD: Ernstige materiële en sociale deprivatie

Unia: Interfederaal Gelijkekansencentrum

UVRM: Universele Verklaring van de Rechten van de Mens

VAPA: Vlaams Actieplan Armoedebestrijding

VRT: Vlaamse Radio en- Televisieomroeporganisatie

Vzw: vereniging zonder winstoogmerk

WHO: World Health Organization

LIJST MET GEBRUIKTE FIGUREN/TABELLEN/VERGELIJKINGEN

Figuren:

FIGUUR 1: KRINGLOOP VAN DE BUITENKANT VAN ARMOEDE (DE PRIL, 2016, P. 19)	17
FIGUUR 2: DE BINNENKANT VAN ARMOEDE. (DE PRIL, 2016, P. 30)	18
FIGUUR 3: GRENSBEDRAGEN BASISBEHOEFTECRITERIUM EN NIET-VEEL-MAAR-TOEREIKENDCRITERIUM VOOR DIVERSE TYPEN HUISHOUDENS IN 2017 (NETTO MAANDBEDRAG IN EURO'S) (GODERIS, HOFF & VAN HULST, 23 NOVEMBER 2018)	30
FIGUUR 4: DE GEDRAGSVERANDERINGSCIRKEL VAN DICLEMENTE EN PROCHASKA. (GOLDSTEIN & PROCHASKA, 1991 GECITEERD IN LAGASSE, 2019, P. 129).....	70
FIGUUR 5: TOPICLIJST INFORMELE PARTICIPERENDE OBSERVATIE.....	100

Tabellen:

TABEL 1: DE 13 INDICATOREN VOOR MATERIËLE EN SOCIALE DEPRIVATIE EN ERNSTIGE MATERIËLE EN SOCIALE DEPRIVATIE (STATBEL, 24 FEBRUARI 2022-A).....	25
TABEL 2: PERCENTAGE VAN DE BEVOLKING DAT MATERIEEL EN SOCIAAL GEDEPRIVEERD IS, 2019-2021 (STATBEL, 24 FEBRUARI 2022- A)	33
TABEL 3: PERCENTAGE VAN DE BEVOLKING IN BELGIË DAT ERNSTIG MATERIEEL EN SOCIAAL GEDEPRIVEERD IS, 2019-2021 (STATBEL, 24 FEBRUARI 2022-A)	34
TABEL 4: EVOLUTIE GEMIDDELDE HUURPRIJZEN VLAANDEREN PER TYPE ACCOMMODATIE. (CIB VLAANDEREN, 12 FEBRUARI 2022). 55	
TABEL 5: TOPICLIJST INTERVIEWS	86

Vergelijkingen:

VERGELIJKING 1: DE VERSCHILLENDE ARMOEDERISICO'S IN BELGIË PER GEWEST IN 2021. (STATBEL, 28 MAART 2022)	28
VERGELIJKING 2: DE VERSCHILLENDE ARMOEDERISICO'S IN BELGIË PER PROVINCIE IN 2021. (STATBEL, 28 MAART 2022)	28
VERGELIJKING 3: EEN EVOLUTIE VAN HET ARMOEDERISICO IN BELGIË, 2010-2021 (EUROSTAT, 8 JUNI 2022)	31
VERGELIJKING 4: EVOLUTIE PER MAAND VAN HET AANTAL LEEFLOON VOLGENS HET TYPE VAN BEGUNSTIGDE, 2007-2021. GEGEVENS VAN APRIL 2022 (POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE, APRIL 2022)	35
VERGELIJKING 5: GEMIDDELD AANTAL BEGUNSTIGDEN PER MAAND VOOR VOEDSELBEDELING, 1995-2020 (BELGISCHE FEDERATIE VAN VOEDSELBANKEN, 2020)	36
VERGELIJKING 6: WERKGELEGENHEIDSGRAAD 20-64-JARIGEN VOLGENS VERSCHILLENDE KENMERKEN -- 2021 (STATBEL, 31 MAART 2022)	49

Wij zijn zeven studenten van sociaal agogisch werk uit Vives Kortrijk. We werken samen in een **interdisciplinaire** groep, samengesteld uit de opleidingen Bachelor in Orthopedagogie en Bachelor in Sociaal Werk, aan dit bachelorproefproject. Onze groep bestaat uit volgende leden: Andrea Perez Ortega, Julie Mahieu, Kaat Lapon, Lindsey Monchy, Melissa Lauwers, Milan De Ly en Sarah Vermeulen.

De bachelorproef werken we uit in samenwerking met/in opdracht van cvo MIRAS te Kortrijk. Onze bachelorproef gaat over een actueel thema, namelijk **armoede en sociale uitsluiting**. Er zijn verschillende methodieken om dit thema aan bod te laten komen binnen de lessen van cvo MIRAS. Elk jaar worden er verschillende acties georganiseerd door verscheidene organisaties in Kortrijk om de problematiek van armoede weer te geven. Een voorbeeld van good practices is de armoedewandeling van Welzijnszorg. Hierdoor ontstond het idee bij de directie en leerkrachten van cvo MIRAS om een activerende methodiek te ontwikkelen. Wij krijgen de vraag om een **activerende methodiek** te ontwikkelen om cursisten bewust te maken rond de problematiek van minderheden en de armoedeproblematiek. In de methodiek komen er lokale organisaties aan bod en worden er verhalen gebracht van mensen die in armoede leven of hebben geleefd. We slaan de brug tussen onderwijs en maatschappij, dit betekent dat we de methodiek ontwikkelen in actieve samenwerking met lokale welzijns- en armoedeorganisaties. Er wordt verwacht dat onze activerende methodiek de cursisten letterlijk 'in beweging' zet.

Wij formuleerden volgende **hoofdonderzoeksvraag**: *“Hoe kunnen we cursisten van cvo MIRAS aan de hand van een activerende methodiek laten reflecteren, in gesprek laten gaan, bewustmaken en sensibiliseren omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting?”*.

Deze vraag beantwoorden we aan de hand van twee onderzoeksmethoden: De eerste methode is een uitgebreide **literatuurstudie** rond armoede en sociale uitsluiting. Ten tweede nemen we **interviews** af met lokale organisaties, leerkrachten van cvo MIRAS en individuele experts met betrekking tot het thema armoede en sociale uitsluiting. Bijkomend deden we een informele **participerende observatie** bij de cursisten van cvo MIRAS gedaan. Uit deze observatie zullen wij geen conclusies trekken, aangezien deze niet kwalificeert als volwaardig wetenschappelijk onderzoek. Wel gebruiken we deze ter ondersteuning van onze literatuurstudie en zullen we onze bevindingen integreren bij de uitwerking van onze activerende methodiek.

Ons eindrapport bestaat uit **drie** grote delen met bijhorende hoofdstukken.

In hoofdstuk 1 zal de missie, visie en werking van **cvo MIRAS** kort worden toegelicht. Daarnaast kaderen we in dit onderdeel de doelstellingen van ons project.

In hoofdstuk 2 gaan we dieper in op de begrippen **armoede en sociale uitsluiting**. We bekijken van beide termen hun betekenis en kaderen ook mogelijke oorzaken. In dit onderdeel wordt ook uitgelegd hoe armoede wordt gemeten, de verschillende indicatoren komen aan bod. Hierna wordt er gekeken naar de impact die enkele socio-demografische indicatoren en geografische verschillen hebben op armoede en sociale uitsluiting. Daarnaast worden er twee soorten referentiebudgetten uitgelegd. Vervolgens bekijken we nog de evolutie van enkele indicatoren doorheen de tijd. We nemen in dit hoofdstuk ook enkele organisaties onder de loep die strijden tegen armoede en sociale uitsluiting. Hierna worden enkele Vlaamse, lokale en internationale maatregelen besproken. In ons voorlaatste onderdeel bekijken we de beeldvorming rond armoede en sociale uitsluiting, specifiek besteden we veel aandacht aan vooroordelen. Tot slot wordt de impact van hedendaagse maatschappelijke situaties, met name corona en digitalisering, onder de loep genomen.

In hoofdstuk 3 gaan we dieper in op het **sensibiliseren**. In dit onderdeel bekijken we wat sensibiliseren inhoudt. Daarnaast worden de termen methodiek en activerende methodiek verduidelijkt. We gaan ook kijken naar wat klare taal precies betekent. Ten slotte nemen we enkele good practices op vlak van sensibilisering onder de loep.

In hoofdstuk 4 kaderen we ons **kwalitatief onderzoek**. Eerst stellen we ons onderzoeksplan voor en schetsen we onze populatie en steekproef. Daarna gaan we dieper in op onze interviews. De opzet en resultaten worden besproken. Tot slot lichten we onze informele participerende observatie toe.

In hoofdstuk 5 lichten we onze **activerende methodiek** toe. We bakenen onze doelstellingen af en motiveren onze keuzes aan de hand van onze literatuuranalyse en ons onderzoek. Tot slot leggen we onze methodiek globaal uit en bespreken we alle elementen die aan bod komen.

1.1. SITUERING ORGANISATIE

Cvo MIRAS is een Centrum voor Volwassenenonderwijs dat erkend is door het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. **Cvo MIRAS** heeft meer dan twintig leslocaties in West-Vlaanderen. De organisatie biedt een gedifferentieerd opleidingsaanbod aan voor een heterogene groep volwassenen. Tot de doelgroep cursisten behoren zowel jonge mensen van zestien jaar als senioren. Tot deze groep behoren zowel hoogopgeleide cursisten die een bijscholing willen volgen, als cursisten die hun secundair diploma willen behalen (Centrum voor Volwassenenonderwijs MIRAS, 2021-2022).

Cvo MIRAS biedt verschillende beroepsgerichte **opleidingen** aan. In Kortrijk is dat vooral binnen het domein Zorg en Welzijn. In Ieper, Oostende, Waregem en binnenkort Brugge, biedt men andere opleidingen aan zoals boekhouden en toerisme. Daarnaast is de organisatie ook gekend voor de lessen Nederlands voor anderstaligen (cvo MIRAS, 2021-2022).

In cvo MIRAS staat eigentijds-en competentiegericht onderwijs, in samenwerking met het werkveld, centraal. Ze willen een leer- en werkomgeving creëren dat mensen **versterkt en verrijkt**, dit is meteen ook hun missie (cvo MIRAS, 2021-2022).

In hun visie staat er dat ze ‘bruggenbouwers’ willen zijn en gaan ‘verwonderen’. Verder bouwend op hun missie en visie werkten ze hun strategische **doelstellingen** uit. Deze vormen de leidraad op middellange termijn voor de beleidskeuzes die ze maken, de acties die ze ondernemen en de samenwerkingen die ze aangaan (cvo MIRAS, 2021-2022).

Daarnaast heeft de organisatie ook enkele **waarden**. Ze hechten veel belang aan het samenwerken. Ze werken in team en ondersteunen elkaar, ze delen kennis en materiaal, zien elkaar als gelijken en geloven in ieders sterkte. Ze zijn positief ingesteld en kiezen hierdoor voor een ja-cultuur. Als tweede waarde vinden ze passie belangrijk. Ze komen met goesting en enthousiasme werken. Ze zijn leergierig, ambitieus en laten zich inspireren. Ten derde is betrokkenheid ook belangrijk. Ze hebben oog en oor voor de ander, dragen bij tot een groter geheel, kiezen voor dialoog en stellen zich loyaal op. Tot slot zijn ze ook verrassend. Ze denken jong en out of the box. Ze doen meer dan het strikt noodzakelijke, zijn dynamisch, flexibel en zijn creatieve ‘doenkers’ (cvo MIRAS, 2021-2022).

Cvo MIRAS (2021-2022) voert jaarlijks actie tegen armoede. Deze actie gaat door in de week van zeventien oktober, want in deze week valt de Werelddag van verzet tegen Armoede. De problematiek rond armoede en sociale uitsluiting komt aan bod tijdens hun opleiding ‘ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting’. In andere opleidingen waarin ‘**Aanvullende Algemene Vorming**’ (AAV)

verwerkt zit, komt dit thema ook aan bod. MIRAS hecht veel belang aan het versterken en verrijken van hun cursisten, ongeacht of ze kwetsbaar zijn of niet.

De werkgroep '**Kwetsbaarheid**', die actief is in cvo MIRAS, stelt vast dat veel cursisten kwetsbaar zijn door allerlei redenen. Dit kan gaan over emotionele problemen, armoede, uitsluiting, migratieachtergrond etc. Het is net deze kwetsbaarheid dat leidt tot meerdere moeilijkheden, waaronder het vroegtijdig stopzetten van cursussen of een zwakkere positie tegenover maatschappelijke diensten (cvo MIRAS, 2021-2022).

Vanuit deze aanleiding komt de vraag naar een **project**, een activerende methodiek tot stand.

1.2. UNICATIE

1.3. DOELSTELLINGEN PROJECT

We werken een **methodiek** uit om in eerste plaats de cursisten bewust te maken van de armoedeproblematiek, de problematiek van minderheden en sociale uitsluiting. We zetten de cursisten letterlijk in beweging met onze methodiek. Hiervoor baseren we ons op good practices zoals de armoedewandeling van Welzijnszorg, die werd ontwikkeld in Kortrijk.

We brengen via onze activerende methodiek de oorzaken en gevolgen van armoede in beeld, en laten de cursisten **ervaren** wat het betekent om in armoede te leven en/of sociaal te worden uitgesloten. Verder brengen we ook verhalen van mensen in armoede en geven we informatie over enkele lokale en Vlaamse organisaties. Zij maken werk van een actief armoedebeleid en/of komen op voor minderheden. We vertalen het Vlaams verhaal naar het lokaal niveau van Kortrijk.

De **minimumdoelstelling** (cvo MIRAS, 2021-2022 & E.R., persoonlijke communicatie, mei 2022) die wij zullen bereiken is het ontwikkelen van een activerende methodiek om cursisten te sensibiliseren, te laten reflecteren en bewust te maken van de armoedeproblematiek en de sociale uitsluiting die ermee gepaard gaat. We zetten ze met onze methodiek letterlijk in beweging. Onze aanpak bevat informatie over de oorzaken en gevolgen van armoede en sociale uitsluiting, verhalen van mensen in armoede, enkele organisaties etc.

We houden, tijdens het ontwikkelen van de methodiek, rekening met de **leerplandoelstellingen** (cvo MIRAS, 2021-2022) uit het leerplan van de module Maatschappij-Cultuur-Samenwerking (MaCuSa) uit de opleiding AAV. Deze leerdoelstellingen zijn:

- De eigen opvatting aan de verschillende opvattingen over welzijn en verdeling van welvaart toetsen;
- Kenmerken, mogelijke oorzaken en gevolgen van armoede aangeven;
- Constructief omgaan met verschillen tussen mensen en levensopvattingen.

De methodiek zal **inzetbaar** zijn op de MIRAS-campus te Kortrijk en zullen ze systematisch kunnen inzetten. Niet enkel tijdens de Armoedeweek maar ook tijdens de lessen in cvo MIRAS.

Als **uitbreidingsdoelstelling** (cvo MIRAS, 2021-2022 & E.R., persoonlijke communicatie, mei 2022) kunnen we onze methodiek uitbreiden naar andere MIRAS-campusen zoals: Ieper, Oostende, Waregem en Brugge. De ontwikkelde methodiek kan dan ook in andere opleidingen van de cluster Zorg en Welzijn worden ingezet.

Het is de bedoeling dat er een actieve, direct inzetbare methodiek ontwikkeld wordt om cursisten en eventueel een breder publiek te kunnen **sensibiliseren**, te laten reflecteren, informeren en bewust te maken rond de thema's 'kwetsbaarheid, 'armoede' en 'sociale uitsluiting'. Zij kunnen op deze manier in gesprek gaan over de armoedeproblematiek en zicht krijgen op de bestaande organisaties. De methodiek biedt relevante informatie aan over armoede en sociale uitsluiting, hulpverlenende organisaties/vzw's, verhalen van mensen in armoede etc. (cvo MIRAS, 2021-2022).

Het materiaal moet ten slotte toegankelijk, niet stigmatiserend, in klare taal en laagdrempelig zijn.

DEEL 1: LITERATUURANALYSE

Om onze methodiek te ontwikkelen, maken wij gebruik van een uitgebreide literatuurstudie. Deze is gebaseerd op verschillende onderwerpen uit de onderzoeksvragen.

Armoede en sociale uitsluiting zijn twee begrippen die talrijk voorkomen in de literatuur. Logischerwijs hebben we hierdoor een uitgebreide literatuurstudie uitgewerkt om onze kennis over dit onderwerp te verbreden en de verschillende facetten van armoede en sociale uitsluiting van dichterbij te bekijken.

HOOFDSTUK 2: ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING

2.1. BETEKENIS ARMOEDE

In deze paper wordt dezelfde **definitie** van armoede gehanteerd zoals gedefinieerd door Dierckx en Vranken (2011) in het jaarboek van armoede en sociale uitsluiting. Deze gaat als volgt: “een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt de armen van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving. Deze kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.” (Dierckx & Vranken, 2011, p. 40 & Holvoet, 2019-2020).

Armoede is **multidimensionaal** (Statistics Belgium EU-SILC, 2014) en kan opgesplitst worden in enerzijds een buitenkant en anderzijds een binnenkant (Holvoet, 2019-2020; De Pril, 2016 & Moerenhout, 2020-2021).

De Pril (2016) beschrijft enkele domeinen die betrekking hebben op armoede. Het wordt omschreven als de kringloop van de **buitenkant van armoede** waarin zeven domeinen staan opgenomen. Ze staan in verbinding met elkaar, ze beïnvloeden elkaar. Alle domeinen zijn terug te vinden op figuur 1 (De Pril, 2016, p. 19).

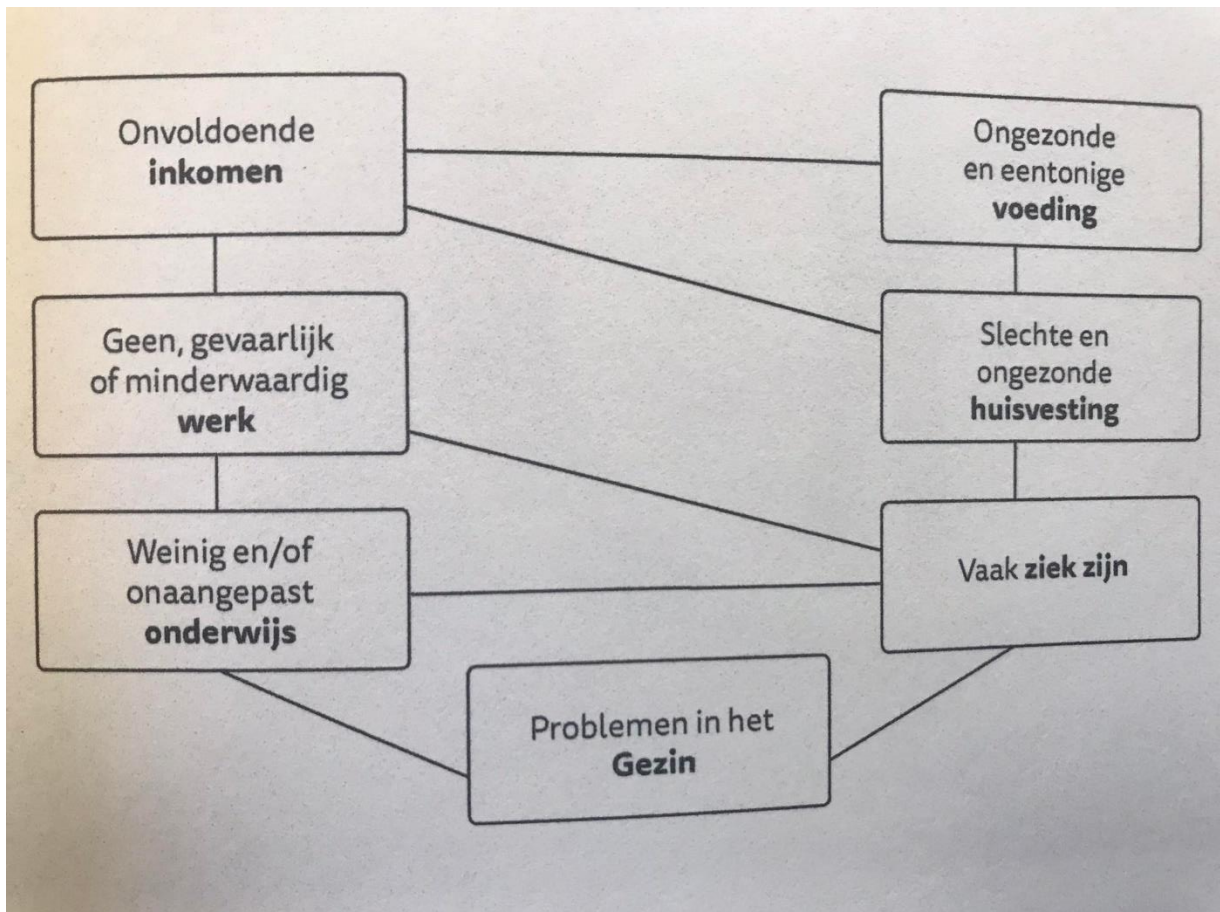
In haar cursus neemt Holvoet (2019-2020) de buitenkant van armoede onder de loep. Hiervoor keek ze naar deze **zeven domeinen**. Na haar analyse concludeert ze dat “armoede gezien kan worden als een netwerk van uitsluitingen op verschillende levensdomeinen.” (Holvoet, 2019-2020, p. 64). Een aantal grondrechten zoals het recht op gezondheidszorg, het recht op wonen, het recht op onderwijs etc. worden aangetast door armoede (Holvoet, 2019-2020).

Een getuigenis van een gezin in het boek ik ben “**iemand/niemand**” geschreven door De Pril en Didelez (2009) toont mooi aan op hoeveel vlakken armoede betrekking heeft. Het volgende fragment werd beschreven in het boek: “Over Audry’s gewone kleren deed ik haar skipakje aan. Zelf kroop ik in een

dikke slaapzak. Ik voelde me ellendig en ziek, maar ik had geen geld om naar de dokter te gaan. Bovendien bleven de rekeningen maar binnenstromen.” (De Pril & Didelez, 2009, pp. 262-263).

Alleen al in dit citaat zitten enkele domeinen verweven namelijk gezondheid, huisvesting en inkomen.

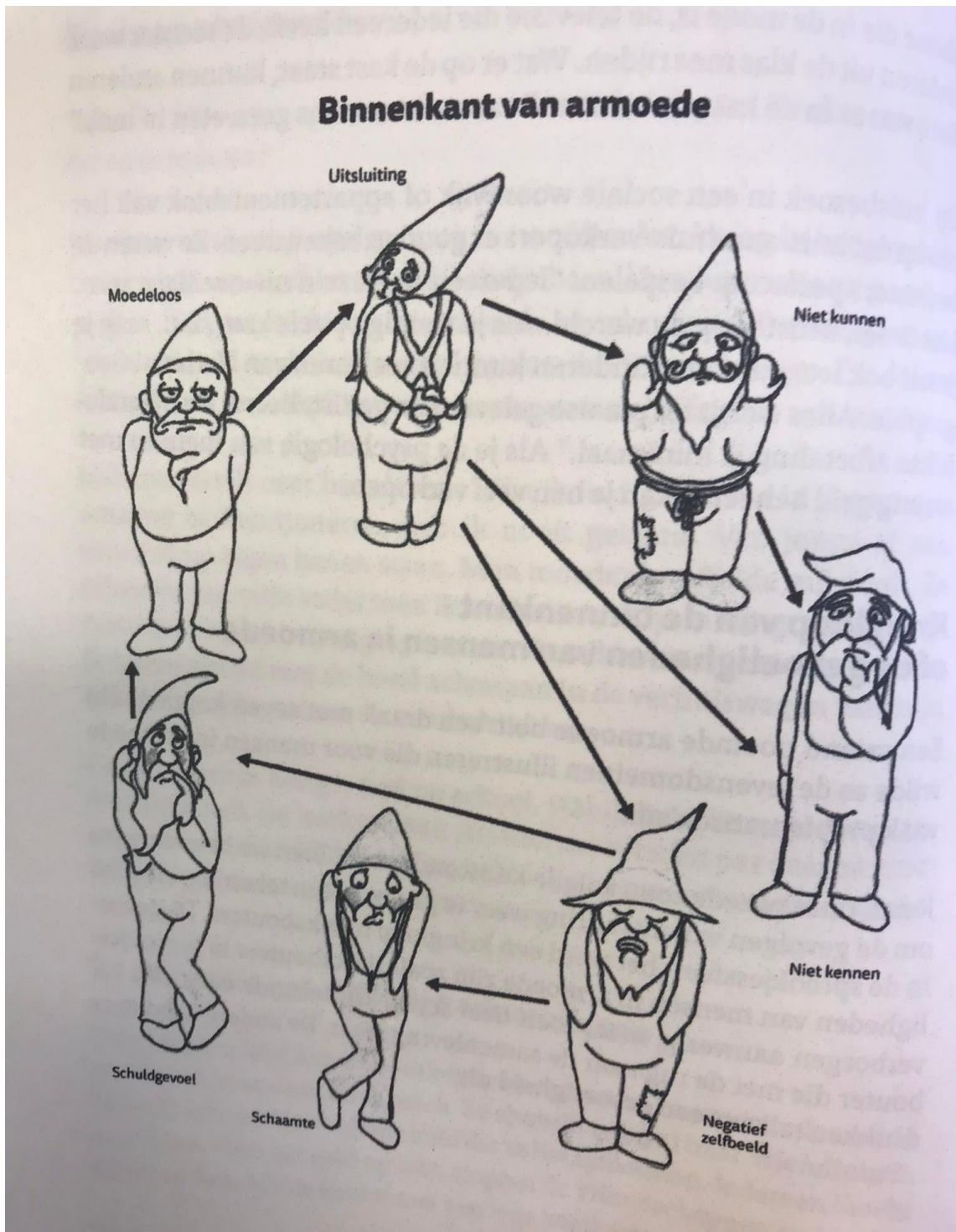
Figuur 1: Kringloop van de buitenkant van armoede (De Pril, 2016, p. 19)

In het boek van De Pril (2016) beschrijft hij de kringloop van gevoeligheden. Dit heeft betrekking op de **binnenkant van armoede**. Hij omschrijft in dit hoofdstuk enkele begrippen die gepaard gaan met deze binnenkant van armoede, met hoe mensen die in armoede leven zich effectief voelen. Zo heeft hij het over uitsluiting, schaamte, schuld, stress etc. Een volledige opsomming/weergave is te zien op figuur 2 (De Pril, 2016, p. 30). Holvoet heeft in haar cursus (2019-2020) deze binnenkant onder de loep genomen. Zij schrijft dat de binnenkant van armoede betrekking heeft op de gevoelens en het welzijn van mensen dat in armoede leven en bespreekt ook **schaamtegevoelens**, het lage zelfbeeld, de niet verworven kennis en vaardigheden etc. Moerenhout (2020-2021) omschrijft dat mensen in armoede een levenskwaliteit, die minimaal is, proberen na te streven. Dit is echter niet evident wegens de dagelijkse strijd met problemen, die soms onaangekondigd de kop op steken. Hij zegt dat mensen in armoede handelen vanuit hun gekwetste binnenkant, gekenmerkt door een diepgeworteld wantrouwen, gevoelens van machteloosheid etc.

Volgende citaten uit het boek van De Pril en Didelez (2009) illustreren mooi enkele van de gevoelens/kenmerken die gepaard gaan met de binnenkant van armoede. Zo wordt het volgende geschreven: “Ik deed er alles aan om te **verbergen** dat ik eigenlijk in een krot leefde.” (De Pril & Didelez, 2009, p. 280) en “Ik zeg altijd dingen die hem kwaad maken. Het is mijn schuld. Het is mijn verdomde schuld.” (De Pril & Didelez, 2009, p. 99).

Figuur 2: De binnenkant van armoede. (De Pril, 2016, p. 30)

Naast de binnen- en buitenkant van armoede, kan het begrip nog eens opgesplitst worden in absolute en relatieve armoede. In een les dat op de website van het Centrum voor Mondiaal Onderwijs (CMO) (z.d.) staat, schrijft men dat **absolute armoede** betrekking heeft op personen die onder de armoedegrens leven en/of op de rand van het bestaansminimum leven. Personen die in absolute armoede leven, leven vooral in ontwikkelingslanden. De Kunstbus (z.d.) bevestigt ook dat personen in absolute armoede vooral voorkomen in ontwikkelingslanden.

Zo omschrijft een les, die op de website van het CMO staat (z.d.), dat in Nederland mensen vooral in **relatieve armoede** leven. De levensomstandigheden staan centraal bij deze vorm van armoede. Het verwijst vooral naar de ongelijke verdeling van inkomens. Een persoon in relatieve armoede is niet absoluut arm, maar ze hebben wel minder dan andere mensen uit hun omgeving. Men kan niet meer met alle zaken van het normale leven meedoen wegens geldgebrek. Voorbeelden hiervan zijn het niet kunnen betalen van schoolactiviteiten, geen financiële reserves kunnen opslaan voor onverwachte tegenvallers, geen verjaardagscadeau kunnen kopen etc.

Wij gaan ervan uit dat de omschrijving van het CMO (z.d.) omtrent relatieve armoede ook kan toegepast worden in België, aangezien het ook geen ontwikkelingsland is.

Zo schrijft het Stichting Armoedefonds (z.d.) op hun website dat armoede **verschillende gevolgen** kan hebben voor een individu. Mensen in armoede kunnen minder kans hebben om een opleiding te volgen, kunnen gezondheids- en huisvestingsproblemen ondervinden, kunnen sociaal geïsoleerd worden, kunnen depressies en gevoelens zoals schaamte, eenzaamheid en stress ontwikkelen etc.

In een rapport van het Nederlands Jeugdinstituut (Kalthoff, 2018) worden de gevolgen van armoede op de **ontwikkeling van kinderen** in kaart gebracht. Er wordt geschreven dat armoede niet automatisch leidt tot problemen op lange duur, maar dat kinderen die in armoede leven een groter risico lopen om problemen te krijgen in hun ontwikkeling. Enkele voorbeelden hiervan zijn: minder onderwijskansen krijgen, meer risico lopen op kindermishandeling, een slechtere hersenontwikkeling hebben, een slechtere gezondheid ervaren etc.

Uit dit onderdeel nemen we mee dat er veel domeinen verbonden zijn met armoede, het is een **multidimensionaal** concept. Belangrijk is om niet enkel naar de buitenkant, maar ook naar de binnenkant van armoede te kijken. Veel mensen zitten verstrikt in een web van problemen, en dat heeft zijn gevolgen.

2.2. BETEKENIS SOCIALE UITSLUITING

In onderstaande bekijken we wat sociale uitsluiting betekent en hoe dit aan bod komt in de literatuur.

Dit begrip komt onder andere aan bod in de **definitie van Dierckx en Vranken** (2011). Ze vermelden namelijk in hun omschrijving volgende woorden: “een netwerk van sociale uitsluitingen” (Dierckx & Vranken, 2011 p. 40).

Het begrip sociale uitsluiting is belangrijk geworden in het **politiek debat**, zeker op Europees niveau. Het geeft betrekking op meerdere terreinen waar mensen tekorten ervaren (Bierings, Boelhouwer, Jehoel-Gijsbers & Smits, 2009).

Hoewel sociale uitsluiting een zeer breed begrip is, is het ook een begrip dat meerdere invullingen kent en bijgevolg **moeilijk te definiëren** is (Bierings, Boelhouwer, Jehoel-Gijsbers & Smits, 2008 & De Donder & Van Regenmortel, 2017). Zo schrijft Bierings (Bierings et al., 2008) dat de term gebruikt wordt zonder uit te leggen wat het betekent. Daarnaast heeft hij ook aan dat experts verschillen over de invulling van sociale uitsluiting. In hun literatuuranalyse (Bierings et al., 2008) concluderen ze dat sommige wetenschappers vinden dat de woorden armoede en sociale uitsluiting op sommige vlakken verschillen, terwijl anderen net aangeven dat het bijna dezelfde begrippen zijn.

In hun uiteenzetting (Bierings et al., 2009) proberen ze vanuit de literatuur de **verschillen** tussen armoede en sociale uitsluiting in kaart te brengen. Na de analyse concluderen ze echter wel dat sociale uitsluiting en armoede gerelateerd zijn aan elkaar.

Ondanks het feit dat sommige onderzoekers een andere benadering hebben voor het begrip sociale uitsluiting, bestaat er wel degelijk consensus over enkele kenmerken van deze term. Ze (Bierings et al., 2008 & De Donder & Van Regenmortel, 2017) geven aan dat het begrip **multidimensionaal** en **relatief** is. Deze multidimensionaliteit wijst op het feit dat het over meerdere domeinen gaat (Bierings et al., 2008), het is niet louter een gebrek aan sociaal contact of geld (De Donder & Van Regenmortel, 2017). Relativiteit wil dan zeggen dat het niet absoluut is, maar dat sociale uitsluiting ten opzichte van anderen moet worden bekeken binnen een bepaalde maatschappij (Bierings et al., 2008). Het hangt af van de context, sociale uitsluiting kan veranderen in tijd en ruimte (De Donder & Van Regenmortel, 2017). Zo stelt De Donder en van Regenmortel (2017) dat sociale uitsluiting ook dynamisch is. Men kan er zich in en uit bewegen.

Men concludeert ook in Bierings et al. (2009) dat er geen twijfel is aan het feit dat er meerdere **dimensies** verbonden zijn aan sociale uitsluiting. De hoeveelheid en de concrete invulling van dimensies verschilt afhankelijk van de literatuuranalyse en het onderzoek.

Jehoel-Gijsbers (2004 in Bierings et al., 2008) maakte zelf een overzicht van kenmerken die verbonden zijn met sociale uitsluiting. Hiervoor werden twee grote pijlers gehanteerd. Enerzijds is er sprake van **sociaal-culturele uitsluiting** en anderzijds is er sprake van **economisch-structurele uitsluiting** . Het eerste verwijst naar het immateriële, hieronder valt **sociale participatie** (onvoldoende sociale contacten, sociaal isolement etc.) en **culturele/normatieve integratie** (centrale waarden en normen onvoldoende naleven). Het tweede verwijst naar het materiële, hieronder vallen **materiële deprivatie** (middelentekort voor levensgoederen, materiële goederen, schulden etc.) en **sociale grondrechten** (wachlijsten, drempels onderwijs, drempels gezondheidszorg etc.).

Uit dit onderdeel besluiten we dat sociale uitsluiting een **moeilijk te definiëren** begrip is. Sommigen zien armoede en sociale uitsluiting als nauw verbonden terwijl anderen de verschillen benadrukken. Toch is er consensus omtrent het relatieve karakter en de multidimensionaliteit. Het is dus geen louter gebrek aan geld, maar heeft betrekking op meerdere domeinen.

2.3. OORZAKEN ARMOEDE

Jan Vranken (Vranken, 1977 geciteerd in Dhoest, Panis, & Paulussen, 2019) ontwikkelde in de jaren 70 een verklaringsschema waarin hij oorspronkelijk vier **armoedemodellen** onderscheid, namelijk twee ongevalmodellen (micro en macro) en twee schuldmodellen (micro en macro). Later werden er aan dit verklaringsschema twee modellen toegevoegd namelijk het institutioneel schuldmodel en het institutioneel ongevalmodel (Vranken, 2004 geciteerd in Dhoest et al., 2019).

1) Het individueel schuldmodel

In dit model wordt de schuld bij de mensen **zelf** gelegd (Vranken 1977; 2004 geciteerd in Dhoest et al., 2019). Personen die in dit model geloven, laten mensen die in armoede leven over aan hun lot of leggen regels op om te laten zien hoe ze wel moeten leven. Vooroordelen die zeggen dat de mensen in armoede niet met hun geld kunnen omgaan of zich niet fatsoenlijk willen gedragen passen onder dit model (Holvoet, 2019-2020. & Moerenhout, 2020-2021).

2) Het individueel ongevalmodel

In dit model legt men de armoede niet bij de persoon zelf, het wordt gewijd aan **persoonlijke tegenslagen** zoals ziekte of het verliezen van een job (Vranken 1977; 2004 geciteerd in Dhoest et al., 2019). In dit model worden de mensen in armoede geholpen doormiddel van caritatieve hulp en het sociaal zekerheidsstelsel (Holvoet, 2019-2020).

3) Het institutioneel schuldmodel

Hierbij wordt de verklaring voor armoede gezocht bij de functie en de inrichting van de instituties. Voorbeelden van instituties die worden aangehaald (Vranken 1977; 2004 geciteerd in Dhoest et al., 2019) zijn scholen, kerken en vakbonden. Moerenhout (2020-2021) schrijft in zijn cursus “de **werking van sommige organisaties** in de diensten- en hulpverleningssector veroorzaakt armoede of houdt de armoede in stand.” (Moerenhout, 2020-2021, p. 17). Zo schrijft hij dat sommige personen in armoede een hoge drempel ervaren om naar dergelijke organisaties te stappen.

4) Institutioneel ongevalmodel

Bij dit model richt men zich ook op instellingen/instituten, maar dan zoekt men wel de **oorzaken extern**. Voorbeelden hiervan zijn stigmatisering en stereotypering (Vranken 1977; 2004 geciteerd in Dhoest et al., 2019) Zo schrijft Moerenhout (2020-2021) dat de armoedecultuur ervoor zorgt dat mensen in armoede de aangeboden kansen vanuit de buitenwereld niet kunnen zien of niet kunnen gebruiken.

5) Maatschappelijk schuldmodel

Volgens dit model wordt armoede veroorzaakt door **maatschappelijke structuren** (Vranken 1977; 2004 geciteerd in Dhoest et al., 2019). Zowel Holvoet (2019-2020) als Moerenhout (2020-2021) beamen dat armoede ingebakken zit in de maatschappelijke ordening zelf. “De maatschappij werkt armoede in de hand.” (Holvoet, 2019-2020, p. 70).

6) Maatschappelijk ongevalmodel

Armoede wordt veroorzaakt door **conjuncturen en veranderingen** (Vranken 1977; 2004 geciteerd in Dhoest et al., 2019). Enkele voorbeelden die worden aangehaald door Holvoet (2019-2020) zijn oorlogen, migratie, economische crisissen etc. Moerenhout (2020-2021) voegt nog epidemieën hieraan toe.

We nemen uit de armoedemodellen mee dat er meerdere **manieren** zijn om in armoede te geraken. Men kan zowel gebruik maken van het schuldmodel als het ongevalmodel op meerdere niveaus gaande van het individu tot de maatschappij.

2.4. METEN VAN ARMOEDE – VERSCHILLENDE INDICATOREN

De Federale Overheidsdienst (FOD) Sociale Zekerheid (z.d.) vermeld op hun website dat armoede aan de hand van **drie indicatoren** kan worden gemeten. “Mensen die met ten minste één van deze drie risico's worden geconfronteerd, worden geacht een risico op armoede of sociale uitsluiting te lopen.” (FOD Sociale Zekerheid, z.d.). In onderstaande uitgeschreven teksten worden de drie indicatoren onder de loep genomen.

ARMOEDERISICO/RISICO OP MONETAIRE ARMOEDE (AROP)

Statbel (28 maart 2022) benoemt het armoederisico op basis van inkomen als AROP of het **risico op monetaire armoede**. Hiervoor wordt gekeken naar de armoedegrens, dat “60% van het mediaan netto equivalent inkomen” bedraagt (FOD Sociale Zekerheid, z.d.). Het armoederisico/risico op monetaire armoede wordt als volgt omschreven door Statbel (28 maart 2022): “Het armoederisico (AROP) verwijst naar het percentage personen met een equivalent beschikbaar inkomen (na sociale transfers) dat onder de armoededrempel ligt.” (Statbel, 28 maart 2022). De armoededrempel voor een alleenstaande in 2021, bedroeg 1287 euro per maand netto-inkomen. Volgens de FOD Sociale Zekerheid (z.d.) bedroeg deze voor een huishouden met twee kinderen en twee volwassenen 2703 euro per maand netto-inkomen.

Uit de cijfers van Statbel (28 maart 2022) blijkt dat **13,1%** van de Belgische bevolking een risico had op monetaire armoede. Groepen die het grootste risico liepen waren werklozen, huurders, éénoudergezinnen etc.

MATERIËLE EN SOCIALE DEPRIVATIE (MSD) EN ERNSTIGE MATERIËLE EN SOCIALE DEPRIVATIE (SMSD)

Zo schrijft Statbel (24 februari 2022-a) dat men deze indicator meet op basis van dertien sociale handelingen of materiële bezittingen. Deze dertien zaken staan opgesomd in tabel 1 (Statbel, 24 februari 2022-a). Indien iemand wegens financiële redenen minstens vijf van deze dertien zaken niet kan veroorloven, dan valt dit onder de noemer **materieel en sociaal gedepriveerd**. Indien iemand zich wegens financiële redenen minstens zeven van deze dertien zaken niet kan veroorloven, dan valt dit onder de noemer **ernstig materieel en sociaal gedepriveerd**.

Cijfers van deze studie (Statbel, 24 februari 2022-a) tonen aan dat 6,3% van de Belgische bevolking in 2021 geconfronteerd wordt met ernstige materiële en sociale deprivatie.

Tabel 1: De 13 indicatoren voor materiële en sociale deprivatie en ernstige materiële en sociale deprivatie (Statbel, 24 februari 2022-a)

Onmogelijkheid om ...
tijdig betalingen te kunnen doen
een week vakantie per jaar te nemen buitenshuis
minstens om de twee dagen vlees, kip of vis te eten
een onverwachte uitgave te doen
zich een eigen wagen te veroorloven
de woning degelijk te verwarmen
beschadigde of versleten meubels te vervangen
versleten kledij te vervangen door nieuwe kledij
twee paar schoenen in goede staat (waarvan één paar gesloten schoenen)
thuis toegang tot internet te hebben
minstens éénmaal per maand met vrienden of familie af te spreken om iets te eten of te drinken
regelmatig deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten zoals sport, film, concerten, enz.
wekelijks een bedrag uit te geven voor persoonlijke behoeften

---

LAGE WERKINTENSITEIT (LWI)

Zowel Statbel (28 maart 2022) als FOD Sociale Zekerheid (z.d.) schrijft dat men voor deze indicator naar het aantal mensen op **beroepsactieve** leeftijd in een huishouden kijkt. Indien de leden van een huishouden, die beroepsactief zijn, minder dan één vijfde (20%) van hun tijd gewerkt hebben dan dat ze konden werken gedurende de laatste 12 maanden. Er zijn wel enkele uitzondering zoals studenten tussen de achttien en vierentwintig jaar, gepensioneerden etc.

Zo blijkt uit onderzoek van Statbel (28 maart 2022) dat zo'n 11,9% van de bevolking in 2021 leefde in een huishouden met een **lage werkintensiteit** (LWI).

Als er wordt gekeken naar het risico op armoede en sociale uitsluiting (AROPE), dan concludeert Statbel (28 maart 2022) dat zo'n **2199000** Belgen in 2021 hiermee te maken kregen. Rond de 1384000 personen die in België leven kregen te maken met minstens één van de drie bovenstaande indicatoren/risico's in 2021. Ongeveer 246000 Belgen combineerde alle drie de risico's in 2021.

Hieruit nemen we mee dat armoede kan worden **gemeten** aan de hand van verschillende indicatoren.

2.5. INVLOED VAN SOCIO-DEMOGRAFISCHE INDICATOREN

Hieronder bekijken we welke **impact** de socio-demografische indicatoren geslacht, leeftijd en afkomst hebben op armoede.

GESLACHT

Zo omschrijft het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (z.d.-b) dat, vanuit de drie eerdergenoemde Europese armoede-indicatoren (zie hoofdstuk 2.3) wordt vastgesteld dat **vrouwen een hoger risico lopen** op armoede in vergelijking met mannen. Dit verschil is echter klein. Indien er wordt gekeken naar andere indicatoren zoals begunstigde leefloon of begunstigde voor voedselhulp, dan doet een hoger percentage vrouwen hierop beroep in vergelijking met mannen. Wel blijkt dat er meer dakloze mannen zijn dan vrouwen, toch in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Daarnaast schrijven ze (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, z.d.-b) dat vrouwen minder vaak de **hoofdverdiener** zijn binnen een gezin. In de meeste gevallen is het inkomen van de man hoger. Dit wijst erop dat vrouwen op financieel vlak vaker afhankelijk zijn van hun partner. Daarnaast blijkt ook dat het armoederisico (monetair) bij alleenstaande ouders behoorlijk hoog ligt, rond de 40%. Vrouwen staan vaker aan het hoofd van dit soort gezinstype.

Tot slot blijkt uit een document van het Europees Instituut voor Gendergelijkheid (EIGE) (2017) dat vrouwen van alle leeftijden een algemeen grotere kans hebben om in armoede te belanden dan mannen. In de levensfase van jongvolwassenen (18 tot 24 jaar) is dit verschil niet zo groot. Indien men kijkt naar oudere vrouwen, zeker vanaf 75 jaar, is er toch een behoorlijk verschil (7%) tussen mannen en vrouwen. De reden dat het opnieuw wordt aangehaald is voor het lagere inkomen en de hogere **financiële afhankelijkheid**.

LEEFTIJD

In een document van het EIGE (2017) stelt men dat rond deze periode, één op de vijf armen in Europa bestond uit **kinderen die jonger** waren dan 16 jaar. Het is ook gebleken dat mensen die opgroeien in armoede, hier soms levenslang de gevolgen van ondervinden. Zo stelt men vast dat, in het jaar 2014, ongeveer één op de drie personen in de categorie jongvolwassenen (18 tot 24 jaar) geconfronteerd werden met armoede of sociale uitsluiting. Armoede kan voorkomen bij elke leeftijdscategorie, maar de leeftijdsgroepen van mensen onder de 18 jaar en tussen de 18 jaar en 24 jaar hebben het grootste risico op armoede.

Men maakt op de website van De Ambrassade (z.d.) volgende uitspraak: “**Eén van de tien** Vlaamse kinderen en jongeren groeit op in armoede” (De Ambrassade, z.d.). Ze benadrukken ook de gevolgen dat kinderarmoede met zich meebrengt. Voor de gevolgen dat armoede heeft op de ontwikkeling van kinderen verwijzen we graag terug naar hoofdstuk 2.1. (Kalthoff, 2018).

In een artikel van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (18 januari 2016) beschrijven ze enkele vaststellingen, op basis van hun studie in Nederland. Men stelt vast dat het hoogste risico op **langdurige armoede** toebehoort aan personen in de Nederlandse bevolking tussen de 55 en 65 jaar. Zij zijn meer en meer afhankelijk van een uitkering. Het tegenovergestelde is dan waar voor de doelgroep van 65-plussers, zij hebben de kleinste kans om onder de armoedegrens te belanden.

AFKOMST

Zo stelt Kanmaz en Robaey (10 juni 2015) in een artikel van sociaal.net dat de cijfers met betrekking tot armoede behoorlijk hoog liggen bij **personen met een migratieachtergrond**. Men zegt wel dat dit hoge armoederisico moet gekaderd worden in onze samenleving die superdivers is. Dit fenomeen brengt veel maatschappelijk veranderingen met zich mee, wat een invloed heeft op armoede en sociale uitsluiting. Dit hoge armoederisico bij personen met een buitenlandse afkomst, wat niet vanzelfsprekend is, wordt ook aangehaald door Dierckx en Vranken (2011). Cijfers van Statistiek Vlaanderen (8 april 2022) wijzen ook uit dat mensen die niet in België geboren zijn (zowel in Europa of buiten Europa) meer kans hebben om in armoede te leven of om sociaal uitgesloten te worden.

Kanmaz en Robaey (10 juni 2015) schrijven dat de **discriminatie** tegenover mensen met een migratieachtergrond toeneemt in het maatschappelijke discours. Ze zeggen dat mensen met een andere afkomst die in armoede leven, eerder de uitsluiting en discriminatie aangeven als oorzaak van hun armoede, in plaats van ongelijkheid op vlak van het economische domein.

Om even verder in te gaan op de discriminatie, een onderzoek van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding (nu genaamd Unia) en Verminck (2012) kunnen we zien dat er wel degelijk discriminatie is op de **arbeidsmarkt** op basis van origine/afkomst. Nog een ander onderzoek van het Interfederaal Gelijkekansencentrum (Unia) (2014) stelt vast dat er sprake is van discriminatie op de **private woonmarkt**. Eén van de groepen die het hoogste risico hierop heeft zijn mannen die niet van Belgische afkomst zijn.

Hieruit **concluderen** we dat enkele socio-demografische factoren wel degelijk een impact hebben om al dan niet in armoede terecht te komen. Zo hebben vrouwen, personen met een migratieachtergrond, kinderen en jongeren en personen tussen de 55 en 65 jaar een hoger risico.

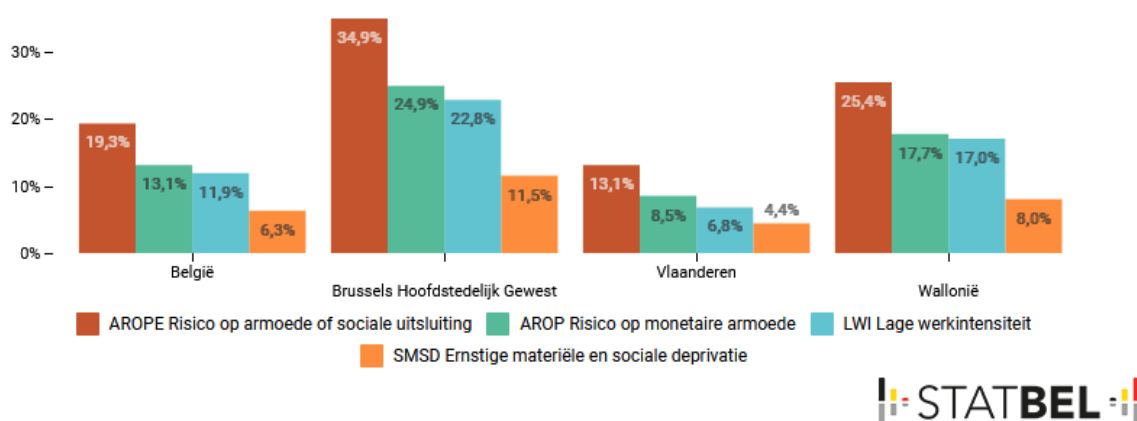
2.6. INVLOED VAN GEOGRAFISCHE VERSCHILLEN

De European Union – Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) bevaart de **levensomstandigheden** en **inkomens** doormiddel van enquête om zo armoede en sociale uitsluiting op Europees en Nationaal niveau in kaart te brengen. De respons was ongeveer 7000 huishoudens. (Statbel, 28 maart 2022).

Interessant aan deze studie (Statbel, 28 maart 2022) is dat men de drie indicatoren, uitgelegd in hoofdstuk 2.4., per Gewest en/of per provincie kan zien voor België. Op vergelijking 1 (Statbel, 28 maart 2022) zijn de verschillen per **gewest** te zien. Op vergelijking 2 (Statbel, 28 maart 2022) zijn de verschillen per **provincie** in België te zien. Beide grafieken hebben betrekking op het AROP, de LWI en op de SMSD.

Vergelijking 1: De verschillende armoederisico's in België per Gewest in 2021. (Statbel, 28 maart 2022)

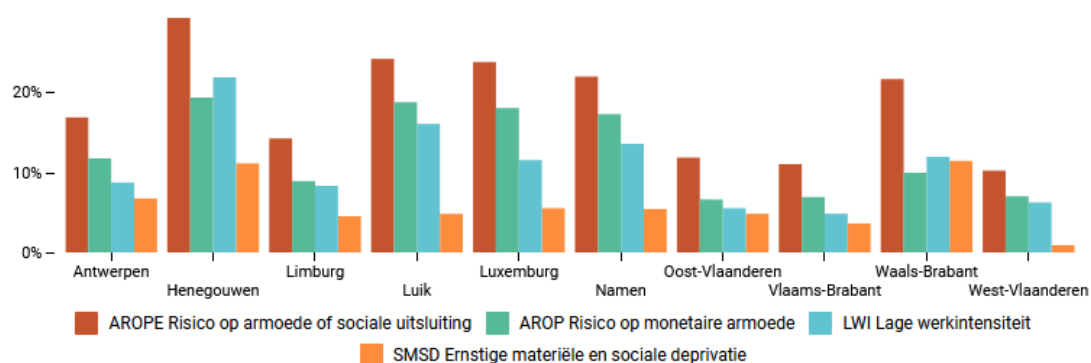
Armoederisico's in België

STATBEL

Vergelijking 2: De verschillende armoederisico's in België per Provincie in 2021. (Statbel, 28 maart 2022)

Armoederisico's in België

STATBEL

Uit deze cijfers (Statbel, 28 maart 2022) kunnen enkele vaststellingen worden genomen. Zo is er in het Vlaams Gewest, in vergelijking met het Waals-Gewest en het Brussels-Hoofdstedelijk-Gewest, minder kans op armoede en sociale uitsluiting. Op alle andere indicatoren scoort **Vlaanderen** ook betere cijfers dan de andere gewesten. Indien er wordt gekeken naar de provincies, dan valt op dat de provincie West-Vlaanderen het minst in aanraking komt met ernstige materiële en sociale deprivatie. Daarnaast is **West-Vlaanderen** de provincie waar het minste risico op armoede en sociale uitsluiting is, in vergelijking met alle andere Belgische provincies.

In onderstaande wordt er gekeken naar de cijfers van stad Kortrijk.

Vanuit de Vlaamse overheid en het Agentschap Binnenlands Bestuur (Schelfaut, Smulders & Vanderhasselt, 2022) werden er **verschillende** indicatoren per gemeente gemeten. Dit noemt men de gemeente-stadsmonitor.

Uit de cijfers van deze bevraging (Schelfaut, Smulders & Vanderhasselt, 2022) blijkt dat, indien men de subjectieve armoede bevroeg, 2 procent van de **Kortrijkzanen** aangaf het heel erg moeilijk te hebben om rond te komen en 10 procent gaf aan het moeilijk te hebben. Nog enkele bevindingen zijn dat de kinderen en jongeren van Kortrijk gemiddeld meer kans hebben op een armoederisico in vergelijking met het gemiddelde percentage van het Vlaamse Gewest. Wel biedt Kortrijk gemiddeld meer sociale woningen aan en hebben de inwoners minder betaalmoeilijkheden voor hun woonst in vergelijking met het gemiddelde cijfer van het Vlaams Gewest. Meer cijfers over huisvesting, cultuur, inkomens etc. over de stad Kortrijk zijn te raadplegen op de website van de Vlaamse Overheid omtrent de Gemeente-Stadsmonitor (<https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be>).

Hieruit besluiten we dat de inwoners van de Vlaamse Gewesten **minder risico** hebben op de armoede indicatoren. Daarnaast concluderen we dat West-Vlaanderen goed scoort op alle indicatoren in vergelijking met de andere Belgische provincies. Tot slot werden enkele lokale Kortrijkse cijfers bekeken die we kunnen integreren in onze activeren methodiek.

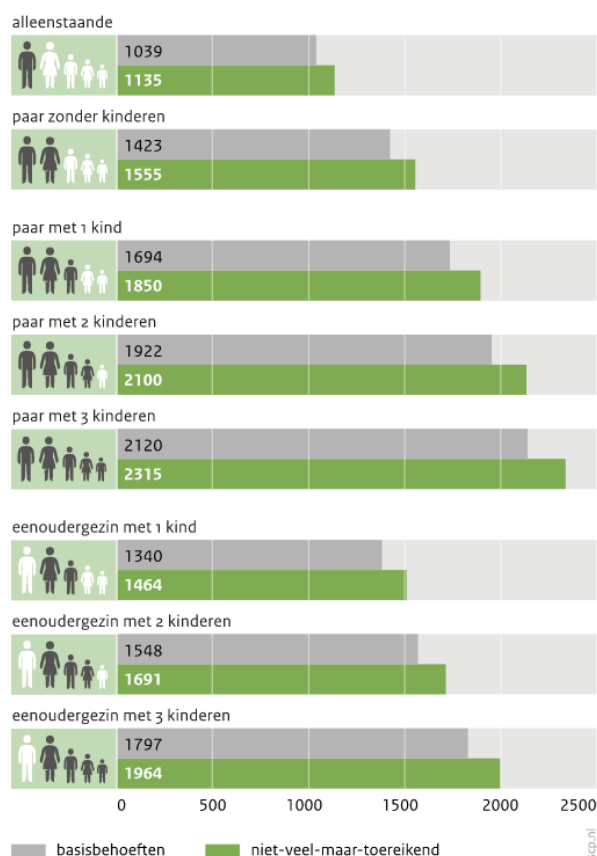
2.7. REFERENTIEBUDGETTEN

Zo schrijft Goderis, Hoff en Van Hulst (23 november 2018) dat er enkele **referentiebudgetten** worden gebruikt bij de vaststelling van armoede. In totaal worden er twee gehanteerd. Beide geven ze het bedrag aan dat noodzakelijk is voor zeer wenselijke en onvermijdelijke uitgaven voor een alleenstaande.

Het eerste soort referentiebudget (Goderis, Hoff & Van Hulst, 23 november 2018) noemt het **basisbehoeftenbudget**. Hierin zitten onvermijdbare en moeilijk te vermijden kosten in verwerkt zoals voedsel, kledij, verzekeringen, wonen etc. Het tweede soort referentiebudget noemt het **niet-veel-maar-toereikendbudget**. Deze is iets ruimer dan de eerste omdat kosten verbonden aan participatie en ontspanning hierin opgenomen worden.

De **grensbedragen** voor beide referentiebudgetten en verschillende types huishoudens, berekend voor het jaartal 2017, zijn terug te vinden in figuur 3 (Goderis, Hoff & Van Hulst, 23 november 2018).

Figuur 3: Grensbedragen basisbehoeften criterium en niet-veel-maar-toereikend criterium voor diverse typen huishoudens in 2017 (netto maandbedrag in euro's) (Goderis, Hoff & Van Hulst, 23 november 2018)

Hieruit concluderen we dat er verschillende referentiebudgetten bestaan, en dat de kosten voor basisbehoeften behoorlijk hoog liggen.

2.8. ARMOEDE DOORHEEN DE TIJD

We leerden in hoofdstuk 2.4. dat armoede aan de hand van verschillende indicatoren kan gemeten worden. Hieronder komen enkele indicatoren aan bod, deze hebben vooral betrekking op het **monetaire**.

ARMOEDERISICO

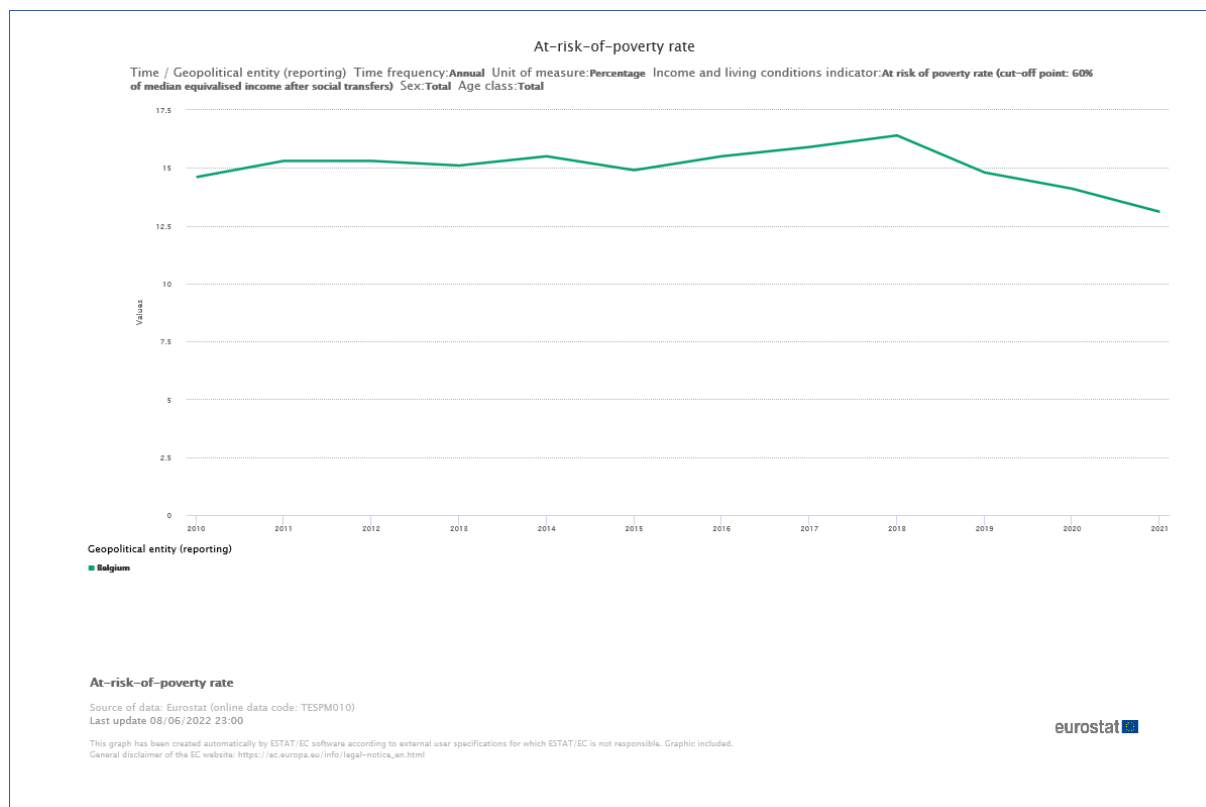
Voor de definitie en uitleg van armoederisico/risico op monetaire armoede (AROP) verwijzen we naar hoofdstuk 2.4.

Een statistiek van Eurostat (8 juni 2022), vergelijking 3, dat het AROP van 2010 tot 2021 in kaart brengt, toont aan dat iets minder dan **15%** van de Belgische bevolking risico had om in armoede te belanden in het jaar 2010.

Eurostat (8 juni 2022) en Statbel (28 maart 2022) vermelden dat het belangrijk is om te weten dat het AROP niet letterlijk rijkdom of armoede meet, maar het **inkomen** bekijkt. Als het inkomen onder de armoeddrempel valt, dan wil dat zeggen dat een persoon een laag inkomen heeft in vergelijking met de rest van de bevolking.

In vergelijking 3 (Eurostat, 8 juni 2022) is te zien dat het armoederisico piekte tussen de **16,5%**. Toch bleef het doorheen de jaren (2010-2021) behoorlijk stabiel. In 2021 lag het armoederisico op 13,1%.

Vergelijking 3: Een evolutie van het armoederisico in België, 2010-2021 (Eurostat, 8 juni 2022)

In een Working Paper van De vil, Fasquelle, Frère en Van den Bosch (2021) bekijkt men enkele cijfers rond het armoederisico. Tussen 2003 en 2017 is het AROP met 3,5% gestegen bij de bevolking jonger dan 60 jaar, van 13 % naar 16,5%. Het is eerder **gestegen** dan gedaald, ook tijdens jaren waar België een sterke economische groei kende. Voor sommige groepen tussen de 18 en 64 jaar is het armoederisico ook gestegen tussen 2003 en 2017. Enkele voorbeelden hiervan zijn éénoudergezinnen, personen die de EU-nationaliteit niet dragen etc. Daarnaast hebben “werklozen en andere niet-actieven een zeer hoog risico op armoede.” (De Vil et al., 2021, p. 4).

Zo schrijft men in deze Working Paper (De Vil et al., 2021) dat er in België een groot **contrast** is tussen niet-werkarme gezinnen en werkarme gezinnen. “Het armoederisico van personen tussen 18 en 59 jaar die leven in een werkarm huishouden is gestaag gestegen van 49,8% in 2003 tot 71,9% in 2017.” (De vil et al., 2021, p. 5).

Wel schrijft Coene (2021-a) dat een bepaalde doelgroep, namelijk **65-plussers**, doorheen de jaren net minder kans op armoede hebben.

Coene (2021-a) concludeert dat het **armoedefenomeen** moeilijk onder controle te krijgen is. Er is geen verbetering opgemerkt de laatste 30 jaar op vlak van inkomensarmoede, en dit zowel in economisch slechte als goede tijden. Ondanks de grote technologische vooruitgang en de economische groei dat België kende, blijft de omvang van armoede hardnekkig stabiel.

MATERIËLE EN SOCIALE DEPRIVATIE EN ERNSTIGE MATERIËLE EN SOCIALE DEPRIVATIE

Voor de definitie en uitleg van deze indicator verwijzen we naar hoofdstuk 2.4. De 13 punten die worden gebruikt om deze indicator te meten bevindt zich ook in dit hoofdstuk en staan opgesomd in tabel 1.

In een onderzoek van Statbel (24 februari 2022-a) bekijkt men zowel de MSD als de SMSD per gewest, per leeftijd, per geslacht etc. De **evolutie** tussen 2019 en 2021 van mensen die materieel en sociaal gedepriveerd zijn en ernstig materieel en sociaal gedepriveerd zijn wordt in deze studie bekeken.

De evolutie tussen 2019 en 2021 van mensen die materieel en sociaal **gedepriveerd** zijn is te zien in tabel 2 (Statbel, 24 februari 2022-a).

Tabel 2 (Statbel, 24 februari 2022-a) brengt in beeld dat de bevolking van het Vlaamse Gewest, in vergelijking met de andere gewesten, minder materieel en sociaal gedepriveerd zijn. Opvallend is wel dat de categorieën alleenstaande en éénoudergezinnen een **groter risico** lopen op materiële en sociale deprivatie, ondanks de daling tussen 2019 en 2021. Hier komt ook naar boven, net zoals bij het

armoederisico, dat 65+ers een lager risico hebben om materieel en sociaal gedepriveerd te zijn in vergelijking met andere leeftijdsgroepen.

Tabel 2: Percentage van de bevolking dat materieel en sociaal gedepriveerd is, 2019-2021 (Statbel, 24 februari 2022-a)

Materiële en sociale deprivatie - België	2019	2020	2021
Totaal	11,0%	11,0%	10,2%
Per gewest			
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	21,2%	20,5%	17,2%
Vlaams Gewest	6,5%	6,6%	6,7%
Waals Gewest	15,9%	15,8%	14,1%
Per geslacht			
Mannen	10,8%	10,6%	9,9%
Vrouwen	11,3%	11,5%	10,4%
Per leeftijdsgroep			
0-17	13,1%	11,9%	12,1%
18-24	8,5%	10,4%	9,9%
25-49	11,4%	11,4%	10,6%
50-64	12,7%	13,2%	11,4%
65+	7,0%	7,2%	5,9%
Per type van huishouden			
1 volwassene met kind(eren)	29,7%	28,6%	24,6%
2 volwassenen met kind(eren)	8,6%	9,2%	9,2%
2 volwassenen zonder kind, van wie minstens 1 ouder dan 64 jaar	4,9%	4,4%	4,4%
2 volwassenen zonder kind, jonger dan 65 jaar	8,6%	7,5%	5,5%
Alleenstaand	18,4%	18,7%	15,8%
Andere	7,6%	7,6%	7,5%

In tabel 3 (Statbel, 24 februari 2022-a) wordt de evolutie van SMSD bekeken. Opnieuw kan geconcludeerd worden dat het Vlaams Gewest hier het minst mee wordt geconfronteerd, ondanks de lichte stijging in 2021. Ditmaal is het echter de **leeftijdsgroep** 0 tot 17-jarigen die het grootste risico loopt. Opnieuw zijn alleenstaanden en éénoudergezinnen het meest kwetsbaar.

In het jaarboek van armoede en sociale uitsluiting van 2021 brengt Coene (2021-a), op basis van studies van Eurostat, de evolutie van ernstige materiële deprivatie (SMD) in kaart tussen het jaar 2006 en 2020. Volgens deze cijfers zijn de personen die ernstig materieel gedepriveerd zijn afgenomen in percentage doorheen de tijd. In 2006 bedroeg dit 6,4% en in 2020 was dit **3,9%**. Toch is het moeilijk om een conclusie uit deze cijfers te trekken. Ten eerste is er een breuk in de gegevens vanaf 2018, dit kan ervoor zorgen dat de cijfers/percentages afwijken. Daarnaast spreekt men in deze cijfers enkel van SMD terwijl men in het onderzoek van Statbel (24 februari 2022-a) ook spreekt over SMSD. Dit kan erop wijzen dat men nu, in vergelijking met vroeger, andere indicatoren hanteert om dit percentage te berekenen. Dit kan er mogelijk voor zorgen dat de cijfers/percentage anders zijn.

Tabel 3: Percentage van de bevolking in België dat ernstig materieel en sociaal gedepriveerd is, 2019-2021 (Statbel, 24 februari 2022-a)

Ernstige materiële en sociale deprivatie - België	2019	2020	2021
Totaal	6,3%	6,7%	6,3%
Per gewest			
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	13,7%	13,5%	11,5%
Vlaams Gewest	3,6%	3,9%	4,4%
Waal Gewest	8,6%	9,5%	8,0%
Per geslacht			
Mannen	6,2%	6,5%	6,2%
Vrouwen	6,4%	6,9%	6,4%
Per leeftijdsgroep			
0-17	8,4%	8,1%	8,6%
18-24	4,9%	5,8%	4,7%
25-49	6,3%	7,0%	6,6%
50-64	7,2%	7,5%	6,8%
65+	3,1%	4,0%	3,0%
Per type van huishouden			
1 volwassene met kind(eren)	17,2%	19,3%	16,9%
2 volwassenen met kind(eren)	5,0%	5,2%	5,6%
2 volwassenen zonder kind, van wie minstens 1 ouder dan 64 jaar	2,0%	2,1%	2,5%
2 volwassenen zonder kind, jonger dan 65 jaar	4,2%	4,9%	3,4%
Alleenstaand	11,1%	11,6%	9,6%
Andere	4,4%	4,7%	4,2%

LEEFLOON

Leefloon wordt als volgt omschreven In het jaarboek armoede en sociale uitsluiting van 2021: “een sociale **bijstandsuitkering** voor personen die onvoldoende bestaansmiddelen hebben en aan bepaalde voorwaarden voldoen.” (Coene, 2021-a, p. 68). Zo schrijft Coene (2021-a) dat de benaming leefloon er pas is gekomen vanaf 2002 doordat het Recht op Maatschappelijk Integratie (RMI) dan pas van kracht werd gebracht.

In een brochure omtrent leefloon van de Programmatorische Federale Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie (POD MI) (maart 2022) staat er dat het leefloon een minimuminkomen is voor personen die niet over voldoende **bestaansmiddelen** beschikken. Daarnaast is het één van de vormen van het hierboven vermeldde recht op maatschappelijke integratie.

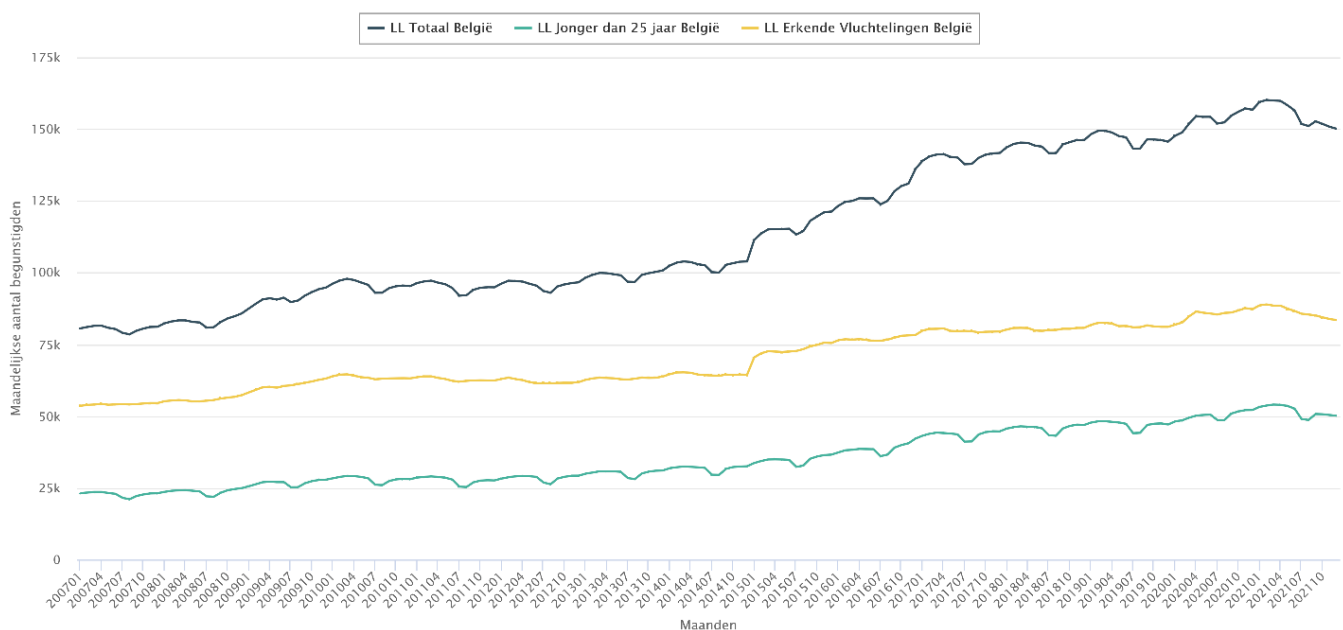
In diezelfde brochure (POD Maatschappelijke Integratie, maart 2022) staan er verschillende voorwaarden opgesomd waaraan personen moeten voldoen om een leefloon te verkrijgen. Enkele voorbeelden van **voorwaarden** zijn: hoofdverblijfplaats in België hebben, meerderjarig zijn, onvoldoende bestaansmiddelen hebben, bereid zijn om te werken etc. Er bestaan wel enkele uitzonderingen op deze voorwaarden.

In de brochure van POD MI (maart 2022) staan ook de **bedragen** van het leefloon opgenomen. Het bedrag dat iemand op maandelijkse basis zal ontvangen is afhankelijk van de (leef)situatie. Daarnaast verandert dit bedrag in tijd, deze bedragen waren van toepassing op 1 maart 2022. Er zijn drie verschillende situaties mogelijk:

- Men ontvangt 743,78 euro indien hij/zij samenwoont met een meerderjarig persoon;
- Men ontvangt 1115,67 euro als men alleen woont;
- Men ontvangt 1507,77 euro als men samenwoont met een minderjarig kind ten laste.

Vergelijking 4 (POD MI, april 2022) toont de **evolutie** per maand tussen 2007 en 2021 aan van het aantal personen met een leefloon, volgens het type begunstigde. Uit deze cijfers kan worden afgeleid dat er in januari 2007 in totaal 80580 begunstigden waren in België. In december van 2021 waren er in totaal 150115 begunstigden van het leefloon. Deze cijfers hebben betrekking op volledig België. Als er naar Vlaanderen wordt gekeken dan zegt Van Lancker A. (20 januari 2022) dat het aantal personen met een leefloon in Vlaanderen in 2020 tot rond de 60000 steeg. Toch is te zien op de website van Statistiek Vlaanderen (28 oktober 2021) dat het getal in het Vlaams Gewest in 2020 eerder rond de 36470 bedroeg. In het begin van 2021 was er wel een stijging, ongeveer 40200 inwoners van het Vlaams Gewest genoten toen leefloon.

Vergelijking 4: Evolutie per maand van het aantal leefloon volgens het type van begunstigde, 2007-2021. Gegevens van april 2022 (POD Maatschappelijke Integratie, april 2022)

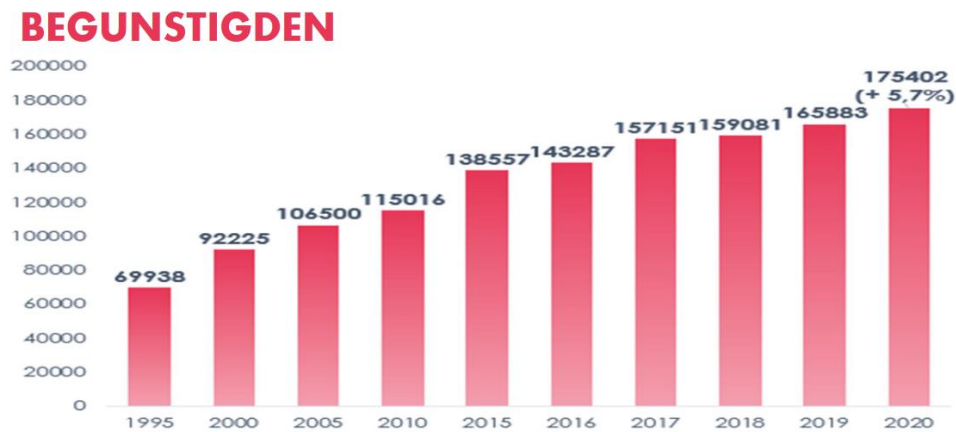

VOEDSELBEDELINGEN

“Het aantal voedselbedelingen van de Voedselbanken steeg in 2020 tot boven de 175000.” (Van Lancker, 20 januari 2022).

De Belgische Federatie van Voedselbanken (2020) tonen gelijkaardige cijfers aan in hun jaarverslag van 2020. Op vergelijking 5 is de evolutie van het aantal begunstigden tussen 1995 en 2020 te zien. In 1995 waren er gemiddeld per maand 69938 begunstigden terwijl er in 2020 gemiddeld per maand **175402** begunstigden waren. Daarnaast is te zien dat het aantal begunstigden jaarlijks stijgt, zeker als er wordt gekeken naar cijfers vanaf 2015.

Vergelijking 5: Gemiddeld aantal begunstigden per maand voor voedselbedeling, 1995-2020 (Belgische Federatie van Voedselbanken, 2020)

Uit bovenstaande onderdeel nemen we mee dat het armoederisico enkel het **inkomen** meet, maar niet direct armoede of rijkdom. Daarnaast is het armoederisico doorheen de tijd behoorlijk stabiel gebleven.

Op vlak van materiële en sociale deprivatie en ernstige materiële en sociale deprivatie kunnen we concluderen dat het **Vlaams Gewest** het beter doet dan de andere gewesten. Alleenstaanden en éénoudergezinnen zijn het meest kwetsbaar.

De begunstigden voor zowel leefloon als voedselbedelingen neemt met de jaren toe.

In dit onderdeel kijken we naar enkele **organisaties** die de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting aangaan. Merendeel van onderstaande organisaties belichten we omdat we een explorerend gesprek hebben gehad met een medewerker van cvo MIRAS. Zij had ons de interessantste organisaties meegedeeld om zoveel mogelijk informatie te kunnen verzamelen over lokale armoedeorganisaties. Wel hebben we naderhand de organisaties die voorkwamen in de interviews toegevoegd.

OCMW

Op de website van Sociale Zekerheid (z.d.) staat er dat er **589** OCMW 's zijn in gans België. Het OCMW betekent voluit 'Openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn'. Elke gemeenten heeft een OCMW.

Op bovenstaande website van Sociale Zekerheid (z.d.) vinden we de belangrijkste **taak** van het OCMW terug. Deze is het verstrekken van maatschappelijke dienstverlening zodat iedereen "een leven kan leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid" (Sociale zekerheid, z.d., paragraaf 3). Helder Recht vzw (z.d.) schrijft dat er twee vormen zijn van hulp: aan de ene kant heb je de maatschappelijke integratie. Dit houdt vooral het leefloon, tewerkstelling en het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie (GPMI) in. Aan de andere kant heb je maatschappelijke hulp. Maatschappelijke hulp is financiële hulp of andere vormen van hulp zoals de medische kosten ten laste nemen.

Het OCMW te Kortrijk (Stad Kortrijk z.d.-c) wordt het '**Sociaal Huis**' genoemd. Hier kunnen de Kortrijkzanen terecht met allerhande vragen over welzijn. Deze vragen kunnen betrekking hebben tot huisvesting, financiële problemen, kinderopvang maar ook vragen over diensten zoals de mutualiteiten, vakbond etc.

In de brochure van POD MI (juni 2019) vinden we informatie over het **GPMI**. Het GPMI is een op maat gemaakt traject. Personen die van het OCMW recht hebben op maatschappelijke integratie, hebben kans om bijzondere begeleiding te krijgen om het traject uit te werken samen met de maatschappelijk werker. Het GPMI legt de te nemen stappen en doelstellingen op voor een bekwame integratie van iedere ontvanger van het leefloon.

Verdere voorbeelden van de **hulpverlening** dat een OCMW aanbiedt is terug te vinden op de website van Belgium.be (<https://www.belgium.be>).

NETWERK TEGEN ARMOEDE – A'KZIE VZW

In totaal zijn er **57** verenigingen waar mensen in armoede aan het woord komen. Deze verenigingen zijn terug te vinden in alle Vlaamse provincies, zowel op het platteland als in de centrumsteden. Elke vereniging onthaalt de mensen in armoede op een warme manier. Ze werken zeer laagdrempelig. Deze verenigingen willen samen met mensen op zoek gaan naar oplossingen voor sociale uitsluiting en armoede. Ze willen mensen versterken en samen het sociaal isolement doorbreken. Mensen in armoede nemen er het woord (Netwerk tegen armoede, z.d.).

Het Netwerk tegen armoede zetelt zich ook in Kortrijk. Dit valt onder de naam **A'kzie vzw** (Netwerk tegen armoede, z.d.). Op de Facebookpagina van A'kzie vzw (z.d.) is te zien dat ze gekend zijn om personen in een kwetsbare situatie te ondersteunen. In functie hiervan organiseren ze activiteiten en bieden ze een luisterend oor aan.

DEELFABRIEK

In het Pdf-bestand van Derhore (16 maart 2020) staat de **werking** van de deelfabriek omschreven. Het is een project dat doet aan armoedebestrijding doormiddel een unieke economie. Ze doen aan ruilen, delen en herstellen, er is geen sprake van handel. De verschillende initiatieven in de deelfabriek werken autonoom en hebben hun eigen openingsuren. Dit project is gevestigd in de stad Kortrijk. De doelgroep van de Deelfabriek is zeer ruim, namelijk iedereen.

In een artikel van De Transformisten vzw (31 mei 2018) staan er verschillende **initiatieven** opgesomd voor jong en oud. Bij de Swop&Go kan er kinderkledij worden geruild, in de Instrumentheek kunnen mensen allerlei werkinstrumenten huren, bij Switch kan men terecht met allerlei vragen over onderwijs, opvoeding, vrijetijdsbesteding, er is ook een pamperbank etc.

Meer informatie rond deze organisatie/project kunt u raadplegen via de website van Stad Kortrijk (<https://www.kortrijk.be/>).

VZW DE KIER

Vereniging zonder winstoogmerk, vzw De Kier (z.d.-b) is ontstaan om mensen in armoede **laagdrempelig** te ontvangen en te luisteren naar hun verhaal. Ze verwijzen personen door waar nodig en bieden hun ondersteuning waar nodig.

Vzw De Kier (z.d.-a) is elke voormiddag, behalve op zondagen en feestdagen, open. Iedereen is er welkom. Mensen kunnen er langsgaan om een koffie te drinken, even een warm dak boven hun hoofd

te hebben, hun verhaal te vertellen, financiële steun te vragen voor **allerhande zaken** indien dit noodzakelijk is etc. Meer informatie is te vinden op hun website (<https://dekieer.weebly.com>).

SOCIALE KRUIDENIER DE VAART SINT-VINCENTIUS KORTRIJK

De Vaart Sint-Vincentius Kortrijk (z.d.) zorgt voor **voedselhulp** aan personen en gezinnen in armoede. Daarnaast zullen ze hen helpen bij andere noden.

Deze organisatie wil ook bijdragen tot de **bewustmaking** rond armoede. Ze verwezenlijken dit door infosessies te organiseren voor jongeren en verenigingen. Er zijn enkele vrijwilligers die de voedselpakketten in orde maken. Er is aandacht om de ingezamelde producten met zorg en voedselveiligheid te behandelen (De Vaart Sint-Vincentius Kortrijk, z.d.).

Meer informatie rond deze organisatie kunt u vinden op hun website (<https://de-vaart-kortrijk-voedselbedeling.be/>).

CAW ZUID-WEST-VLAANDEREN

Een webpagina van het CAW (z.d.-b) zegt dat er in Vlaanderen en Brussel elf Centra Algemeen Welzijnswerk (CAW) zijn. Elk CAW heeft zijn eigen persoonlijk **werkingsgebied**. Het CAW dat actief is in de gemeenten in en rond Kortrijk heeft de naam 'CAW Zuid-West-Vlaanderen'.

Men kan terecht in een Centrum Algemeen Welzijnswerk (z.d.-a) voor verschillende soorten **dienstverlening** en dit in alle vertrouwen. Zo bieden de Centra Algemeen Welzijnswerk ontmoetingsruimtes aan waar men zonder afspraak langs kan gaan om te praten. Daarnaast verstrekken ze gratis advies en informatie. Een CAW werkt ook preventief, kan opvang en/of zoeken naar oplossingen voor tijdelijk onderdak, biedt crisishulp aan, langdurige begeleiding, slachtofferhulp etc. Ze hebben dus een zeer uitgebreide dienstverlening.

Meer informatie over het CAW en hun dienstverlening is terug te vinden op hun website (<https://www.caw.be>).

POVERELLO

In een folder van Poverello (z.d.) lichten ze hun werking kort toe. Poverello biedt verschillende diensten aan waaronder **maaltijden**, soep, koffie etc. tegen lage prijzen. Daarnaast kunnen mensen er ook terecht voor kledij, overnachtingen, hygiënische redenen etc. Dit zijn de voornaamste taken die de medewerkers en vrijwilligers aanbieden, toch doen ze ook nog andere zaken zoals helpen met administratie. Mensen kunnen in Poverello anderen ontmoeten en/of even tot rust komen. De meeste

bezoekers (70%) van Poverello zijn echter mensen in armoede die vroeger een normaal en goed leven leidden.

Er is ook een Poverello in de Stad Kortrijk. Meer informatie over deze organisatie vindt u terug op hun website (<http://poverello.be>).

QUINDO

Quindo stelt op hun website (z.d.) dat ze het Kortrijkse **medialab** zijn en dit met een jongerenradio. De radio wordt gemaakt door jongeren en voor jongeren. In totaal zijn er 150 vrijwilligers. Elke vrijwilliger heeft een andere functie het kan gaan om een radio – dj, presentator, technicus, producer, graficus, redacteur, fotograaf, cameraman of webdesigner. Quindo heeft extra aandacht voor de activering en sociale inclusie van jongeren die kwetsbaar zijn.

Meer informatie over Quindo kunt u terugvinden op hun website (<https://www.quindo.be>).

WELZIJNSSCHAKELS

Op een webpagina van Welzijnsschakels (z.d.) staat dat **gelijke kansen** voor ieder mens een belangrijke pijler is binnen hun werking. In totaal bestaat Welzijnsschakels uit 188 welzijnsgroepen, in Kortrijk zijn er twee organisaties gevestigd die hiertoe behoren namelijk Buda en De Kier. Ze zetten zich in tegen uitsluiting. De uitsluiting waar er vooral op gefocust wordt is uitsluiting op basis van armoede of afkomst. De verschillende Welzijnsschakels doen veel activiteiten/acties zoals huisbezoeken, groepsactiviteiten, praktische ondersteuning, gesprekken met maatschappelijke instellingen, acties om toegang tot gezondheidszorg/ arbeid/ degelijke huisvesting te vergemakkelijken en de drempel te verlagen.

In lokale welzijnsschakelgroepen (z.d.) wordt er ingezet op **ervaringsdeskundigheid**. Mensen in armoede hebben een ruimer inzicht van de drempels in de samenleving en kunnen zo een betere blik werpen op het verlagen van deze drempels. Zo is er een klare kijk op de noden van de burger in armoede. Wanneer je samen in gesprek kan treden zorgt dit voor versterking.

Meer informatie kunt u terugvinden op de website van Welzijnsschakels (<https://welzijnsschakels.be>).

VZW WIEDER BRUGGE

De keuze om deze Brugse vereniging toe te lichten kwam vanuit de good practices. Vzw Wieder heeft, net zoals Welzijnzorg, een **armoedewandeling** ontwikkeld. Op aanraden van een medewerker uit cvo MIRAS hebben we deze organisatie opgenomen in de literatuuranalyse.

Op een webpagina van hun website (z.d.-b) staat dat deze Brugse vereniging de doelstelling heeft om 'armen aan het woord' te laten. Ze zorgen voor een **lage drempel**. Dit doen ze aan de hand van ontmoetingsnamiddagen, huisbezoeken, ontspanningsactiviteiten, gespreksgroepen en een vrijwilligerswerking.

Op een andere webpagina van vzw Wieder (z.d.-a) zijn er enkele **basispijlers** terug te vinden die aan de grond liggen van hun werking. Mensen in armoede nemen er het woord. Er zijn verschillende vormen en je kan er informatie verstrekken over verschillende levensdomeinen. In vzw Wieder kom je samen met enerzijds mensen die leven in armoede maar anderzijds ook gewoon met mensen die niet in armoede leven. Ze gaan in dialoog met zowel de samenleving als het beleid. Ze streven ernaar om de maatschappelijke structuren te veranderen.

Meer informatie over vzw Wieder is terug te vinden op hun website (<http://vzwwieder.brugseverenigingen.be>).

Uit dit hoofdstuk haalden we veel informatie. Met enkele organisaties gingen we expliciet verder werken. We maakten een **selectie** van organisaties voor onze interviews. De organisaties die we uiteindelijk interviewden zijn de volgende: het OCMW, het CAW, Poverello en Vzw Wieder. Tot slot integreerden we veel van bovenstaande organisaties in onze activerende methodiek.

2.10. VLAAMSE, LOKALE EN INTERNATIONALE MAATREGELEN

Op de website van FOD sociale zekerheid (z.d.) hebben we informatie gezocht over de maatregelen tegen armoede en sociale uitsluiting op Internationaal-, Vlaams- en lokaal niveau. De structurele bijstand van de Overheid is gemaakt op basis van een **samenwerkingsovereenkomst**. Door deze overeenkomst zullen de **verschillende partijen**, namelijk de federale overheden, gemeenschappen en gewesten samenwerken. Hun beleid zorgt ervoor dat er bestaansonzekerheid vermeden wordt, gestreden wordt tegen armoede en de integratie van de bevolking bevorderd wordt.

Alle leden zijn bij het Federaal Plan Armoedebestrijding betrokken. In **2013** is een netwerk van federale ambtenaren ontstaan. Dit is gecoördineerd door de POD MI. De lokale OCMW's worden belast met de strijd tegen armoede (FOD sociale zekerheid, z.d.).

VLAAMS BELEID

Zo schrijft Beke (2020) in het Vlaams actieplan armoedebestrijding (VAPA) 2020-2024 dat Vlaanderen diverse bevoegdheden heeft waar er gepaste **maatregelen** genomen worden om armoede te bestrijden en te voorkomen. Enkele voorbeelden van maatregelen zijn:

- Huis van het Kind
- UITPAS
- 1G1P (Één Gezin één Plan)
- Woon- en energiepremies

Daarnaast staan er in bovenstaand beleidsdocumenten (Beke, 2020) verschillende **oorzaken** en gevolgen opgesomd. De Vlaamse overheid focust zich op de oorzaken en gevolgen die verantwoordelijk zijn voor een onderscheid op vlak van verschillende levensdomeinen. Voorbeelden van deze levensdomeinen zijn tewerkstelling, onderwijs, huisvesting etc.

De **werkwijze** van deze problematische kwestie heeft grote veranderingen nodig in het Vlaams beleid. Deze problemen hebben zich genesteld in de grondwortels van de maatschappij. Hierdoor is het niet simpel om een oplossing te vinden met gerichte maatregelen. Binnen elk beleidsdomein is er een specifiek beleid nodig zodat er een juiste aanpak inhoudt die afgestemd is op alle armoededomeinen (Beke, 2020).

LOKAAL NIVEAU

Het lokaal en Vlaams beleid vullen elkaar aan. Dit vinden we immers ook terug in het VAPA 2020-2024 (Beke, 2020). De steden **focussen** zich voornamelijk op de specifieke te korten en gelegenheden in de

steden. Daarnaast schrijft Beke (2020) in het VAPA 2020-2024 dat het lokale niveau dichter bij de mensen staat en ze zijn daarom zeer belangrijk om antwoorden te formuleren op de noden. Het beleid is in iedere stad anders.

In Kortrijk zijn er meer dan **110** diensten en organisaties die mensen kunnen ondersteunen op verschillende vlakken (Stad Kortrijk, z.d.-a). Op moment van schrijven is er een lopend armoedeplan (De Coene, 2019) met 185 acties. De acties die ondernomen worden werken op 13 grote werven. Deze werven vormen de basis voor het armoedeplan in Kortrijk.

Zoals De Coene (2019) schrijft in het **Actieplan** van Kortrijk, heeft Kortrijk op verschillende vlakken het voortrouw genomen. Er is verantwoordelijkheid genomen geweest met een duidelijke betrokkenheid. Er is een aandeel van financiële middelen en ze zetten extra mensen in op het terrein en op de sociale diensten.

Het sociale **huisvestingsmaatschappij** 'Wonen Regio Kortrijk', ontstaan door een fusie van drie verschillende sociale huisvestingsmaatschappijen, heeft 2.500 sociale huurwoningen in Kortrijk, Aalbeke, Bissegem, Heule, Marke en Rollegem. Ze zetten in op de bouw en verkoop van sociale koopwoningen. Daarnaast kan je ook terecht bij hen voor een sociale woonlening (Stad Kortrijk z.d.-b).

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

De Duurzame ontwikkelingsdoelen of Sustainable Development Goals (SDG's) zijn ontstaan in 2015. Sustainable Development Goals Belgium (z.d.) schrijft dat de **doelen** ontstaan zijn op de vergadering van de Verenigde Naties. Het is de bedoeling om voor 2030 de 17 SDG's te koppelen aan 169 doelen.

In een artikel van Sustainable Development Goals Belgium (13 oktober 2021) vinden we terug dat de **goedkeuring** van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling gebeurde op 1 oktober 2021. Er worden bepaalde maatregelen getroffen om zo op een duurzame wijze de ontwikkelingsdoelstellingen te realiseren.

Een volgend artikel van Sustainable Development Goals Belgium (25 maart 2020) legt uit dat doorheen het tweejaarlijks rapport, de SDG's worden gebruikt als leidraad. De voorkeur gaat naar SDG's omdat dit een duurzame ontwikkeling betreft en de **mensenrechten** aan bod laat komen.

Hieruit nemen we mee dat er zowel op Internationaal, Vlaams als lokaal niveau maatregelen worden genomen om armoede en sociale uitsluiting te bestrijden.

2.11. ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING IN BEELD

Armoede en sociale uitsluiting komen heel vaak voor in de **media**. Hieronder worden enkele voorbeelden omschreven.

Zo stelt Pattyn (2009) dat armoede meer onder de **aandacht** gebracht moet worden. Toch waarschuwt hij ervoor dat dit niet zomaar op eender welke manier goed is, armoede is dan ook een delicaat onderwerp. Hij legt uit dat het woord 'respect' hier cruciaal is. Er wordt gedacht dat mensen geluk najagen, door te consumeren. Vanuit dit perspectief is armoede louter het gebrek aan koopkracht. Hij opteert voor een andere invulling namelijk: "Elk individu leeft bij gratie van de gedachte min of meer benijdenswaardig leven te leiden" (Pattyn, 2009, p. 397).

Met deze invulling wijst hij op **erkenning** en waardering die men krijgt bij het vervullen van een taak, het zich maatschappelijk engageren etc. Armoede is dan "een beperking om binnen de samenleving te kunnen worden beschouwd als iemand die een benijdenswaardig leven leidt." (Pattyn, 2009, p. 398).

In zijn uiteenzetting wijst Pattyn (2009) er ook op dat niet alle media op **dezelfde manier** tewerk gaan/op dezelfde manier nieuws delen. Aan de ene kant hebben we de media die zichzelf als een middel beschouwt waarbij de burgers en samenleving beter van worden. Aan de andere kant zijn er mediakanalen die zichzelf **eerder** als een marktkraam van informatie zien, ze bevredigen private belangen bij een zo'n groot mogelijk publiek. Hij stelt dat berichtgeving vanuit de eerst beschreven media armoede in de publieke opinie zal brengen om zo fundamentele oplossingen te vinden. Dit zal voor slachtoffers voldoende respect vragen.

Uit het artikel van IPS (25 januari 2022) kunnen we lezen dat het thema armoede en sociale uitsluiting op diverse manieren aan bod komt in de **media**. Zo wordt er in een artikel van Mondiaal Nieuws (MO) eerder kritiek gegeven op de Vlaamse regering en hun beleid. Zo zegt Anne Van Lancker: "Vandaag zwijgt de Vlaamse regering over armoede" (IPS, 25 januari 2022). Dit zit dan ook verwerkt in de titel van het artikel. Ze vindt dat het thema te weinig aan bod komt in de Vlaamse regering.

Nog een andere manier om armoede in de media te brengen is het geven van cijfers omtrent nieuwe/recente **studies**. Een voorbeeld hiervan is een artikel uit Het Laatste Nieuws (HLN) van TTR (4 juni 2021) dat uitpakt met de titel: "Armoede in België neemt enkel maar toe" (TTR, 4 juni 2021). Ze bespreken in dit artikel de armoedecijfers in België aan de hand van een recente studie.

Daarnaast zijn er nog artikels en reportages die mensen in armoede aan het woord laten. Ze brengen het verhaal van mensen in armoede, hun belevenis komt aan bod. Een voorbeeld van zo'n artikel is uit De Morgen van Notelteirs (17 oktober 2021). In dit artikel zijn er getuigen. Deze **getuigen** vertellen hoe het was om in armoede op te groeien. T. vertelt over het feit dat ze zich altijd wat anders voelde, ze

andere kleren droeg dan haar mede-klasgenoten etc. Op latere leeftijd moest ze ook zakken van richting omdat de thuissituatie niet ideaal was om in te studeren. Ze getuigt dat haar gezin niet genoeg financiële middelen had om de boeken/cursussen aan te kopen waardoor ze die bepaalde richting niet kon volgen. Scholing is belangrijk maar zo geeft T. aan: “scholing is slechts één aspect binnen een groter geheel” (Notelteirs, 17 oktober 2021).

Aan de hand van **documentaires** kan armoede ook in beeld worden gebracht, een voorbeeld hiervan is de Missing Link van Wuytack (2012). Zij laten mensen die in armoede leven/leefden aan het woord. Ondanks het feit dat deze bron minder recent is als bovenstaande artikels, is het nog steeds relevant.

Toch is het belangrijk om bewust te zijn van **frames**. Zo geeft Van Gorp in een artikel van sociaal.net (Bogaerts & Kosolosky, 20 april 2021) aan dat journalisten/de media sociale kwesties kunnen benaderen vanuit problematische frames. Mensen gebruiken frames om de werkelijkheid te begrijpen, om betekenis te geven aan de werkelijkheid. Iedereen gebruikt frames en dit is zeker geen schande. Het probleem is dat armoede een complexe problematiek is. “We kunnen ze dus als individu nooit volledig vatten” (Bogaerts & Kosolosky, 20 april 2021). Belangrijk om te beseffen is dat één artikel rond armoede en sociale uitsluiting nooit het volledige verhaal/de volledige waarheid weergeeft. Er zit zeker een waarheid in, maar nooit de volledige waarheid.

FRAMES

Volgens professor journalistiek Baldwin Van Gorp (Van Laere, 18 april 2016) bestaan er **12 mogelijke brillen** waarmee we naar armoede kunnen kijken. Een ‘juiste’ frame om naar armoede te kijken bestaat niet. Deze verschillende brillen zorgen er net voor om op een genuanceerde wijze naar armoede te kijken.

Een voorbeeld van zo’n bril is dat je uit **medelijden** mensen te hulp kan schieten. Dit is een frame waar je de arme persoon als een hulpeloos wezen ziet. Een volgend voorbeeld is armoede zien als een eigenschap van een persoon. Dat is het niet. Een persoon moet in zijn totaliteit gezien worden, zonder dat armoede daar een volledige invloed op heeft. De opvolgende frames kunt u, in geval van interesse, terugvinden op de website van Klasse met als titel: “12 brillen om naar armoede te kijken” (Van Laere, 18 april 2016). Deze staat tevens ook in onze bronnenlijst.

VOOROORDELEN

Experten willen graag duiden wat **vooroordelen** zijn. Ons brein heeft een invloed op onze denkwijze en wordt dagelijks overspoeld met informatie waar hij orde in wil brengen. Hierdoor ontstaan vooroordelen. “Experten willen vooroordelen ontkrachten want vooroordelen, foute veralgemeningen of halve waarheden zijn van alle tijden.” (ATD Vierde Wereld, z.d.-b).

SOORTEN VOOROORDELEN ROND ARMOEDE

We vinden het **belangrijk** om enkele gekende vooroordelen omtrent armoede en sociale uitsluiting op te nemen in ons eindrapport. Er zijn cursisten die in armoedesituaties leven of geleefd hebben en cursisten die daar weinig van afweten. Daarom is het belangrijk dat wij enkele vooroordelen ontkrachten. Dit doen we aan de hand van meerdere studies, onderzoeken en andere bronnen.

Een volledige lijst van vooroordelen is terug te vinden op de website van ATD de Vierde Wereld (<https://aandeonderkant.be>) (ATD Vierde Wereld, z.d.-a). Daar worden ze uitgebreid voorgesteld.

EIGEN SCHULD

“Mensen in armoede zitten in de miserie door hun eigen schuld” (ATD Vierde Wereld, z.d.-a).

Vranken (1977; 2004 geciteerd in Dhoest et al., 2019) ontwikkelde **een verklaringsschema** waarin meerdere keren opgenomen staat dat de oorzaken van armoede te verklaren zijn. Eén luik hierin is het individueel schuldmodel, waarin de schuld weldegelijk bij de persoon zelf wordt gelegd. Toch is dit volgens het model niet de enige oorzaak die aan de grond van armoede kan liggen. Zo zijn er nog vijf andere verklaring modellen. Een voorbeeld hiervan is het maatschappelijk ongevalmodel. Alle modellen staan uitgebreider omschreven in hoofdstuk 2.3.

Daarnaast bleek ook al uit de definitie van armoede (Dierckx & Vranken, 2011, p. 40), dat armoede zich uitstrekt over **meerdere gebieden**. Zo geeft Noppe, Vanweddingen en Vergeynst (2017) aan in de Vlaamse Armoedemonitor dat armoede meer is dan een louter tekort aan wedde. Het gaat over “een geheel van onderling verbonden vormen van uitsluiting op verschillende domeinen van het individuele en sociale leven” (Noppe et al., 2017, p. 3). In een analyse van Statistics Belgium EU-SILC (2014) spreken ze over het feit dat er een verschil is tussen inkomensarmoede en niet inkomens-gerelateerde armoede. Hoewel de eerste een louter tekort aan **inkomen** is, bespreekt de tweede andere factoren waardoor mensen in armoede kunnen belanden, zoals een gebrek aan materieel comfort. In een internationaal onderzoek gecoördineerd door ATD Fourth World en de Universiteit van Oxford (2019) bevestigen ze dat het ondertussen algemeen erkend is dat armoede een **multidimensionaal probleem** is.

Besluit: Volgens ons bevestigt bovenstaande dat armoede niet altijd veroorzaakt wordt door de schuld van de mensen zelf. Armoede is echter een complex en **multidimensionaal** probleem. Mensen hebben niet altijd grip op alle domeinen in hun leven die te maken hebben met armoede, dit kan ervoor zorgen dat het risico om in armoede te belanden groter is.

“Werk is het beste middel om uit armoede te geraken” (ATD Vierde Wereld, z.d.-a).

Zo schrijft het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (z.d.-a) dat een job hebben belangrijk is in de strijd tegen armoede. Toch wil dit niet zeggen dat, als iemand een job heeft, deze persoon uit de armoede zal geraken of uit de armoede zal blijven. Werken is dus wel belangrijk, maar geen garantie om uit armoede te geraken. In een rapport van een internationaal onderzoek van ATD Fourth World en de University of Oxford (2019) beschrijft men de dimensie van een onvoldoende en onzeker inkomen. Een Engelse man in armoede gaf rond deze dimensie volgende getuigenis: “Armoede is je altijd zorgen maken over **geld**.” (ATD Fourth World & University of Oxford, 2019, p. 20). Een academici uit Bangladesh gaf volgende opmerking rond deze dimensie: “Als mensen geen werk hebben en ze kunnen geen geld verdienen, dan kunnen ze hun situatie/conditie niet veranderen.” (ATD Fourth World & University of Oxford, 2019, p. 20).

Een onderzoeksprogramma van het Vlaams Interuniversitair Onderzoeksnetwerk Arbeidsmarktreportering met als auteurs Bogaerts, Marx, Vandenbroucke, Vanhille, & Verbist (2009) maakt dit standpunt ook duidelijk. Ze hebben het over **de werkende armen**. Ze zeggen dat, rond de periode van 2009, ongeveer één vierde van de Vlamingen die in financiële armoede leeft effectief tewerkgesteld was. Ze leggen uit dat een laag arbeidsinkomen niet direct problematisch is, het wordt echter wel problematisch als men met dit inkomen de behoeften van meerdere afhankelijken moet dekken. Dit is bijvoorbeeld het geval voor alleenstaande ouders, gezinnen waarbij één partner niet kan werken omwille van verscheidene redenen etc.

Toch is deze bevinding niet enkel geldig in België. Een Amerikaans rapport van Babcock (2014) legt uit dat het beleid daar vroeger mensen zo snel mogelijk aan een job wou doen geraken. Men ging ervan uit dat deze jobs genoeg betaalden om de familie van de werkende te onderhouden. Dit werkte wel effectief omdat er veel ongeschoolde, maar goed betalende banen waren. Daarnaast werden zaken zoals kinderopvang, huisvesting etc. beter gefinancierd. Hedendaags in het niet meer zo simpel om uit armoede te geraken, louter een job hebben is niet meer genoeg. Babcock (2014) benadrukt dat **beleidmakers** nog steeds gebruikmaken van deze manier van werken. Het beleid en de bijhorende programma's helpen mensen wel aan een job, nu ook nog. Toch zijn dit vaak jobs waarvoor men een laag inkomen krijgt.

Besluit: Hieruit concluderen wij dat werken en het beoefenen van een **job** wel belangrijk is in de strijd tegen armoede. Toch mag men er niet vanuit gaan dat enkel en alleen het uitoefenen van een job voldoende is om uit armoede te geraken of er niet in te belanden. Armoede is multidimensionaal en een job hebben is niet altijd voldoende om deze complexe problematiek aan te pakken.

“Mensen zeggen dat ze ziek zijn maar je merkt er weinig van, zo moeten ze niet werken” (ATD

Vierde Wereld, z.d.-a).

In een internationaal rapport (ATD Fourth World & University of Oxford, 2019) wordt er gezegd dat leven in armoede gepaard gaat met fysiek, mentaal en emotioneel lijden.

Een analyse van het rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (z.d.) geeft de cijfers weer van langdurige **depressies en burn-outs** in België tussen het jaar 2016 en 2020. Specifiek begint de invaliditeit na één jaar arbeidsongeschiktheid. De cijfers werden telkens genomen op 31 december van dat jaar. Zowel depressie als burn-out behoren onder de noemer psychische stoornissen. In totaal, tussen 2016 en 2020, is er een stijging van 38,72% voor langdurige arbeidsongeschikten wegens depressies en burn-outs. Voor zowel zelfstandigen als loontrekkenden is er voor beide ziektebeelden een stijgende trend.

Een onderzoek van De Cuyper, De Witte, Gracia, Peiró & Silla (2009) bekeek de correlatie tussen **werkonzekerheid en welzijn** door 639 Belgische werknemers van zes verschillende bedrijven te ondervragen. Om welzijn te bepalen werd er gekeken naar de psychische nood en de tevredenheid van het leven. Daarnaast bekeken ze welke invloed de inzetbaarheid hierop heeft. Ze gebruiken hiervoor de term ‘employability’ of ‘perceived employability’. In een latere paper (De Cuyper, De Witte, Peeters & Vanhercke, 2014) wordt door onder andere De Cuyper en De Witte de term ‘perceived employability’ gedefinieerd als “de individuele perceptie van zijn of haar mogelijkheden om werk te krijgen en te behouden” (De Cuyper et al., 2014, p. 594). Met deze definitie in het achterhoofd wordt opnieuw gekeken naar het onderzoek (De Cuyper et al., 2009) waarin Belgische werknemers werden bevraagd. Men vond dat er wel degelijk een relatie is tussen baanonzekerheid en welzijn. Voor ‘employability’ werd er echter geen relatie gevonden. Hoewel er geen relatie is tussen ‘employability’ en welzijn, kan ‘perceived employability’ mogelijks helpen als een buffer tegen de negatieve gevolgen van gevoelens die baanonzekerheid met zich meebrengt.

Besluit: We nemen hieruit mee dat het gemiddeld aantal gevallen van depressies en burn-outs stijgen. Daarnaast is er een relatie tussen baanonzekerheid en welbevinden. Baanonzekerheid is ook iets wat mensen in armoede ervaren. Zoals reeds vermeldt krijgen ze vaak de jobs met een laag inkomen. Vanuit dit maken we de hypothese dat de impact van armoede op het fysieke, mentale en emotionele gepaard gaan met baanonzekerheid een impact heeft op mensen in armoede. Dit alles samen zou een verklaring kunnen bieden waarom mensen in armoede soms ziek zijn.

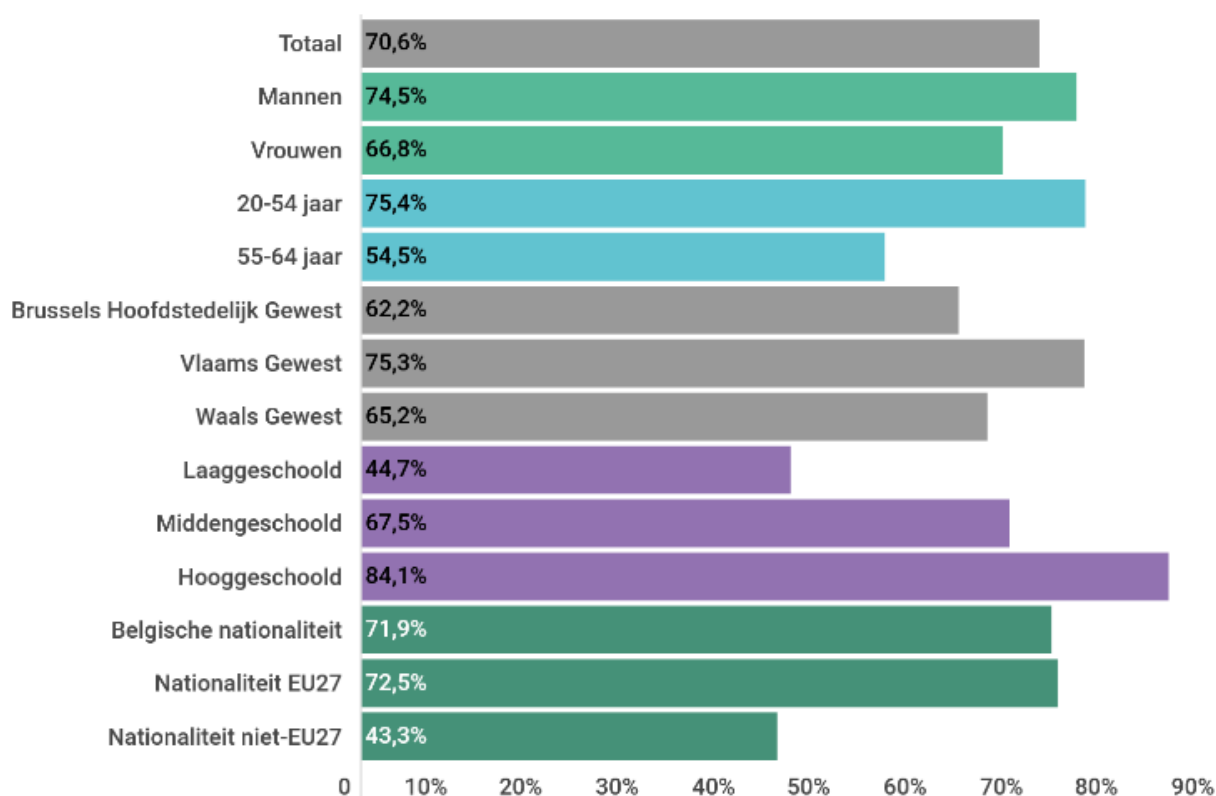
“Wie wil werken vindt werk” en “Nieuwkomers nemen het werk af van de Belgen” (ATD Vierde Wereld, z.d.-a).

In een internationaal rapport (ATD Fourth World & University of Oxford, 2019) spreekt men over het gebrek aan fatsoenlijk werk. Hiermee refereren ze naar het feit dat mensen niet altijd toegang hebben tot werk die eerlijk betaald, dat veilig is etc.

Vooraleer er wordt gekeken naar redenen waarom het soms moeilijk is om werk te vinden/toegang te krijgen tot fatsoenlijk werk, is het interessant om de **werkgelegenheidsgraad** in België eens onder de loep te nemen:

Statbel (31 maart 2022) omschrijft de term werkgelegenheidsgraad op hun website als volgt: “De **werkgelegenheidsgraad** van 20-64-jarigen geeft het percentage werkende personen in de totale bevolking van 20 tot en met 64 jaar weer.” (Statbel, 31 maart 2022). Enkele cijfers uit deze studie zijn terug te vinden in vergelijking 6 (Statbel, 31 maart 2022).

Vergelijking 6: Werkgelegenheidsgraad 20-64-jarigen volgens verschillende kenmerken -- 2021 (Statbel, 31 maart 2022)

Zoals we kunnen zien is er een totale werkgelegenheidsgraad van **70,6%**. Uit deze cijfers kan er geconcludeerd worden dat er een behoorlijk verschil (20,9%) is in de werkgelegenheidsgraad tussen 20-54-jarigen en 55-64-jarigen. Daarnaast valt het ook op dat laaggeschoolden een lagere werkgelegenheidsgraad hebben in vergelijking met midden- en hooggeschoolden. Ten slotte wordt

duidelijk dat personen die de Belgische nationaliteit niet dragen en daarnaast niet de nationaliteit dragen van een land binnen de Europese Unie, de laagste werkgelegenheidsgraad hebben (Statbel, 31 maart 2022).

Cantillon, Coene en Marchal (2019) schrijven dat onder andere deze lage tewerkstellingsgraden verband houdt met de hoge armoede bij **kansengroepen** zoals laaggeschoolden en personen met een niet EU-nationaliteit. De ontoereikende sociale minima voor werkloze gezinnen zou eveneens een rol spelen.

Het is echter cruciaal om ons bewust te zijn van discriminatie op de **arbeidsmarkt**. Zo geeft Unia (z.d.) aan dat directe of indirecte discriminatie kan voorkomen doorheen het volledige arbeidsproces. Hiermee bedoelen ze dat het zowel kan voorkomen tijdens de aanwerving, het beoefenen en/of het beëindigen van het arbeidscontract.

In een onderzoek van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Discriminatie (nu genaamd Unia) en Verminck (2012) werd **discriminatie** op vlak van werk onderzocht. Discriminatie op basis van origine kwam wel degelijk voor. Het is echter niet duidelijk of dit puur op basis van origine was of op basis van religie. Ondanks dit tonen de geaggregeerde gedragstesten uit dit onderzoek aan dat personen van vreemde origine een kleinere opportuniteit hebben om uitgenodigd te worden voor een sollicitatiegesprek. Tijdens deze studie werden ook HR-medewerkers geïnterviewd. Enkele drempels voor de aanwerving die naar voor kwamen was dat de sollicitant niet voldeed aan de nodige ervaring en/of opleiding en dat deze aanwerving volgens de 'gatekeepers' meer risico's zouden inhouden. Over het algemeen probeerden de werkgevers de discriminatie rond **origine**, leeftijd, gezondheidstoestand etc. te rechtvaardigen aan de hand van economische argumenten.

Zo stelt men in dit onderzoek (Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Discriminatie & Verminck, 2012) dat er een verschil is qua behandeling bij de uitnodiging van een sollicitatiegesprek als de participant van vreemde origine is. Toch is dit verschil minder uitgesproken dan bij het kenmerk **leeftijd**. Zo schrijft Unia in een webpublicatie/brochure (oktober 2019) dat een job vinden voor personen vanaf 45 jaar vaak moeilijk is. Meestal verwijst de werkgever direct of indirect naar leeftijd tijdens een job beschrijving in plaats van naar de competenties. Daarnaast gebeurt het ook dat bedrijven herstructureringen meemaken. Het zijn dan vaak de oudere werknemers die worden ontslagen.

In diezelfde bron van Unia (oktober 2019) wijst men ook op het feit dat het soms moeilijker is voor **schoolverlaters** met weinig tot geen ervaring om werk te vinden. Een studie van Baert, Cockx, Gheyle, & Vandamme (2013) rond etnische discriminatie op de Vlaamse arbeidsmarkt toont gelijkaardige

resultaten. Zij concluderen dat de overgang voor Turkse schoolverlaters van school naar werk bemoeilijkt wordt door discriminatie. Daarnaast worden laaggeschoolde schoolverlaters meer/snel­ler gediscrimineerd dan hooggeschoolde schoolverlaters.

Besluit: Uit bovenstaande kunnen we concluderen dat de werkgelegenheidsgraad bij sommige groepen (laaggeschoolden, oudere werknemers en personen die de Belgische en/of de EU-27 nationaliteit niet dragen) de werkgelegenheidsgraad lager ligt. Toch blijkt uit meerdere onderzoeken dat deze groepen worden **gediscrimineerd** op de arbeidsmarkt. Volgens ons zijn de twee opgesomde stereotypen hierbij ontkracht.

“Het is hun eigen fout dat ze geen recht hebben op werkloosheidsuitkering” (ATD Vierde Wereld, z.d.-a).

Statbel (31 maart 2022) omschrijft de werkloosheidsgraad als volgt op hun website: “De **werkloosheidsgraad** van 15-64-jarigen geeft het percentage werklozen in de beroepsbevolking (werkende personen + werklozen) van 15 tot en met 64 jaar weer.” (Statbel, 31 maart 2022). In het vierde kwartaal van 2021 in België was er een werkloosheidsgraad van 5,8%. Uit deze studie (Statbel, 31 maart 2022) blijkt ook dat 42% van de werklozen minstens één jaar werkloos zijn en actief opzoek zijn naar een job.

Om een werkloosheidsuitkering te krijgen in België moet men aan bepaalde **voorwaarden** voldoen. Deze voorwaarden staan verkort opgesomd op de website van Vlaanderen (<https://www.vlaanderen.be>) (Vlaanderen, z.d.). Mensen hebben recht op een werkloosheidsuitkering indien ze een bepaald aantal dagen gewerkt hebben in loondienst of in een bepaalde referentieperiode. Het aantal dagen kan verschillen naargelang de leeftijd en de referentieperiode. De volledige uitleg van de hoeveelheid te bewijzen arbeidsdagen is terug te vinden op de website van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (<https://www.rva.be>) (Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, 2 maart 2022).

Zoals reeds aangegeven concluderen meerdere studies (Centrum voor Gelijke­heid van Kansen en voor Discriminatie & Verminck, 2012; Unia, oktober 2019 & Baert et al., 2013) dat er sprake is van **discriminatie** op de arbeidsmarkt tegenover enkele groepen op basis van leeftijd, scholingsgraad en origine. Zo is het moeilijk voor hen om aan werk te geraken, en dus te genieten van een werkloosheidsuitkering.

“Een **precaire job** verwijst dan naar een extreem instabiele job waarin negatieve jobkenmerken accumuleren en waarbij het werknemers aan onderhandelingskracht ontbreekt om betere voorwaarden af te dwingen.” (Vosko, 2006 geciteerd in Gevaert, Huegaerts, Vandevenne, & Vanroelen,

2022, p. 54). Het Amerikaans rapport van Babcock (2014) geeft aan dat de programma's die worden geïmplementeerd in Amerika wel mensen aan een job helpen, maar dat het vaak het werk is dat een laag inkomen biedt en geen vooruitzicht is voor een stabiele tewerkstelling. Een internationaal onderzoek (ATD Fourth World & University of Oxford, 2019) maakt diezelfde conclusie. Tot slot benadrukt Bernard, Foubert, Romagnoli & Van Rossen (2014) dat gezondheidsproblemen een negatieve impact kan hebben op het economische aspect van een individu, specifiek spreekt men over inkomen en beroepsstatus.

Besluit: Wij denken dat de discriminatie op de arbeidsmarkt en het sneller tewerkgesteld zijn in precare jobs een impact heeft op het al dan niet voldoen aan de voorwaarden voor een werkloosheidsuitkering. Wij gaan ervan uit dat het niet altijd de schuld is van mensen in armoede, dat ze geen beroep kunnen doen op een werkloosheidsuitkering.

“Mensen in armoede zijn geboren fraudeurs” (ATD Vierde Wereld, z.d.-a).

Een studie van PwC in opdracht van POD Maatschappelijke Integratie (POD Maatschappelijke Integratie & PwC, 2013) onderzocht **sociale fraude** bij de OCMW's. Men bekeek bijstandsfraude, wat verkort inhoudt dat mensen een bijstandsuitkering verkrijgen waar ze in principe geen recht op hebben en dit door valse of onvolledige verklaringen te geven met betrekking tot de werkelijke situatie. Er zijn verschillende soorten fraude bij financiële bijstand gaande van inkomensfraude (niet de volledige of juiste inkomens doorgeven) tot attestfraude (valse attest voorleggen). Dit onderzoek was zowel kwantitatief als kwalitatief en ondervroeg de OCMW's.

De studie (POD Maatschappelijke Integratie & PwC, 2013) toonde aan dat er wel sociale fraude gebeurt in de OCMW's, maar dat dit **beperkt** is. Volgens de resultaten van de vragenlijsten (kwantitatief onderzoek) trad er fraude op bij ongeveer 4,59% van de personen die begunstigde zijn van een leefloon. Bij equivalent leefloon was dit 4,62% en bij dringend medische hulp was dit 1,72%. Het totaal aantal begunstigden van leefloon was 95157 personen in 2012. Indien de resultaten hierop worden toegepast komt dit uit op 4371 fraudegevallen. Het afnemen van huisbezoeken en de informatie die de kruispuntbank sociale zekerheid aanbiedt blijken effectief te zijn om fraudegevallen tegen te gaan.

Verder lijkt het ons ook belangrijk om te kijken naar het fenomeen non-take up.

Zo beschrijft het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (z.d.-c) op hun website de term **non-take up**. Ze zeggen dat het een fenomeen is dat betrekking heeft op *“de niet-toegang tot en het niet-gebruik van rechten”* (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, z.d.-c). Redenen hiervoor zijn vrij uiteenlopend, maar het treft wel de meest kwetsbaren.

In zijn masterproef deed Luyten (2017) een onderzoek omtrent non-take up. Hij nam hiervoor zowel enquêtes als interviews af met OCMW's als met rechthebbenden. Voor het niet realiseren van rechthebbenden hun rechten vanuit het standpunt van OCMW's zijn er enkele **voornaamste drempels**. Er is een tekort aan gebrek aan medeweten over het bestaan van een recht, een tekort aan kennis over de voorwaarden van een recht, de moeilijkheid van de verplichte administratie, de hoeveelheid administratie dat nodig is voor de aanvraag en het initiatief tot aanvragen door de rechthebbende. Merkwaardig is dat de bevroegde rechthebbenden grotendeels diezelfde drempels aangeven (wel in een andere volgorde). Vier van de vijf boven opgesomde drempels werden ook door hen aangegeven als de grootste drempels.

Besluit: Wij maken hieruit de conclusie dat er wel degelijk gefraudeerd wordt, maar dat dit niet veralgemeend mag worden. Ondanks het feit dat er soms sprake is van fraude, zijn er volgens ons ook veel mensen die hun rechten niet laten realiseren.

“Met een leefloon kan je goed genoeg rondkomen” (ATD Vierde Wereld, z.d.-a).

De **bedragen** van het leefloon werden reeds besproken in hoofdstuk 2.8. (POD MI, maart 2022).

In een artikel van de Vlaamse Radio en- Televisieomroeporganisatie (VRT) (Ferho, 15 maart 2021) getuigt een vrouw dat van leefloon geniet. Ze geeft toe dat een leefloon van het OCMW vaak **niet** genoeg is om rond te komen.

Hoewel de hoogte van de inkomsten belangrijk is, is het ook interessant om te kijken naar de vaste kosten.

In een artikel van de VRT (Pauwels & Vander Beken, 12 januari 2022) benadrukt men de stijging van de energieprijzen. De VRT nam enkele energiecontracten onder de loep en concludeerde dat de voorschotfactuur van de maand januari 2022 gemiddeld 36% meer is dan de voorschotfactuur van de maand december 2021. Enkele mensen deden hun verhaal in dit artikel (Pauwels & Vander Beken, 12 januari 2022) over **de stijgende energieprijzen**. Zo is er K. dat een variabel tarief heeft bij de energieleverancier MEGA. Hij betaalde tussen mei 2021 en december 2021 een bedrag van 295 euro als voorschotfactuur. In januari 2022 is dit bedrag gestegen tot 998 euro. Hij maakt zich zorgen, wanneer de schuld amortisatie van zijn lening gebeurt, houd hij slechts 250 euro per maand over.

Zo schrijft Beke (2020) in het VAPA 2020-2024 dat ook **de woonkosten** zwaar kunnen doorwegen bij personen/gezinnen met een laag of minder inkomen. Er wordt vermeld dat dit resulteert uit het feit dat het betalen van de energiefactuur problemen veroorzaakt voor heel wat gezinnen.

Besluit: Hieruit nemen we mee dat een leefloon niet genoeg is om een menswaardig leven te leiden. Bovendien zijn er factoren die het overleven nog bemoeilijken, hierboven werd dit geïllustreerd met de stijgende energie- en woonprijzen. Volgen ons is dit zeker niet het enige voorbeeld van vaste kosten die stijgen. Een leefloon is dus zeker niet altijd genoeg om rond te komen.

“Ze besteden te veel geld aan zaken zoals een smartphone, ze zouden beter prioriteiten leggen”

(ATD Vierde Wereld, z.d.-a).

In een internationaal rapport (ATD Fourth World & University of Oxford, 2019) beschrijft men dat het leven in armoede vaak **gepaard** gaat met het gebrek aan controle. Ze beschrijven dat keuzes en opties gelimiteerd zijn en dat er een kleine foutmarge is bij de keuzes die ze maken omdat de gevolgen vaak groot zijn.

Een studie van Statbel (24 februari 2022-b) toont enkele gegevens met betrekking tot de materiële en sociale deprivatie van een aantal groepen. Opvallend is dat meer dan de helft van de respondenten die werkloos zijn, huurders zijn, lid zijn van een eenoudergezinnen, zich als Belg in de laagste inkomensgroep bevinden of aangeven dat ze **onbekwaam** zijn om een onvoorziene uitgave te doen. In diezelfde studie (Statbel, 24 februari 2022-b) zegt men dat 22,3 procent van de Belgen aangeeft dat ze niet bekwaam zijn om een onvoorziene uitgave te doen.

In de barometer digitale inclusie van Brotcorne en Mariën (2020) komt naar voor dat de meerderheid van de Belgen, zo'n 90%, toegang heeft tot internetverbinding thuis. Toch vermeld men dat er in de Belgische bevolking zo'n 40% kwetsbaar is voor de groeiende **digitalisering** en dat deze kwetsbaarheid nog sterker is bij laaggeschoolden en personen die een laag inkomen hebben. In een artikel van Danckaers (20 april 2022) zegt men dat, sinds de coronapandemie, de vraag naar digitale hulp toenam. Tijdens de pandemie werd er gebruik gemaakt van zaken zoals afstandsonderwijs, thuiswerk etc. Er een digitale sprong. Sociale organisaties maken zich echter zorgen over kwetsbare groepen zoals mensen in armoede, nieuwkomers etc.

Besluit: Hieruit nemen we mee dat armoede gepaard gaat met het minder keuzes hebben. Daarnaast blijkt dat kwetsbare groepen niet altijd de mogelijkheid hebben om onverwachte aankopen te doen. Volgens ons is het argument van het aankopen van een Smartphone als het niet kunnen stellen van prioriteiten verkeerd. De digitalisering versneld, het is net nodig dat mensen een Smartphone/laptop ter beschikking hebben voor zaken als thuiswerk, afstandsonderwijs etc. Wij geloven er net is dat het aankopen van een Smartphone in onze hedendaagse samenleving net wel behoort tot het kunnen stellen van prioriteiten.

“Mensen in armoede zoeken niet genoeg naar een woning” (ATD Vierde Wereld, z.d.-a).

Zoals al reeds vermeldt door Beke (2020) kunnen woonkosten zwaar doorwegen op het huishoudbudget van personen die een laag inkomen genieten.

In een onderzoek van het Interfederaal Gelijkekansencentrum (2014) blijkt dat er **discriminatie** gebeurt op de private woonmarkt tijdens het volledige huurproces. Het gaat om zowel positieve als negatieve discriminatie. Alleenstaande moeders, personen die een uitkering ontvangen en mannen van niet-Belgische herkomst lopen een groter risico om gediscrimineerd te worden. Om deze discriminatie op de private markt tegen te gaan is het van belang om zowel erkenning te hebben voor de huurders als voor de verhuurders.

In ditzelfde onderzoek (Interfederaal Gelijkekansencentrum, 2014) zegt men dat voor zo’n 35 procent van de huurders de **uitgaven** voor huisvesting eigenlijk te hoog liggen in verhouding met hun inkomsten. Een persbericht van de Confederatie van Immobiliënberoepen Vlaanderen (CIB) (12 februari 2022) met betrekking tot de private markt, zegt dat in Vlaanderen in 2021 de gemiddelde zo’n 797 euro bedraagt. Ten opzichte van het jaar 2020 is dit een stijging. In tabel 4 is de evolutie van de gemiddelde huurprijzen te zien per type accommodatie in Vlaanderen.

Tabel 4: Evolutie gemiddelde huurprijzen Vlaanderen per type accommodatie. (CIB Vlaanderen, 12 februari 2022).

Evolutie gemiddelde huurprijzen				
	2018	2019	2020	2021
Rijhuizen	768	789	813	836
Halfopen bebouwingen	855	890	930	960
Vrijstaande woningen	940	1.010	1.049	1.098
Appartementen	697	719	736	759
Studio's	475	488	492	507
Kamers	357	390	408	404
Villa's	1.664	1.741	1.740	1.914
Alle woningtypes	734	761	778	797

Een getuigenis in een artikel van sociaal.net (Lambrecht, 15 december 2021) zegt dat haar **zoektocht** naar een appartementje niet normaal was en dat er soms 500 euro werd gevraagd voor een klein en vervallen kamertje. Een andere getuigenis (Vierdewereldgroep Mensen voor Mensen vzw Aalst, z.d.)

geeft aan hoe moeizaam het gaat om rond te komen met een werkloosheidsuitkering terwijl haar woninghuur 420 euro per maand bedraagt.

Men beschrijft (Lambrecht, 15 december 2021) dat zo'n 150000 mensen in Vlaanderen wachten op een sociale woning, en dat de groep die voor een sociale woning in aanmerking zou komen nog hoger ligt. Uit de diversiteitsbarometer rond huisvesting (Interfederaal Gelijkekansencentrum, 2014) blijkt dat de **wachttijd** tot het bekomen van een sociale woning over alle gewesten heen gemiddeld zes tot tien jaar bedraagt.

Besluit: Hieruit kunnen we concluderen dat de huurprijzen op de private markt **stijgen** en een behoorlijke hap uit het budget nemen van mensen, zeker indien zij een laag inkomen hebben. Daarnaast treedt er ook discriminatie op. Sommige groepen worden gediscrimineerd op de private markt waardoor het moeilijker is om iets te huren. Hoewel sociale woningen een hulp kunnen bieden, staan veel mensen op een wachtlijst. Er is dus een tekort aan sociale huisvesting. Dit zorgt er volgens ons voor dat mensen opnieuw moeten zoeken op de private markt naar huisvesting, wat niet evident is.

ONDERWIJS EN OPVOEDING

“Ze hadden maar beter moeten leren op school, dan hadden ze niet in de armoede geraakt.” en “Ouders in armoede weten niet hoe ze hun kinderen moeten opvoeden.” (ATD Vierde Wereld, z.d.-a).

Kalthoff (2018) schrijft dat armoede niet automatisch zorgt voor problemen op **lange termijn**. Toch lopen kinderen die in een armoedesituatie leven een groter risico om problemen te ondervinden tijdens hun ontwikkeling. Als het gaat om langdurige armoede, gepaard met meerdere risicofactoren, dan is er wel meer risico op problemen. Men zegt in dit rapport (Kalthoff, 2018) dat de stress die armoede met zich meebrengt, een invloed kan hebben op de schoolprestaties. Kinderen kunnen het zo moeilijker krijgen in het onderwijs, maar ook achterstanden op materieel vlak kunnen bijdragen tot een slechtere concentratie op school. Dit kan als gevolg hebben dat het kind leerachterstanden ontwikkeld.

Vanuit dit **perspectief** is het volgens ons begrijpelijker dat sommige ouders, die zelf in armoede opgroeiden, problemen ondervonden op school. Het mag volgens ons niet zo simpel gezien worden als, het is hun eigen schuld, ze hadden maar beter moeten leren om uit armoede te geraken etc.

In een kwalitatief onderzoek (Van der Kooi & Wiersma, 2017) gaven enkele ouders aan dat ze **terughoudend** zijn om de school van hun kinderen in te lichten over de geldproblemen thuis. Er zijn zeker ouders die een goed contact hebben met de school rond de problemen. Vaak wordt echter

aangegeven dat men de school niet op de hoogte wil brengen uit angst anders behandeld te worden of een ongelijke behandeling/beoordeling te krijgen. Sommige ouders geven aan dat ze eens behoefte hebben om in gesprek te gaan met de school. Sommigen zeggen dat, als de school problemen opmerkt bij de betaling van de schoolkosten, dit een signaal zou moeten zijn voor hen om eens in gesprek te gaan met de ouders.

Deze wederzijdse interactie waarbij school ook naar de ouders stapt lijkt goed aan te sluiten bij het begrip 'partnerschap' die de oudergroep van Recht op vzw & Samen tegen armoede-Antwerps netwerk (2021) beschrijven. In deze oudergroep komt ook naar voren dat de ouders het gevoel hebben dat hun kinderen geen gelijke kansen krijgen op school, wegens de thuissituatie. Hier wordt benadrukt dat ouders enkele **drempels** op vlak van school ervaren, voorbeelden hiervan zijn de betaalbaarheid en het feit dat ouders het gevoel hebben enkel op hun problemen aangesproken te worden. Zowel ouders als kinderen hebben vaak een zware rugzak, wat het zelfbeeld/zelfvertrouwen kan schaden met als gevolg ook de draagkracht. In deze oudergroepen komt opnieuw naar boven dat ouders schaamte ondervinden om contact te nemen met school. Toch willen ze betrokken zijn bij het schoolgebeuren want ze willen het beste voor hun kind. Vandaar dat de oudergroep niet meer spreekt over 'ouderbetrokkenheid' maar over partnerschap. Het is geen éénrichtingsverkeer meer maar het komt van beide kanten: van de school en van de ouders.

Uit een kwalitatief onderzoek (Van der Kooi & Wiersma, 2017) blijkt dat de stress die ouders ervaren omwille van armoede zowel een negatieve **impact** heeft op zichzelf als op hun kinderen. Sommige ouders gaven aan dat ze fysieke en psychische klachten ervaren, ook de ondervraagde kinderen en jongeren gaven dit soms aan en zijn over het algemeen negatiever over hun leven in vergelijking met kinderen die niet te maken krijgen met armoede. Er is ook niet altijd tijd en/of geld om eens te ontspannen met het hele gezin.

In een onderzoek van Vanhee (2007) komt naar boven dat armoede/generatiearmoede een soort persoonlijk lijden met zich meebrengt dat een invloed heeft op de **opvoeding** en het ouderschap. Het is dat emotioneel lijden dat een relatie opbouwen met de kinderen kan vermoeilijken. Sommige ouders (Van der Kooi & Wiersma, 2017) geven ook aan dat ze niet altijd aanwezig zijn in het gezin, vooral als er zich veel problemen voordoen. Ondanks dit schrijft Vanhee (2007) dat ouders hun kinderen vaak zien als een aanzet om te blijven overleven. De kinderen zijn één van de belangrijkste zaken die een ouder in armoede heeft en men is bereid om ze de nodige liefde en warmte te geven.

Iets dat nog vaak wordt aangehaald door ouders in een onderzoek (Van der Kooi & Wiersma, 2017) is dat ouders het lastig vinden om altijd te voldoen aan de **behoeften** van hun kinderen. Ze getuigen dat het lastig is om ze niet altijd te kunnen geven wat ze willen. Toch proberen heel wat ouders om,

ondanks de geldzorgen en kwetsbaarheid, hun kinderen liefde te geven en toch ook leuke momenten te creëren. Sommige ouders stellen zichzelf op de achtergrond en zetten bijgevolg hun kinderen op de eerste plaats. Een voorbeeld hiervan dat wordt aangehaald is dat enkele ouders zelf niets tot weinig eten zodat hun kinderen dit wel kunnen.

Besselink, Braun, & Oosterkamp-Szwajcer (2013) verdeelt de ouders die leven in armoede op in 3 verschillende categorieën. Ze hebben een categorie van veerkrachtige ouders die goed **rondkomen** met hun leefgeld en waarvan het gezinsleven als positief wordt ervaren. Ze ervaren ouderschap niet echt als moeilijkheid en zetten hun kinderen als hoogste prioriteit. Dan zijn er de strijdvaardige ouders, zij kunnen net rondkomen met hun leefgeld en ervaren het ouderschap als moeilijk. Toch hebben de kinderen nog steeds de hoogste prioriteit. Als laatste onderscheiden ze de terneergeslagen ouders. Zij hebben moeite om rond te komen met het leefgeld, het ouderschap is voor hen zwaar. Deze ouders hebben het gevoel dat het welzijn van de kinderen lijdt onder de financiële moeilijkheden.

Besluit: Hieruit concluderen we dat ouders, zeker als ze zelf in armoede opgroeien, niet altijd dezelfde **kansen** kregen op school en dat de thuissituatie niet altijd evident is/was om te studeren. Het is dus volgens ons niet altijd de eigen schuld. Daarnaast denken wij dat de school zelf een zeer belangrijke actor is, die de ouders en het kind moet ondersteunen. Een kind opvoeden in een armoedesituatie is niet altijd evident en kan ook negatieve gevolgen hebben voor zowel het kind als de ouders. Volgens ons mag men toch niet vergeten dat mensen in armoede echt hun best doen en ook vaak hun kind als prioriteit zien. Het is dus niet dat ze niet weten hoe ze een kind moeten opvoeden, soms ontbreken de middelen hier gewoon voor.

GEZONDHEID

“Mensen in armoede leven ongezond: ze roken en drinken te veel, ze eten ongezond en bewegen te weinig” (ATD Vierde Wereld, z.d.-a).

In een internationaal rapport (ATD Fourth World & University of Oxford, 2019) legt men uit dat de levensduur kan worden ingekort door de mentale en fysieke gezondheid te **ondermijnen**. Dit kan onder andere gebeuren door slechtere huisvesting. Ze zeggen dat veel mensen die in armoede leven niet preventief kunnen werken op vlak van gezondheid door bijvoorbeeld een gebrek aan gezonde voeding. Daarnaast kan een gebrek aan gezondheidszorg zoals een bezoek aan de tandarts of de oogarts de gezondheidsproblemen nog vergroten. Een rapport van de Organisation For Economic Co-Operation and Development (OECD) en de World Health Organisation (WHO) (2003) zegt ook dat mensen in armoede een slechtere gezondheid hebben en sneller sterven. Ze hebben namelijk een beperktere toegang tot gezondheidszorg en sociale bescherming.

Men benadrukt in dit rapport (OECD & WHO, 2003) dat gezondheid belangrijk is voor het economische. Dit wordt ook geschreven door Bernard et al. (2014) in het jaarboek armoede 2014. Ze benadrukken dat gezondheidsproblemen een negatieve impact kunnen hebben op meerdere maatschappelijke **domeinen** van een individu, zoals het economische en het sociale. Zo schrijft men dat een slechtere gezondheid ervoor kan zorgen dat mensen een mindergoedbetaalde job uitoefenen of dat ze een mindere kans hebben op het verwerven van een diploma hoger onderwijs. Na een analyse van de cijfers in België met betrekking tot inkomensarmoede en materiële deprivatie concluderen Bernard et al. (2014) dat armoede in Vlaanderen een minder grote impact heeft op het welbevinden en de algemene gezondheid, in vergelijking met Wallonië en Brussel.

Cijfers van Statbel (15 oktober 2018) tonen aan dat het zich bevinden in een situatie van ernstige materiële deprivatie, negatieve gevolgen heeft op de gezondheid en toegang tot de gezondheidszorg. Zo blijkt dat mensen in zo'n preciaire situatie vaker een bezoek aan de tandarts uitstellen, minder groenten en fruit eten en ze een grotere financiële last ondervinden rond de kosten van geneesmiddelen. In de **multidimensionale** analyse rond armoede van Statistics Belgium EU-SILC (2014) wordt ook gezegd dat mensen die armoederisico lopen zich vaker slechter voelen in vergelijking met mensen die geen armoederisico lopen.

Besluit: Hieruit kunnen we concluderen dat mensen in armoede inderdaad **ongezonder** leven. Toch vinden wij dat bovenstaand vooroordeel zeer kort door de bocht is. Het is duidelijk dat veel verschillende facetten zoals het monetaire, huisvesting etc. aan de basis liggen van deze slechtere gezondheid.

CULTUUR EN ONTSPANNING

“Cultuur, sport en vakantie is niets voor hen, ze kunnen hun geld beter besteden aan wat echt nodig is” (ATD Vierde Wereld, z.d.-a).

In artikel 24 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) terug te vinden op de website van Amnesty International (z.d.) staat volgende opgenomen: “Eenieder heeft recht op rust en op eigen vrije tijd, met inbegrip van een redelijke beperking van de arbeidstijd, en op periodieke vakanties met behoud van loon.” (Amnesty International, z.d.). In artikel 23 van de gecoördineerde Grondwet van België (17 februari 1994) staat: “ieder heeft het recht een **menswaardig** leven te leiden.” (De gecoördineerde Grondwet, 17 februari 1994). In dit wetsartikel, zoals staat geschreven in paragraaf 5, behoort ook “het recht op culturele en maatschappelijk ontplooiing” (De gecoördineerde Grondwet, 17 februari 1994).

Op de Nederlandse website van Hersenstichting (z.d.) staat omschreven dat te lang en te veel **stress**/spanning als gevolg heeft dat hersenen minder goed gaan functioneren. Mensen kunnen zo sensitiever zijn voor negatieve emoties, vergeetachtig zijn etc. Hoewel stress belangrijk is, is het ook belangrijk om jezelf en je hoofd af en toe rust te geven. Men benadrukt het belang van een goede balans, een balans “tussen spanning en ontspanning” (Hersenstichting, z.d.).

In een rapport van Welzijnszorg (Bex, 2022) schrijft men dat het vaak de voordelen van een activiteit/lidmaatschap afweegt tegenover de nadelen. Het gaat ook over keuzes maken. Een voorbeeld van zo'n keuze is het beslissen om gezonde voeding aan te kopen of deel te nemen aan een sportactiviteit. Het kan zijn dat de maatschappelijk werker afkeurende blikken werpt indien iemand een lidmaatschap aangaat, dat geld kost.

Er werd een onderzoek gevoerd rond armoede en vrijetijdsbesteding. Dit was in opdracht van de Vrt en werd uitgevoerd door Indiville. In de PowerPointpresentatie van dit onderzoek (Minnebo, Steyaert, Van Lancker & Vrt., 3 maart 2021) schetst men enkele resultaten. Onder socio-economische kwetsbaarheid werd werkloosheid, het ontvangen van leefloon, monetaire en materiële armoede aanzien. Men concludeerde dat de **socio-economische** kwetsbaarheid samenhangt met een gevoel dat hij/zij zich minder kan ontspannen. Daarnaast geven mensen in een socio-economisch kwetsbare positie gemiddeld minder geld uit aan vrijetijdsactiviteiten. Toch schrijft Welzijnszorg (Bex, 2022) dat de Vlaamse Overheid bepaalde initiatieven ondersteunt/organiseert die helpen bij vrije tijd. Enkele voorbeelden zijn de Uitpas, rap-op-stap kantoren, vakantieparticipatie etc.

Besluit: Volgens ons maakt bovenstaande duidelijk dat iedereen recht heeft op **ontspanning**/vrije tijd, dit heeft zelfs een wettelijke basis. Daarnaast concluderen we dat mensen die in armoede leven, omwille van diverse redenen, minder vaak doen aan vrije tijd. Dit kan negatieve gevolgen hebben.

HULPVERLENING

“Mensen in armoede volgen de richtlijnen niet van hun hulpverleners, zo loopt het al snel mis”

(ATD Vierde Wereld, z.d.-a)

Zo vertelt een ervaringsdeskundige van Kortrijk in een artikel (Team communicatie Stad Kortrijk, 2021) dat mensen **drempels** ervaren bij het zoeken naar passende hulp. De ervaringsdeskundige kan wel helpen door de brug te slaan tussen cliënt en organisatie. Soms begrijpen hulpverleners en cliënten elkaar niet. Zo begrijpen hulpverleners niet altijd de mensen in armoede, maar begrijpen de mensen in armoede ook niet waarom de hulpverlener een bepaalde beslissing moet nemen. Toch benadrukt de ervaringsdeskundige dat, met inspanningen van beide, ze wel naar elkaar toe groeien.

In een samenvatting van haar Bachelorproef wijst Oomen (2018) ook op het feit dat er drempels zijn om hulp te zoeken tijdens de hulpverlening. Uit haar onderzoek blijkt dat cliënten met een hogere sociaal economische status, meer drempels ervaren. Daarnaast speelt de **persoonlijkheid** van de hulpvrager en de hulpverleningsvisie van de hulpverlener ook een rol. Ten slotte geven alle respondenten aan dat de fase van het hulpverleningsproces ook een beïnvloedende factor is.

Het is toch niet zo dat, eens de hulpvrager de stap durft zetten naar een organisatie, het hulpverleningsproces onmiddellijk succesvol is. Sannen (2003) onderzocht drempels die een cliënt kan ervaren. Ze wijst op het feit dat er in de **professionele relatie** tussen hulpverlener en cliënt problemen kunnen optreden. Dit heeft soms als gevolg dat de hulpverlening vroegtijdig wordt stopgezet. Enkele drempels dat ze weergeeft zijn de taalbarrière en/of de culturele verschillen bij allochtonen en kansarme autochtonen. Ze zegt ook dat de hulpverleners soms uitgaan van eigen evidenties, verschillende waarden en normen hanteren en niet altijd veel inlevingsvermogen hebben wat kan leiden tot misverstanden. Tot slot kan de hiërarchische positie en de werkdruk van de hulpverlener een invloed hebben, als de hulpvrager dan niet wordt betrokken bij de oplossing kan het hulpverleningsproces wel foutlopen.

Besluit: Hieruit nemen we mee dat het niet opvolgen van de **richtlijnen** van de hulpverlener niet de enige oorzaak is van het mislopen van het hulpverleningsproces. Er zijn meerdere drempels vanuit zowel de hulpvrager als hulpverlener die een rol spelen en er zijn zowel drempels tijdens het zoeken naar hulp als tijdens het hulpverleningsproces zelf. Het is belangrijk dat zowel de cliënt als de hulpverlener werkt aan de professionele relatie.

Uit dit volledige hoofdstuk nemen we mee dat de begrippen armoede en sociale uitsluiting vaak in de **media** aan bod komen. Verschillende mediakanalen gaan anders om met die begrippen en publiceren alles ook op hun eigen manier. Er kunnen cijfers gebruikt worden, maar ook artikels, reportages, documentaires, videofragmenten etc. Belangrijk is dan ook om bewust te zijn van frames of kaders want dat wordt door iedereen soms anders ingevuld op vlak van armoede. Iedereen bekijkt het op een andere manier

Het belangrijk is om te spreken over **mensen in armoede(situaties)**. Door dit te benadrukken kijken personen helemaal anders naar deze mensen en hun realiteit. Het is belangrijk om het woord 'armen' te vermijden, want dat geeft meteen een etiket. Mensen in armoedesituaties zijn veel meer dan enkel arm. Deze beeldvorming heeft veel impact op mensen in armoedesituaties.

De dag van vandaag bestaan er nog steeds veel **vooroordelen**. Onderzoekers en/of experts willen deze waarheden ontkrachten. Uit voorgaande informatie nemen we tot slot mee dat vooroordelen en stereotypes niet hetzelfde zijn.

Onze concrete besluiten die we trokken rond de omschreven vooroordelen zijn telkens terug te vinden in de tekst zelf onder ieder vooroordeel.

COVID-19

Zo schrijft Coene (2021-b) dat rond begin 2020 het **Coronavirus** disease (COVID-19) vanuit China naar ons kwam. In maart 2020 werd er een algemene lockdown ingevoerd waardoor horecazaken, de cultuursector, niet-essentiële winkels etc. dicht moesten. Er werd gebruikgemaakt van afstandsonderwijs en thuiswerk. De pandemie was een gezondheids crisis maar bracht ook heel wat economische gevolgen met zich mee. Het had daarnaast ook een impact op het mentaal welzijn, niet iedereen werd in gelijke mate getroffen.

De overheid voorzag **steunmaatregelen** ten gevolge van het virus. Van Lancker A. (IPS, 25 januari 2022) zegt dat deze steunmaatregelen terecht waren, maar dat mensen die het moeilijk hadden te weinig werden geholpen. De steunmaatregelen kwamen vooral terecht bij de werkende mensen en bedrijven. Zo zegt Van Lancker A. dat sommige mensen met midden- en hoge inkomens soms meer geld overhielden dan voor de coronacrisis terwijl mensen die werkten in een onzeker statuut net elke vorm van inkomsten verloren. “Corona heeft de kwetsbare groepen in isolatie geduwd, mensen in moeilijkheden in diepe armoede geduwd.” (IPS, 25 januari 2022).

Van Lancker W. (9 oktober 2020) schrijft in een PowerPointpresentatie dat het **inkomstenverlies** sterker is bij de laagste inkomensgroepen. Daarnaast zijn de meest getroffen sectoren oververtegenwoordigd door kwetsbaardere groepen zoals jongeren en alleenstaande ouders. Hierdoor hadden zij een lager financieel reserve om zo de periode van hun inkomstenverlies te overbruggen.

K., in een artikel van Ferho (15 maart 2021) is een voorbeeld van iemand die in een zwaar getroffen sector, de horeca, werkte. Haar tijdelijke werkloosheidsuitkering bedroeg 1500 euro, maar ze moest wel 1000 euro huishuur in een maand betalen. Ze viel in een financiële **put**.

Daarnaast gaf 45 procent van de jongeren aan (Steunpunt tot bestrijding armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, 2021) tijdens de eerste maanden van de pandemie dat ze **financiële moeilijkheden** ondervonden, 13 procent zei zelfs dat ze ernstige financiële problemen hadden.

Hogeschoolstudent M. getuigd in een artikel van Ferho (15 maart 2021) dat hij zijn studentenjob **verloor** en zo dus een groot gedeelte van zijn inkomen. Dit had als gevolg dat hij op school zijn vol potentieel niet kon bereiken en zich niet kon ontplooien door deze financiële stressfactor. Er wordt te weinig hulp aangeboden van school uit: “Ik voel mij niet gehoord en ik voel mij niet opgevangen” (Ferho, 15 maart 2021).

Daarnaast zijn er andere getuigenissen in een artikel van Dorjbayar (13 november 2020) van studenten en/of jongeren die hetzelfde probleem aantonen. T. zegt dat zijn loon **geholveerd** is en I. getuigd dat ze geen job vindt en daardoor moeite heeft haar kot te betalen: “Ik heb dit jaar allerlei jobs gedaan om toch te kunnen overleven, van chauffeur, postbode, tot zelfs wespenderdelger. Maar nu zijn ook die jobs weg door de lockdown.” (Dorjbayar, 13 november 2020).

In een document van het Steunpunt tot bestrijding armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2021) schrijft men dat niet enkel de inkomsten van velen **gedaald** zijn, maar ook de uitgaven zijn gestegen. Voor gezinnen in armoede is het bijvoorbeeld geen evidentie om bijkomende aankopen te doen zoals mondklappers, ontsmettingsgel... Daarnaast steeg ook bij enkelen hun gas, water en elektriciteitsrekeningen.

Zo getuigd T. (Ferho, 15 maart 2021) dat hij al een jaar zoekt naar **werk** maar dat werkgevers hem niet willen aanvaarden doordat hij een risicopatiënt is. De alleenstaande vader zegt dat zijn kosten (elektriciteit en gas) zijn gestegen doordat de kinderen nu voortdurend thuis zitten. Hij vervangt handgel door azijn om zo geld te besparen. Hij maakt de volgende opmerking: “Mensen in armoede zitten levenslang in een lockdown.” (Ferho, 15 maart 2021).

“De gedwongen toename van de tijd die thuis wordt doorgebracht, confronteert mensen die in armoede leven nog meer met de ongelijkheden op het gebied van **huisvesting**.” (Steunpunt tot bestrijding armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, 2021, p. 15).

Zo getuigd Veronica (schuilnaam) (Ferho, 15 maart 2021) dat ze tijdens de COVID-19 pandemie **op straat** belandde en haar woning kwijtraakte. Ze is met haar zoon in een opvangcentrum beland en dit omdat haar ex-partner zijn deel van de huur niet wou betalen. Ze verklaart dat het als alleenstaande moeilijk is om een huurwoning te vinden. Een leefloon van het OCMW is dan ook vaak niet genoeg om rond te komen. Ze maakt volgende uitspraak: “Aan sommige daklozen zie je niet dat ze dakloos zijn, maar zij moeten ook geholpen worden.” (Ferho, 15 maart 2021).

Maar ook dankzij COVID-19 werden enkele **openbare sanitaire** voorzieningen zoals toiletten gesloten, dit had een impact op mensen die dak-of thuisloos zijn (Steunpunt tot bestrijding armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, april 2021).

Vervolgens is er een verhaal van J. (Ferho, 15 maart 2021), een alleenstaande vader die niet in aanmerking komt voor een sociale woning en werd doorverwezen naar het **crisisopvangcentrum** te Brussel.

Op vlak van vrije tijd en mentaal welzijn zijn er ook enkele vaststellingen gedaan (Steunpunt tot bestrijding armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, 2021) tijdens de coronacrisis. Zo waren er tijdens de eerste lockdown zo goed als geen **vrijtijds mogelijkheden**. De online vrijetijdsmomenten waren dan ook niet toegankelijk voor kwetsbaren en/of mensen die in armoede leven.

Zo verklaart K. (Ferho, 15 maart 2021) dat ze door het **verliezen** van haar job tijdens de tweede lockdown zichzelf 3 weken lang vrijwillig liet opnemen. Ze zegt geen groot netwerk te hebben omdat ze alleenstaand is en door het verlies van haar job zag ze bijna niemand meer. Men stelt vast (Steunpunt tot bestrijding armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, 2021) dat de coronacrisis het minderwaardigheidsgevoel van personen in armoede heeft versterkt.

Verder schrijft men in de Interfederale nota (Steunpunt tot bestrijding armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, 2021) dat de **kinderopvang** tijdens de coronaperiode minder toegankelijk was voor de meest kwetsbaren, preventiecampagnes bereikten de meest kwetsbaren maar in beperkte mate, mensen in armoede hadden moeite met toegang vinden tot sociale diensten (mutualiteiten, OCMW'S, overheidsdiensten etc.) en als de diensten dan bereikbaar waren dreigden ze overspoeld te raken.

In een artikel van Dorjbayar (13 november 2020) schrijft men dat, **armoedeverenigingen** zeggen dat er veel mensen onder de radar belanden en door de coronacrisis in armoede geraken. Vaak ondervinden deze mensen schaamte en zoeken daarom geen hulp.

DIGITALISERING

Zo schrijft Coene (2020) in het jaarboek armoede en sociale uitsluiting dat door de snelle **technologische veranderingen** in de maatschappij, digitalisering te zien is in verschillende domeinen van ons dagelijks leven: op het werk, in het onderwijs, in ziekenhuizen etc. Deze vooruitgang heeft zeker ook positieve zaken met zich meegebracht zoals vooruitgangen in de medische sector, het sneller leggen van sociale contacten etc. Ondanks deze voordelen zijn er ook wat nadelen.

DIGITALISERING PRE-CORONAPANDEMIE

Bij een kwantitatief onderzoek van **De Lage Drempel vzw** (2016), een organisatie waar armen het woord nemen te Mechelen, hebben 50 bezoekers een vragenlijst ingevuld. Nadien werd er kwalitatief onderzoek gevoerd, de resultaten van de enquête werden besproken in een focusgroep. Ze bekijken in dit onderzoek 4 mechanismen: toegang tot digitale middelen, motivatie, vaardigheden en gebruik van de toegang tot digitale middelen.

Uit bovenstaand kwantitatief onderzoek (De Lage Drempel vzw, 2016) is duidelijk geworden dat 52 procent van de 50 respondenten (26 personen) geen **internet** thuis had. Daarnaast gebruikte 26 procent geen internet in het algemeen, de andere 26 procent ging naar de bibliotheek, naar verenigingen etc. 12 procent van de bevrageden geeft toe dat internet thuis hen zou helpen. 32 procent geeft aan dat individuele lessen zouden helpen en 52 procent zegt dat groepslessen zouden helpen.

Het kwantitatief onderzoek van De Lage Drempel vzw (2016) bracht enkele **drempels** in kaart. Zo behoren hoge kosten (internet, computer...), een gebrek aan vaardigheden en schrik voor privacymisbruik tot de grootste drempels. Een gebrek aan motivatie is de laagste drempel.

Daarnaast bleek uit het kwalitatief onderzoek (De Lage Drempel vzw, 2016) dat een tekort aan **zelfvertrouwen** een verbazende invloed uitoefent. Opnieuw kwam het financiële aspect aan bod. Gevoelens van hopeloosheid werden ook geuit. Bijvoorbeeld als kinderen van ouders die in armoede leven hun huiswerk online moeten maken, kunnen de ouders hen daar niet altijd bij helpen door een gebrek aan kennis/vaardigheden.

Vervolgens zei men in de focusgroep (De Lage Drempel vzw, 2016) dat veel overheidsinstanties, banken etc. nu werken met **online** dossiers. Om deze te raadplegen moeten mensen al weten hoe ze een account moeten aanmaken, hoe ze moeten inloggen, hun wachtwoorden moeten onthouden... Dit zorgt voor een grootse druk en responsabiliteit bij de burgers. Enkele getuigenissen vanuit dit onderzoek illustreren de digitale kloof:

“Mijn kinderen moeten hun schooltaken doorsturen via smartschool, zelf hebben we geen **internetverbinding** thuis, ik voel me schuldig omdat ze daardoor vaak te laat zijn met hun schooltaken.” (De Lage Drempel vzw, 2016, p. 16)

– Moeder van 2 schoolgaande kinderen

“Het zoeken naar een woning gaat tegenwoordig enkel nog via internet, voor mensen zoals ons die niet goed kunnen lezen en al helemaal niet met de computer overweg kunnen, is dit een handicap, de goedkopere appartementen zijn altijd direct weg en wij blijven in de **kou** staan.” (De Lage Drempel vzw, 2016, p. 16).

– Dakloze moeder met 4 kinderen

In de **barometer** digitale inclusie (Brotcorne & Mariën, 2020) worden cijfers gedeeld omtrent digitalisering en de digitale kloof uit 2019. Hieronder worden enkele vaststellingen geschetst.

In 2019 heeft de meerderheid van de Belgische gezinnen internetverbinding thuis (90 procent). Toch heeft **10 procent** van de Belgische gezinnen in 2019 nog geen internet thuis. Wel is er al een grote verbetering in vergelijking met andere jaren. De gezinnen die het minst verbonden waren met het internet waren alleenstaanden en gezinnen met een laag inkomen (Brotcorne & Mariën, 2020).

Om en rond de **40 procent** van de Belgische bevolking bevindt zich in een kwetsbare positie tegenover de stijgende digitalisering in onze samenleving. Deze kwetsbaarheid stijgt tot 75 procent bij laaggeschoolden en mensen die een laag inkomen hebben (Brotcorne & Mariën, 2020).

Groepen die sociaaleconomisch en cultureel **achtergesteld** zijn maken minder gebruik van essentiële onlinediensten zoals e-administratie, e-banking etc. in vergelijking met groepen uit meer bevorderde milieus. Een meerderheid (56 procent) van de internetgebruikers met een laag inkomen bezorgen geen formulieren online aan administraties. Redenen hiervoor zijn dat ze hulp moeten vragen aan derden, een gebrek aan vaardigheden of dat de nodige administratieve stappen te complex zijn (Brotcorne & Mariën, 2020).

DIGITALISERING TIJDENS/NA DE CORONAPANDEMIE

In vorig hoofdstuk werd duidelijk dat **digitalisering** en de digitale kloof ook al bestond voor de coronapandemie. Meerdere auteurs halen dit ook aan. Toch zeggen ze dat de coronacrisis er wel voor zorgde dat de digitalisering nog versnelde (Coene, 2020; Danckaers, 20 april 2022; Steunpunt tot bestrijding armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, 2021).

In een artikel op sociaal.net van Danckaers (20 april 2022) vinden we terug dat sinds **Covid-19** de vraag naar digitale hulp enorm is toegenomen. Tijdens de coronapandemie maakten we een digitale sprong, zaken moesten online gereserveerd worden, er kwam afstandsonderwijs, thuiswerk etc. Sociale organisaties maken zich echter wel zorgen of er wel genoeg plaatsen zijn op de digitale sneltrein voor mensen in armoede, ouders, mensen die nieuw zijn in ons land etc. Zo zegt Amerlynck, coördinator van organisatie De Lage Drempel, het volgende: “Door de snelheid en omvang van de digitalisering hebben mensen in armoede het gevoel dat ze voor een aantal nieuwe gesloten deuren staan.” (Danckaers, 20 april 2022).

Daarnaast schrijft Danckaers (20 april 2022) dat zaken zoals **afstandsonderwijs** gezinnen die al kwetsbaar zijn onder druk kan zetten. Jongeren die zich in kwetsbare posities bevinden komen in aanraking met verschillende uitsluitingsfactoren. Voorbeelden hiervan zijn het niet beschikken over een eigen laptop, geen eigen kamer hebben om te studeren/lessen te volgen etc.

Zo schrijft het Steunpunt tot bestrijding armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2021) dat videobellen gevolgen kan hebben voor de privacy, anderen kunnen dan ongewenst inkijken op de **thuisituatie**.

Een **getuigenis** van een gepensioneerde vrouw (Danckaers, 20 april 2022) benadrukt hoe moeilijk het kan zijn om mee te stappen in de digitale sneltrein. Ze had moeite om de specifieke website over pensioenen (mypension.be) te raadplegen en heeft nooit leren werken met het online platform van het universitair ziekenhuis van Leuven. “Die hele digitalisering bezorgt me angst, de bibber en slapeloze nachten omdat ik me er zo dom bij voel.” (Danckaers, 20 april 2022).

Zoals reeds vermeld heeft niet iedereen zomaar **toegang** tot het internet thuis. Sommigen gingen dan naar openbare plaatsen zoals bibliotheken. Deze waren echter niet toegankelijk tijdens de lockdown (Steunpunt tot bestrijding armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, 2021).

Zo zegt Alenka Le Compte (Danckaers, 20 april 2022) dat de lockdowns tijdens de coronacrisis en de daardoor noodgedwongen digitalisering wel alles bloot legde, de digitale kloof werd duidelijker.

Uit dit hoofdstuk nemen we mee dat de coronacrisis een **grote impact** had op het dagelijkse leven van de volledige bevolking van België, en zeker voor de meest kwetsbaren en/of mensen die al in armoede leefden. Er is sprake van sociale uitsluiting op allerlei domeinen gaande van huisvesting, gezondheid tot vrijetijdsbesteding.

Er zijn zowel voordelen als nadelen verbonden aan digitalisering. We leerden dat er nog steeds mensen zijn zonder internetverbinding en/of zeer slechte internetverbinding. Daarnaast werd duidelijk dat niet iedereen mee is met de digitalisering. Hoge kosten, gebrek aan vaardigheden, gebrek aan privacy, angst, gebrek aan zelfvertrouwen etc. zijn voorbeelden van enkele beïnvloedende factoren die hieraan meedragen. Tijdens de coronapandemie heeft digitalisering een nog grotere rol gespeeld, de digitalisering **versnelde**. Doordat iedereen thuis moest blijven maakten we een digitale sprong. Voorbeelden die dit illustreren zijn online lessen, afstandsonderwijs etc. Het gevolg hiervan is wel dat enorm veel mensen in aanraking kwamen met uitsluitingsfactoren door een gebrek aan materiaal zoals laptops, een gsm, een eigen kamer etc.

HOOFDSTUK 3: SENSIBILISEREN

3.1. BEGRIP SENSIBILISEREN

We starten met het woord sensibiliseren te definiëren. Dit doen we aan de hand van de **definitie** die te vinden is op de website Team Taaladvies (z.d.): “Sensibiliseren in de betekenis iemand bewustmaken van of gevoelig maken voor een bepaald probleem' is standaardtaal in België. Standaardtaal in het hele taalgebied is onder andere bewustmaken, gevoelig maken, warm maken, ontvankelijk maken, belangstelling wekken of aandacht vragen” (Team Taaladvies, z.d.).

Sensibiliseren is een **doelstelling** die wij willen bereiken om de cursisten van cvo MIRAS bewust te maken van de armoedeproblematiek in Kortrijk en Vlaanderen. Het is belangrijk, zoals omschreven door Didenko (1 december 2015), dat sensibiliserend communiceren mensen hun gedrag en houding willen aanpassen. Ze moeten overtuigd worden, en dat is meer dan het louter geven van informatie.

In het artikel van Creating Heroes (z.d.) staan er enkele **tips** opgesomd om personen bewust te maken van een maatschappelijk probleem. Allereerst is het belangrijk dat men het maatschappelijk probleem goed kent. We hebben, zoals in onze literatuurstudie te zien is, grondig onderzoek gedaan naar armoede en sociale uitsluiting. We proberen zoveel mogelijk inzichten te verwerven over het onderwerp zodat het duidelijk is wat het probleem juist inhoudt.

Daarna is het van belang om de **doelgroep**, waarbij het maatschappelijk probleem wordt aangekaart, te kennen. Onze doelgroep is de cursisten die AAV volgen in cvo MIRAS te Kortrijk. Het is een diverse groep met verschillende statussen en achtergronden (Creating Heroes, z.d.).

De volgende stap is het “vangen van je eigen verhaal” (Creating Heroes, z.d.). Deze staat beschreven op de website van Creating Heroes (z.d.). We proberen het onderwerp te kaderen en **linken** te leggen met de belevingswereld van onze doelgroep. Door middel van interviews zorgen we ervoor dat we meer voeling krijgen met de doelgroep en zo op hun noden de bewustwording af te stemmen. Anekdoten vertellen die mensen raken helpt. Dit raakt mensen in hun emoties, waardoor het bewustzijn aanwakkert. Door waargebeurde of echte verhalen te vertellen, kan de doelgroep zich beter inleven in de ander. Sommige cursisten hebben zelf soms ook te maken gehad met armoede. We maken tijdens onze activerende methodiek tijd en ruimte om ook naar hun verhaal te luisteren, indien ze dit willen vertellen.

Het belangrijkste onderdeel binnen bewustwording is niet enkel het negatieve en choquerende te tonen (Creating Heroes, z.d.), maar om er ook **positiviteit** in te stoppen. Zo schrijft Creating Heroes

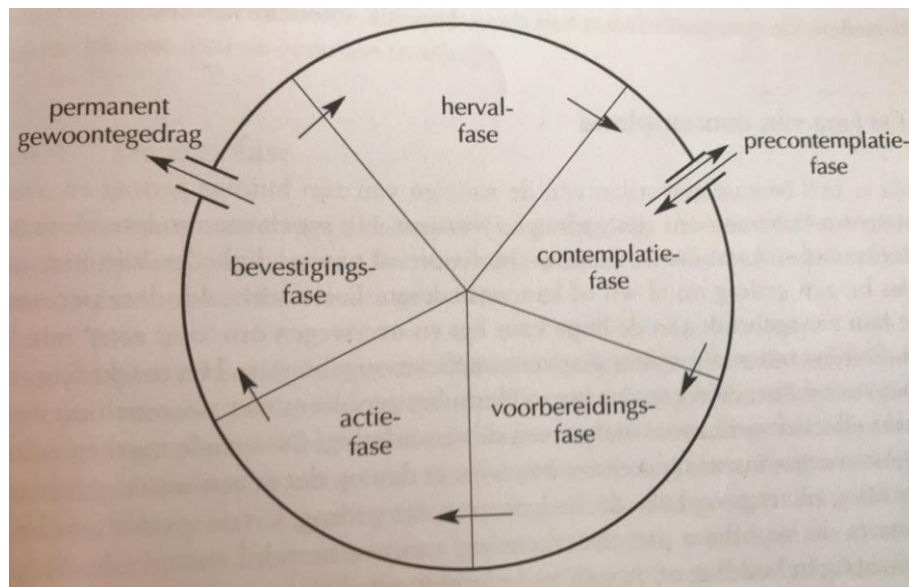
(z.d.) dat het van belang is om mensen bewust te maken van de positieve invloed die het stilstaan bij een maatschappelijk probleem met zich mee kan brengen.

De **creatieve vorm** (Creating Heroes, z.d.) waarop een boodschap wordt gebracht heeft ook invloed op het sensibiliseren van mensen. We willen niet enkel een methodiek ontwikkelen waar mensen kennis kunnen vergaren. We willen een activerende methodiek ontwikkelen waardoor mensen in gesprek kunnen gaan, bewust worden en stilstaan bij de feiten. We zorgen dat dit creatief wordt ingevuld met eventueel verschillende opdrachten, taken of vragen.

In de lessen sociale marketing (W. C., persoonlijke communicatie, 2022) hebben we heel wat gezien rond sensibiliseren. Het beperkt zich niet tot het louter verschaffen van kennis. Het gaat vooral om een houding-, en **gedragsverandering** uit te lokken bij de doelgroep. Daar zijn verschillende stappen voor nodig. Dit vergt immers veel tijd en moeite.

Een model dat bruikbaar is voor het sensibiliseren, is deze van de Amerikaanse psychologen **Prochaska en DiClemente** (1987;1994 & 1996 geciteerd in Lagasse, 2019, p. 128). “Zij ontwikkelden hun model in de eerste plaats voor motivationele gespreksvoering voor verslavingsproblematieken, maar ondertussen is de bruikbaarheid van hun inzichten ook bewezen voor ieder gedrag dat veranderd moet worden, in het bijzonder gewoontegedrag” (Lagasse, 2019, p. 128). Het model is te zien op figuur 4 (Goldstein & Prochaska, 1991 geciteerd in Lagasse, 2019, p. 129).

Figuur 4: De gedragsveranderingscirkel van DiClemente en Prochaska. (Goldstein & Prochaska, 1991 geciteerd in Lagasse, 2019, p. 129)

Uit dit model (Goldstein & Prochaska, 1991 geciteerd in Lagasse, 2019, p. 129) wordt duidelijk dat gedragsverandering geen lineair proces is, maar eerder **circulair**.

We zullen dit model kort toelichten net omdat wij niet specifiek streven naar een gedragsverandering, maar eerder naar sensibiliseren en bewustwording. Deze twee zaken worden hierin ook toegelicht.

Stadium 1: Voorstadium of de precontemplatiefase

Dit is het eerste stadium. Didenko (1 december 2015) schrijft dat de doelgroep hier niet of **onvoldoende** informatie beschikt over de negatieve effecten van het ongewenst gedrag. Lagasse (2019, p. 129) zegt ook dat men zich niet bewust is van de negatieve effecten van het gedrag of men nog niet overtuigd is het huidige gedrag op te geven.

Stadium 2: Overweging of de contemplatiefase

In deze tweede fase is een individu zich **bewust** van de nadelen van zijn/haar gedrag. Men overweegt in deze fase om het gedrag te veranderen, maar slechts in de verre toekomst. Het individu is nog niet bereid onmiddellijk het gedrag te veranderen (Didenko, 1 december 2015 & Lagasse, 2019, p. 130).

Stadium 3: Beslissing of de voorbereidingsfase

In deze derde fase heeft het individu de **beslissing** genomen om zijn/haar gedrag te veranderen, hiervoor worden de nodige maatregelen ingepland. Het gedrag zelf is wel nog niet veranderd (Didenko, 1 december 2015 & Lagasse, 2019, p. 130).

Stadium 4: Actie of de actiefase

In het vierde stadium verandert het individu effectief zijn gedrag. Hij **onderneemt** hiervoor verschillende stappen, om het ongewenst gedrag af te leren (Didenko, 1 december 2015 & Lagasse, 2019, p. 131).

Stadium 5: Volhouden of de bevestigingsfase

Het individu is **overgestapt** naar het nieuwe gedrag (Didenko, 1 december 2015) en herhaalt deze ook, zodat het gedrag vanzelfsprekend wordt. Het oude gedrag treedt niet meer op (Lagasse, 2019, p. 131).

Stadium 6: Terugval of de hervalfase

“In deze fase kan de doelgroep haar nieuwe gedrag niet in stand houden, en **vervalt** ze terug, doorgaans in de contemplatiefase.” (Lagasse, 2019, p. 132). Zo schrijft Didenko (1 december 2015) dat terugval mogelijk is in elke fase van het proces.

Tot slot lichten we **de vier E's toe**, deze worden vaak gebruikt bij sensibilisering. Jones en De Meyere (2009 geciteerd in Duurzaam Kantoor, z.d.) zeggen dat deze 4 E's een onderdeel zijn "van een ruimere duurzaamheidstransitie" (De Meyere & Jones, 2019 geciteerd in Duurzaam Kantoor, z.d.).

1. Enable

Enable staat ervoor om keuzes te maken op lange termijn en deze ook te **ondersteunen** (Coussens, 2015-2016). De keuzes moeten vanzelfsprekend en beschikbaar zijn (Duurzaam Kantoor, z.d.).

2. Encourage

Men moedigt het duurzame gedrag aan en **ontmoedigt** tegelijkertijd het ongewenst gedrag (Coussens, 2015-2016 & Duurzaam Kantoor, z.d.).

3. Engage

Men schrijft (Coussens, 2015-2016 & Duurzaam Kantoor, z.d.) dat het belangrijk is om het **groepseffect** te betrekken. Stimulansen in groep hebben een grotere impact op de persoon of op het gedrag, dan louter individuele stimulansen.

4. Exemplify

Er wordt gezegd (Coussens, 2015-2016 & Duurzaam Kantoor, z.d.) dat het belangrijk is om zelf het **goede voorbeeld** te geven, en zelf het duurzame gedrag te promoten.

3.2. ONTWIKKELEN VAN EEN ACTIVERENDE METHODIEK

Doordat een activerende methodiek het eindproduct wordt van deze bachelorproef vinden we het belangrijk dat we deze term in zijn **totaliteit** bekijken. Ten eerste bespreken we de term activeren. Daarna komt een korte toelichting van het woord methodiek. Tot slot leggen we uit wat een activerende methodiek is.

1. Activeren

Volgende definitie wordt gehanteerd: “Activering heeft als algemeen doel de integratie van een samenleving **versterken**, (evenals) de participatie van de individuele burgers van de samenleving, waarbij het voorkomen en ongedaan maken van marginalisering van burgers een bijzonder aandachtspunt is.” (Spierts, 1997 geciteerd in Timperman, z.d., p. 1).

In de cursus *methodiek maatschappelijke activering* van Timperman (z.d.) wordt het **activeringsproces** omschreven. Dit is een weergave van welke stappen er in het proces genomen moeten worden om tot het uiteindelijke ‘doen’ of ‘veranderen’ te komen. Dit proces omvat twee verschillende niveaus. Enerzijds heb je het aanbiedersniveau, anderzijds het deelnemersniveau. Deze lichten we kort toe.

Aanbiedersniveau

In dit niveau (Timperman, z.d., p. 9) worden de mensen op de hoogte gebracht van de thematiek en zo ook **geëngageerd** tot verandering. De term verandering kan gezien worden als een gedragsverandering, maar ook een individuele verandering in het denkpatroon. Ten slotte streeft men naar het bijbrengen van kennis, vaardigheden en ingesteldheid van mensen.

Deelnemersniveau

Dit niveau “heeft zowel betrekking op individuen als op groepen die deelnemen aan activiteiten waarin de activeringsfunctie aanbod komt” (Timperman, z.d., p. 10). De doelgroep moet de kennis waarover ze beschikken kunnen toepassen op **probleemsituaties**. Ze moeten oplossingsgericht kunnen denken. Om het activeringsproces vorm te geven moet de doelgroep over bepaalde vaardigheden beschikken. Tot slot is het belangrijk dat mensen daadwerkelijk iets met de verworven kennis en vaardigheden doen (Timperman, z.d., p. 10).

2. Methodiek

Op de website van Onze Taal (z.d.) vinden we een omschrijving van wat de definitie is van een methodiek . Een methodiek is een **fusie** van methoden. Het zijn verschillende methoden die als het ware samenhangen in één methodiek.

Er bestaan heel wat verschillende methodieken of **werkvormen** waarmee mensen aan de slag kunnen gaan. Enkele voorbeelden van werkvormen zijn terug te vinden op de website van de Ambrassade (<https://ambrassade.be>) en op de website van Demos (<https://demos.be>).

3. Activerende methodiek

Op de website van Grenswijs (z.d.) staat te lezen dat wanneer men streeft om een visie op te bouwen, men hiervoor gebruik moet maken van **emoties**, discussie en interactie.

Het ontwikkelen van een methodiek gebeurt in verschillende stappen. Deze stappen zorgen er tevens voor dat de methodiek een onderbouwd en inzetbaar product zal zijn in de praktijk. De verschillende stappen voor methodiekontwikkeling werden geraadpleegd op de website van Stichting 180 (z.d.).

Ten eerste is het belangrijk dat men een **doel** voor ogen heeft, als de doelgroep wordt opgesteld. Daarnaast kan de ontwikkelaar in deze stap al eens nadenken welke aanpak hij/zij zal hanteren. Ten tweede is er de literatuuranalyse. Hier zoekt men informatie op over methodieken die zullen aanslaan bij de doelgroep. In deze tweede stap wordt er ook geredeneerd waarom deze methodiek zou aanslaan. Als derde stap begint men met het uitschrijven van verschillende richtlijnen om de uitwerking van de methodiek te ontwikkelen. De vierde stap is het daadwerkelijk uittesten van deze vooropgestelde richtlijnen en eventuele feedbackpunten opschrijven. Hierna komt de stap waarin de feedback gehanteerd wordt. Ten slotte is er de stap waar de effectief ontwikkelde methodiek wordt gepresenteerd, zodat deze opgenomen kan worden in de werking (Stichting 180, z.d.).

Agentschap Zorg en Gezondheid (14 november 2017) heeft enkele **kwaliteitscriteria** opgesteld bij de ontwikkeling van methodieken. Deze criteria staan in voor preventiemethodieken. Wij willen met onze methodiek sensibiliseren. Door te sensibiliseren zorg je voor preventie, dit hangt dus nauw samen met elkaar. In het document worden in zeven rubrieken de ontwikkeling van een methodiek toegelicht.

Na dit stuk besluiten we dat, om een activerende methodiek te ontwikkelen het dus de bedoeling is om een fusie of cluster van methoden te vormen om de **marginalisering** rond onze thema's armoede en sociale uitsluiting te verkleinen. Daarnaast willen we met de activerende methodiek kennis rond de thema's armoede en sociale uitsluiting versterken zodat dit een bepaalde bewustwording teweegbrengt. We zullen werken aan de hand van de verschillende stappen en vooropgestelde criteria om zo tot een goed onderbouwde en inzetbare methodiek te komen.

3.3. KLARE TAAL

Voor ons project is het belangrijk om met onze doelgroep in klare taal te spreken. Er is een grote **diversiteit** binnen de doelgroep waardoor niet iedereen dezelfde woorden of zinnen begrijpt. We willen ervoor zorgen dat voor iedereen alles duidelijk is en dit zullen wij doen aan de hand van klare taal.

In een document van Wablieft Tekstadvies (z.d.) is een tekst geschreven in **duidelijke taal** zodat de lezer de nodige informatie makkelijk kan terugvinden, ze deze informatie begrijpen en dat ze de gekregen informatie ook effectief kunnen gebruiken.

In de materialenbox van Hasselt Heeft Het en Wijkmanagement Hasselt (2016) staan enkele tips en tricks geformuleerd omtrent het aspect '**klare taal**'. Voorbeelden van dergelijk tips zijn het schrijven van korte zinnen, het gebruiken van alledaagse woorden, het nadenken over het doel van de tekst, bijzinnen vermijden etc. Nog een belangrijk aspect dat ze aanhalen (Hasselt Heeft Het & Wijkmanagement Hasselt, 2016) is herhaling, zeker indien de persoon anderstalig is.

Daarnaast haalt Hasselt Heeft Het en Wijkmanagement Hasselt (2016) aan dat het belangrijk is om niet te **kinderachtig** te spreken en/of te schrijven. De boodschap moet makkelijk uitgelegd worden maar het mag ook geen kleutertaal zijn, dit kan neerbuigend overkomen.

We hebben gesproken met **drie leerkrachten** vanuit cvo MIRAS. Zij hebben ons enkele adviezen gegeven omtrent klare taal en ons enkele documenten aangeraden.

Op deze manier kwamen we terecht op een **poster** van het Agentschap Integratie en Inburgering (z.d.) die tips geeft omtrent schriftelijke communicatie met anderstaligen. Ze zeggen dat het belangrijk is om vooraf te bepalen over wat en voor wie we willen schrijven. Daarnaast is het goed om de lezer rechtstreeks aan te spreken, korte zinnen te gebruiken, belangrijke woorden in het vet te zetten, consequent dezelfde woorden te gebruiken en pictogrammen/afbeeldingen te gebruiken om zo de tekst te verduidelijken.

Jacobs (z.d.) beschrijft waar men het best rekening mee houdt tijdens het brengen van een boodschap in klare taal. Hij vraagt om te beperken tot één **kernboodschap**. Gebruik heldere foto's om die boodschap te verduidelijken. Schrijf heel concreet en benoem bijvoorbeeld data, plaatsen etc.

Er zijn ook nog tips terug te vinden op de website van de Vlaamse Overheid (<https://www.vlaanderen.be>).

ACHTER ELKE GEVEL EEN VERHAAL: KORTRIJKSE ARMOEDE IN DE KIJKER

In het artikel op de website van Quindo, vertelt Claerhout (9 oktober 2017) over het project 'Achter elke gevel een verhaal'. Dit project is ontstaan naar aanleiding van de jaarlijkse Wereldverzetdag tegen armoede en sociale uitsluiting op 17 oktober. A'kzie organiseerde een **digitale wandeling**. Hier vertellen enkele Kortrijkzanen hoe het is om in armoede te leven. Het idee achter de digitale wandeling is dat mensen in armoede moeilijk worden gehoord. "Elk verhaal kan aan een bepaalde locatie of organisatie gelinkt worden. Je kan aan de hand van een QR-code een filmpje bekijken. Enkele organisaties die aan bod komen zijn het OCMW/ stadhuis/ CAW." (Claerhout, 9 oktober 2017).

DE LINK

Vzw De Link (z.d.-a) is een organisatie die mensen uit de **generatiearmoede** sterker wil maken en hen de greep wil laten krijgen op hun eigen leven. Dit doen ze door te werken aan en met de gekwetste binnenkant van de mensen.

In de missie van vzw De Link (z.d.-a) is terug te vinden dat mensen in armoede de noden kennen van armoedebestrijding. Op die manier kunnen ze een grote bijdrage leveren bij het oplossingsgericht werken tegen armoede. Deze ervaringsdeskundigheid is nodig om de aanpak van armoede op punt te stellen. Armen moeten dus **betrokken** worden om de maatregelen voor armoede te bestrijden passend te maken en om de kans op slagen te vergroten.

Ervaringsdeskundigen worden vaak in hulp- en dienstverleningen gevraagd. Voor mensen in armoede is het belangrijk dat ze hun kennis en inzicht in de armoedeproblematiek kunnen delen of dat ze mee kunnen ingezet worden in de werking van diensten (vzw De Link, z.d.-a).

Ze (vzw De Link, z.d.-b) zetten organisaties aan om met de ervaringsdeskundigheid van deze mensen aan de slag te gaan. Door gebruik te maken van hun deskundigheid kunnen organisaties hun hulp- en dienstverlening beter laten aansluiten bij de **noden** van hun cliënten die in armoede leven.

Verder biedt vzw De Link (z.d.-b) **opleidingen** aan waardoor mensen in armoede hun eigen ervaringen leren verwerken en verruimen zodat ze anderen kunnen helpen. Ze helpen deze mensen om hun armoede-ervaringen om te zetten in een deskundigheid die de samenleving nodig heeft en kan gebruiken in de armoedebestrijding.

ARMOEDEWANDELING – WELZIJSZORG

Welzijnszorg (z.d.-b) is een vzw die al vijftig jaar strijd voert tegen armoede in Vlaanderen en Brussel. Dit doen ze aan de hand van campagne voeren. Ze dromen van een samenleving waarin iedereen een

goed inkomen heeft, er een goede gezondheidszorg is voor iedereen en iedereen in een betaalbare en **kwaliteitsvolle** woning woont. Ze helpen dit waar te maken door armoedeorganisaties te ondersteunen, vormingen te geven en educatief materiaal ter beschikking te stellen, maar ook door campagne te voeren via politiserend en politiek werk.

Een voorbeeld van wat Welzijnszorg doet is een **armoedewandeling** (Welijnszorg, z.d.-b). Ze helpen wandelingen organiseren in steden door een uitgewerkt draaiboek (Welijnszorg, z.d.-a) te delen waar zeven interessante stopplaatsen opgesomd staan. De deelnemers van de wandeling worden dan meegenomen in het verhaal van het armoedeweb. De inhoud van het draaiboek is zodanig divers dat men zelf kan kiezen hoe zwaar of luchtig de wandeling wordt.

De belangrijke term die Welzijnszorg (z.d.-b) omschrijft is het armoedeweb. Het **armoedeweb** is een samenvatting van de buitenkant van armoede. In totaal bevat die tien verschillende levensdomeinen. Deze domeinen zijn grondrechten die steeds verbonden zijn met elkaar en elkaar beïnvloeden. De levensdomeinen waarop een armoedeweb gebaseerd is, zijn de volgende: onderwijs, vrije tijd, huisvesting, gezondheid, inkomen, hulpverlening, justitie, sociale contacten, arbeid en tewerkstelling en gezin.

Informatie over de armoedewandeling hebben we verkregen via een intern ongepubliceerd document van Welzijnszorg (z.d.-a). Hieronder lichten we dit **draaiboek** kort toe ter inspiratie van de good practices.

Om de wandeling uit te voeren, kan men een **startpakket** aanvragen via het emailadres van Welzijnszorg. Het pakket bevat het draaiboek, affiches van het armoedeweb, campagneaffiches, uitgewerkte fiches per stopplaats (levensdomeinfiches), attributen, wegwijzers, bingokaarten en extra materiaal voor doe-vragen (Welijnszorg, z.d.-a).

Voordat ze aan de wandeling beginnen moeten ze met een kleine groep zeven affiches, die elk een levensdomein voorstelt, kiezen. Elke affiche is namelijk een stopplaats tijdens de wandeling. Men kan in de **levensdomeinfiches** inspiratie vinden voor stopplaatsen, mogelijke opdrachten en informatie over het levensdomein. Bij elk levensdomein hoort ook een attribuut (Welijnszorg, z.d.-a).

Daarnaast zijn er blanco wegwijzers die men kan gebruiken. Op deze wegwijzers kunnen ze voorzieningen noteren die ze belangrijk vinden, zoals een school voor het levensdomein onderwijs.

Wanneer de stopplaatsen gemaakt zijn, de affiches opgehangen, de cijfers opgezocht en de opdrachten gekozen zijn, kan de wandeling starten. Men begint op het **startmoment** met algemene informatie te geven over Welzijnszorg en het armoedeweb. Na het toelichten, worden de attributen

uitgedeeld. De deelnemers horen deze attributen bij zich te houden tijdens de wandeling en geven het pas af op de stopplaatsen waarbij het attribuut pas. Dit mag op papier, maar ook met echte materialen (Welzijnszorg, z.d.-a).

Tijdens de wandeling moet men met de groep de affiche zoeken. Wanneer ze die gevonden hebben is het aan hen om te raden over welk **levensdomein** het gaat. Op de levensdomeinfiches kan de leider van de wandeling suggesties van vragen en activiteiten vinden. Zelfverzonnen vragen zijn natuurlijk ook toegelaten. Vervolgens wordt er naar het passende attribuut gevraagd bij het levensdomein. Enkele attributen worden soms voor de opdracht zelf ook gebruikt (Welzijnszorg, z.d.-a).

Om de wandeling af te ronden, stop je best op de plaats waar de wandeling gestart is. Daar kan men een korte **nabespreking** voorzien. Tijdens dit gesprek kan de groep de wandeling evalueren en tips geven voor de volgende keren. De evaluatie kan ook aan Welzijnszorg worden doorgegeven om de wandeling te verbeteren (Welzijnszorg, z.d.-a)

ARMOEDEKOFFER – TREFPUNT ARMOEDE

De **armoedekoffer** werd door het Trefpunt Armoede (z.d.) opgericht, in samenwerking met enkele Limburgse armoedeverenigingen. De armoedekoffer is een verzameling van een aantal methodieken om armoede bespreekbaar te maken. Men kan zelf kiezen met welke onderdelen van de armoedekoffer men aan de slag wil gaan. De methodieken die er worden uitgelegd zijn: het armoedeweb, 'stap voorwaarts' en een armoedequiz. De volledige informatie over deze methodieken zijn online terug te vinden op de website van Trefpunt Armoede (<http://trefpuntarmoede.org>).

KLASSE – KANSARMOEDE: HOE KIJK JIJ NAAR ARMOEDE?

Klasse (z.d.) heeft in samenwerking met Kleine Kinderen Grote Kansen een **spel** gemaakt voor in het onderwijs. Tijdens dit spel wordt er stilgestaan bij de vraag: "Hoe kijk je naar armoede?" (Klasse, z.d., p. 1).

Ze hebben een **situatie** geschetst waarop de spelers zich kunnen baseren tijdens het spel, namelijk: "Sarah groeit op in een kansarm gezin en zit in jouw klas." (Klasse, z.d., p. 1). Met behulp van dit spel kunnen ze dan stilstaan bij volgende vragen: "Met welke bril kijken jij en je collega's naar haar?", "Welke uitspraken doe jij?" en "Welke hoor je in de lerarenkamer?" (Klasse, z.d., p. 1).

Daarnaast zijn er twaalf kaarten die de groep kunnen helpen om samen op een andere manier naar armoede te kijken en om een **genuanceerder** armoedebeleid uit te tekenen op de school.

Uit dit hoofdstuk nemen we mee dat het belangrijk is om mensen bewust te maken van het probleem van armoede en sociale uitsluiting. Louter mensen informeren is niet voldoende. De doelgroep bij wie

men het probleem wil bewust maken is ook van groot belang. Binnen onze bachelorproef gaan we **linken** leggen met de belevingswereld van de doelgroep, maar ook veel interviews afnemen, kennis opdoen etc. We maken tijd om te luisteren naar hun verhalen. Positiviteit in bewustwording steken moet zeker ook gebeuren, want vaak gaat armoede over negativiteit.

Een methodiek is daarnaast een samenloop van verschillende methodes.

Binnen de methodiek is **klare taal** ook een belangrijk aspect om mee rekening te houden. Doorheen onze activerende methodiek hanteren wij ook klare taal, want binnen onze doelgroep is er een grote diversiteit waarvan niet iedereen dezelfde woorden begrijpt.

Een laatste onderdeel waar we dingen uit zullen meenemen is het onderdeel van good practices. Vanuit de armoedewandeling binnen Welzijnzorg nemen we vooral mee dat we het **armoedeweb** moeten gebruiken. We kunnen uit deze good practices veel handige basisindicatoren halen voor onze eigen armoedewandeling. Net als zij, willen we mensen bewust maken van het probleem armoede.

DEEL 2: METHODOLOGIE

Onderstaande motivering werd opgesteld op basis van het boek onderzoeksvaardigheden: voor onderwijs, zorg en welzijn (Neckebroeck, Vanderstraeten & Verhaeghe, 2018).

HOOFDSTUK 4: KWALITATIEF ONDERZOEK

Eerst en vooral voeren wij **een praktijkgericht onderzoek**. Wij houden ons namelijk bezig met een concrete vraag vanuit een organisatie die in het werkveld staat (Neckebroeck et al., p. 18).

Het onderzoek dat we voeren is **een kwalitatief onderzoek**. We willen namelijk het thema armoede en sociale uitsluiting onderzoeken in de diepte. We focussen ons op de beleving van de participanten aangezien we al behoorlijk wat cijfermateriaal hebben door onze uitgebreide literatuurstudie (Neckebroeck et al., p. 21).

Daarnaast is ons onderzoek **cross-sectioneel**, omdat we onze participanten maar eenmalig, op een bepaald tijdstip ondervragen en/of observeren (Neckebroeck et al., p. 22).

4.1. ONDERZOEKSPLAN

AANLEIDING

Cvo MIRAS voert jaarlijks actie tegen armoede. Dit gaat door in de week van zeventien oktober, want in deze week valt de Werelddag van verzet tegen Armoede. De problematiek rond armoede en sociale uitsluiting komt aan bod tijdens de opleiding 'ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting'. In andere opleidingen waarin 'Aanvullende Algemene Vorming' (AVV) verwerkt zit, komt dit thema ook aan bod. Cvo MIRAS hecht veel belang aan het versterken en verrijken van hun cursisten, ongeacht of ze kwetsbaar zijn of niet.

De werkgroep '**Kwetsbaarheid**', die actief is in cvo MIRAS, stelt vast dat veel cursisten kwetsbaar zijn door allerhande redenen. Dit kan gaan over emotionele problemen, armoede, uitsluiting, migratieachtergrond etc.

Het is net deze kwetsbaarheid die leidt tot meerdere **moelijkheden** waaronder het vroegtijdig stopzetten van cursussen of een zwakkere positie tegenover maatschappelijke diensten. Het is de bedoeling om de cursisten en in het algemeen het grote publiek van cvo MIRAS bewust te maken en te sensibiliseren omtrent deze kwetsbaarheid. Daarnaast wil cvo MIRAS de cursisten laten kennismaken met de lokale armoedeorganisaties en problematieken. Ze willen dat er op een interactieve manier informatie wordt aangeboden.

Vanuit deze aanleiding komt de vraag naar een project, een **activerende methodiek** tot stand. Dit is dan ook onze aanleiding om kwalitatief onderzoek te voeren (Neckebroeck et al., p. 38)

ONDERWERP EN DE DOELGROEP

Ons onderzoek kadert binnenin het thema armoede en sociale uitsluiting.

De doelgroep waarvoor wij onze activerende methodiek ontwikkelen zijn de **cursisten** van cvo MIRAS gevestigd in West-Vlaanderen. Aan de hand van ons kwalitatief onderzoek wensen we bevraging uit te voeren bij leerkrachten van cvo MIRAS, individuele experts met betrekking tot armoede en sociale uitsluiting en lokale armoedeorganisaties gevestigd in West-Vlaanderen (Neckebroeck et al., pp. 39-40).

DOELSTELLINGEN

DOELSTELLING OPDRACHTGEVER

De minimumdoelstelling die wij zullen bereiken is het ontwikkelen van een activerende methodiek om cursisten te **sensibiliseren**, te laten reflecteren en bewust te maken van de armoedeproblematiek en de sociale uitsluiting die ermee gepaard gaat. We zetten ze met onze methodiek letterlijk in beweging. Onze aanpak bevat informatie over de oorzaken en gevolgen van armoede en sociale uitsluiting, verhalen van mensen in armoede, enkele organisaties, vzw's etc.

We houden, tijdens het ontwikkelen van de methodiek, rekening met de **leerplandoelstellingen** uit het leerplan van de module Maatschappij-Cultuur-Samenwerking (MaCuSa). Dit is een leerplan vanuit de opleiding AAV. Deze leerdoelstellingen zijn:

- De eigen opvatting aan de verschillende opvattingen over welzijn en verdeling van welvaart toetsen;
- Kenmerken, mogelijke oorzaken en gevolgen van armoede aangeven;
- Constructief omgaan met verschillen tussen mensen en levensopvattingen.

De methodiek zal inzetbaar zijn op de **MIRAS-campus te Kortrijk** en zullen we systematisch kunnen inzetten. Niet enkel tijdens de Armoedeweek maar ook tijdens de lessen in cvo MIRAS.

Als **uitbreidingsdoelstelling** kunnen we onze methodiek uitbreiden naar andere MIRAS-campusen zoals Ieper, Oostende, Waregem en Brugge. De ontwikkelde methodiek kan dan ook in andere opleidingen van de cluster Zorg en Welzijn worden ingezet.

DOELSTELLING KWALITATIEF ONDERZOEK

Met ons kwalitatief onderzoek willen wij **voeling** krijgen met de doelgroep en willen we armoedeverhalen en organisaties in kaart brengen.

We willen te weten komen hoe de leerkrachten van cvo MIRAS **omgaan** met hun cursisten, hoe we deze kunnen sensibiliseren en motiveren etc. Daarnaast willen we ook te weten komen hoe organisaties die in aanraking komen met armoede en sociale uitsluiting hiernaar kijken. We bevragen hen omtrent algemene informatie rond armoede en sociale uitsluiting, maar ook naar persoonlijke ervaringen (Neckebroeck et al., pp. 38-39).

HOOFDVRAAG EN DEELVRAGEN

De opgestelde **hoofdvraag** luidt als volgt: *'Hoe kunnen we cursisten van cvo MIRAS aan de hand van een activerende methodiek laten reflecteren, in gesprek laten gaan, bewustmaken en sensibiliseren omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting?'*.

Op onderstaande deelvragen willen wij een antwoord bieden aan de hand van ons kwalitatief onderzoek.

- Wat is armoede?
- Wat is sociale uitsluiting?
- Welke socio-demografische indicatoren hebben een invloed op armoede en sociale uitsluiting?
- Welke organisaties zijn er die armoede en sociale uitsluiting bestrijden, op welke manier bestrijden ze dit?
- Welke maatregelen worden er op internationaal vlak als op Vlaams niveau genomen om armoede en sociale uitsluiting te bestrijden?
- Welke invloed hebben hedendaagse trends op armoede? Hoe komt armoede en sociale uitsluiting in beeld bij de media?
- Hoe gaan we ervoor zorgen dat we de cursisten kunnen bewust maken, sensibiliseren, laten reflecteren, in dialoog laten gaan en duidelijk informeren over armoede en sociale uitsluiting?

4.2. POPULATIE EN DE STEEKPROEF

De doelgroep van ons onderzoek bestaat uit leerkrachten van cvo MIRAS, individuele experts met betrekking tot armoede en sociale uitsluiting en lokale armoedeorganisaties die zich vestigen in West-Vlaanderen, vooral in de stad **Kortrijk**. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt om onze activerende methodiek te onderbouwen die bestemd is voor de cursisten van cvo MIRAS (Neckebroeck et al., pp. 73-76).

Om de participanten te bepalen voor ons kwalitatief onderzoek hebben we gebruik gemaakt van een **theoretisch selecte steekproef**. We willen namelijk met ons onderzoek een diepgaand beeld creëren. We kiezen participanten die divers zijn maar ook veel informatie bezitten omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting. We zullen gebruik maken van sleutelfiguren, voorbeelden hiervan zijn: leerkrachten van de opleiding ervaringsdeskundige armoede en sociale uitsluiting, cursisten van cvo MIRAS, ervaringsdeskundigen, straathoekwerkers, armoedeorganisaties etc. (Neckebroeck et al., p. 105).

De doelgroep werd samengesteld op basis van een **sneeuwbalsteekproef**. Onze projectindieners heeft ons enkele belangrijke figuren meegedeeld die interessant zijn om te bevragen. Van daaruit zijn wij zelf beginnen zoeken naar participanten waarvan hun inbreng een meerwaarde is voor de uitwerking van onze activerende methodiek. Daarnaast vroegen we onze geïnterviewden telkens op het einde of ze nog interessante personen en/of organisaties kennen die een meerwaarde zouden zijn voor ons onderzoek (Neckebroeck et al., p. 107).

In totaal hebben we vier organisaties, twee individuele experts en drie medewerkers van cvo MIRAS geïnterviewd.

4.3. INTERVIEWS

Kwalitatief onderzoek kent namelijk meerdere **onderzoeksvormen**. Eén deel van ons onderzoek zal gevoerd worden doormiddel van interviews.

Deze interviews willen we **gedeeltelijk structureren** om zo open ruimte te laten voor onze participanten. Aangezien we een verhaal van armoede en sociale uitsluiting willen brengen in onze activerende methodiek, lijkt het ons van groot belang om ervaringen, belevingen en gevoelens te bevragen (Neckebroeck et al., p. 245). We willen indirect zicht krijgen op de betekenissen die de participanten geven aan het onderwerp armoede en sociale uitsluiting. We geven hun de vrijheid om te praten over hun gevoelens, belevingen etc. en doen dit in een persoonlijke sfeer. Voor sommigen kan deze persoonlijke sfeer net helpen om over taboeonderwerpen zoals armoede en sociale uitsluiting te spreken. Gedragingen uit het verleden willen wij ook bevragen. Interviews zijn hier een goed middel voor (Neckebroeck et al., pp. 248-251).

We opteren bij voorkeur voor **face-to-face interviews** en zetten zelf de stap naar de participanten. Op die manier verloopt de medewerking van participanten vaak vlotter en hebben we meer controle over de situatie. Indien face-to-face interviews niet mogelijk zijn voor onze participanten, geven we hun de optie om te kiezen voor een online-interview. Op die manier passen wij ons aan, aan de noden van de geïnterviewde. Zijzelf kiezen het kanaal waarop deze online-interviews doorgaan (Neckebroeck et al., p. 245).

Ondanks de voordelen die interviews met zich meebrengen in kader van ons onderzoek, vinden we het ook belangrijk om enkele **aandachtspunten** te formuleren. Zo zijn face-to-face interviews tijdsintensief, ook hangen er vaak verplaatsingskosten aan vast. Ten slotte moeten we ons bewust zijn van het feit dat participanten sociaal wenselijke antwoorden kunnen geven (Neckebroeck et al., pp. 254-255).

PROCES

Vooraleer we effectief onze interviews afnemen hebben we een **interviewschema** opgesteld bestaande uit een inleiding, een kern en een slot. Onze interviewschema's bevinden zich in bijlage 1 tot en met bijlage 9. De kern van ons interviewschema is de topiclijst. Zoals reeds vermeld kiezen we voor een semigestructureerd interview. We willen in deze topiclijst echter vooral concrete vragen aan bod laten komen. Deze topiclijst zal ons een houvast bieden tijdens het afnemen van de interviews, iets wat in mindere mate aanwezig is tijdens een open interview (Neckebroeck et al., pp. 257-259). Onze topiclijst is te zien in tabel 5. Niet elke topic zal bij iedere geïnterviewde overlopen worden.

Onze interviews **registreren** we aan de hand van geluidsopnames via onze Smartphone. Op die manier zorgen we ervoor dat er zo weinig mogelijk informatie verloren gaat. De participant wordt hiervan op de hoogte gesteld en zal een Informed Consent ondertekenen vooraleer het interview wordt afgenomen (Neckebroeck et al., p. 272). Het formulier Informed Consent bevindt zich in bijlage 10.

Onze interviews zullen maximaal 1 uur duren en zal plaatsvinden op een datum die voor de participant past. Wij zullen ons verplaatsen. Het interview speelt zich dus af in de omgeving van de geïnterviewde (Neckebroeck et al., pp. 270-271).

Het eerste contact met onze participanten zal bij voorkeur gebeuren via **e-mail**. In deze mail zullen wij onszelf voorstellen, ons onderwerp en onderzoek uitleggen, onze motivatie voor de gekozen participant verduidelijken, praktische informatie verlenen en voor hun medewerking vragen. De uitnodiging voor de organisaties bevindt zich in bijlage 11 en de uitnodiging voor de leerkrachten van cvo MIRAS en individuele experts bevindt zich in bijlage 12.

Eens er bevestiging komt sturen we nog één **bevestigingsbief** via e-mail waarin alle praktische informatie (plaats, tijdstip, datum, registratiewijze etc.) nog eens wordt meegedeeld (Neckebroeck et al., pp. 274-275).

Indien de participanten niet bereikbaar zijn per mail, nemen we telefonisch contact op met hen.

We zijn telkens met **twee studenten** aanwezig op het interview.

Tabel 5: Topiclijst Interviews

Topiclijst Interviews	
Beginvraag	Als we het over het begrip armoede en sociale uitsluiting hebben, waar denkt u dan aan? OF Hoe komt u in aanraking met armoede en sociale uitsluiting binnen uw vak en/of functie?
Armoede en sociale uitsluiting	<ul style="list-style-type: none"> - Betekenis - Beïnvloedende factoren - Waarvoor terecht in jullie organisatie - ...
Eigen ervaringen	<ul style="list-style-type: none"> - Welke ervaring bijgebleven - Manier van reageren - Projectdeelnames - ...
Organisaties	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerkingen - Financiële middelen - ...
Socio-demografische indicatoren	<ul style="list-style-type: none"> - Impact - Beeld schetsen van persoon in armoede - ...
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> - Mening armoedebeleid - Sterkte- en werkpunten bevragen - ...
Corona	<ul style="list-style-type: none"> - Impact - Mensen bereikt tijdens corona - Drempels - Mening - ...
Digitalisering	<ul style="list-style-type: none"> - Impact - Drempels - Voor- en nadelen - ...
Energie en elektriciteitsfacturen	<ul style="list-style-type: none"> - Impact - Mening - ...
Sensibilisering	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe doelgroep bereiken - Hoe verhaal overbrengen - Good Practices bevragen - Tips en tricks - ...
Voeling met de cursisten	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe rekening houden met diversiteit - Klare taal - Eigen ervaringen bevragen - ...
Activerende methodiek	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe cursisten motiveren - Welke werkvormen tijdens de les - Welke methodieken zijn bruikbaar - ...

Tijdens de duur van ons kwalitatief onderzoek gaan we **flexibel** tewerk. We wisselen af tussen dataverzameling en data-analyse. Op die manier is het mogelijk om tijdens het onderzoek ons interviewschema bij te sturen, nieuwe vragen op te stellen, oude vragen te schrappen etc. (Neckebroeck et al., pp. 305-306).

Onze analyse doen we op basis van notities en **transcripten**. Onze interviews zullen vooral woord per woord uitgeschreven worden, maar indien het antwoord of de gegeven informatie niet relevant is voor ons onderzoek, zullen we dit eerder samenvattend uittypen. Dit doen we met behulp van onze geluidsopnames. Hiervoor stelden we een taakverdeling op, omdat dit proces vrij tijdsintensief is (Neckebroeck et al., pp. 307-308).

Na het schrijven van onze transcripten gaan we deze nog eens allemaal overlezen. Op die manier krijgen we een goed zicht op alle informatie die aan bod kwam tijdens het interview. Hierna gaan we onze uitgeschreven tekst **opdelen** in verschillende alinea's die over hetzelfde onderwerp gaan.

Daarna gaan we **coderen**. We stellen bepaalde codes op zoals: "*beleid*", "*eigen ervaringen*", "*organisaties*", "*socio-demografische indicatoren*", "*activerende methodiek*" etc. Deze codes worden opgesteld aan de hand van onze onderzoeksvragen en ons interviewschema. Alle stukken tekst vanuit de opdeling gaan we onder een bepaalde code zetten. Zo krijgen we een overzicht van alle informatie uit de interviews over één bepaald onderwerp. (Neckebroeck et al., pp. 307-313 & pp. 320-321). Ons coderingsschema bevindt zich in bijlage 13.

Uit de transcripten en ons coderingsschema zullen we citaten implementeren in ons eindrapport. We **parafraseren** ook enkele delen. Deze zullen gebruikt worden ter verduidelijking en ondersteuning bij het oplossen van onze onderzoeksvragen (Neckebroeck et al., p. 323). Daarnaast zullen we rekening houden met opmerkingen die de participanten gaven omtrent de ontwikkeling van een activerende methodiek en hoe zij omgaan met de cursisten van cvo MIRAS.

RESULTATEN

Armoede is een **hardnekkig** probleem in onze maatschappij. We onderzochten dit aan de hand van een literatuuranalyse en verschillende interviews. Armoede hangt samen met verschillende levensdomeinen. Het gaat niet enkel over het inkomen, maar ook over tal van andere thema's zoals huisvesting, tewerkstelling, gezondheid, gezin etc.

Er namen drie medewerkers van **cvo MIRAS** deel aan onze interviews waaronder:

- Een leerkracht ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting (EDAS) samen met een opgeleide ervaringsdeskundige;

- Een leerkracht Nederlands als tweede taal (NT2);
- Een teamverantwoordelijke van cvo MIRAS.

Naast deze medewerkers hebben we ook medewerkers van vier **organisaties** geïnterviewd, waaronder:

- Het OCMW Kortrijk;
- Poverello vzw Kortrijk;
- Het CAW Kortrijk;
- Vzw Wieder Brugge.

Tot slot werden er twee individuele **experts** rond armoede en sociale uitsluiting geïnterviewd namelijk:

- Een straathoekwerker in Kortrijk;
- Een schepen van stad Kortrijk.

We hebben in totaal **negen** interviews afgenomen. Naderhand werden deze op anonieme wijze getranscribeerd en gecodeerd. De resultaten van de interviews vormden een eerste inzicht op onze vooropgestelde onderzoeksvraag.

Hieronder beschrijven we de **resultaten** die we na het transcriberen van de interviews konden vaststellen. Verschillende onderwerpen komen aan bod: meningen rond armoede, eigen ervaringen, organisaties, activerende methodieken, socio-demografische indicatoren, de doelgroep, beleid, stellingen, armoedewandeling en sensibilisering.

EIGEN MENINGEN

Armoede en sociale uitsluiting, en hoe deze thema's gezien worden door de medemens is een belangrijk onderdeel in ons project. Daarom werd dit **uitgebreid** besproken in de literatuuranalyse. Dit was dan ook de reden dat we als groep besloten hebben om dit te bevragen aan de geïnterviewden, om hun mening rond de thema's even kort toe te lichten. In deze deelvraag zullen we de individuele antwoorden in clusters plaatsen. Alle interviews werden met deze vraag geopend:

- **Als we het over het begrip armoede en sociale uitsluiting hebben, waar denkt u dan aan?**

Allereerst geven we de geclusterde antwoorden van de drie medewerkers van cvo MIRAS weer. Zowel de EDAS-leerkracht, de NT2 leerkracht als de teamverantwoordelijke geven aan dat er geen standaard persoon is in armoede. Er is geen **standaard** wijze of manier waarop men armoede kan bestrijden.

“Armoede is meer dan enkel het financiële, fysieke en materiële aspect. De binnenkant is ook erg belangrijk”

– Ervaringsdeskundige MIRAS

Ten tweede bespreken we de antwoorden van de organisaties. Onder deze cluster vallen de organisaties: Het OCMW Kortrijk, Poverello vzw, het CAW en vzw Wieder. We zullen vertrekken vanuit de gelijkenissen tussen de organisaties. De vier organisaties geven elk aan dat ze een stuk verder denken dan enkel het financiële luik. De werkracht vanuit Poverello vzw gaat hier nog wat dieper op in. Hij geeft aan dat er veel elementen zijn rond armoede en sociale uitsluiting. Personen aan de rand van de maatschappij hebben **minder kansen**, kunnen te maken hebben met generatiearmoede of zijn vaak onvoldoende geschoold (Poverello vzw medewerker, persoonlijke communicatie, 19 mei 2022). De geïnterviewde van het CAW benadrukt het feit dat armoede en sociale uitsluiting een structureel probleem is. Het zijn vaak kleine zaken die ervoor kunnen zorgen dat mensen in de problemen geraken en hier niet gemakkelijk terug uit raken. Bepaalde mensen hebben meer ondersteuning nodig dan anderen, wanneer men deze ondersteuning niet krijgt ziet de medewerker van het OCMW dit als sociale uitsluiting (CAW-medewerker, persoonlijke communicatie, 03 juni 2022).

“De weg niet vinden naar de kluwen van de samenleving, door tegenslagen in het leven”

– medewerker Poverello

Tenslotte geven we de geclusterde antwoorden van de individuele experts weer. De schepen ziet personen in armoede vooral als mensen die door allerlei **verschillende redenen** niet volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Het zijn gezinnen die het vaak met minder moeten doen dan de gemiddelde Vlaamse of Belgische gezinnen (Individuele expert Stad Kortrijk, persoonlijke communicatie, 18 mei 2022). Daarentegen ziet de straathoekwerker armoede vooral als onrecht (Straathoekwerker, persoonlijke communicatie, 01 juni 2022).

“Hoe langer de armoede, hoe minder je kunt deelnemen aan het maatschappelijk leven waardoor je in een isolement geraakt.”

- Straathoekwerker

Vanuit bovenstaande antwoorden kan er geconcludeerd worden dat de bevraagde organisaties en personen wel enigszins op **eenzelfde lijn** zitten met elkaar. Armoede mag niet enkel gezien worden als problemen op het financiële aspect. Er zijn heel wat elementen die bijkomend zijn voor mensen in armoede. Mensen in armoede zijn personen die niet kunnen deelnemen aan de samenleving zoals zou moeten. Bovenstaande citaten tonen aan dat armoede een structureel probleem is onder de bevolking. Tijdens het ontwikkelen van de activerende methodiek zullen we alle facetten van armoede

aan bod laten komen. We zullen ons niet enkel focussen op het financiële aspect maar zullen armoede bekijken in zijn totaliteit.

EIGEN ERVARINGEN

Vanuit ons onderzoek nemen we verschillende ervaringen rond het armoede- en sociale uitsluitingsverhaal mee. Sommige ervaringen liggen op **dezelfde lijn**, andere liggen volledig uit elkaar. In het interview volgde deze vraag:

- **Aangezien jullie met de organisatie nauw in aanraking komen met hulpvragers die in armoede leven, vragen we ons af als er u een ervaring is bijgebleven?**

Vanuit enkele positieve ervaringen binnen het beleid van Kortrijk deelde de schepen het concept rond de UiTPAS mee. Het is een voordeelkaart voor alle mensen die aan vrijetijdsbesteding willen doen. Hij vermeldde ook dat de **UiTPAS** nu veel vaker aangeboden wordt door de goeie feedback die ze kregen. Het zorgt er namelijk voor dat mensen minder moeten betalen voor vrijetijdsactiviteiten. Het is een middel dat alles betaalbaar maakt voor zowel mensen in een goede positie als mensen in een minder goede positie (Individuele expert Stad Kortrijk, persoonlijke communicatie, 18 mei 2022). Het is zo dat de straathoekwerker de nadruk legt op die gelijke rechten. Hij neemt uit zijn eigen job mee dat het bij sommige mensen moeilijker verloopt in vergelijking met anderen. Door in contact te komen met verschillende groepen mensen kom je net die moeilijkheden te weten. De mogelijkheid om contacten te leggen met hen is niet altijd vanzelfsprekend. De vraag: Hoe kun je groepen erop attent maken dat mensen uitgesloten zijn door hele kleine dingen?', blijft voor hem een vrij moeilijk te beantwoorden vraag (Straathoekwerker, persoonlijke communicatie, 01 juni 2022).

'Ieder mens, is een mens van God en wordt geboren met gelijke rechten.'

- Straathoekwerker

Vzw Wieder merkte doorheen de jaren op dat de hulpverlening toch wel heel sterk **tekortschiet** bij mensen in armoede. Ze hebben al een klein netwerk wat het voor hen niet makkelijker maakt. Er zijn andere referentiekaders, miscommunicatie, maar er is vooral te veel afstand tussen de hulpverlening en de cliënt. De, soms te, professionele houding van de hulpverlener zorgt ervoor dat de cliënt zich niet goed voelt. Belangrijk is om net geen afstand te houden met de doelgroep. Ze vindt net dat hoe dichter je bij de cliënt komt, hoe beter het is en hoe sneller je stappen kan gaan zetten met hen of hun problemen kan aanpakken (Vzw Wieder, persoonlijke communicatie, 19 mei 2022).

Doordat het CAW, cliëntenraden organiseert, kunnen ze daar veel nuttige informatie uithalen. De cliënten geven de CAW-medewerkers feedback, hoe ze zaken kunnen **verbeteren**. Het voornaamste

vinden ze zelf de input van hun cliënten. Het is iets wat het CAW zeker meeneemt. Mensen in armoede hebben veel kennis die ze willen delen. Het is niet omdat ze in een armoedesituatie zitten dat ze geen mogelijkheden of sterktes hebben om over bepaalde zaken na te denken (CAW-medewerker, persoonlijke communicatie, 03 juni 2022).

Tot slot nemen we uit bovenstaande onderzoeksvraag mee dat alle geïnterviewden allemaal **trots** zijn op wat ze in enkele jaren bereikt hebben. Iets wat vroeger begon als een klein zaadje of moeilijke opstart is uitgebouwd naar een mooie en goede werking waarvan men momenteel de impact ziet. We nemen binnen onze methodiek en onze bachelorproef enkele interessante insteken mee. Onder andere de UITPAS, maar ook het feit dat de hulpverlening doorheen de jaren enorm veranderd is en er zeker nog werk aan de winkel is. Belangrijk is het feit dat er al veel basisprojecten mooi uitgegroeid zijn.

ORGANISATIES

Onder het luik 'organisaties' vonden we het interessant om twee specifieke vragen te stellen. Hier vroegen we ons vooral af welke financiële middelen er nodig zijn, volgens hun, om armoede te bestrijden. Daarnaast was er ook een vraag over samenwerkingen met **armoedeorganisaties**. Deze vragen zijn niet door elke geïnterviewde beantwoord. We stelden deze vragen enkel aan de organisaties en de individuele experts. Tijdens het coderen van de getranscribeerde interviews hebben we besloten om onderstaande antwoorden te behouden omdat deze een meerwaarde hebben voor onze activerende methodiek.

- **Met welke armoedeorganisaties werkt uw organisatie samen om armoede te bestrijden?**

Het CAW heeft verschillende samenwerkingen met lokale organisaties. Enkele voorbeelden hiervan zijn het OCMW, A'kzie vzw en de 'Gouden Buurt' (CAW-medewerker, persoonlijke communicatie, 03 juni 2022). De schepen werkt samen met brugfiguren. Daarnaast geeft hij de tip over een app bij de hulpverleners, namelijk: 'Sien online' (Individuele expert Stad Kortrijk, persoonlijke communicatie, 18 mei 2022). Vzw Wieder heeft een goede samenwerking met de bibliotheek (Vzw Wieder, persoonlijke communicatie, 19 mei 2022). Poverello werkt samen met voedselbanken en kringloopwinkels in de regio Kortrijk en Kuurne. De **samenwerkingen** hangen sterk af van het soort organisatie of initiatief (Poverello vzw medewerker, persoonlijke communicatie, 19 mei 2022).

"Er zijn heel veel vlakken in ons werk die overlappen met andere organisaties en daar zijn er wel samenwerkingen"

- Medewerker CAW

Er zijn duidelijk samenwerkingsverbanden bij de verschillende bevraagde organisaties te Kortrijk, dit zorgt voor een **'kruisbestuiving'**. We zullen de aangehaalde organisaties gebruiken die in het interview voorkwamen. In het interview kwamen vaak dezelfde organisaties terug, waardoor we hebben besloten om enkele organisaties bij te zoeken om te implementeren in onze activerende methodiek. Deze zijn terug te vinden in onze literatuuranalyse.

ACTIVERENDE METHODIEKEN

Om ideeën te verzamelen rond **activerende methodieken** leek het ons interessant om enkele vragen te stellen met betrekking tot activerende methodieken. We stelden hen de volgende vraag:

- **Hoe krijgen we volgens u de cursisten gemotiveerd om actief mee te werken tijdens een armoedewandeling?**

Zo vertelde de OCMW-medewerker dat het een idee zou zijn moesten we een persoon in armoede zijn verhaal laten brengen voor een grote groep. Het is ook heel belangrijk om na te denken wat we eigenlijk willen bereiken met onze methodiek (OCMW-medewerker, persoonlijke communicatie, 18 mei 2022). De leerkracht NT2 gaf dan eerder drie belangrijke begrippen mee waar we ons op moeten focussen. Enerzijds de context, als tweede de **interactie** en als laatste de taalsteun. Alle drie zijn ze heel belangrijk om mee rekening te houden binnen onze activerende methodiek (Leerkracht NT2, persoonlijke communicatie, 23 mei 2022).

We moeten er op letten dat de doelgroep **betrokken** is bij het proces. Zorg dat dit tussentijds ook gebeurt en niet enkel bij de uitwerking. Het is namelijk zo dat wij soms onbewust zelf verder van de persoon staan dan we denken omdat we niet zelf in die situatie zitten. Vaak krijgen we door hun inbreng toffe en originele input waar wijzelf niet bij hebben stilgestaan. De grootste tip is vooral om te praten met de doelgroep en ervoor te zorgen dat het voor iedereen toegankelijk is naar taal toe. Het moet dus zeker laagdrempelig zijn (CAW-medewerker, persoonlijke communicatie, 03 juni 2022).

Vanuit de EDAS-leerkrachten kregen we mee dat inspelen op de **interesses** van de cursisten en met hen activiteiten uitvoeren van groot belang is (Leerkracht EDAS & opgeleide ervaringsdeskundige, persoonlijke communicatie, 16 mei 2022). De teamverantwoordelijke geeft aan dat binnen onze activerende methodiek het interessant zou zijn om de cursisten in kleine groepjes te laten werken. Onbewust of bewust gaan cursisten zich in grote groepen wegsteken. Hoe kleiner de groepjes zijn, hoe meer interactie of dialoog eraan te pas komt. Op het einde is het ook wel van belang dat je vanuit de groepjes dan kan terugkoppelen naar de grote groep (Teamverantwoordelijke cvo MIRAS, persoonlijke communicatie, 23 mei 2022).

Tot slot kregen we te horen tijdens het interview met de straathoekwerker dat qr-codes ook kunnen gebruikt worden tijdens de wandeling. Zo moeten ze niet binnenstappen in een organisatie, maar kan er via codes gewerkt worden. Het kan ook nog interessant zijn om er een **levensverhaal** aan te koppelen. Zowel levensverhalen van mensen die effectief geholpen zijn als mensen die niet effectief geholpen zijn (Straathoekwerker, persoonlijke communicatie, 01 juni 2022).

We zullen ervoor zorgen dat we werken met bepaalde levensverhalen. De doelgroep leren kennen en inspelen op de interesses zorgt ervoor dat de cursisten een beter zicht krijgen op het onderdeel armoede. Via een informele participatieve observatie zullen we dit proberen te realiseren. Werken met kleine groepen zal ervoor zorgen dat we het luik over **bewustwording**, dialoog en sensibiliseren makkelijker kunnen integreren. Daarnaast is de terugkoppeling naar de grotere groep een interessant gegeven. Zo kunnen de cursisten hun ervaringen en bevindingen delen in de groep.

SOCIO-DEMOGRAFISCHE INDICATOREN

Graag hadden we voeling gekregen met de mensen die armoede en sociale uitsluiting ervaren. We vonden het dus belangrijk dat we dit ook bevroegen bij de geïnterviewden.

- **Mocht u een beeld schetsen van de doelgroep die u (met uw organisatie) bereikt, wat zijn hun persoonlijkheidskenmerken?**

Vzw Wieder gaf tijdens het interview aan dat het typisch is aan hun doelgroep dat er tien stappen vooruit worden gezet maar dan ook weer twintig achteruit de dag nadien. Het is belangrijk dat je daarmee om kan gaan (Vzw Wieder, persoonlijke communicatie, 19 mei 2022). De brede werking van het CAW zorgt ervoor dat alle leeftijden en achtergronden bij hen terecht kunnen. Het zijn vooral kwetsbare mensen met vaak een **multi-problematiek** op verschillende levensdomeinen. Daarnaast vertelde de straathoekwerker dat de kenmerken die hij vooral kan toewijzen zich spitsen op de algemene uitsluiting en geen aansluiting vinden in de maatschappij (CAW-medewerker, persoonlijke communicatie, 03 juni 2022).

“Mensen zouden schrikken als ze zouden weten hoeveel mensen er zijn die 's morgens opstaan en niet weten waar ze in de avond zullen moeten slapen”

- Straathoekwerker

Aangezien we met de interviews enkel de weergave van de doelgroep van andere organisaties hebben verkregen, hebben we besloten om zelf wat meer voeling te krijgen met onze doelgroep, de cursisten van cvo MIRAS. Een **participerende observatie** hielp ons hiermee. Wel kunnen we uit de interviews besluiten dat armoede geen gezicht heeft. Het klopt dat er geen specifieke leeftijd of achtergrond staat

op armoede en sociale uitsluiting. Wat wel is gebleken uit de literatuurstudie is dat er enkele socio-demografische indicatoren bijdragen tot een grotere kans op armoede. Het is belangrijk om dit in het achterhoofd te houden bij het maken van de activerende methodiek. Wanneer we het verhaal willen brengen van een persoon of meerdere personen in armoede, dat er zeker diversiteit geïntegreerd wordt.

BELEID

We stelden kort nog een vraag over het beleid in stad Kortrijk. We vonden dit als groep belangrijk om te bevragen zodat we ook hier kunnen inspelen op de verschillende noden in de stad.

- **Wat vindt u van het armoedebeleid van Stad Kortrijk?**

Op vlak van sociale huisvesting zijn er lange **wachlijsten**. De mensen die moeten wachten, leven in een huis met enorm slechte omstandigheden zoals slechte verwarming, vocht dat uit de muren loopt, onvoldoende hygiëne etc. En dat zou niet mogen natuurlijk. Dit is de eerste grote uitdaging volgens de OCMW-medewerker (OCMW-medewerker, persoonlijke communicatie, 18 mei 2022).

Een andere grote uitdaging binnen het armoedebeleid in Kortrijk, is de detectie van armoede. Er moet nog veel meer ingezet worden op het **opsporen** van armoede want dat wordt nog veel te weinig gedaan volgens de schepen (Individuele expert Stad Kortrijk, persoonlijke communicatie, 18 mei 2022).

Het beleid moet er eigenlijk voor zorgen dat de burgers van de stad **iets bijleren**. Dit kunnen ze enkel doen als ze het neutraal aanpakken en niet de heilige man of vrouw willen zijn (Vzw Wieder, persoonlijke communicatie, 19 mei 2022). Vzw Wieder benadrukte dit met een citaat.

‘Het is belangrijk iets te willen bijleren zonder dat je moeder Theresa of pater Damiaan van deze wereld wilt zijn.’

- Vzw Wieder

De straathoekwerker had enkele opmerkingen binnen het armoedebeleid. Volgens hem worden er veel **fouten** gemaakt in de maatschappij. Mensen die in armoede zitten beginnen zelf te denken dat het hun eigen fout is. Ze beginnen te bedenken dat de wereld er beter uit zou zien zonder hen, vermeldde de straathoekwerker. Er moet daarom iets gedaan worden aan het armoedebeleid zodat dit niet meer voorkomt. Naast dit probleem zijn er volgens hem enorme wachlijsten voor sociale woningen. Niemand mag op straat slapen, maar je moet er dan als maatschappij voor zorgen dat er voldoende daken zijn voor de mensen. Naast dit werkpunt moeten ook meer wetten gemaakt worden (Straathoekwerker, persoonlijke communicatie, 01 juni 2022).

‘Wees nooit boos omdat iemand liegt tegen je, maar zoek waarom ze liegen tegen je...’

- Straathoekwerker

Wat duidelijk opviel tijdens het interview met het CAW is dat ze vrij **positief** waren over het armoedebeleid in Kortrijk. Ze gaven aan dat er voldoende goede pijlers zijn binnen de stad. Ze denken dat stad Kortrijk op zich wel goed bezig is met bepaalde onderzoeken te voeren en projecten op te zetten (CAW-medewerker, persoonlijke communicatie, 03 juni 2022).

Het armoedebeleid is nog geen **waterdicht** product. Er zijn al goede pijlers en een duidelijk plan voor ogen. Kortrijk is bezig met onderzoeken en projecten op te starten waardoor we zien dat ze niet bij de pakken blijven zitten. Deze initiatieven en projecten kunnen interessant zijn om te verwerken binnen ons eindproduct.

STELLINGEN

Anno 2022 zijn er actuele en maatschappelijke **tendensen** die we graag wilden implementeren in onze interviews. We vinden het belangrijk om de realistische zaken te belichten. Op voorhand hebben we 3 stellingen opgesteld. De stellingen gingen over de thema's corona, digitalisering en tenslotte over de gas- en elektriciteitsprijzen van vandaag. We hebben niet bij elk geïnterviewd persoon deze stellingen voorgesteld. Dit omdat bepaalde organisaties een beter zicht hebben over een specifiek onderwerp dan andere. Bij de vier organisaties: het OCMW, Poverello, het CAW en vzw Wieders hebben we een extra stelling ontwikkeld over het leefloon. Hieronder zullen we de verschillende stellingen apart bespreken.

- **Corona heeft een negatieve impact gehad op armoede.**

Corona had niet enkel een negatieve impact, maar ook een positieve impact. De medewerker van het OCMW verklaart dat personen die een stevig netwerk hadden en die het goed hadden, **mogelijkheden** vonden om in contact te blijven met elkaar. COVID-19 zorgde er voor dat kwetsbare personen in nog een grotere kwetsbaarheid terechtkwamen (OCMW-medewerker, persoonlijke communicatie, 18 mei 2022). De straathoekwerker duidt het feit aan dat er wel grote aandacht kwam voor die kwetsbaarheden tijdens de pandemie (Straathoekwerker, persoonlijke communicatie, 01 juni 2022).

“Corona was iets waar niemand voor gekozen had en dan krijg je de kwetsbaarheid van de maatschappij te zien.”

- Straathoekwerker

-

- **Digitalisering heeft bijgedragen tot een verbreding van de sociale- en armoedekloof**

De leerkracht ervaringsdeskundige vertelde dat in tijden van corona alles online werd georganiseerd. Mits ze zelf in het onderwijs staat gaf ze aan dat het vooral een grote impact had op **kwetsbaren**. Wanneer er geen laptop of smartphone ter beschikking was haakten personen snel af, omdat ze niet durven zeggen dat het financieel niet haalbaar is om dit aan te kopen (Leerkracht EDAS & opgeleide ervaringsdeskundige, persoonlijke communicatie, 16 mei 2022). Daarnaast beduidde de teamverantwoordelijke van cvo MIRAS dat wanneer je niet mee bent met de digitalisering je zo ook uitgesloten werd in tijden van COVID-19. Het hangt als het ware samen (Teamverantwoordelijke cvo MIRAS, persoonlijke communicatie, 23 mei 2022).

“Mensen die nog niet bestempeld werden door armoede maar er nu wel in terecht zullen komen”

- Teamverantwoordelijke

- **De stijging van de energieprijzen hebben een invloed op armoede.**

De medewerker van het CAW geeft aan dat dit zeker klopt. OCMW's krijgen hier heel wat vragen rond. Wanneer er een reserve is in budget kun je dit wel betalen maar voor mensen met weinig reserve en een beperkt budget is dit al moeilijker. Armoede zorgt al vaker voor een slechtere gezondheid. Door de stijging van energieprijzen kan dit zorgen voor nog meer **problemen** in de gezondheid van personen in armoede (CAW-medewerker, persoonlijke communicatie, 03 juni 2022). De OCMW-medewerker verklaart dat je schulden opbouwt wanneer de energiefacturen zo stijgen (OCMW-medewerker, persoonlijke communicatie, 18 mei 2022).

“Ik denk dat de stijging van de energieprijzen gaat zorgen voor het groter cijfer van armoede. Het is niet enkel de energieprijzen. Het brood is ook opgeslagen. Levensnoodzakelijke dingen zijn luxeproducten aan het worden.”

- Leerkracht EDAS

- **Een leefloon is voldoende om rond te komen**

De schepen van stad Kortrijk geeft duidelijk aan dat een **leefloon** geen menswaardig inkomen is. In Kortrijk is er een speciaal instrument, genaamd het Kortrijks Menswaardig inkomen (KMI). Personen die een leefloon krijgen en die samen bepaalde stappen zetten om vooruit te gaan kunnen een toevoeging krijgen aan hun leefloon (Individuele expert Stad Kortrijk, persoonlijke communicatie, 18 mei 2022). De medewerker van Poverello geeft aan dat een leefloon voldoende zou zijn om rond te

komen als deze hoog genoeg zou liggen. Dit is nu nog niet het geval. Sociale bescherming is belangrijker dan een hoog leefloon geeft hij aan (Poverello vzw medewerker, persoonlijke communicatie, 19 mei 2022).

Corona, stijgende gas- en elektriciteitsprijzen, leefloon en digitalisering zijn duidelijk belangrijke aspecten in het thema armoede en sociale uitsluiting. Deze hebben een impact op armoede, zowel positief als negatief. Het is belangrijk, zoals ook in bovenstaande conclusies te zien is, om de realiteit te tonen tijdens de activerende methodiek. We tonen de **realiteit** in onze methodiek door de integratie van actuele trends en maatschappelijke problemen.

ARMOEDEWANDELING

- **Wat is volgens u een goeie manier om ons armoedeverhaal over te brengen?**

Volgens Vzw Wieder moeten we stilstaan bij het feit dat de wandeling misschien niet meer zo zal **aanslaan** zoals in tijden van corona. Doordat we toen vaak buiten moesten zijn om elkaar niet te besmetten sloeg een wandeling sterk aan. De tijden zijn nu opnieuw veranderd (Vzw Wieder, persoonlijke communicatie, 19 mei 2022).

De OCMW-medewerker benadrukte dat een armoedewandeling heel tof is, vooral omdat het **positivisme** uitstraalt. Het gaat over ellende en vaak over problemen in armoede, maar leuk is het wel als we de positieve verhalen er ook zullen tussensteken. Op die manier zie je verhalen in een luchtig en speels concept gegoten. Nadien gaf hij nog mee dat er nu vaak mensen uit de opleiding sociaal werk de wandeling gaan doen. Dit is voor hen heel nuttig want op die manier leren niet enkel cliënten maar ook studenten het OCMW kennen vanuit een andere bril. Belangrijk is ook om andere richtingen en organisaties te bereiken zodat zij ook besef hebben van het armoedeprobleem in Kortrijk (OCMW-medewerker, persoonlijke communicatie, 18 mei 2022).

“Als je inderdaad een beperkte kennis hebt van armoede vind ik de armoedewandeling echt interessant maar ik ben daar kritischer over omdat het een aantal facetten mist.”

- Opgeleide ervaringsdeskundige

Alle geïnterviewden vonden het concept rond onze armoedewandeling heel **interessant**, zeker wanneer de cursisten een beperkte kennis hebben rond armoede. Ze gaven ook mee dat het een origineel concept is dat niet heel vaak voorkomt. Veel geïnterviewden maakten nog nooit zo'n wandeling mee wat dus bevestigt dat het ook kan overgebracht worden naar een ruimer publiek in plaats van enkel naar de cursisten uit cvo MIRAS.

In de hoofdonderzoeksvraag spreken we rond het sensibiliseren van de cursisten omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting. We wilden graag wat meer **inzicht** krijgen rond het sensibiliseren van personen. We vonden het een uitgelezen kans om dit te bevragen aan de geïnterviewden daar zij vaak met sensibiliseringscampagnes in contact komen. Er werden 4 specifieke vragen gesteld rond het sensibiliseren aan elke persoon. De belangrijkste vraag met de meest omvangrijkende antwoorden hebben we eruit gekozen om te bespreken, namelijk:

- **Heeft u enkele tips en tricks of informatie zodat wij nog beter kunnen sensibiliseren?**

De EDAS-leerkracht geeft duidelijk aan dat een opgeleide ervaringsdeskundige een meerwaarde kan zijn in het luik sensibiliseren (Leerkracht EDAS & opgeleide ervaringsdeskundige, persoonlijke communicatie, 16 mei 2022). Vzw Wieder geeft tips die ze zelf gebruiken bij sensibiliseringscampagnes. Zo is het belangrijk dat je mensen **prikkelt**. De belevingscomponent is een belangrijk aspect binnen een methodiek (Vzw Wieder, persoonlijke communicatie, 19 mei 2022). De opgeleide ervaringsdeskundige benadrukt het feit dat iedereen in armoede kan geraken of sociaal kan worden uitgesloten. Armoede neemt toe (Leerkracht EDAS & opgeleide ervaringsdeskundige, persoonlijke communicatie, 16 mei 2022).

Het is belangrijk om armoede een gezicht te geven zegt de straathoekwerker. Verhalen moet je gebruiken als **gereedschap**. Wanneer er organisaties besproken worden, moet je deze concreet maken. Leg niet enkel de organisatie uit in cijfermateriaal en statistieken (Straathoekwerker, persoonlijke communicatie, 01 juni 2022). Gebruik persoonlijke verhalen geeft de teamverantwoordelijke van cvo MIRAS mee (Teamverantwoordelijke cvo MIRAS, persoonlijke communicatie, 23 mei 2022).

‘Ik denk dat de beste manier de realiteit voorschotelen is en daarna pas mensen motiveren.’

- Schepen van stad Kortrijk

Zoals hierboven reeds vermeld is het belangrijk om verhalen te brengen. Denk niet enkel aan cijfermateriaal maar voeg een belevingscomponent toe. Op die manier wordt de doelgroep geprikkeld en zal het **‘bewustmakingsproces’** aanslaan. Vijf van de negen geïnterviewde personen spraken over ‘persoonlijke verhalen’. Dit nemen wij zeker mee bij de ontwikkeling van de activerende methodiek. Een ervaringsdeskundige betrekken kan een aanrader zijn wanneer het gaat over gevoelige thema’s zoals armoede en sociale uitsluiting.

4.4. PARTICIPERENDE OBSERVATIE

Dit hoofdstuk rond de participerende **observatie** werd geschreven aan de hand van het handboek observeren en rapporteren (Celestin & Westreich-Celestin, 2017) en het handboek Observeren, registreren, rapporteren en interpreteren (De Bil, juli, 2014).

MOTIVATIE EN STRUCTUUR

Vanuit de voeling die we willen krijgen met de cursisten van cvo MIRAS en onze onderzoeksvragen, leek het ons de beste keuze om **focusgroepen** te organiseren. Deze konden echter door het drukke schema van de cursisten niet worden ingepland. Daarnaast zijn wijzelf ook beperkt in tijd. Toch wilden we een andere manier vinden om voeling te krijgen met onze doelgroep.

We kregen toen de kans om op 20 mei 2022 mee te gaan op een **werkveldbezoek** naar de Deelfabriek te Kortrijk, en dit samen met de cursisten van cvo MIRAS in kader van de lessen AAV. Aangezien we de focusgroepen niet konden uitvoeren, leek ons dit een goed alternatief om voeling te krijgen met onze doelgroep. Hieraan wilden we graag iets koppelen zodat we de verzamelde informatie kunnen integreren in het eindrapport en de activerende methodiek. Vandaar de keuze om aan de uitstap een participerende observatie te koppelen.

Deze **participerende observatie** (De Bil, 2014) zien wij echter niet als een volwaardig kwalitatief onderzoek. We zullen er geen conclusies uit trekken. Wel zien we de verworven informatie als iets interessants en ondersteunend voor de uitwerking van ons eindrapport en onze activerende methodiek. Doordat het niet gaat om een volwaardig kwalitatief onderzoek zullen wij geen gebruik maken van een observatieschema. Wel stellen we een korte topiclijst op ter ondersteuning van onze doelstelling van de observatie. Onze doelstelling (De Bil, 2014 & Celestin & Westreich-Celestin, 2017) gaat als volgt: *“Kenniss maken met de diversiteit en leefwereld van de cursisten binnen cvo MIRAS en zicht krijgen op de communicatie en interactie tussen de cursisten en de leerkrachten.”*.

Deze doelstelling hebben we omgevormd naar **vier vragen**. Op die vragen zullen wij ons focussen tijdens de observatie. We zullen geen specifieke kenmerken observeren, maar ruimte laten voor onszelf om interessante gebeurtenissen te noteren tijdens dit werkveldbezoek. De opgestelde vragen gaan als volgt:

- Wat zijn de interesses van de cursisten?
- Op welke manier communiceren de leerkrachten met de cursisten?
- Hoe is de interactie tussen de leerkrachten en de cursisten?

- Hoe houden de leerkrachten rekening met de diversiteit van de cursisten?

Onze **topiclijst** is te zien op figuur 5. We geven onszelf de ruimte om bevindingen op te schrijven die niets te maken hebben met bovenstaande vragen, maar wel relevant zijn voor ons breder project.

Tijdens de observatie zijn wij de observators en de cursisten en/of leerkrachten zijn de observanten (De Bil, 2014).

Figuur 5: Topiclijst informele participerende observatie

Topiclijst participerende observatie
<p>Kernvraag 1: Wat zijn de interesses van de cursisten?</p> <p>Voorbeelden die aansluiten bij deze kernvraag: Muziek, kunst, dans, games etc.</p> <p>Notities observator:</p>
<p>Kernvraag 2: Op welke manier communiceren de leerkrachten met de cursisten?</p> <p>Voorbeelden die aansluiten bij deze kernvraag: Stil spreken, luid spreken, dialect spreken, Algemeen Nederlands spreken, traag spreken, snel spreken, goed articuleren, klare taal gebruiken etc.</p> <p>Notities observator:</p>
<p>Kernvraag 3: Hoe is de interactie tussen de leerkrachten en de cursisten?</p> <p>Voorbeelden die aansluiten bij deze kernvraag: Motiveren, triggeren, didactische aanpak</p> <p>Notities observant:</p>
<p>Kernvraag 4: Hoe houden de leerkrachten rekening met de diversiteit van de cursisten? (Diversiteit in leeftijd, diversiteit in afkomst, diversiteit in geslacht)</p> <p>Voorbeelden die aansluiten bij deze kernvraag: wordt er anders omgegaan met verschillende leeftijden, afkomst, sociale klasse?</p> <p>Notities observant:</p>

REGISTRATIE EN INTERPRETATIE

Na het werkveldbezoek noteren wij onze **waarnemingen** die in lijn liggen met onze vragen in onze topiclijst. We geven onszelf de ruimte om interessante en relevante bevindingen beschrijvend te noteren na het werkveldbezoek.

We maakten de keuze om pas na de observatie onze **bevindingen** te noteren omdat niemand van de cursisten noteerde tijdens het werkveldbezoek. Het leek ons dus ongepast om te noteren aangezien we hen net beter wilden leren kennen. Wij dachten dat we onszelf zouden distantiëren door te noteren.

Na de observatie leggen we onze **topiclijsten** samen en kijken we welke bevindingen iedereen heeft opgeschreven. Op die manier kijken we of de observators dezelfde gebeurtenissen hebben genoteerd. Van hieruit gaan we deze als groep interpreteren en opnemen als aandachtspunten die we meenemen naar de uitwerking van ons eindrapport en onze activerende methodiek.

De cursisten vulden nadien een **evaluatieformulier** in over het werkveldbezoek. De leerkrachten van cvo MIRAS bezorgden deze aan ons via mail. Aandachtspunten uit deze evaluatie nemen wij mee naar de uitwerking van onze activerende methodiek. Deze zijn terug te vinden in het ons hoofdstuk rond de resultaten.

RAPPORTAGE

Onze bespreking en/of rapportage zal zowel **mondeling als schriftelijk** (De Bil, 2014 & Celestin & Westreich-Celestin, 2017) gebeuren. Mondeling zullen wij onze bevindingen en belevissen meedelen aan de overige studenten in onze groep, de bachelorproefbegeleider en de projectindieners. Wij zullen enkel de belevissen meedelen, maar geen conclusies trekken. Deze observatie zal schriftelijk gerapporteerd worden omdat onze bevindingen en belevissen geïntegreerd worden in het eindrapport en onze activerende methodiek. We houden rekening met de aandachtspunten van de cursisten, die ze aangaven tijdens de evaluatie van het werkveldbezoek.

RESULTATEN

Hieronder geven we de resultaten weer over het **werkveldbezoek**. Het is een combinatie van bevindingen uit het werkveldonderzoek, maar ook van de evaluatieformulieren die de cursisten invulden na het onderzoek. Drie studenten van onze bachelorproefgroep gingen mee op het werkveldonderzoek en noteerden nadien enkele bevindingen.

Eerst en vooral kregen we uitleg van Maarten François, coördinator van het OCMW. Meneer François legde het armoedebeleid uit. Daarna kregen we uitleg van een medewerker uit de Deelfabriek. Hij legde ons uit wat het doel is van de Deelfabriek en gaf ons een **rondleiding**.

Enkele cursisten gaven ons mee dat ze dit jaar voor een vak de keuze hadden om verschillende activiteiten te doen. Eén daarvan was in de vorm van een **escape room**. Dat vond iedereen wel leuk. Ze had opgemerkt dat veel cursisten daarvoor kozen. Dit kunnen we meenemen in onze methodiek.

We merkten op dat er een grote **diversiteit** is op verschillende vlakken bij de cursisten. Dit wordt hieronder uitgelegd.

In de eerste plaats heb je de diversiteit in **leeftijd**. De cursisten hadden verschillende leeftijden. De verschillende leeftijden zoeken elkaar ook op. Ten tweede heb je diversiteit in **afkomst**. Dit merkten we doordat er verschillende cursisten de Nederlandse taal niet beheersen zoals ze hun moedertaal beheersen. Ten derde heb je diversiteit in **sociale klasse**. Door de interactie met de spreker van het OCMW merkten we op dat er een zekere diversiteit is tussen sociale klassen. We zagen wel dat er binnen de groep een bepaalde veiligheid is. Wanneer de spreker van het OCMW het beleid uitlegde, kwamen er verschillende verhalen naar boven bij de cursisten die ook al in aanraking kwamen met het OCMW. Zij vertellen over hun sociale woning, vragen informatie over de UITPAS, stelden vragen rond het niet kunnen betalen van facturen. Daarnaast waren er cursisten die daar weinig vanaf wisten, omdat ze daar nooit mee in contact kwamen. Het is een interessant facet bij het ontwikkelen van onze methodiek. Diversiteit is duidelijk belangrijk. We willen zowel de cursisten bereiken die al in aanraking zijn gekomen met armoedeorganisaties, als de personen die hier nog nooit mee in contact zijn gekomen.

Op het einde van het werkveldbezoek kregen de cursisten een **invulformulier** met vragen om het bezoek te evalueren. De cursisten moesten volgende vragen beantwoorden:

- Geef je mening over deze uitstap.
- Heb je opmerkingen?
- Heb je tips? Wat kan er beter?

Wij zaten tussen de cursisten op het moment dat ze de opdracht evalueerden. Het waren open vragen die ze moesten beantwoorden. We merkten op dat de cursisten het **moeilijk** vonden om hier een antwoord op te geven. Eén studente vroeg zelf of wij het niet voor haar wilden invullen. Velen gaven uiteindelijk sociaal wenselijke antwoorden om er vlug vanaf te zijn en op die manier ook goed over te komen op de anderen en zichzelf. We denken dat er gericht feedback zou geweest zijn wanneer ze gerichtere vragen zouden krijgen. Deze bevinding nemen wij mee naar onze methodiek.

Als besluit na de observatie kunnen we zeggen dat de cursisten het wel een **interessante** uitstap vonden. Ze vonden het fijn dat ze goed ontvangen werden. Velen kenden de deelfabriek nog niet en hebben dus bijgeleerd. De meesten vonden het wel wat lang duren. Voor velen was het moeilijk om hun concentratie erbij te houden. Ze gaven bijvoorbeeld de tip om wat opdrachten aan het bezoek te koppelen. Het zijn ook interactieve delen die we willen meenemen in onze methodiek.

Dit werkveldbezoek hielp ons vooral omdat we '**voeling** wilden krijgen met onze doelgroep'. Nu weten we wie ons doelpubliek is, zo kunnen we onze methodiek gericht gaan uitwerken

DEEL 3: ACTIVERENDE METHODIEK

In het kader van onze bachelorproef werken wij een activerende methodiek uit rond het thema armoede en sociale uitsluiting. Hiervoor stellen we een **draaiboek** op die we als bijlage indienen op een apart document, samen met ons eindrapport.

HOOFDSTUK 5: ARMOEDEWANDELING MET ESCAPE-ELEMENTEN

5.1. DOELSTELLINGEN

Met behulp van onze escapewandeling willen we volgende **doelstellingen** bereiken:

- De cursisten van cvo MIRAS worden gesensibiliseerd, geïnformeerd, aangezet tot reflecteren en bewustgemaakt van de armoedeproblematiek en de sociale uitsluiting die ermee gepaard gaat;
- De cursisten van cvo MIRAS kennis laten opdoen over de verschillende organisaties die mensen in armoede helpen;
- De cursisten van cvo MIRAS werken samen met behulp van opdrachten rond armoede en sociale uitsluiting;
- De cursisten van cvo MIRAS leven zich in, in de verhalen van mensen in armoede;
- De cursisten van cvo MIRAS letterlijk in beweging brengen via de armoedewandeling.

5.2. MOTIVERING VANUIT DE LITERATUUR EN KWALITATIEF ONDERZOEK

Wij hebben gekozen voor de ontwikkeling van een activerende methodiek omdat deze in lijn ligt met onze **projectdoelstellingen**, opgesteld door de projectindieners (cvo MIRAS, 2021-2022 & E.R., persoonlijke communicatie, mei 2022). De bedoeling is dat we een activerende methodiek uitwerken die de cursisten van cvo MIRAS laat reflecteren, in gesprek laat gaan, bewustmaakt en sensibiliseert omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting.

Uit de **literatuur** nemen we mee dat het belangrijk is om over voldoende kennis en informatie te beschikken rond ons thema armoede en sociale uitsluiting (Creating Heroes, z.d.). In functie hiervan namen we een uitgebreide waaier van bronnen voor. Daarnaast voerden wij een kwalitatief onderzoek uit, met name interviews, om zo in de diepte antwoorden te krijgen rond ons thema armoede en sociale uitsluiting. Dankzij onze interviews kregen wij meer zicht op onze doelgroep, op sensibilisering, op klare taal etc.

Specifiek kiezen wij voor een activerende methodiek in de vorm van een armoedewandeling met elementen uit **escaperooms**. Vanuit de literatuur (Creating Heroes, z.d. & Didenko, 1 december 2015) of concreter vanuit de interviews (zie hoofdstuk 4.3., onderdeel resultaten), leerden we dat het belangrijk is om cursisten actief te betrekken en hen zo uit te dagen om te reflecteren, verbanden te leggen, theorie toe te passen etc. Op die manier willen we ervoor zorgen dat ze enerzijds gemotiveerd blijven en anderzijds de aandacht behouden. Daarnaast gaf één cursiste tijdens onze informele participerende observatie, aan dat ze ooit een soort escaperoom hadden gedaan en dat dit in de smaak viel. We hebben hierop ingezet en willen op deze manier inspelen op de interesses van de cursisten.

Uit de literatuur en onze interviews blijkt dat armoede en sociale uitsluiting **complexe thema's** zijn die inspelen op alle facetten van het leven van mensen die in armoede leven (zie hoofdstuk 2.1 en 2.2.). Zo leerden we dat armoede niet enkel betrekking heeft op het financiële maar ook op vlak van werk, onderwijs, justitie, gezondheid, huisvesting etc. Het is als het ware een soort web waarbij alle domeinen op elkaar inspelen, dit kan ook benoemd worden als een armoedeweb (Welzijnszorg, z.d.-b). Wij willen met onze activerende methodiek hierop inspelen, maar dan met een escape-twist. De cursisten moeten aan de hand van een interactieve escapewandeling proberen het armoedeweb te doorbreken.

Met onze methodiek willen wij de cursisten tijdens onze activerende methodiek, op een luchtige maar ook soms confronterende manier **in aanraking** laten komen met armoede en sociale uitsluiting. Uit onze interviews (zie hoofdstuk 4.3., onderdeel resultaten) nemen we mee dat we op een respectvolle manier mogen confronteren omdat het zorgt voor een belevingscomponent waardoor mensen sneller

bewust worden van de problematiek. We willen dat de cursisten zich echt inleven in het armoedeverhaal.

5.3. UITWERKING

In onderstaande tekst schetsen wij hoe onze activerende methodiek in elkaar zit en hoe deze specifiek wordt **uitgewerkt**. Eerst geven we weer met welke concrete doelstelling het onderdeel heeft te maken. Daarna linken we de doelstelling met de literatuur en sluiten we af met hoe we het concreet uitwerken in onze methodiek.

- De cursisten van cvo MIRAS worden gesensibiliseerd, geïnformeerd, aangezet tot reflecteren en bewustgemaakt van de armoedeproblematiek en de sociale uitsluiting die ermee gepaard gaat;
- De cursisten van cvo MIRAS kennis laten opdoen over de verschillende organisaties die mensen in armoede helpen;
- De cursisten van cvo MIRAS werken samen met behulp van opdrachten rond armoede en sociale uitsluiting;
- De cursisten van cvo MIRAS leven zich in, in de verhalen van mensen in armoede;
- De cursisten van cvo MIRAS letterlijk in beweging brengen via de armoedewandeling.

PRAKTISCHE INFORMATIE

De leerkrachten van cvo MIRAS krijgen van ons een **draaiboek** waarin alle casussen concreet staan uitgewerkt, de spelregels staan opgenomen, de materialenlijst staat opgenomen etc. Onze volledige methodiek neemt drie tot vier uur tijd in beslag. Deze is gratis uit te voeren, alle benodigdheden worden overhandigd aan cvo MIRAS. De armoedewandeling speelt zich af in en rond het centrum van Kortrijk. Alle teksten met betrekking tot de wandeling werden geschreven in klare taal. Tips en tricks om klare taal toe te passen gebruikten we vanuit onze contacten met de leerkrachten van cvo MIRAS, onze interviews en de literatuurstudie (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.; Hasselt Heeft Het en Wijkmanagement Hasselt, 2016 & Wablieft Tekstadvis, z.d.).

CASUSSEN EN PROFIELEN

Doelstelling: De cursisten van cvo MIRAS leven zich in, in de verhalen van mensen in armoede;

We willen de cursisten laten **inleven** in een armoedeverhaal omdat dit vanuit de interviews (zie hoofdstuk 4.3., onderdeel resultaten) als belangrijke tip werd meegegeven. Zowel uit het interview met Poverello, het OCMW als het CAW kregen we die tip mee. Na de vraag: ‘Welke tips hebt u om cursisten actief te laten deelnemen aan de armoedewandeling?’, konden we dat besluit trekken. Als tweede inspiratiebron was er ook nog het interactief spel in de armoedekoffer van Trefpunt Armoede

(z.d.). Daarin laten ze de spelers inleven in de wereld van mensen in armoede en daar werd positieve feedback rond gegeven. Cvo MIRAS kon zich ook aansluiten bij de andere meningen. Het inleven in een personage is een belangrijk aspect. Het laat mensen bewuster stilstaan bij het armoedeprobleem. Tot slot kunnen we nog zeggen dat zowel de buiten- als binnenkant van armoede belangrijk is (De Pril, 2016; Holvoet, 2019-2020 & Moerenhout, 2020-2021). Wanneer buitenstaanders die factoren over mensen in armoede te weten komen, kunnen ze zich ook veel sneller gaan inleven.

Met de bovenstaande informatie in het achterhoofd hebben we beslist om te werken met concrete **casussen** en profielen. Het leek ons op die manier makkelijker voor de cursisten om zich in te leven. We kozen ervoor om zes casussen uit te werken, telkens gelinkt aan een identiteit. Deze identiteiten hebben hun eigen positieve punten en tegenslagen. De cursisten worden geïntroduceerd aan alle profielen vooraleer ze de escapewandeling starten. Ze zullen hiervoor een inleidend filmfragment te zien krijgen waarin de casussen kort worden voorgesteld en waar de algemene spelregels aan bod komen. Onze toestemmingsverklaring die de participanten van onze video's ondertekenden bevindt zich in bijlage 14.

Doelstelling: De cursisten van cvo MIRAS leven zich in, in de verhalen van mensen in armoede;

Hoewel het moeilijk is om een specifiek **gezicht** op armoede te plaatsen, blijkt wel uit de literatuurstudie rond socio-demografische indicatoren (zie hoofdstuk 2.5.) dat enkele groepen meer risico lopen om in armoede te belanden en/of uitgesloten kunnen worden dan anderen. Zo wordt vastgesteld in het deel over geslacht dat vrouwen vaker in armoede terechtkomen dan mannen (Europees Instituut voor Gendergelijkheid, 2017 & Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, z.d.-b). Op de arbeidsmarkt of private woonmarkt hebben sommige groepen ook een groter risico op uitsluiting (Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding & Verminck, 2012 & Interfederaal Gelijkekansencentrum, 2014). Enkele andere voorbeelden van kwetsbare groepen zijn personen die niet van de EU-27 zijn, alleenstaande ouders, personen met een verslaving, mensen met een migratieachtergrond, generatiearmoede etc. (zie hoofdstuk 2.5. en hoofdstuk 2.8.).

Niet elk profiel dat behoort tot een kwetsbare groep komt aan bod in onze activerende methodiek. We vonden het echter wel belangrijk om **diversiteit** in onze profielen te hebben, want in principe kan iedereen in armoede belanden. Bij ieder profiel hoort een specifieke casus die een eigen en uniek verhaal inhoudt. Onze gekozen profielen zijn de volgende: studente, iemand uit het buitenland, alleenstaande vrouw met kinderen, We lieten ons voor die casussen inspireren door de afgenomen interviews en de gemaakte literatuurstudie. In enkele van onze interviews (persoonlijke communicatie, mei en juni 2022) schetst onze correspondent een situatie waar hij/zij ooit mee in aanraking kwam.

Daarnaast zijn er ook in onze geraadpleegde literatuur, getuigenissen te vinden in meerdere krantenartikelen, websites, filmfragmenten etc. (ATD Fourth World & University of Oxford, 2019; De Lage Drempel vzw, 2016; De Pril & Didelez, 2009; Ferho, 15 maart 2021; Lambrecht, 15 december 2021; Notelteirs, 17 oktober 2021; Wuytack, 2012 etc.). Door hieruit inspiratie te halen willen we enerzijds onze literatuur-en onderzoeksresultaten integreren en anderzijds een zo'n realistisch mogelijk verhaal brengen.

Er werd één specifieke casus uitgewerkt die kan worden ingezet voor **minder mobiele** cursisten. Deze uitbreidingsdoelstelling kregen we mee van een leerkracht in cvo MIRAS (M. C., persoonlijke communicatie, juni 2022) en hebben we geïmplementeerd in onze activerende methodiek. De minder mobiele cursisten zullen niet gaan wandelen maar voeren de methodiek uit op de locatie van cvo MIRAS aan de hand van een kaart, pionnen, opdrachtkaarten etc. De opdrachten blijven grotendeels hetzelfde.

Doelstelling: De cursisten van cvo MIRAS worden gesensibiliseerd, geïnformeerd, aangezet tot reflecteren en bewustgemaakt van de armoedeproblematiek en de sociale uitsluiting die er mee gepaard gaat;

In onze verhalen zitten meerdere domeinen van het **armoedeweb** geïntegreerd. Uit de literatuur (De Pril, 2016 & Holvoet, 2019-2020) of informatie van de armoedewandeling van Welzijnszorg (z.d.-b) leerden we het armoedeweb beter kennen. Het bleek daaruit ook dat armoede een multidimensionaal gegeven is (Dierckx & Vranken, 2011, p. 40; Holvoet, 2019-2020 & Statistics Belgium EU-SILC, 2014) dat inspeelt op meerdere domeinen van een persoon zijn leven. Die domeinen zitten allemaal verwerkt in dat armoedeweb. De levensdomeinen zijn: onderwijs, vrije tijd, huisvesting, gezondheid, inkomen, hulpverlening, justitie, sociale contacten, arbeid en tewerkstelling en gezin. Doordat we met enkele van onze groep een vorming mochten meevolgen bij ervaringsdeskundigen leerden we het concept van het armoedeweb nog beter kennen.

In ieder van onze casussen zitten **meerdere domeinen**, hoewel niet alle, verwerkt. Zo willen we aantonen dat armoede en sociale uitsluiting een grote impact kan hebben op verschillende gebieden van iemand zijn leven. Daarnaast willen we meegeven dat alle domeinen invloed hebben op elkaar. Toch willen we het realistisch, gestructureerd en haalbaar houden door niet alle domeinen per casus aan bod te laten komen. Hulpverlening komt het vaakst voor, samen met inkomen. Per casus pasten we dan ook nog specifieke domeinen toe zoals bij het koppel die net een huis koopt, huisvesting. Met het motto "*escape the web*" refereren we naar het armoedeweb waarvan de cursisten moeten proberen te ontsnappen.

Doelstelling: De cursisten van cvo MIRAS werken samen door opdrachten rond armoede en sociale uitsluiting uit te voeren.

Vanuit enkele interviews, zowel die met de straathoekwerker als ook die met de EDAS-leerkrachten, kregen we het advies dat **kleine** groepen iets heel praktisch is om een methodiek uit te werken in een grote groep. Hoe kleiner de groepen zijn, hoe meer interactie of dialoog er is. Belangrijk is om op het einde van de wandeling terug te koppelen naar de grote groep. Op die manier leert iedereen iets bij van elkaar en kan je elkaars bevindingen meegeven.

Concreet gaat het als volgt te werk. Na het zien van de inleidende video moeten de cursisten zich verdelen in groepen van vier tot vijf personen. Er zullen draagtassen klaarstaan. De cursisten mogen kiezen welke draagzak ze met hun groep nemen, iedere draagzak behoort bij één specifiek profiel en casus. Ze hebben echter nog geen idee welke draagzak bij welke casus hoort. Hiermee willen we inspelen op de metafoor *“een zware rugzak hebben”*. In de rugzak zitten alle benodigdheden zoals een paspoort, een kaart, opdrachtkaarten en andere items voor tijdens de wandeling. Iedere groep krijgt ook een portefeuille waarin hun budget voor deze maand zit. Na deze introductie mogen de cursisten effectief de escapewandeling starten. Samenwerken is hier heel belangrijk om de dag van de personages door te komen.

LOKALE ORGANISATIES

Doelstelling: De cursisten van cvo MIRAS kennis opdoen over de verschillende organisaties die mensen in armoede helpen;

In de literatuurstudie (zie hoofdstuk 2.9.) zochten we veel informatie op over **organisaties**. Specifiek organisaties die instaan voor mensen in armoedesituaties. We haalden uit onze literatuuranalyse de volgende belangrijke organisaties: OCMW, CAW, Poverello, Vzw De Kier, De Deelfabriek en Vzw Wieder. Net omdat hulpverlening bij mensen in armoede zo belangrijk is en hen kunnen helpen, worden deze organisaties uitgelegd in onze literatuuranalyse. Na een gesprek met een docent in cvo MIRAS konden we ook de belangrijkste organisaties kiezen. Bij onze interviews (zie hoofdstuk 4.3., onderdeel resultaten) stelden we telkens ook de vraag: ‘Kent u nog andere personen of organisaties waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen voor ons project/onderzoek?’ Uit deze vraag konden we als besluit vooral de eerdergenoemde organisaties opnoemen. De projectindieners vermeldde dat het niet de bedoeling is om de werking van organisaties uitgebreid aan bod te laten komen. Het mag dus geen loutere opsomming zijn van de visie, missie en taken, maar moet de mogelijkheid bieden tot inleving. Tijdens ons contact met enkele leerkrachten van cvo MIRAS kwam ook naar voor dat de meeste organisaties besproken worden tijdens de lessen.

Concreet is het **betrekken** van organisaties belangrijk tijdens onze armoedewandeling. De cursisten gaan langs bij verschillende lokale organisaties, ze hoeven echter niet naar binnen te gaan. Vaak zijn het organisaties die in aanraking komen met mensen in armoede. Voorbeelden hiervan zijn het OCMW, het CAW, Poverello, de Deelfabriek, de Sociale Kruidenier, FMDO etc. Toch hebben we besloten om ook alledaagse plekken in onze casussen te implementeren. Voorbeelden hiervan zijn immobiliënkantoren, supermarkten, scholen etc. Op deze manier willen we een realistisch verhaal brengen dat niet enkel de focus legt op de armoedeorganisaties, maar ook moeilijkheden vanuit het dagelijkse leven blootlegt.

De werking van de organisaties die we implementeren in onze wandeling werden **bestudeerd** in onze literatuuranalyse (zie hoofdstuk 2.9.). Op deze manier willen we een realistisch en accuraat beeld scheppen. We geven tijdens de escapewandeling geen uitgebreide uitleg per organisatie. We willen net dat de cursisten de organisaties leren kennen door de ogen van een cliënt, door de ogen van hun specifiek profiel. Bepaalde elementen van de dienstverlening komen wel aan bod. Bijvoorbeeld: een OCMW kan leefloon toekennen, het CAW kan budgetbeheer opstarten, Poverello deelt voedsel uit etc. De organisaties die de cursisten bezoeken zal verschillen van groep tot groep en hangt af van de specifieke casus die ze krijgen. Onze wandeling werd geïnspireerd door enkele good practices (zie hoofdstuk 3.4.) zoals de armoedewandeling van Welzijnszorg (z.d.-a & z.d.-b).

INTERACTIEVE OPDRACHTEN

Doelstelling: De cursisten van cvo MIRAS werken samen met behulp van opdrachten rond armoede en sociale uitsluiting;

De cursisten van cvo MIRAS worden gesensibiliseerd, geïnformeerd, aangezet tot reflecteren en bewustgemaakt van de armoedeproblematiek en de sociale uitsluiting die ermee gepaard gaat.

Na het uitvoeren van enkele interviews konden we besluiten dat **interactieve** aspecten in een methodiek van groot belang is (zie hoofdstuk 4.3., onderdeel resultaten). Op die manier kunnen we hen op een leuke manier iets duidelijk maken of dingen laten bijleren en hen betrekken in het hele verhaal. De leerkracht NT2 gaf ons mee dat zowel de context, als de interactie en de taalsteun begrippen zijn waar we rekening mee moeten houden. Soms staan we onbewust verder van de persoon in armoede dan we denken omdat we niet in dezelfde situatie zitten zegt de CAW-medewerkster. Belangrijk is dan om hen doorheen het maken van de methodiek er ook in te betrekken. Hun inbreng doet er dus zeker toe want het kan soms leiden tot andere en originelere inzichten. We zochten ook op hoe we een activerende methodiek kunnen ontwikkelen. Hierin kwamen we ook op het begrip interactie. Door cursisten actief te betrekken kunnen hun interesses naar bovenkomen. Het

zorgt er tegelijk voor dat hun motivatie versterkt en dat ze de aandacht behouden. Door interactie in te bouwen kan je nagaan of de studenten begrepen hebben wat je ze wilde meegeven.

Doorheen de **escapewandeling** voeren de cursisten van cvo MIRAS in groep verschillende interactieve opdrachten uit. Deze opdrachten bevatten ofwel escape elementen zoals raadsels, rebussen, etc. ofwel zijn ze gelinkt aan de specifieke organisatie en/of situatie waarin het profiel zich bevindt. De toegekende budgetten en uitgaven per casus zijn gebaseerd op cijfers die we halen uit onze literatuurstudie. Zo hebben we de bedragen van het leefloon opgezocht (POD MI, maart 2022), de gemiddelde kosten voor huisvesting (CIB Vlaanderen, 12 februari 2022), referentiebudgetten (Goderis, Hoff & Van Hulst, 23 november 2018) etc. Daarnaast hebben we de participanten van onze interviews bevestigd omtrent het leefloon, hun antwoorden zitten ook verwerkt in onze escapewandeling (zie hoofdstuk 4.3., onderdeel resultaten). Vervolgens hebben we elementen vanuit onze literatuuranalyse rond het Vlaams Beleid (Beke, 2020) geïmplementeerd. Hier vloeit onder andere het idee voor de UITPAS uit voort. Naast de UITPAS, komen ook andere zaken rond het beleid (De Coene, 2019) aan bod. Een voorbeeld is de lange wachtlijsten voor sociale huisvesting die we benadrukken en integreerden binnen een casus (Interfederaal Gelijkekansencentrum, 2014 & Lambrecht, 15 december 2021)

De opdrachten met escape elementen zijn er vooral om het verhaal dat we vertellen vooruit te laten gaan. Door het oplossen van de **raadsels** kunnen cursisten weten wat hun volgende stap is in de wandeling.

Ter illustratie: de cursisten hebben net een opdracht bij het CAW voltooid en moeten nu een kruiswoordraadsel oplossen. De letters uit dit kruiswoordraadsel spellen OCMW, zo weten ze wat hun volgende stop moet zijn. Door het invoeren van dergelijke opdrachten willen we onze escapewandeling interactief en luchtig houden. Daarnaast vergt het soms wat out-of-the-box denken.

Sommige opdrachten die **gelinkt** zijn aan een specifieke casus/profiel wegen zwaarder door dan andere. We willen hiermee bereiken dat de cursisten in de schoenen gaan staan van hun personage. Zoals reeds vermeld krijgt iedere groep een portefeuille met een bepaald budget. Doorheen de wandeling zullen ze enkele betalingen moeten doen voor allerlei zaken (voedsel, energiefacturen etc.) en soms zullen de cursisten keuzes moeten maken. Het kan zijn dat ze een brief uit een andere taal moeten vertalen, maar het kan ook zijn dat ze bepaalde zaken moeten aanvragen zoals een UITPAS. Soms moeten ze zelf opzoekingswerk verrichten. Kortom, alle opdrachten zijn afhankelijk van de casus en het profiel.

ARMOEDEVERHAAL

Doelstelling: De cursisten van cvo MIRAS letterlijk in beweging brengen via de armoedewandeling.

We zetten in op situaties die ook in het **echte leven** kunnen gebeuren en/of al gebeurd zijn. Hierbij haalden wij inspiratie uit de getuigenissen van onze interviews met onder andere de OCMW-medewerker en de straathoekwerker. Uit onze literatuurstudie konden we ook veel informatie halen. Onder andere enkele maatschappelijke trends die anno 2022 actueel zijn komen ook aan bod. Zo deden we een uitgebreide literatuurstudie naar COVID-19 en digitalisering (zie hoofdstuk 2.12.). Beide thema's kwamen aan bod tijdens onze interviews (zie hoofdstuk 4.3., onderdeel resultaten). We zagen dat corona een grote impact had en nog steeds heeft op mensen die in armoede leven (Coene, 2021-b; Dorjbayar, 13 november 2020; IPS, 25 januari 2022; Ferho, 15 maart 2021 & Steunpunt tot bestrijding armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, 2021). Veel mensen die nog niet in armoede leefden zijn er wel in geraakt door COVID-19. Op vlak van digitalisering kunnen mensen die in armoede leven soms niet volgen omwille van verschillende redenen (Brotcorne & Mariën, 2020; Danckaers, 20 april 2022; De Lage Drempel vzw, 2016 & Steunpunt tot bestrijding armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, 2021). Mensen zijn achteruitgegaan in coronatijden door een te kort aan internetverbindingen. Ten slotte zijn er ook nog de stijgende energieprijzen (Pauwels & Vander Beken, 12 januari 2022), iets dat kort werd aangehaald in onze literatuuranalyse. Alle drie deze elementen worden belicht in onze escapewandeling.

De **rode draad** doorheen onze activerende methodiek is het vertellen van een armoedeverhaal. We hebben ervoor geopteerd om een realistisch verhaal te brengen, zodat de cursisten zich kunnen inleven en zo tot nieuwe inzichten kunnen komen. Onze armoedewandeling is bij iedere casus een samenhangend geheel: alle stappen, organisaties en opdrachten verlopen in een logische volgorde.

Doelstelling: De cursisten van cvo MIRAS worden gesensibiliseerd, geïnformeerd, aangezet tot reflecteren en bewustgemaakt van de armoedeproblematiek en de sociale uitsluiting die ermee gepaard gaat;

Tijdens onze escapewandeling ontkrachten we verschillende **vooroordelen** (zie hoofdstuk 2.11, onderdeel soorten vooroordelen rond armoede) over mensen die in armoede leven. We hebben enkele mogelijke vooroordelen ontkracht tijdens onze literatuurstudie. Onder andere het vooroordeel: 'Mensen in armoede zitten in de miserie door hun eigen schuld.' (Dierckx & Vranken, 2011, p. 40; Vranken 1977; 2004 geciteerd in Dhoest et al., 2019 etc.)

Een ander vooroordeel dat we willen ontkrachten via onze casussen is: 'Wie wil werken vindt werk.' en '**Nieuwkomers** nemen het werk af van de Belgen.' (ATD Fourth World & University of Oxford, 2019;

Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Discriminatie en Verminck, 2012; Unia, oktober 2019; Baert, Cockx, Gheyle, & Vandamme, 2013 etc.).

Nog een belangrijk onderdeel dat in enkele van onze casussen voorkomt is: ‘Met een **leefloon** kan je goed genoeg rondkomen.’ (Ferho, 15 maart 2021 & hoofdstuk 4.3., onderdeel resultaten) en ‘Mensen in armoede zoeken niet genoeg naar een woning.’ (Beke, 2020; Interfederaal Gelijkekansencentrum, 2014; etc.).

Tot slot is het volgende vooroordeel belangrijk: ‘Mensen in armoede volgen de **richtlijnen** niet van hun hulpverleners, zo loopt het al snel mis.’ (Oomen, 2018; Sannen, 2003 & Team communicatie Stad Kortrijk, 2021).

Informatie uit hoofdstuk 2.11. wordt geïmplementeerd in onze wandeling. We hechten hier veel belang aan en willen ook zo de cursisten er zich van bewust maken dat deze bestaande vooroordelen niet altijd correct of **gegrond** zijn. Voorbeelden van elementen die terugkomen in onze casussen zijn discriminatie op de huisvestingsmarkt en/of arbeidsmarkt, eigen schuld, dat men met een leefloon goed kan rondkomen, dat men de kinderen niet kan opvoeden etc.

Daarnaast wordt in ons armoedeverhaal steeds duidelijk hoe deze personen in armoede zijn beland. De **oorzaken** zijn uiteenlopend, dit werd ook duidelijk tijdens onze literatuurstudie en in het verklaringsschema van Vranken (Vranken 1977; 2004 geciteerd in Dhoest et al., 2019). Bij een bepaalde casus verliest een persoon zijn job wat dus meteen onderdeel is van het individueel ongevalmodel. Een andere persoon binnen onze methodiek is gevlucht wegens politieke redenen uit haar land. Dit is dan weer een voorbeeld van het maatschappelijk ongevalmodel. Een laatste voorbeeld is iemand die in armoede geraakte door een arbeidsongeval. Hier is dan sprake van het individueel ongevalmodel.

Daarnaast verwerken we de **emoties**, gevoelens etc. van onze personages doorheen de casus. De manier waarop dit aan bod komt is doormiddel van de dagboekfragmenten voordat de wandeling begint. Hiermee zetten we ook in op de binnenkant van armoede, en niet enkel op de buitenkant zoals dit benoemd werd in onze literatuuranalyse (De Pril, 2016; Holvoet, 2019-2020 & Moerenhout, 2020-2021).

GROEPSGESPREK

Doelstelling: De cursisten van cvo MIRAS werken samen met behulp van opdrachten rond armoede en sociale uitsluiting;

We leerden dat het een meerwaarde is om cursisten met elkaar in **gesprek** te laten gaan, op die manier kunnen ze bijleren van elkaar. We konden dit uit verscheiden interviews concluderen. Onder andere

de leerkracht die we interviewden van cvo MIRAS gaf ons mee dat het reflecteren in grote groep of nieuwe groepen voor nieuwe inzichten kan zorgen. De straathoekwerker benadrukte nogmaals dat een terugkoppeling in grote groep ervoor kan zorgen dat de cursisten hun ervaringen en bevindingen in groep kunnen delen. Dit is iets dat staat opgenomen in onze doelstellingen (cvo MIRAS, 2021-2022 & E.R., persoonlijke communicatie, mei 2022), vandaar deze insteek. Onze hoofdonderzoeksvraag is de volgende: *“Hoe kunnen we cursisten van cvo MIRAS aan de hand van een activerende methodiek laten reflecteren, in gesprek laten gaan, bewustmaken en sensibiliseren omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting?”*.

Nadat de cursisten per groep onze escapewandeling hebben doorlopen komen ze terug naar cvo MIRAS. In cvo MIRAS gaan ze met elkaar in gesprek omtrent hun **ervaringen** met de methodiek.

Specifiek krijgt iedere cursist een **invulformulier** waarin enkele vragen staan opgesomd. Ze krijgen vijf tot tien minuten de tijd om deze in te vullen. Daarna herverdelen we de groepen in een andere gemixte groep waarbij iedere cursist een andere wandeling heeft doorlopen. Dan moeten ze aan de hand van hun invulformulier in gesprek gaan met elkaar. Omdat iedereen een andere casus had waarbij andere domeinen van armoede werden belicht, zullen ze na het gesprek een vollediger overzicht krijgen rond de problematiek. Het is de bedoeling dat de cursisten beseffen dat armoede een complex geheel is dat zich over meerdere domeinen strekt. Als afsluiter willen we dat de cursisten een web maken op een visuele manier (via wol of papier) om zo het complexe armoedeweb visueel voor te stellen.

EVALUATIE

We integreerden **feedback** door onze casussen te laten controleren door een leerkracht MaCuSa van cvo MIRAS, onze bachelorproefbegeleider en door een maatschappelijk werker van een OCMW (persoonlijke communicatie, juni 2022). Het leek ons nuttig om zowel feedback te vragen aan personen die in contact staan met de doelgroep als aan personen die in het werkveld staan. Zij hebben vaak contact met personen die leven in armoede of sociaal worden uitgesloten. Enkele algemene feedbackpunten waren:

- Zorg voor realistische bedragen en uitgaven;
- Foto's en pictogrammen gebruiken om zo een duidelijker beeld te scheppen;
- De gemaakte keuzes meer onderbouwen.

We pasten de gegeven feedback toe en zorgden ervoor dat al onze casussen volledig **uitgewerkt** waren. Nadien hebben wijzelf, samen met een leerkracht MaCuSa de escapewandeling gedaan. Op die manier wilden we afoetsen of onze activerende methodiek logisch in elkaar zit en toegankelijk is voor gebruik. Enkele algemene feedbackpunten/verbeterpunten dat voortkwamen uit deze try-out waren:

- Voeg adressen toe in de app Actionbound bij de locaties om zo verwarring te vermijden;
- Zorg voor een logische route, zorg dat de locatie op elkaar volgen;
- Probeer nog iets meer uitleg omtrent de werking van de organisaties te geven.

Deze verbeterpunten hebben we meegenomen, de gegeven feedback werd toegepast.

BESLUIT

Door middel van een uitgebreide literatuuranalyse en het voeren van een kwalitatief onderzoek trachtten wij doorheen dit eindrapport een **antwoord** op onze onderzoeksvraag te formuleren. De onderzoeksvraag luidt als volgt: *“Hoe kunnen we cursisten van cvo MIRAS aan de hand van een activerende methodiek laten reflecteren, in gesprek laten gaan, bewustmaken en sensibiliseren omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting?”*.

Vanuit onze literatuuranalyse kan ten eerste geconcludeerd worden dat armoede een **multidimensionaal** begrip is dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van een persoon zijn leven. In ons kwalitatief onderzoek werd deze insteek meermaals meegegeven. Hieruit besluiten we dat armoede meer is dan een financieel tekort. Daarnaast kent armoede zowel een buitenkant als een binnenkant. Beide aspecten zijn belangrijk, de buitenkant heeft betrekking op de verschillende levensdomeinen terwijl de binnenkant eerder gaat over de gevoelens van mensen in een armoedesituatie. Vanuit onze literatuurstudie blijkt dat het begrip sociale uitsluiting geen eenduidige definiëring kent. Wel wordt sociale uitsluiting gekenmerkt door een multidimensionaal en relatief karakter. Verder kunnen we concluderen dat armoede meerdere oorzaken kent, die niet altijd te reduceren zijn tot het individueel niveau.

Als volgende kunnen we concluderen uit de literatuur dat armoede kan worden gemeten aan de hand van verschillende **indicatoren**, die elk een ander aspect belichten. Eén indicator die wordt gehanteerd is het armoederisico/risico op monetaire armoede, dat naar het inkomen peilt. Het armoederisico is echter stabiel gebleven de afgelopen 30 jaar, terwijl het aantal begunstigden van leefloon en voedselbedeling net steeg tijdens deze periode. Armoede blijft dus een hardnekkig probleem doorheen de jaren.

Als derde besluit kunnen we zeggen dat er in Kortrijk, en uitgebreider in Vlaanderen, heel wat organisaties zijn die de strijd aangaan tegen armoede en sociale uitsluiting. In functie van ons onderzoek spraken we ook met enkele van deze organisaties en individuele experts. Allen komen ze in contact met mensen in armoede, en hielpen deze ook. Uit ons kwalitatief onderzoek blijkt dat er soms sprake is van **samenwerkingsverbanden** tussen lokale organisaties. Daarnaast trekken we de conclusie dat er op lokaal, Vlaams en Internationaal niveau maatregelen worden genomen tegen armoede en sociale uitsluiting. Enkele van deze maatregelen werden belicht door de geïnterviewden, zoals de UiTPAS.

Vervolgens concluderen we dat veel vooroordelen rond het thema armoede en sociale uitsluiting niet correct zijn. Vanuit de literatuurstudie werden deze vooroordelen **ontkracht** aan de hand van een

stevige onderbouwing op basis van onderzoeken, studies en relevante bronnen. In ons kwalitatief onderzoek werden ook enkele vooroordelen ontkracht door de geïnterviewden. Bovendien werd bevestigd dat corona en digitalisering een impact hebben op mensen in een armoedesituatie, dit zowel door onze interviews als door de literatuurstudie. Hoewel digitalisering positieve gevolgen kan hebben in bepaalde situaties, werd er ook aangetoond dat mensen in armoede op sommige gebieden werden uitgesloten.

Tevens kunnen we concluderen dat het van belang is om de cursisten van cvo MIRAS **gemotiveerd** te houden tijdens onze activerende methodiek. Op die manier kunnen we ze sensibiliseren en hen aanzetten tot reflectie. Verder toont ons onderzoek en de literatuuranalyse aan dat de implementatie van klare taal belangrijk is voor onze activerende methodiek. Tot slot nemen we mee dat het zich kunnen inleven en in dialoog treden belangrijk is om cursisten te sensibiliseren.

Terugkomend op onze onderzoeksvraag, die de **leidraad** was doorheen ons onderzoek, kunnen we na bovenstaande conclusies een antwoord formuleren.

We kunnen de cursisten van cvo MIRAS aan de hand van een activerende methodiek laten reflecteren, in gesprek laten gaan, bewustmaken en sensibiliseren omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting. Belangrijk hierbij is dat de uitgewerkte methodiek **interactief** is, om zo de cursisten te motiveren en hun aandacht te behouden. In onze activerende methodiek, een armoedewandeling met escape-elementen, komen zowel feiten als subjectieve beleving rond armoede en sociale uitsluiting aan bod. Op die manier laten we de cursisten voelen wat het is om in armoede te leven, terwijl ze ook feitelijke informatie verkrijgen omtrent de levensdomeinen van armoede, de armoedeorganisaties etc. Deze belevenis is van belang om hen aan te zetten tot nadenken, reflectie en sensibilisering. Tot slot gaan de cursisten na de wandeling in gesprek met de andere groepjes. Op die manier leren ze bij van elkaar en wordt het thema armoede en sociale uitsluiting besproken.

Ons kwalitatief onderzoek kent echter enkele **beperkingen**. Zo werden er slechts negen personen geïnterviewd, waardoor onze resultaten niet representatief zijn voor de gehele populatie. Daarnaast hebben we geen interviews afgenomen, en geen focusgroepen georganiseerd met onze eigenlijke doelgroep door tijdsgebrek en het drukke schema van de cursisten. Hierdoor was het niet evident voor ons om voeling met hen te krijgen. Graag hadden we met onze methodiek nog meer casussen uitgewerkt, om zo de diversiteit nog meer in kaart te brengen. Tot slot kan onze activerende methodiek, mits enige aanpassing, ingezet worden in andere campussen.

Doorheen ons proces hebben we veel **bijgeleerd** omtrent armoede en sociale uitsluiting, sensibilisering, de werking van cvo MIRAS en het samenwerken in een interdisciplinaire groep.

REFERENTIELIJST

- Agentschap Integratie en Inburgering. (z.d.). *Communiceren met anderstaligen* [poster]. Vlaamse Overheid. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <https://www.integratie-inburgering.be/10tips>
- Agentschap Zorg en Gezondheid. (2017, 14 november). *Leidraad bij de ontwikkeling en beoordeling van preventiemethodieken*. Geraadpleegd op 19 juni 2022, van https://www.zorg-en-gezondheid.be/sites/default/files/atoms/files/Leidraad_ontwikkeling_beoordeling_van_preventiemethodieken.pdf?fbclid=IwAR0kfUsRgN6KmapwdFVRL0MPGcr8pwBZ2-XN-40Uyf1TDj7jxyKdSUR9XdA
- A'kzie Vzw. (z.d.). *Startpagina* [Facebookpagina]. Geraadpleegd op 16 juni 2022, van <https://www.facebook.com/akziekortrijk/>
- Amnesty International. (z.d.). *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (volledige tekst)*. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/universele-verklaring-van-de-rechten-van-de-mens-uvrm-volledige-tekst>
- ATD Fourth World & University of Oxford. (2019). *The hidden dimensions of poverty: International participatory research*. OCDE. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van https://www.atd-fourthworld.org/wp-content/uploads/sites/5/2019/05/Dim_Pauvr_eng_FINAL.pdf
- ATD Vierde Wereld. (z.d.-a). Vooroordelen. *Aan de onderkant*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <https://aandeonderkant.be/>
- ATD Vierde Wereld. (z.d.-b). Wat zijn vooroordelen. *Aan de onderkant*. Geraadpleegd op 18 juni 2022, van <https://aandeonderkant.be/wat-zijn-vooroordelen/#1571050776-1-52>
- Babcock, E. (2014). *Using Brain Science to Design New Pathways Out of Poverty*. Crittenton Women's Union. Geraadpleegd op 1 juni 2022, van <http://s3.amazonaws.com/empath-website/pdf/Research-UsingBrainScienceDesignPathwaysPoverty-0114.pdf>
- Baert, S., Cockx, B. L. M., Gheyle, N. & Vandamme, C. (2013). Etnische discriminatie op de Vlaamse arbeidsmarkt voor schoolverlaters: Liever Jonas dan Okan?. *Over.werk: tijdschrift van het Steunpunt WSE*, 23(1), (pp. 12-16). Acco & Steunpunt Werk en Sociale Economie.
- Beke, W. (2020). *Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2020-2024* [beleidsdocument]. Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://publicaties.vlaanderen.be/download-file/39388>

- Belgische Federatie van Voedselbanken. (2020). *Jaarverslag 2020*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van https://www.foodbanks.be/images/cont/2021-05-04-jaarverslag-2020_file.pdf
- Bernard, J., Foubert, J., Romagnoli, A. & Van Rossen, R. (2014). De relatie tussen armoede en gezondheid: Een exploratie over de gewesten in België. In I. Pannecoucke., J. Vranken., R. Van Rossem. & W. Lahaye. (Red.), *Armoede in België: jaarboek 2014* (pp. 49-70). Academia Press. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://www.mi-is.be/nl/studies-publicaties-statistieken/armoede-belgie-federaal-jaarboek-2014-0>
- Besselink, P., Braun, M. & Oosterkamp-Szwajcer, E. (2013). Ouders in armoede: veerkrachtig, strijdvaardig of terneergeslagen?. *Journal of Social Intervention: Theory and Practise*, 22(4), (pp. 24-42). <https://doi.org/10.18352/jsi.378>
- Bex, F. (redactie). (2022). Ontspanning is een basisrecht [Dossier]. *Welzijnzorg*. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van https://armoedeuitsluiten.be/wp-content/uploads/2022/05/WELZ_DossierPAU_2022_BrochureA5_online-1.pdf
- Bierings, H., Boelhouwer, J., Jehoel-Gijsbers, G. & Smits, W. (2008). Sociale uitsluiting in beeld gebracht. In H.J. Dirven., M. Mol. & R. Van Der Bie. (red.), *Dynamiek in de sociale statistiek: Nieuwe cijfers over de sociaaleconomische levensloop*, (pp. 109-124). Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op 4 juni 2022, van <https://www.cbs.nl/-/media/imported/documents/2008/27/2008-v59-pub.pdf#page=109>
- Bierings, H., Boelhouwer, J., Jehoel-Gijsbers, G. & Smits, W. (2009). *Sociale uitsluiting: een meetinstrument*. Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op 4 juni 2022, van <https://www.cbs.nl/-/media/imported/documents/2009/34/2009-sociale-uitsluiting-een-meetinstrument.pdf>
- Bogaerts, K., Marx, I., Vandenbroucke, P., Vanhille, J. & Verbist, G. (2009). *De werkende armen in Vlaanderen, een vergeten groep?* [Samenvatting]. Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck & Universiteit Antwerpen. Geraadpleegd op 1 juni 2022, van <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/34414>
- Bogaerts, N. & Kosolosky, J. (2021, 20 april). 'Sociale media zijn gebouwd om te polariseren'. *Sociaal.net*. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://sociaal.net/achtergrond/framing-baldwin-van-gorp/>

- Brotcorne, P. & Mariën, I. (2020). *Barometer digitale inclusie 2020*. Koning Boudewijnstichting. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://media.kbs-frb.be/nl/media/8996/Barometer%20Digitale%20Inclusie%202020>
- Cantillon, B., Coene, J., & Marchal, S. (2019). Sociale economie: een hefboom in de strijd tegen armoede en ondertewerkstelling?, In J. Coene., B. Hubeau., S. Marchal., P. Raeymaeckers., R. Remmen. & A. Van Haarlem. (red.), *Armoede en Sociale Uitsluiting: Jaarboek 2019*, (pp. 223-248). Acco.
- Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW). (z.d.-a). *Jouw vraag is onze eerste zorg*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <https://www.caw.be/hoe-wij-helpen/>
- CAW. (z.d.-b). *Samen versterken we welzijn*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <https://www.caw.be/over-het-caw/organisatie/>
- Celestin, L.P. & Celestin-Westreich, S. (2017). *Observeren en rapporteren* (3e editie). Pearson Benelux.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 18 januari). *Kans op langdurige armoede het grootst tussen 55 en 65 jaar*. Geraadpleegd op 14 juni 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/03/kans-op-langdurige-armoede-het-grootst-tussen-55-en-65-jaar>
- Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding & Verminck, M. (eindred.). (2012). *Diversiteitsbarometer Werk*. Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding. Geraadpleegd op 1 juni 2022, van https://www.unia.be/files/Documenten/Publicaties_docs/de_diversiteitsbarometer_werk_0.pdf
- Centrum voor Mondiaal Onderwijs. (z.d.). *Stap 2: Relatieve armoede*. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://www.cmo.nl/grenzeloos/index.php/ongelijkheid/ongelijkheid-en-armoede/stap-2>
- Centrum voor Volwassenonderwijs MIRAS. (2021-2022). *Projectfiche: Aanvraag tot samenwerking in het kader van een bachelorproef* [intern & ongepubliceerd document]. cvo MIRAS & VIVES.
- Claerhout, B. (2017, 9 oktober). *'Achter elke gevel een verhaal' stelt Kortrijks armoede in de kijker*. Quindo. Geraadpleegd op 6 mei 2022, van <https://www.quindo.be/achter-elke-gevel-een-verhaal-stelt-kortrijkse-armoede-in-de-kijker/>

- Coene, J. (2020). De digitale samenleving: Kansen en risico's voor mensen in armoede. In J. Coene., T. Ghys., B. Hubeau., S. Marchal., R. Remmen., W. Vandenhole. & A. Vanhaarlem. (red.), *Armoede en sociale uitsluiting: Jaarboek 2020*, (pp. 39-72). Acco.
- Coene, J. (2021-a). Dertig jaar armoedecijfers. In J. Coene., T. Ghys., B. Hubeau., S. Marchal., R. Remmen., W. Vandenhole. & A. Vanhaarlem. (red.), *Armoede en sociale uitsluiting: Jaarboek 2021*, (pp. 52-79). Uitgeverij ASP. <https://doi.org/10.46944/9789461172501>
- Coene, J. (2021-b). Pandemie, armoede en ongelijkheid: Een inleiding op het themadeel. In J. Coene., T. Ghys., B. Hubeau., S. Marchal., R. Remmen., W. Vandenhole. & A. Vanhaarlem. (red.), *Armoede en sociale uitsluiting: Jaarboek 2021*, (pp. 178-203). Uitgeverij ASP. <https://doi.org/10.46944/9789461172501>
- Confederatie van Immobiliënberoepen Vlaanderen (CIB). (2022, 12 februari). *Huurbarometer: Huurprijzen in Vlaanderen in 2021 met 2,5% gestegen, ook analyse Waalse huurcijfers* [Persbericht]. CIB Vlaanderen. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van https://www.flexmail.eu/dyn/tpl_attributes/user_documents/user_30565_documents/Persbericht/PB_-_Huurbarometer_2021_-_12022022.pdf
- Coussens, G. (2015-2016). *Inspireren om te sensibiliseren: Kan een muziekfestival hun bezoekers sensibiliseren over de milieuproblematiek op lage termijn?* [Bachelorproef]. Hogeschool West-Vlaanderen (Howest). Geraadpleegd op 7 juni 2022, van https://www.ecofest.be/ecofest_wp/wp-content/uploads/2020/04/Coussens_G-BP_bachelorproef-Gedragsverandering-2016.pdf
- Creating Heroes. (z.d.). *Hoe maak ik mensen bewust van een maatschappelijk probleem?*. Geraadpleegd op 25 mei 2022, van <https://creatingheroes.nl/hoe-maak-mensen-bewust-maatschappelijk-probleem/>
- Danckaers, T. (2022, 20 april). Laat de digitale sneltrein te veel mensen achter?. *Sociaal.net*. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://sociaal.net/achtergrond/digitale-inclusie-laat-digitale-snelrein-mensen-achter/>
- De Ambrassade. (z.d.). *Armoede*. De Ambrassade: bureau voor jonge zaken. Geraadpleegd op 23 mei 2022, van <https://ambrassade.be/nl/toolbox-diversiteit/meer-weten-over/armoede>
- De Bil, P. (2014). *Observeren, registreren, rapporteren en interpreteren*. (5^e herziene druk). Uitgeverij Boom.

- De Coene, P. (2019). Een nieuw plan voor sociale vooruitgang en tegen armoede [Beleidsdocument]. *Stad Kortrijk*. Geraadpleegd op 14 juni 2022, van <https://www.kortrijk.be/sites/kortrijk/files/2020-10/armoedeplan-2020-kortrijk.pdf>
- De Cuyper, N., De Witte, H., Gracia, F., Peiró, J. & Silla, I. (2009). Job insecurity and well-being: Moderation by employability. *Journal of happiness studies*, 10, 739-751. <https://doi.org/10.1007/s10902-008-9119-0>
- De Cuyper, N., De Witte, H., Peeters, E. & Vanhercke, D. (2014). Defining perceived employability: A psychological approach. *Personnel Review*, 43 (4), 592-605. <https://doi.org/10.1108/PR-07-2012-0110>
- De Donder, L. & Van Regenmortel, S. (2017). Sociale uitsluiting op latere leeftijd. *Geron*, 19, 57-59. <https://doi.org/10.1007/s40718-017-0056-z>
- De Lage Drempel vzw. (2016). *De digitale kloof bij mensen in armoede: Cijfers, ervaringen en suggesties* [dossier]. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <http://www.delagedrempel.be/wp-content/uploads/2016/10/De-Digitale-Kloof-bij-mensen-in-armoede-dossier-finale-versie-De-Lage-Drempel-1.pdf>
- De Pril, L. (2016). *Brood én rozen voor iedereen*. Halewijn nv.
- De Pril, L. & Didelez, G. (2009). *Ik ben iemand/niemand*. Uitgeverij Manteau/Standaard Uitgeverij.
- Derhore, R. (2020, 16 maart). *De Deelfabriek, Kortrijk*. Kenniscentrum Vlaamse steden. Geraadpleegd op 13 juni 2022, van <https://www.kenniscentrumvlaamsesteden.be/overhetkenniscentrum/Documents/Jaarverslag2019/De%20Deelfabriek.pdf>
- De Transformisten vzw. (2018, 31 mei). Deelfabriek in Kortrijk verzamelt deelinitiatieven. *De Transformisten*. Geraadpleegd op 11 juni 2022, van <https://www.detransformisten.be/artikel/deelfabriek-kortrijk-verzamelt-deelinitiatieven>
- De Vaart Sint-Vincentius Kortrijk. (z.d.). *Sociale kruidenier De Vaart Sint-Vincentius Kortrijk*. Geraadpleegd op 13 juni 2022, van <https://de-vaart-kortrijk-voedselbedeling.be/>
- De Vil, G., Fasquelle, N., Frère, J.M. & Van den Bosch, K. (2021). *De evolutie van het armoederisico in België bij de bevolking beneden 60 jaar*. Federaal Planbureau. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van https://www.plan.be/publications/publication-2126-nl-de_evolutie_van_het_armoederisico_in_belgie_bij_de_bevolking_beneden_60_jaar

- Didenko, L. (2015, 1 december). Marketingcommunicatie: Sensibiliserende communicatie in 5 stappen. *Social-profit marketing*. Geraadpleegd op 25 mei 2022, van <https://socialemarketingtips.wordpress.com/2015/12/01/5-stappen-voor-succesvolle-sensibiliserende-communicatie/>
- Dierckx, D. & Vranken, J. (2011). Over kleurschakeringen en tinten van armoede en sociale uitsluiting. In J. Coene., D. Dierckx., A. Van Haarlem. & J. Vranken. (red.), *Armoede en sociale uitsluiting: Jaarboek 2011*, (pp. 37-52). Acco.
- Dhoest, A., Panis, K. & Paulussen, S. (2019). De representatie van armoede op televisie: Individuele verhalen of structurele analyses. In J. Coene., B. Hubeau., S. Marchal., P. Raeymaeckers., R. Remmen. & A. Van Haarlem. (red.), *Armoede en sociale uitsluiting: Jaarboek 2019*, (pp. 265-282). Acco.
- Dorjbayar, A. (2020, 13 november). Mensen in armoede door corona blijven onder de radar: "Het moeilijkste aan weinig geld hebben, is hulp vragen". *Vrt NWS*. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/11/12/armoede-corona/>
- Duurzaam Kantoor. (z.d.). *Het 4E-model*. Geraadpleegd op 25 mei 2022, van <https://www.duurzaamkantoor.be/4emodel/#:%7E:text=Het%204E%20E2%80%93%20model&text=Volgens%20Peter%20Tom%20Jones%20en,van%20instrumenten%3A%20de%204%20E's.>
- Europees Instituut voor gendergelijkheid. (2017). *Armoede en gender gedurende de levensloop: Evaluatie van de uitvoering van het actieprogramma van Peking*. EIGE. <https://doi.org/10.2839/779267>
- Eurostat. (2022, 8 juni). *At-risk-of-poverty rate*. Geraadpleegd op 17 juni 2022, van <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm010/default/table?lang=en>
- Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid. (z.d.). *Armoedebestrijding in België in 6 vragen*. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van [https://socialsecurity.belgium.be/nl/sociale-rechten-toekennen/armoedebestrijding-belgie-6-vragen#:~:text=Voor%20Belgi%C3%AB%20is%20de%20armoedegrens,kinderen%20\(%3C%2014%20jaar\)](https://socialsecurity.belgium.be/nl/sociale-rechten-toekennen/armoedebestrijding-belgie-6-vragen#:~:text=Voor%20Belgi%C3%AB%20is%20de%20armoedegrens,kinderen%20(%3C%2014%20jaar))
- Ferho, R. (2021, 15 maart). Corona kerft diepe littekens bij mensen in armoede: "Het is mijn wens om naar de winkel te kunnen zonder te moeten rekenen". *Vrt NWS*. Geraadpleegd op 4 mei

- 2022, van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/03/08/corona-kerft-diepe-littekens-bij-mensen-in-armoede-het-is-mijn/>
- Freepik. (z.d.). *Employees giving hands and helping colleagues to walk upstairs Free Vector* [Afbeelding]. Geraadpleegd op 3 mei 2022, van https://www.freepik.com/free-vector/employees-giving-hands-helping-colleagues-walk-upstairs_9649903.htm
- De gecoördineerde Grondwet.* (1994, 17 februari). Geraadpleegd op 6 juni 2022 van, https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&table_name=wet&la=N&cn=1994021730
- Gevaert, J., Huegaerts, K., Vandevenne, E. & Vanroelen, C. (2022). Precaire tewerkstelling en het welzijn van Belgische werknemers: De rol van subjectieve materiële deprivatie op huishoudniveau en de werk-privébalans. *Tijdschrift sociologie*, 3, 53-88. <https://doi.org/10.38139/TS.2022.03>
- Goderis, B. Hoff, S. & Van Hulst, B. (2018, 23 november). *Waar ligt de armoedegrens?. Armoede in kaart 2018.* Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <https://digitaal.scp.nl/armoedeinkaart2018/waar-ligt-de-armoedegrens/>
- Grenswijs. (z.d.). *Procedure: ontwikkel je visie in acht stappen.* Geraadpleegd op 18 juni 2022, van <https://www.grenswijs.be/procedure-ontwikkel-je-visie-acht-stappen>
- Hasselt Heeft Het & Wijkmanagement Hasselt. (2016). *De materialenbox: Je vindt er theorieën, stappenplannen, methodieken en goede praktijken.* EXPOO. Geraadpleegd op 10 mei 2022, van <https://www.expoo.be/sites/default/files/atoms/files/Materialenbox%20drempelmeter%20Hasselt.pdf>
- Helder Recht vzw. (z.d.). *Welke hulp biedt het OCMW?.* Geraadpleegd op 10 mei 2022, van <https://www.helderrecht.be/nl/vraag/welke-hulp-biedt-het-ocmw>
- Hersenstichting. (z.d.). *Ontspanning voor je hersenen.* Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://www.hersenstichting.nl/dit-doen-wij/voorlichting/gezonde-hersenen/ontspanning/>
- Holvoet, S. (2019-2020). *Orthopedagogische concepten I – deel 3B Bijzondere orthopedagogiek* [Cursus & Ongepubliceerd document]. Kortrijk: VIVES SAW.
- Interfederaal Gelijkekansencentrum. (2014). *Diversiteitsbarometer: Huisvesting.* Geraadpleegd op 17 juni 2022, van https://www.unia.be/files/Documenten/Publicaties_docs/diversiteitsbarometer_huisvesting.pdf

- IPS. (2022, 25 januari). 'Vlaamse regering zwijgt over armoede'. *MO*. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://www.mo.be/nieuws/armoedebareometer-kleurt-rood-vlaanderen-voert-non-beleid>
- Jacobs, C. (z.d.). *PP taalgericht vakonderwijs en activerende werkvormen* [Digitale presentatie en Ongepubliceerd document]. Kortrijk: cvo MIRAS.
- Kalthoff, H. (2018). Opgroeien en opvoeden in armoede. *Nederlands Jeugdinstituut* (2e herziene druk). Nederland: Utrecht. Geraadpleegd op 7 juni 2022, van [https://alliantiekinderarmoede.nl/media/uploads/file/Opgroeien-en-opvoeden-in-armoede%20\(1\).pdf](https://alliantiekinderarmoede.nl/media/uploads/file/Opgroeien-en-opvoeden-in-armoede%20(1).pdf)
- Kanmaz, M. & Van Robaeys, B. (2015, 10 juni). Armoede bij mensen met migratieachtergrond. *Sociaal.net*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <https://sociaal.net/achtergrond/armoede-bij-mensen-met-migratieachtergrond/#:%7E:text=Voor%20mensen%20met%20een%20migratieachtergrond,autochtone'%20Belgen%20is%2012%25>
- Klasse. (z.d.). *Hoe kijk jij naar armoede?*. Geraadpleegd op 10 mei 2022, van https://cdn.klasse.be/wp/wp-content/uploads/2017/10/KenP_12brillen_kansarmoede.pdf
- Kunstbus. (2017, 15 januari). *Armoede*. Geraadpleegd op 3 juni 2022, van <https://www.kunstbus.nl/cultuur/armoede.html>
- Lagasse, L. (2019). *Sociale marketing: Instrument voor duurzame gedragsverandering bij grote groepen*. VAN IN.
- Lambrecht, E. (2021, 15 december). Mensen in armoede: 'Wij tellen niet mee'. *Sociaal.net*. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://sociaal.net/achtergrond/mensen-in-armoede-schamen-zich-wij-tellen-niet-mee/>
- Luyten, J. (2017). *Analyse van de automatische rechtentoekenning: Is de non-take up een issue?* [Masterproef]. Universiteit Hasselt. Geraadpleegd van <https://documentserver.uhasselt.be/bitstream/1942/24812/1/00000000-df37-455e-b365-e7edf60f8e04.pdf>
- Minnebo, J, Steyaert, J, Van Lancker, W & Vrt. (2021, 3 maart). *Armoede en vrijetijdsbesteding* [PowerPointpresentatie]. VRT. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://www.vrt.be/content/dam/vrtbe/over-de-vrt/prestaties/VRT%20-%20Vlamingen%20en%20vrijetijdsbesteding%20-%20extern.pdf>

- Moerenhout, E. (2020-2021). *Armoede in de maatschappij. Ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting* [Cursus & Ongepubliceerd document]. cvo MIRAS.
- Neckebroeck, C., Vanderstraeten, I. & Verhaeghe, M. (2018). *Onderzoeksvaardigheden: Voor onderwijs, zorg en welzijn* (2e editie). VAN IN.
- Netwerk tegen armoede. (z.d.). *Onze verenigingen*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <https://netwerktegenarmoede.be/nl/lid-verenigingen>
- Noppe, J., Vanweddigen, M. & Vergeynst, T. (2017). *Vlaamse Armoedemonitor 2017*. Studiedienst Vlaamse regering & Departement Kanselarij en Bestuur. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/23682>
- Notelteirs, P. (2021, 17 oktober). Over leven in armoede: 'Het OCMW vroeg waarom ik iets van C&A had gekocht, terwijl Zeeman goedkoper is'. *De Morgen*. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://www.demorgen.be/nieuws/over-leven-in-armoede-het-ocmw-vroeg-waarom-ik-iets-van-c-a-had-gekocht-terwijl-zeeman-goedkoper-is~bc25fa00/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Onze Taal. (z.d.). *Wat is het verschil tussen de woorden methode, methodiek en methodologie?*. Geraadpleegd op 18 mei 2022, van <https://onzetaal.nl/taalloket/methode-methodiek-methodologie>
- Oomen, E. (2018). *Een andere kijk op toegankelijkheid* [Samenvatting onderzoek bachelorproef]. Geraadpleegd op 7 juni 2022, van <https://www.socialworkerlab.be/assets/pdfs/Een%20andere%20kijk%20op%20toegankelijkheid.pdf>
- Organisation For Economic Co-Operation and Development & World Health Organization. (2003). *DAC Guidelines and Reference Series: Poverty and Health*. OECD Publication. <https://doi.org/10.1787/9789264100206-en>
- Pattyn, B. (2009). Het beeld van armoede in de media: Over de miskennis van de voorwaarden voor respect. *Ethische perspectieven* 19 (4), 396-403. <https://doi.org/10.2143/EPN.19.4.2045771>
- Pauwels, L. & Vander Beken, H. (2022, 12 januari). Energiefacturen blijven fors stijgen: Contracten gemiddeld 36 procent duurder dan in december. *Vrt NWS*. Geraadpleegd op 3 juni 2022 van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/01/11/energieprijzen-stijgen-40-procent/>

- POD Maatschappelijke Integratie. (2019, juli). *Wegwijs in het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie* [Brochure]. Geraadpleegd op 9 juni 2022, van <https://www.mi-is.be/nl/studies-publicaties-statistieken/wegwijs-het-gpmi>
- POD Maatschappelijke Integratie. (2022, maart). *Wegwijs in het leefloon* [Brochure]. Geraadpleegd op 3 juni 2022, van <https://www.mi-is.be/nl/studies-publicaties-statistieken/wegwijs-het-leefloon>
- POD Maatschappelijke Integratie. (2022, april). *Leefloners volgens het type van begunstigen: Maandelijks evolutie van het aantal LL volgens het type van begunstigen*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van https://stat.mi-is.be/nl/dashboard/leefloon_klassieken?menu=linecharts
- POD Maatschappelijke Integratie & PwC. (2013). *Studie met betrekking tot sociale fraude bij OCMW's* [Eindrapport]. POD Maatschappelijke Integratie. Geraadpleegd op 3 juni 2022, van <https://www.mi-is.be/nl/studies-publicaties-statistieken/eindrapport-sociale-fraude-bij-ocmws>
- Poverello. (z.d.). *Poverello, een huis voor thuis- en daklozen* [folder]. Geraadpleegd op 16 juni 2022, van http://poverello.be/wp-content/uploads/NL/FolderPoverello/nl_folderA.pdf
- Quindo. (z.d.). *Straffe radio voor jong Kortrijk*. Geraadpleegd op 20 mei 2022, van <https://www.quindo.be/over-ons/>
- Recht op vzw & Samen tegen armoede-Antwerps netwerk. (2021). *Rapport partnerschap: partnerschap tussen ouders en school is noodzakelijk om tot gelijke kansen te komen*. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van https://www.recht-op.be/images/pdf/2021_Recht_Op_Partnerschap_tussen_ouders_en_school.pdf
- Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening. (2022, 2 maart). *Hebt u recht op uitkeringen na tewerkstelling?*. Geraadpleegd op 3 juni 2022 van, <https://www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/t31>
- Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering. (z.d.). *Langdurige arbeidsongeschiktheid: Hoeveel langdurige burn-outs en depressies? Hoeveel kost dat aan uitkeringen?*. Geraadpleegd op 1 juni 2022, van <https://www.riziv.fgov.be/nl/statistieken/uitkeringen/Paginas/langdurige-arbeidsongeschiktheid-burnout-depressie.aspx>
- Sannen, L. (2003). *Drempels naar welzijnsvoorzieningen: de cliënt aan het woord. Literatuurstudie en diepte-interviews bij kansarmen en etnisch-culture minderheden*. Katholieke Universiteit Leuven.

Schelfaut, H., Smulders, J. & Vanderhasselt, A. (2022). *Jouw gemeentescan: Kortrijk: Benchmark Vlaams Gewest*. Agentschap Binnenlands Bestuur. Geraadpleegd op 14 juni 2022, van https://gsminfo.gemeente-stadsmonitor.be/%24web/Rapporten_outputs/JouwGemeentescan/GSM_JouwGemeentescan_Kortrijk.pdf

Sociale Zekerheid. (z.d.). *Wat doet een OCMW?*. Geraadpleegd op 10 mei 2022, van <https://www.socialsecurity.be/citizen/nl/hulp-ocmw/financiele-hulp/wat-doet-een-ocmw>

Stad Kortrijk. (z.d.-a). *Mission*. Geraadpleegd op 10 mei 2022, van <https://www.kortrijk.be/mission>

Stad Kortrijk. (z.d.-b). *SHM Wonen Regio*. Geraadpleegd op 14 juni 2022, van <https://www.kortrijk.be/adressen/shm-wonen-regio-kortrijk>

Stad Kortrijk. (z.d.-c). *Zorg en Welzijn*. Geraadpleegd op 7 juni 2022, van <https://www.kortrijk.be/ocmw>

Statbel. (2018, 15 oktober). *Gezondheid lijdt onder armoede*. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/gezondheid-lijdt-onder-armoede>

Statbel. (2022-a, 24 februari). *Materiële en sociale deprivatie*. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/materiele-en-sociale-deprivatie#news>

Statbel. (2022-b, 24 februari). *Onverwachte uitgaven doen is moeilijk voor meer dan een Belg op vijf*. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/onverwachte-uitgaven-doen-moeilijk-voor-meer-dan-een-belg-op-vijf>

Statbel. (2022, 28 maart). *Armoederisico's in 2021*. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting#news>

Statbel. (2022, 31 maart). *Werkgelegenheid en werkloosheid: Sterke toename aantal werkenden in 2021*. Geraadpleegd op 1 juni 2022, van <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/werkgelegenheid-en-werkloosheid#news>

Statistics Belgium EU-SILC. (2014). *Multidimensionale analyse van de armoede*. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/documents/Analyse/NL/analyse%20lonen%20NL_tcm325-279376.pdf

Statistiek Vlaanderen. (2021, 28 oktober). *Sociale bijstand*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/sociale-bijstand>

Statistiek Vlaanderen. (2022, 8 april). *Bevolking in armoede of sociale uitsluiting*. Geraadpleegd op 17 juni 2022, van <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/bevolking-in-armoede-of-sociale-uitsluiting>

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. (z.d.-a). *Arbeid*. Geraadpleegd op 1 juni 2022, van <https://www.armoedebestrijding.be/themas/arbeid/>

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. (z.d.-b.). *Hebben vrouwen een hoger risico op armoede en bestaansonzekerheid dan mannen?* [Fiche 21]. Geraadpleegd op 10 mei 2022, van <https://www.armoedebestrijding.be/wp-content/uploads/2020/11/201109-Gender-en-armoede-fiche-DEF-NL.pdf>

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. (z.d.-c). *Non-take-up van rechten*. Geraadpleegd op 18 juni 2022, van <https://www.armoedebestrijding.be/themas/non-take-up-van-rechten/>

Steunpunt tot bestrijding armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2021). *Interfederale nota over de impact van de Covid-19-crisis in situaties van armoede en bestaansonzekerheid*. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://www.armoedebestrijding.be/wp-content/uploads/2021/04/Interfederale-nota-impact-COVID-19-april-2021-NL.pdf>

Stichting 180. (z.d.). *Methodieontwikkeling*. Geraadpleegd op 19 juni 2022, van <https://180.nl/methodieontwikkeling-corebusiness-van-stichting-180/>

Stichting Armoedefonds. (z.d.). *Gevolgen van armoede*. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://www.armoedefonds.nl/gevolgen-van-armoede#:~:text=Armoede%20heeft%20vergaande%20gevolgen%20voor,een%20gevolg%20zijn%20van%20armoede>

Sustainable Development Goals Belgium. (z.d.). *SDGS*. Geraadpleegd op 14 juni 2022, van <https://www.sdgs.be/nl/sdgs>

Sustainable Development Goals Belgium. (2020, 25 maart). « *Duurzaamheid en armoede* » : Een nieuwe aanpak in het 10de tweejaarlijks rapport. Geraadpleegd op 14 juni 2022, van <https://www.sdgs.be/nl/news/duurzaamheid-en-armoede-een-nieuwe-aanpak-het-10de-tweejaarlijks-rapport>

- Sustainable Development Goals Belgium. (2021, 13 oktober). *De federale regering keurt Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling goed*. Geraadpleegd op 14 juni 2022, van <https://www.sdgs.be/nl/news/de-federale-regering-keurt-haar-federaal-plan-voor-duurzame-ontwikkeling-goed#:~:text=Op%201%20oktober%202021%20heeft,en%20de%20langetermijnvisie%20te%20verwezenlijken>
- Team communicatie Stad Kortrijk. (2021). Ervaringsdeskundige armoede neemt drempels weg. *Sien, editie herfst 2021*, pp. 26-27. Drukta. Geraadpleegd op 7 juni 2022, van https://issuu.com/communicatie_kortrijk/docs/sien_herfst-2021_issuu
- Team Taaladvies. (z.d.). *Sensibiliseren / bewustmaken*. Vlaamse overheid. Geraadpleegd op 17 mei 2022, van <https://www.vlaanderen.be/taaladvies/taaladviezen/sensibiliseren-bewustmaken>
- Timperman, T. (z.d.). *Methodiek maatschappelijke activering* [Cursus en Ongepubliceerd document]. Kortrijk: VIVES SAW.
- Trefpunt Armoede. (z.d.). *Armoedekoffer*. Geraadpleegd op 9 mei 2022, van http://trefpuntarmoede.org/wordpress/?page_id=247
- TTR. (2021, 4 juni). Armoede in België neemt enkel maar toe. *Het Laatste Nieuws*. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://www.hln.be/binnenland/armoede-in-belgie-neemt-enkel-maar-toe~a922f518/>
- Unia. (z.d.). *Werk*. Geraadpleegd op 1 juni 2022, van <https://www.unia.be/nl/actiedomeinen/werk>
- Unia. (2019, oktober). *Te jong? Toe oud! Unia helpt bij leeftijdsdiscriminatie*. Unia, interfederaal Gelijkekansencentrum. Geraadpleegd op 18 juni 2022, van https://www.unia.be/files/Documenten/Publicaties_docs/Webpublicatie_leeftijd_2019.pdf
- Van der Kooi, C. & Wiersma, M. (2017). Alle kinderen kansrijk: Het verbeteren van de ontwikkelingskansen van kinderen in armoede. *De kindombudsman*. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://www.kindombudsman.nl/system/files/publications/2019-Publicatie%20aanmaken/2017.12.05RapportAllekinderenkansrijk.pdf>
- Vanhee, L. (2007). *Weerbaar en broos: mensen in armoede over ouderschap: een verkennende kwalitatieve studie in psychologisch perspectief* [PHD-Thesis]. Katholieke Universiteit Leuven. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van https://limo.libis.be/primo-explore/fulldisplay?docid=LIRIAS1790259&context=L&vid=Lirias&search_scope=Lirias&tab=default_tab&fromSitemap=1

- Van Laere, M. (2016, 18 april). 12 brillen om naar kinderarmoede te kijken. *Klasse*. Geraadpleegd op 24 mei 2022, van <https://www.klasse.be/39090/12-brillen-kinderarmoede-armoede-kijken/#:%7E:text=Ocharme%2C%20dat%20kind.%E2%80%9D,afhankelijke%20die%20moet%20geholpen%20worden>
- Van Lancker, A. (2020, 20 januari). Armoede bestrijd je met beleid: 14de armoedebaarometer. *Decennium Doelen: Komaf met armoede*. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://www.komafmetarmoede.be/armoede-bestrijd-je-met-beleid-de-14de-armoedebaarometer/>
- Van Lancker, W. (2020, 9 oktober). *Armoede en coronabeleid in Vlaanderen* [Digitale presentatie]. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1611722>
- Vierdewereldgroep Mensen voor Mensen vzw Aalst. (z.d.). *Getuigenissen en levensverhalen*. Geraadpleegd op 3 juni 2022, van <https://vierdewereldgroepaalst.be/getuigenissen>
- Vlaanderen. (z.d.). *Werkloosheidsuitkering*. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://www.vlaanderen.be/werkloosheidsuitkering>
- Vzw De Kier. (z.d.-a). *Wat*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <https://dekier.weebly.com/wat.html>
- Vzw De Kier. (z.d.-b). *Welkom in de Kier*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <https://dekier.weebly.com/>
- Vzw De Link. (z.d.-a). *Missie*. Geraadpleegd op 5 mei 2022, van <https://www.delinkarmoede.be/over-ons/missie>
- Vzw De Link. (z.d.-b). *Opdrachten*. Geraadpleegd op 5 mei 2022, van <https://www.delinkarmoede.be/over-ons/opdrachten>
- Vzw Wieder. (z.d.-a). *Ontdek vzw Wieder*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <http://vzwwieder.brugseverenigingen.be/Eenverenigingwaararmenhetwoordnemen>
- Vzw Wieder. (z.d.-b). *Wat doet VZW Wieder*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <http://vzwwieder.brugseverenigingen.be/WatdoetvzwWieder>
- Wablieft Tekstadvis. (z.d.). *Wat is duidelijke taal*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van https://www.duidelijketaal.be/_files/ugd/cf2fa7_808d212adcce433eae0b51b2317cf682.pdf
- Welzijnsschakels. (z.d.). *Over ons*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <https://welzijnsschakels.be/over-ons#ped-werking>

Welzijnszorg. (z.d.-a). *Draaiboek* [Intern en ongepubliceerd document]. Welzijnszorg.

Welzijnszorg. (z.d.-b). *Armoedewandeling – welkom*. Geraadpleegd op 5 mei 2022, van <https://welzijnszorg.be/wat-kan-je-doen/inhoudelijk/armoedewandeling?fbclid=IwAR2etcqJApi5A52v3iYHWOghJaKkTx6ipT-kK2AuGK5p5fk-MYgwdT3rsi0>

Wuytack, F. (Producent & Regisseur). (2012). *The missing link* [documentaire]. Majority Flemish Production.

Inleiding**Voorstelling:**

Wij zijn 7 derdejaarsstudenten van VIVES Kortrijk, Sociaal Agogisch Werk. In kader van onze Bachelorproef werken wij samen met cvo MIRAS.

Informatieonderzoek:

We kregen de vraag van cvo MIRAS om een activerende methodiek uit te werken omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting. De methodiek moet een armoedeverhaal brengen maar ook kenmerken van armoede en sociale uitsluiting toelichten. Op die manier willen we cursisten van cvo MIRAS en ter uitbreiding de algemene bevolking sensibiliseren, in gesprek laten gaan, laten reflecteren over het thema armoede en sociale uitsluiting. Naast onze uitgebreide literatuurstudie nemen we ook interviews af bij ervaringsdeskundigen, leerkrachten van cvo MIRAS, lokale armoedeorganisaties etc. Deze informatie willen we verwerken in ons eindrapport voor VIVES Kortrijk en gebruiken bij het uitwerken van onze activerende methodiek.

Informatie steekproef:

Onze projectindieners gaf enkele suggesties voor mensen die een meerwaarde zouden zijn om te interviewen. Hierdoor zijn we zelf ook op zoek gegaan naar participanten waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen.

Informatie registratiewijze:

Er wordt een geluidsopname gemaakt van het interview zodat er geen informatie verloren gaat.

Hiervoor maakten we een Informed Consent die moet ondertekend worden. Alles dat wordt opgenomen, wordt vertrouwelijk behandeld. Enkel wij (de 7 derdejaarsstudenten) beluisteren deze opnames. Tijdens de verwerking van de gegevens in ons eindrapport en/of activerende methodiek blijft u anoniem en zal u niet herkenbaar worden gemaakt. Tijdens het interview zullen we ook bijkomende notities nemen.

Praktische informatie:

Het interview zal ongeveer maximum een uur in beslag nemen.

Op het einde bedanken we de participant voor zijn medewerking.

Vragen naar persoonsgegevens:

Kunt u jezelf eens voorstellen aan ons?

- Leeftijd
- Functie

• ...

KERN

Beginvragen:

Als we het over het begrip armoede en sociale uitsluiting hebben, waar denkt u dan aan?

Hoe komt u in aanraking met armoede en sociale uitsluiting binnen uw vak en/of functie?

Voeling met de cursisten

Tijdens bijeenkomsten met de leerkrachten MACUSA kregen we mee dat het belangrijk is om rekening te houden met de diversiteit van de groep en daarbij hebben wij enkele vragen.

- Hoe houdt u rekening met de diversiteit in leeftijd tijdens uw lessen?
- Zijn er zaken waarop we hierbij moeten letten?
- Hoe houdt u rekening met cursisten in armoede en sociale uitsluiting als leerkracht?
- Zijn er zaken waarop we hierbij moeten letten?
- Zijn er situaties waarbij het voor de cursist die sociale uitsluiting/armoede ervaart te veel wordt en hoe ga je daar dan precies mee om?

Activerende methodieken

Wij kregen de opdracht om een activerende methodiek te ontwikkelen om cursisten te sensibiliseren rond armoede & sociale uitsluiting.

- Hoe krijgt u de cursisten gemotiveerd om actief mee te werken tijdens de les?
- Welke activerende methodieken gebruikt u graag tijdens uw lessen?
- Kent u methodieken die bruikbaar zouden zijn voor ons project?
- Wanneer weet u of uw activerende methodiek geslaagd is?

Impact corona en digitalisering/ elektriciteitsfacturen

Wat is uw mening rond volgende stelling?

Stelling: "Corona heeft een negatief impact gehad op armoede."

Stelling: "Digitalisering heeft bijgedragen tot een verbreding van de sociale – Armoede kloof"

Stelling: "De stijging van energieprijzen hebben een invloed op armoede."

Tips omtrent sensibilisering:

- Wat is volgens u een goeie manier om ons armoedeverhaal over te brengen?
- Waar moeten we de nadruk opleggen wanneer we het verhaal willen overbrengen?
- Wat zijn de positieve punten?
- Wat zijn de negatieve punten?

- Welke organisaties spraken de cursisten aan?

Slot

Wilt u nog iets zeggen of vertellen dat niet aan bod kwam tijdens dit interview?

Hoe hebt u het interview ervaren, heeft u eventueel feedback?

Kent u nog andere personen of organisaties waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen voor ons project/onderzoek?

Bedankt voor uw medewerking!

Inleiding

Voorstelling:

Wij zijn 7 derdejaarsstudenten van VIVES Kortrijk, Sociaal Agogisch Werk. In kader van onze Bachelorproef werken wij samen met cvo MIRAS.

Informatie van het onderzoek:

De vraag van cvo MIRAS aan ons was om een activerende methodiek uit te werken omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting. De methodiek moet een armoedeverhaal brengen maar ook kenmerken van armoede en sociale uitsluiting toelichten. Op die manier willen we cursisten van cvo MIRAS en ter uitbreiding de algemene bevolking sensibiliseren, in gesprek laten gaan, laten reflecteren over het thema armoede en sociale uitsluiting. Naast onze uitgebreide literatuurstudie nemen we ook interviews af bij ervaringsdeskundigen, leerkrachten van cvo MIRAS, lokale armoedeorganisaties etc. Deze informatie willen we verwerken in ons eindrapport voor VIVES Kortrijk en gebruiken bij het uitwerken van onze activerende methodiek.

Informatie steekproef:

Onze projectindieners gaf enkele suggesties voor mensen die een meerwaarde zouden zijn om te interviewen. Vanuit dit zijn we zelf ook op zoek gegaan naar participanten waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen.

Informatie registratiewijze:

Er wordt een geluidsopname gemaakt van het interview zodat er geen informatie verloren gaat.

Hiervoor maakten we een Informed Consent formulier. Dit formulier geven we af bij de start van ons interview. De geïnterviewde leest dit formulier en zet zijn handtekening. Alles dat wordt opgenomen, wordt vertrouwelijk behandeld. Enkel wij (de 7 derdejaarsstudenten) beluisteren deze opnames. Tijdens de verwerking van de gegevens in ons eindrapport en/of activerende methodiek blijft u anoniem en zal u niet herkenbaar worden gemaakt. Tijdens het interview zullen we ook bijkomende notities nemen.

Praktische informatie:

Het interview zal ongeveer maximum een uur in beslag nemen.

Op het einde bedanken we de participant voor zijn medewerking.

Vragen naar persoonsgegevens:

- Opleiding?
- Functie?
- Waarom gekozen voor deze organisatie?
- ...

KERN

Beginvraag:

Als we het over het begrip armoede en sociale uitsluiting hebben, waar denkt u dan aan?

Armoede en sociale uitsluiting:

Welke factoren zorgen voor een grotere kans op armoede bij mensen?

Wat wil u als schepen betekenen voor mensen in armoede?

Wat is volgens u de reden dat armoede zo'n hardnekkig probleem is?

Eigen ervaringen:

Aangezien u nauw in aanraking komt met hulpvragers die in armoede leven, vragen we ons af als er een ervaring u bijgebleven is?

Socio-demografische indicatoren:

Wat is uw mening rond volgende stelling: "Een leefloon is voldoende om rond te komen?"

Beleid:

Wat is volgens u een sterktepunt van het armoedebeleid van de stad Kortrijk.

Wat zou u opnemen als een werkpunt naar het volgende armoedebeleid toe?

Welke aspecten uit het armoedebeleid zijn er veranderd doorheen de jaren?

Corona/ Digitalisering/ De media:

Heeft de digitalisering een impact op de armoedesituaties?

Heeft de digitalisering voordelen volgens u? Zo ja, welke?

Wat zijn volgens u de grootste drempels voor mensen die in armoede leven tijdens de coronapandemie?

Sensibiliseren:

Als schepen promoot of helpt u bij de uitwerking van campagnes omtrent armoede en sociale uitsluiting, maar hoe zorgt u ervoor dat deze campagnes de doelgroep bereiken?

Waar moeten we volgens u de nadruk opleggen wanneer we een armoedeverhaal willen overbrengen?

Heeft u eventueel enkele tips en tricks zodat wij nog beter kunnen sensibiliseren?

Slot

Zijn er nog algemene suggesties die u heeft voor ons project?

Heeft u eventueel feedback of suggesties?

Kent u nog andere personen of organisaties waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen voor ons project/onderzoek?

Bedankt voor uw medewerking!

Inleiding

Voorstelling:

Wij zijn 7 derdejaarsstudenten van VIVES Kortrijk, Sociaal Agogisch Werk. In kader van onze Bachelorproef werken wij samen met cvo MIRAS.

Informatie van het onderzoek:

De vraag van cvo MIRAS aan ons was om een activerende methodiek uit te werken omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting. De methodiek moet een armoedeverhaal brengen maar ook kenmerken van armoede en sociale uitsluiting toelichten. Op die manier willen we cursisten van cvo MIRAS en ter uitbreiding de algemene bevolking sensibiliseren, in gesprek laten gaan, laten reflecteren over het thema armoede en sociale uitsluiting. Naast onze uitgebreide literatuurstudie nemen we ook interviews af bij ervaringsdeskundigen, leerkrachten van cvo MIRAS, lokale armoedeorganisaties etc. Deze informatie willen we verwerken in ons eindrapport voor VIVES Kortrijk en gebruiken bij het uitwerken van onze activerende methodiek.

Informatie steekproef:

Onze projectindieners gaf enkele suggesties voor mensen die een meerwaarde zouden zijn om te interviewen. Vanuit dit zijn we zelf ook op zoek gegaan naar participanten waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen.

Informatie registratiewijze:

Er wordt een geluidsopname gemaakt van het interview zodat er geen informatie verloren gaat.

Hiervoor maakten we een Informed Consent formulier. Dit formulier geven we af bij de start van ons interview. De geïnterviewde leest dit formulier en zet zijn handtekening. Alles dat wordt opgenomen, wordt vertrouwelijk behandeld. Enkel wij (de 7 derdejaarsstudenten) beluisteren deze opnames. Tijdens de verwerking van de gegevens in ons eindrapport en/of activerende methodiek blijft u anoniem en zal u niet herkenbaar worden gemaakt. Tijdens het interview zullen we ook bijkomende notities nemen.

Praktische informatie:

Het interview zal ongeveer maximum een uur in beslag nemen.

Op het einde bedanken we de participant voor zijn medewerking.

Vragen naar persoonsgegevens:

- Opleiding?
- Functie?
- Waarom gekozen voor deze organisatie? ...
-

KERN

Beginvraag:

Als we het over het begrip armoede en sociale uitsluiting hebben, waar denkt u dan aan?

Armoede en sociale uitsluiting:

Armoede en sociale uitsluiting hebben weldegelijk een betekenis binnen jullie organisatie, maar op welke manier?

Voor wat kunnen mensen in armoede terecht bij het OCMW?

Welke factoren zorgen voor een grotere kans op armoede bij mensen?

Eigen ervaringen:

Aangezien jullie met de organisatie nauw in aanraking komen met hulpvragers die in armoede leven, vragen we ons af als er een ervaring u bijgebleven is?

Hoe ben je omgegaan met die situatie?

Hebben jullie met de organisatie al meegedaan aan projecten rond armoede? Zo ja, kunt u enkele tips geven hier rond?

Socio-demografische indicatoren:

Mocht u een beeld schetsen van de doelgroep die u met uw organisatie bereikt, wat zijn hun persoonlijkheidskenmerken (leeftijd, geslacht, achtergrond etc.)?

Hebben deze kenmerken invloed op de werking binnen de organisatie?

Wat is uw mening rond volgende stelling: "Een leefloon is voldoende om rond te komen?"

Hoe arm zijn we vandaag in Stad Kortrijk? Wie heeft het van hen dan zo moeilijk?

Organisaties:

Welke financiële middelen worden er gebruikt om armoede te bestrijden?

Met welke armoedeorganisaties werkt uw organisatie samen om armoede te bestrijden? Hoe helpen ze?

Op de website van Stad Kortrijk gaat het over het MISSION project. Kunt u deze nog eens toelichten?

Wat zijn de sterke punten van het OCMW en van Stad Kortrijk?

Welke drempels ervaren hulpvragers bij het OCMW?

Beleid:

Wat vindt u van het armoedebeleid van Stad Kortrijk?

Wat kan er beter volgens u?

Corona/ Digitalisering/ De media:

Op welke manier kan digitalisering zorgen voor verbetering bij mensen in armoedesituaties?

Hoe heeft jullie organisatie mensen in armoede kunnen bereiken in tijden van corona?

Welke drempels heeft u ook hierbij ervaren en wat neem je eruit mee?

Hoe denkt u dat er digitaal kan worden ingezet om mensen met armoede te bereiken?

Wat is uw mening rond volgende stelling: " De stijging van energie- en gasprijzen hebben een invloed op armoede."

Welke gevolgen ziet u door de corona bij mensen in Stad Kortrijk in armoede?

Sensibiliseren:

Wat is volgens u een goeie manier om ons armoedeverhaal over te brengen?

Waar moeten we de nadruk opleggen wanneer we het verhaal willen overbrengen?

Hoe proberen jullie rond armoede te sensibiliseren?

Heeft u eventueel enkele tips en tricks of informatie zodat wij nog beter kunnen sensibiliseren?

Slot

Zijn er nog algemene suggesties die u heeft voor ons project?

Zijn er nog suggesties voor onze toekomstige interviews?

Kent u nog andere personen of organisaties waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen voor ons project/onderzoek?

Bedankt voor uw medewerking!

Inleiding

Voorstelling:

Wij zijn 7 derdejaarsstudenten van VIVES Kortrijk, Sociaal Agogisch Werk. In kader van onze Bachelorproef werken wij samen met cvo MIRAS.

Informatie van het onderzoek:

De vraag van cvo MIRAS aan ons was om een activerende methodiek uit te werken omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting. De methodiek moet een armoedeverhaal brengen maar ook kenmerken van armoede en sociale uitsluiting toelichten. Op die manier willen we cursisten van cvo MIRAS en ter uitbreiding de algemene bevolking sensibiliseren, in gesprek laten gaan, laten reflecteren over het thema armoede en sociale uitsluiting. Naast onze uitgebreide literatuurstudie nemen we ook interviews af bij ervaringsdeskundigen, leerkrachten van cvo MIRAS, lokale armoedeorganisaties etc. Deze informatie willen we verwerken in ons eindrapport voor VIVES Kortrijk en gebruiken bij het uitwerken van onze activerende methodiek.

Informatie steekproef:

Onze projectindieners gaf enkele suggesties voor mensen die een meerwaarde zouden zijn om te interviewen. Vanuit dit zijn we zelf ook op zoek gegaan naar participanten waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen.

Informatie registratiewijze:

Er wordt een geluidsopname gemaakt van het interview zodat er geen informatie verloren gaat.

Hiervoor maakten we een Informed Consent formulier. Dit formulier geven we af bij de start van ons interview. De geïnterviewde leest dit formulier en zet zijn handtekening. Alles dat wordt opgenomen, wordt vertrouwelijk behandeld. Enkel wij (de 7 derdejaarsstudenten) beluisteren deze opnames. Tijdens de verwerking van de gegevens in ons eindrapport en/of activerende methodiek blijft u anoniem en zal u niet herkenbaar worden gemaakt. Tijdens het interview zullen we ook bijkomende notities nemen.

Praktische informatie:

Het interview zal ongeveer maximum een uur in beslag nemen.

Op het einde bedanken we de participant voor zijn medewerking.

Vragen naar persoonsgegevens:

- Opleiding?
- Functie?
- Waarom gekozen voor deze organisatie?
- ...

KERN

Beginvraag:

Als we het over het begrip armoede en sociale uitsluiting hebben, waar denkt u dan aan?

Armoede en sociale uitsluiting:

Armoede en sociale uitsluiting hebben weldegelijk een betekenis binnen jullie organisatie, maar op welke manier?

Welke factoren zorgen voor een grotere kans op armoede bij mensen?

Voor wat kunnen mensen in armoede terecht bij Poverello?

Wat willen jullie betekenen voor mensen in armoede?

Eigen ervaringen:

Aangezien jullie met de organisatie nauw in aanraking komen met hulpvragers die in armoede leven, vragen we ons af als er een ervaring u bijgebleven is?

Hoe ben je omgegaan met die situatie?

Hebben jullie met de organisatie al meegedaan aan projecten rond armoede? Zo ja, kunt u enkele tips geven hierrond?

Socio-demografische indicatoren:

Mocht u een beeld schetsen van de doelgroep die u met uw organisatie bereikt, wat zijn hun persoonlijkheidskenmerken (leeftijd, geslacht, achtergrond etc.)?

Hebben deze kenmerken invloed op de werking binnen de organisatie?

Wat is uw mening rond volgende stelling: "Een leefloon is voldoende om rond te komen?"

Hoeveel hulpvragers komen er per week langs?

Organisaties:

Welke financiële middelen worden er gebruikt om armoede te bestrijden?

Met welke armoedeorganisaties werkt uw organisatie samen om armoede te bestrijden? Hoe helpen ze?

Op welke manier leren mensen in armoede Poverello kennen?

Politiek en verdragen:

Wat vindt u van het armoedebeleid van Stad Kortrijk?

Wat kan er beter volgens u?

Corona/ Digitalisering/ De media:

Op welke manier kan digitalisering zorgen voor verbetering bij mensen in armoedesituaties?

Hoe heeft jullie organisatie mensen in armoede kunnen bereiken in tijden van corona?

Welke drempels heeft u ook hierbij ervaren en wat neem je eruit mee?

Hoe denkt u dat er digitaal kan worden ingezet om mensen met armoede te bereiken?

We zagen op jullie website dat corona een impact heeft gehad op jullie werking (sluiting dagonthaal), wat hebben jullie hieruit geleerd?

Sensibiliseren:

Wat is volgens u een goeie manier om ons armoedeverhaal over te brengen?

Waar moeten we de nadruk opleggen wanneer we het verhaal willen overbrengen?

Hoe proberen jullie rond armoede te sensibiliseren?

Heeft u eventueel enkele tips en tricks of informatie zodat wij nog beter kunnen sensibiliseren?

Slot

Wilt u nog iets zeggen of vertellen dat niet aan bod kwam tijdens dit interview?

Zijn er nog suggesties voor onze toekomstige interviews?

Kent u nog andere personen of organisatie waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen voor ons project/onderzoek?

Bedankt voor uw medewerking!

Inleiding

Voorstelling:

Wij zijn 7 derdejaarsstudenten van VIVES Kortrijk, Sociaal Agogisch Werk. In kader van onze Bachelorproef werken wij samen met cvo MIRAS.

Informatieonderzoek:

We kregen de vraag van cvo MIRAS om een activerende methodiek uit te werken omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting. De methodiek moet een armoedeverhaal brengen maar ook kenmerken van armoede en sociale uitsluiting toelichten. Op die manier willen we cursisten van cvo MIRAS en ter uitbreiding de algemene bevolking sensibiliseren, in gesprek laten gaan, laten reflecteren over het thema armoede en sociale uitsluiting. Naast onze uitgebreide literatuurstudie nemen we ook interviews af bij ervaringsdeskundigen, leerkrachten van cvo MIRAS, lokale armoedeorganisaties etc. Deze informatie willen we verwerken in ons eindrapport voor VIVES Kortrijk en gebruiken bij het uitwerken van onze activerende methodiek.

Informatie steekproef:

Onze projectindieners gaf enkele suggesties voor mensen die een meerwaarde zouden zijn om te interviewen. Hierdoor zijn we zelf ook op zoek gegaan naar participanten waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen.

Informatie registratiewijze:

Er wordt een geluidsopname gemaakt van het interview zodat er geen informatie verloren gaat.

Hiervoor maakten we een Informed Consent formulier. Dit formulier geven we af bij de start van ons interview. De geïnterviewde leest dit formulier en zet zijn handtekening. Alles dat wordt opgenomen, wordt vertrouwelijk behandeld. Enkel wij (de 7 derdejaarsstudenten) beluisteren deze opnames. Tijdens de verwerking van de gegevens in ons eindrapport en/of activerende methodiek blijft u anoniem en zal u niet herkenbaar worden gemaakt. Tijdens het interview zullen we ook bijkomende notities nemen.

Praktische informatie:

Het interview zal ongeveer maximum een uur in beslag nemen.

Op het einde bedanken we de participant voor zijn medewerking.

Vragen naar persoonsgegevens:

Kunt u jezelf eens voorstellen aan ons?

- Leeftijd
- Functie

- Waarom koos u voor een job bij cvo MIRAS?

KERN

Beginvragen:

Als we het over het begrip armoede en sociale uitsluiting hebben, waar denkt u dan aan?

Hoe komt u in aanraking met armoede en sociale uitsluiting binnen uw vak en/of functie?

Voeling met de cursisten

Tijdens bijeenkomsten met de leerkrachten MACUSA kregen we mee dat het belangrijk is om rekening te houden met diversiteit binnen een groep en daarbij hebben wij enkele vragen.

- Hoe houdt u rekening met de diversiteit en leeftijd tijdens uw lessen?
- Zijn er zaken waarop we hierbij moeten letten?
- Hoe houdt u rekening met cursisten in armoede en sociale uitsluiting als leerkracht?
- Zijn er situaties waarbij het voor de cursist die sociale uitsluiting/armoede ervaart te veel (een te grote last op hun schouders is) wordt? Zo ja, hoe gaat u daar dan precies mee om?

- Hoe gebruikt u klare taal in uw les?
- Zijn er zaken waarop we hierbij moeten letten? Zo ja, welke?
- Hoe omschrijft u vakjargon en moeilijke woorden in klare taal?
- Indien de cursisten u niet begrijpen of de Nederlandse taal niet volledig beheersen, hoe brengt u dan uw boodschap over?

Activerende methodieken

Wij kregen de opdracht om een activerende methodiek te ontwikkelen om cursisten te sensibiliseren rond armoede & sociale uitsluiting.

- Hoe krijgt u de cursisten gemotiveerd om actief mee te werken tijdens de les?
- Wat doet u als de cursisten niet actief willen meewerken tijdens de les?
- Welke activerende methodieken en/of werkvormen gebruikt u graag tijdens uw lessen?
- Kent u methodieken en/of werkvormen die bruikbaar zouden zijn voor ons project? Zo ja, welke?
- Wanneer weet u of uw activerende methodiek en/of werkvorm geslaagd is?

Impact corona en digitalisering/ elektriciteitsfacturen

Wat is uw mening rond volgende stellingen?

Stelling: "Corona heeft een negatieve impact gehad op armoede."

Stelling: "Digitalisering heeft bijgedragen tot een verbreding van de sociale – Armoede kloof"

Stelling: "De stijging van energieprijzen hebben een invloed op armoede."

Tips omtrent sensibilisering:

- Wat is volgens u een goeie manier om ons armoedeverhaal over te brengen?
- Waar moeten we de nadruk opleggen wanneer we het verhaal willen overbrengen?
- Heeft u zelf al een armoedewandeling gedaan?
- Wat zijn de positieve punten?
- Wat zijn de negatieve punten?

Slot

Wilt u nog iets zeggen of vertellen dat niet aan bod kwam tijdens dit interview?

Zijn er nog suggesties voor onze toekomstige interviews?

Kent u nog andere personen of organisaties waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen voor ons project/onderzoek?

Bedankt voor uw medewerking!

Inleiding

Voorstelling:

Wij zijn 7 derdejaarsstudenten van VIVES Kortrijk, Sociaal Agogisch Werk. In kader van onze Bachelorproef werken wij samen met cvo MIRAS.

Informatieonderzoek:

We kregen de vraag van cvo MIRAS om een activerende methodiek uit te werken omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting. De methodiek moet een armoedeverhaal brengen maar ook kenmerken van armoede en sociale uitsluiting toelichten. Op die manier willen we cursisten van cvo MIRAS en ter uitbreiding de algemene bevolking sensibiliseren, in gesprek laten gaan, laten reflecteren over het thema armoede en sociale uitsluiting. Naast onze uitgebreide literatuurstudie nemen we ook interviews af bij ervaringsdeskundigen, leerkrachten van cvo MIRAS, lokale armoedeorganisaties etc. Deze informatie willen we verwerken in ons eindrapport voor VIVES Kortrijk en gebruiken bij het uitwerken van onze activerende methodiek.

Informatie steekproef:

Onze projectindieners gaf enkele suggesties voor mensen die een meerwaarde zouden zijn om te interviewen. Hierdoor zijn we zelf ook op zoek gegaan naar participanten waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen.

Informatie registratiewijze:

Er wordt een geluidsopname gemaakt van het interview zodat er geen informatie verloren gaat.

Hiervoor maakten we een Informed Consent formulier. Dit formulier geven we af bij de start van ons interview. De geïnterviewde leest dit formulier en zet zijn handtekening. Alles dat wordt opgenomen, wordt vertrouwelijk behandeld. Enkel wij (de 7 derdejaarsstudenten) beluisteren deze opnames. Tijdens de verwerking van de gegevens in ons eindrapport en/of activerende methodiek blijft u anoniem en zal u niet herkenbaar worden gemaakt. Tijdens het interview zullen we ook bijkomende notities nemen.

Praktische informatie:

Het interview zal ongeveer maximum een uur in beslag nemen.

Op het einde bedanken we de participant voor zijn medewerking.

Vragen naar persoonsgegevens:

Kunt u jezelf eens voorstellen aan ons?

- Leeftijd
- Functie
- Waarom koos u voor een job bij CVO Miras?

KERN

Beginvragen:

Als we het over het begrip armoede en sociale uitsluiting hebben, waar denkt u dan aan?

Hoe komt u in aanraking met armoede en sociale uitsluiting binnen uw vak en/of functie?

Voeling met de cursisten

Tijdens bijeenkomsten met de leerkrachten MACUSA kregen we mee dat het belangrijk is om rekening te houden met de diversiteit van de groep en daarbij hebben wij enkele vragen.

- Hoe houdt u rekening met de diversiteit in leeftijd binnen uw functie?
- Zijn er zaken waarop we hierbij moeten letten?
- Hoe houdt u rekening met cursisten in armoede en sociale uitsluiting als teamverantwoordelijke?
- Zijn er zaken waarop we hierbij moeten letten?
- Zijn er situaties waarbij het voor de cursist die sociale uitsluiting/armoede ervaart te veel (een te grote last op hun schouders is) wordt? Zo ja, hoe gaat u daar dan precies mee om?

Activerende methodieken

Wij kregen de opdracht om een activerende methodiek te ontwikkelen om cursisten te sensibiliseren rond armoede & sociale uitsluiting.

- Hoe krijgt u de cursisten gemotiveerd om actief mee te werken?
- Kent u methodieken en werkvormen die bruikbaar zouden zijn voor ons project? Zo ja, Welke?
- Wanneer weet u of uw activerende methodiek en/of een werkvorm geslaagd is?

Impact corona en digitalisering/ elektriciteitsfacturen

Wat is uw mening rond volgende stellingen?

Stelling: "Corona heeft een negatief impact gehad op armoede."

Stelling: "Digitalisering heeft bijgedragen tot een verbreding van de sociale – Armoede kloof"

Stelling: "De stijging van energieprijzen hebben een invloed op armoede."

Tips omtrent sensibilisering:

- Wat is volgens u een goeie manier om ons armoedeverhaal over te brengen?
- Waar moeten we de nadruk opleggen wanneer we het verhaal willen overbrengen?
- Zo ja, wat blijft u bij na de armoedewandeling?
- Wat zijn de positieve punten?
- Wat zijn de negatieve punten?
- Welke organisaties spraken de cursisten aan?

Slot

Zijn er nog algemene suggesties die u heeft voor ons project?

Zijn er nog suggesties voor onze toekomstige interviews?

Kent u nog andere personen of organisaties waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen voor ons project/onderzoek?

Bedankt voor uw medewerking!

Inleiding

Voorstelling:

Wij zijn 7 derdejaarsstudenten van VIVES Kortrijk, Sociaal Agogisch Werk. In kader van onze Bachelorproef werken wij samen met cvo MIRAS.

Informatie van het onderzoek:

De vraag van cvo MIRAS aan ons was om een activerende methodiek uit te werken omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting. De methodiek moet een armoedeverhaal brengen maar ook kenmerken van armoede en sociale uitsluiting toelichten. Op die manier willen we cursisten van cvo MIRAS en ter uitbreiding de algemene bevolking sensibiliseren, in gesprek laten gaan, laten reflecteren over het thema armoede en sociale uitsluiting. Naast onze uitgebreide literatuurstudie nemen we ook interviews af bij ervaringsdeskundigen, leerkrachten van cvo MIRAS, lokale armoedeorganisaties etc. Deze informatie willen we verwerken in ons eindrapport voor VIVES Kortrijk en gebruiken bij het uitwerken van onze activerende methodiek.

Informatie steekproef:

Onze projectindieners gaf enkele suggesties voor mensen die een meerwaarde zouden zijn om te interviewen. Vanuit dit zijn we zelf ook op zoek gegaan naar participanten waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen.

Informatie registratiewijze:

Er wordt een geluidsopname gemaakt van het interview zodat er geen informatie verloren gaat.

Hiervoor maakten we een Informed Consent formulier. Dit formulier geven we af bij de start van ons interview. De geïnterviewde leest dit formulier en zet zijn handtekening. Alles dat wordt opgenomen, wordt vertrouwelijk behandeld. Enkel wij (de 7 derdejaarsstudenten) beluisteren deze opnames. Tijdens de verwerking van de gegevens in ons eindrapport en/of activerende methodiek blijft u anoniem en zal u niet herkenbaar worden gemaakt. Tijdens het interview zullen we ook bijkomende notities nemen.

Praktische informatie:

Het interview zal ongeveer maximum een uur in beslag nemen.

Op het einde bedanken we de participant voor zijn medewerking.

Vragen naar persoonsgegevens:

- Opleiding?
- Functie?
- Waarom gekozen voor deze organisatie?

KERN

Beginvraag:

Als we het over het begrip armoede en sociale uitsluiting hebben, waar denkt u dan aan?

Armoede en sociale uitsluiting:

Armoede en sociale uitsluiting hebben weldegelijk een betekenis binnen jullie organisatie, maar op welke manier?

Op welke manier kan de organisatie VZW Wiedertulp bieden aan mensen in armoedesituaties?

Hoe pakken jullie sociale uitsluiting in Vzw Wiedertulp aan?

Hoe kwam jullie op het idee om een armoedewandeling te organiseren?

Hoe integreren jullie armoede en sociale uitsluiting binnen de wandeling?

Eigen ervaringen:

Aangezien jullie met de organisatie nauw in aanraking komen met hulpvragers die in armoede leven, vragen we ons af als er een ervaring u bijgebleven is?

Hoe ben je omgegaan met die situatie?

Hebben jullie met de organisatie al meegedaan aan projecten rond armoede? Zo ja, kunt u enkele tips geven hierrond?

Welke feedback heeft u ontvangen over de armoedewandeling?

Socio-demografische indicatoren:

Mocht u een beeld schetsen van de doelgroep die u met uw organisatie bereikt, wat zijn hun persoonlijkheidskenmerken (leeftijd, geslacht, achtergrond etc.)?

Hebben deze kenmerken invloed op de werking binnen de organisatie?

Op jullie website staat vermeld dat armen het woord nemen. Wat is de identiteit van die mensen in armoede?

Wie heeft u kunnen bereiken met de armoedewandeling?

Organisaties:

Welke financiële middelen worden er gebruikt om armoede te bestrijden?

Met welke armoedeorganisaties werkt uw organisatie samen om armoede te bestrijden? Hoe helpen ze?

Op jullie website hebben we gezien dat er zowel basis en beleidswerking is. Hoe pak je dit laagdrempelig aan?

We hebben gezien dat er zes basispijlers zijn binnen jullie organisaties. Hoe proberen jullie die te verwerken in de wandeling?

Politiek en verdragen:

Wat vindt u van het armoedebeleid van Stad Kortrijk?

Wat kan er beter volgens u?

Wordt er een politiek aspect verwerkt in de wandeling (zoals armoedebeleid, meedelen van cijfers etc.)?

Corona/ Digitalisering/ De media:

Op welke manier kan digitalisering zorgen voor verbetering bij mensen in armoedesituaties?

Hoe heeft jullie organisatie mensen in armoede kunnen bereiken in tijden van corona?

Welke drempels heeft u ook hierbij ervaren en wat neem je eruit mee?

Hoe denkt u dat er digitaal kan worden ingezet om mensen met armoede te bereiken?

Wat is uw mening rond volgende stelling: " De stijging van energie- en gasprijzen hebben een invloed op armoede."

Verwerken jullie een digitale tool tijdens de wandeling? Hebben jullie tips & tricks voor ons?

Hoe zorg je ervoor dat een armoedewandeling bekend wordt bij het groot publiek?

Sensibiliseren:

Wat is volgens u een goeie manier om ons armoedeverhaal over te brengen?

Waar moeten we de nadruk opleggen?

Hoe proberen jullie rond armoede te sensibiliseren?

Heeft u eventueel enkele tips en tricks of informatie zodat wij nog beter kunnen sensibiliseren?

Slot

Wilt u nog iets zeggen of vertellen dat niet aan bod kwam tijdens dit interview?

Zijn er nog suggesties voor onze toekomstige interviews?

Kent u nog andere personen of organisatie waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen voor ons project/onderzoek?

Bedankt voor uw medewerking!

Inleiding

Voorstelling:

Wij zijn 7 derdejaarsstudenten van VIVES Kortrijk, Sociaal Agogisch Werk. In kader van onze Bachelorproef werken wij samen met cvo MIRAS.

Informatieonderzoek:

De vraag van cvo MIRAS aan ons was om een activerende methodiek uit te werken omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting. De methodiek moet een armoedeverhaal brengen maar ook kenmerken van armoede en sociale uitsluiting toelichten. Op die manier willen we cursisten van cvo MIRAS en ter uitbreiding de algemene bevolking sensibiliseren, in gesprek laten gaan, laten reflecteren over het thema armoede en sociale uitsluiting. Naast onze uitgebreide literatuurstudie nemen we ook interviews af bij ervaringsdeskundigen, leerkrachten van cvo MIRAS, lokale armoedeorganisatie, etc. Deze informatie willen we verwerken in ons eindrapport voor VIVES Kortrijk en gebruiken bij het uitwerken van onze activerende methodiek.

Informatie steekproef:

Onze projectindieners gaf enkele suggesties voor mensen die een meerwaarde zouden zijn om te interviewen. Hierdoor zijn we zelf ook op zoek gegaan naar participanten waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen.

Informatie registratiewijze:

Er wordt een geluidsopname gemaakt van het interview zodat er geen informatie verloren gaat.

Hiervoor maakten we een Informed Consent formulier. Dit formulier geven we af bij de start van ons interview. De geïnterviewde leest dit formulier en zet zijn handtekening. Alles dat wordt opgenomen, wordt vertrouwelijk behandeld. Enkel wij (de 7 derdejaarsstudenten) beluisteren deze opnames. Tijdens de verwerking van de gegevens in ons eindrapport en/of activerende methodiek blijft u anoniem en zal u niet herkenbaar worden gemaakt. Tijdens het interview zullen we ook bijkomende notities nemen.

Praktische informatie:

Het interview zal ongeveer maximum een uur in beslag nemen.

Op het einde bedanken we de participant voor zijn medewerking.

Vragen naar persoonsgegevens:

Kunt u jezelf eens voorstellen aan ons?

- Leeftijd
- Functie
- Achtergrond
- ...

KERN

Beginvraag:

- Als we het over het begrip armoede en sociale uitsluiting hebben, waar denkt u dan aan?
- Hoe bent u in aanraking gekomen met mensen in armoede?
- Waarom heeft u gekozen om straathoekwerker te worden?
- Wat houdt uw werk of functie juist in?

Voeling met straathoekwerk

Tijdens het opzoeken van organisaties rond armoede kwamen we onder andere terecht bij straathoekwerk. We merkten op dat straathoekwerkers mensen op een laagdrempelige manier willen bereiken. Hierrond hebben we enkele vraagjes.

- Mocht u een beeld schetsen van de doelgroep die u bereikt, wat zijn hun persoonlijkheidskenmerken (leeftijd, geslacht, achtergrond etc.)?
- Hoeveel mensen bereikt u per maand?
- We vroegen ons af op welke manier je het best mensen in armoede op een laagdrempelige manier kunt bereiken. Hoe doet u dat als straathoekwerker?
- Wat is de meerwaarde van een straathoekwerker voor mensen in armoede?
- Zijn er bepaalde drempels die u ervaart bij het helpen van mensen in armoede?
- Hoe zorgt u ervoor dat mensen in armoede de stap durven zetten naar organisaties of hulpverlening?
- Met welke organisaties heeft u al samengewerkt?

Media

We merkten op dat straathoekwerk hier en daar in de media voorkomt. Bv. Het programma 'Zorgen voor mama'.

- Hoe vindt u dat media de dag van vandaag omgaat met het begrip armoede?
- De uitspraak 'Ik wil stem blijven van zij die nergens meetellen' bleef ons bij.
- Waarom wilt u juist die stem blijven?
- Een andere uitspraak vonden we ook terug namelijk: 'Eigenlijk doen al die ministeries hetzelfde: besparen op de mensen die het het moeilijkst hebben.'
- Kan je hier kort iets over toelichten?
- Wat vindt u van het armoedebeleid?
- Hoe denkt u dat de media een rol kan spelen voor mensen in armoede, specifiek binnen straathoekwerk?
- Hoe speelde media een rol in uw job? Heeft dit invloed gehad op uw manier van werken?

Sensibiliseren

Als straathoekwerker is het van belang dat de bevolking weet wat armoede inhoudt.

- Wat is volgens u een goeie aanpak om te sensibiliseren rond armoede?
- (Heeft u feedback gekregen op uw deelname 'zorgen voor mama's?')
- Welke campagnes rond armoede heeft u zelf gemaakt of bent u al mee in aanraking gekomen?
- Wat is de meerwaarde van sensibiliseren rond armoede?
- Zijn er dingen waarop we moeten letten om verschillende mensen te bereiken?

Activerende methodieken

Wij kregen de opdracht om een activerende methodiek te ontwikkelen om cursisten te sensibiliseren rond armoede & sociale uitsluiting.

- Hoe krijgen we volgens u de cursisten gemotiveerd om actief mee te werken tijdens een armoedewandeling?
- Welke methodieken zouden een meerwaarde kunnen zijn voor ons project?
- Wanneer weet u of uw activerende methodiek geslaagd is?

Impact corona en digitalisering

We willen afsluiten met een andere manier van vraagstelling, namelijk stellingen.

- Wat is uw mening rond volgende stelling?
- Stelling: "Corona heeft een negatief impact gehad op armoede."
- Stelling: "Als mensen echt willen, kunnen ze overal geraken, ook in gelijk welke armoedesituatie ze leven."
- Stelling: "De stijgende prijzen van basisbehoeften (brood, benzine etc.) zorgt voor minder gelijke kansen."

Slot

Zijn er nog algemene suggesties die u heeft voor ons project?

Zijn er nog suggesties voor onze toekomstige interviews?

Kent u nog andere personen of organisaties waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen voor ons project/onderzoek?

Bedankt voor uw medewerking!

Inleiding

Voorstelling:

Wij zijn 7 derdejaarsstudenten van VIVES Kortrijk, Sociaal Agogisch Werk. In kader van onze Bachelorproef werken wij samen met cvo MIRAS.

Informatie van het onderzoek:

De vraag van cvo MIRAS aan ons was om een activerende methodiek uit te werken omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting. De methodiek moet een armoedeverhaal brengen maar ook kenmerken van armoede en sociale uitsluiting toelichten. Op die manier willen we cursisten van cvo MIRAS en ter uitbreiding de algemene bevolking sensibiliseren, in gesprek laten gaan, laten reflecteren over het thema armoede en sociale uitsluiting. Naast onze uitgebreide literatuurstudie nemen we ook interviews af bij ervaringsdeskundigen, leerkrachten van cvo MIRAS, lokale armoedeorganisaties etc. Deze informatie willen we verwerken in ons eindrapport voor VIVES Kortrijk en gebruiken bij het uitwerken van onze activerende methodiek.

Informatie steekproef:

Onze projectindieners gaf enkele suggesties voor mensen die een meerwaarde zouden zijn om te interviewen. Vanuit dit zijn we zelf ook op zoek gegaan naar participanten waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen.

Informatie registratiewijze:

Er wordt een geluidsopname gemaakt van het interview zodat er geen informatie verloren gaat.

Hiervoor maakten we een Informed Consent formulier. Dit formulier geven we af bij de start van ons interview. De geïnterviewde leest dit formulier en zet zijn handtekening. Alles dat wordt opgenomen, wordt vertrouwelijk behandeld. Enkel wij (de 7 derdejaarsstudenten) beluisteren deze opnames. Tijdens de verwerking van de gegevens in ons eindrapport en/of activerende methodiek blijft u anoniem en zal u niet herkenbaar worden gemaakt. Tijdens het interview zullen we ook bijkomende notities nemen.

Praktische informatie:

Het interview zal ongeveer maximum een uur in beslag nemen.

Op het einde bedanken we de participant voor zijn medewerking.

Vragen naar persoonsgegevens:

- Opleiding?
- Functie?
- Waarom gekozen voor deze organisatie?
- ...

KERN

Beginvraag:

Als we het over het begrip armoede en sociale uitsluiting hebben, waar denkt u dan aan?

Armoede en sociale uitsluiting:

Armoede en sociale uitsluiting hebben weldegelijk een betekenis binnen jullie organisatie, maar op welke manier?

Op welke manier kan de organisatie CAW, hulp bieden aan mensen in armoedesituaties?

Welke factoren zorgen voor een grotere kans op armoede bij mensen?

Eigen ervaringen:

Aangezien jullie met de organisatie nauw in aanraking komen met hulpvragers die in armoede leven, vragen we ons af als er een ervaring u bijgebleven is?

Hoe bent u omgegaan met die situatie?

Hebben jullie met de organisatie al meegedaan aan projecten rond armoede?

- Zo ja, kunt u enkele tips geven hierrond?

Socio-demografische indicatoren:

Mocht u een beeld schetsen van de doelgroep die u met uw organisatie bereikt, wat zijn hun persoonlijkheidskenmerken (leeftijd, geslacht, achtergrond etc.)?

Hebben deze kenmerken invloed op de werking binnen de organisatie?

Organisaties:

Welke financiële middelen worden er gebruikt om armoede te bestrijden?

Met welke armoedeorganisaties werkt uw organisatie samen om armoede te bestrijden? Hoe helpen ze?

Welke taken neemt een brugfiguur op zich bij mensen in een armoedesituatie?

Politiek en verdragen:

Wat vindt u van het armoedebeleid van Stad Kortrijk?

Wat kan er beter volgens u?

Corona/ Digitalisering/ De media:

Op welke manier kan digitalisering zorgen voor verbetering bij mensen in armoedesituaties?

Hoe heeft jullie organisatie mensen in armoede kunnen bereiken in tijden van corona?

Welke drempels heeft u hierbij ervaren en wat neemt u eruit mee?

Hoe denkt u dat er digitaal kan worden ingezet om mensen met armoede te bereiken?

Wat is uw mening rond volgende stelling: “ De stijging van energie- en gasprijzen hebben een invloed op armoede.”

Welke gevolgen ziet u door corona bij mensen in Stad Kortrijk in armoede?

Sensibiliseren:

Wat is volgens u een goeie manier om ons armoedeverhaal over te brengen?

Waar moeten we de nadruk opleggen wanneer we het verhaal willen overbrengen?

Hoe proberen jullie rond armoede te sensibiliseren?

Heeft u eventueel enkele tips en tricks of informatie zodat wij nog beter kunnen sensibiliseren?

Slot

Wilt u nog iets zeggen of vertellen dat niet aan bod kwam tijdens dit interview?

Zijn er nog suggesties voor onze toekomstige interviews?

Kent u nog andere personen of organisatie waarvan hun bijdrage een meerwaarde zou kunnen betekenen voor ons project/onderzoek?

Bedankt voor uw medewerking!

INFORMED CONSENT FORMULIER

Kortrijk mei 2022

Beste respondent

U hebt aangegeven om deel te willen nemen aan het onderzoek naar armoede en sociale uitsluiting in het kader van onze bachelorproef aan de Hogeschool VIVES Kortrijk. De centrale onderzoeksvraag hierbij is: ***'Hoe kunnen we cursisten van cvo MIRAS aan de hand van een activerende methodiek laten reflecteren, in gesprek laten gaan, bewustmaken en sensibiliseren omtrent het thema armoede en sociale uitsluiting?'***

Wij verzekeren u dat wij vertrouwelijk zullen omgaan met persoonlijke gegevens. In het onderzoeksrapport worden enkel citaten uit het interview gebruikt. Om de verschillende interviews te kunnen verwerken in het onderzoeksrapport is het aangewezen dat ze worden opgenomen. Op die manier kunnen de interviews achteraf volledig uitgetypt, geanalyseerd en bijgevoegd worden als bijlage in de bachelorproef. Na de transcriptie worden de opnames vernietigd. De bachelorproef is ter inzage van een breder publiek via de VIVES-bibliotheken.

Ons eindproduct bestaat uit het ontwikkelen van een activerende methodiek om de cursisten van cvo MIRAS bewust te maken, te informeren en te sensibiliseren omtrent het thema 'armoede en sociale uitsluiting'.

Deelname aan dit onderzoek gebeurt op vrijwillige basis. U kunt op elk moment het interview stopzetten en alsnog uw toestemming om deel te nemen intrekken.

Als u na het interview of de opnames nog vragen heeft kunt u contact opnemen met ..... of .....

via ..... of .....

Wij willen u vragen om dit document te ondertekenen waarbij u aangeeft:

1. Dat u vrijwillig deelneemt
2. Dat u kennis heeft genomen van het onderwerp van het onderzoek;
3. Dat u bereid bent deel te nemen aan het onderzoek;
4. Dat u akkoord gaat dat we dit interview gebruiken voor een studieopdracht;
5. Weet hebben dat u uw deelname op elk moment mag stopzetten;
6. U begrijpt dat er een audio-opname gemaakt wordt tijdens het interview;
7. Dat u toelating geeft aan de studenten om uw gegevens op een vertrouwelijke wijze te bewaren, verwerken en erover te rapporteren.

Datum:

Naam respondent:

Handtekening respondent

BIJLAGE 11: UITNODIGINGSMAIL INTERVIEWS ORGANISATIES

Beste

Wij zijn 7 laatstejaarsstudenten Sociaal-Agogisch Werk aan de Hogeschool VIVES-campus Kortrijk. In kader van onze bachelorproef ontwikkelen wij, in samenwerking met cvo MIRAS Kortrijk, een activerende methodiek om cursisten te sensibiliseren, informeren en bewust te maken over de problematiek 'armoede en sociale uitsluiting'. Hierdoor willen wij graag enkele organisaties bevragen die een actief armoedebeleid hebben en opkomen voor kwetsbaren, minderheden en mensen in armoede.

We willen ons beeld over dit onderwerp verbreden en zicht krijgen op de reeds ondernomen acties en de maatschappelijke noden omtrent armoede en sociale uitsluiting.

Graag zouden wij jullie willen interviewen, omdat dit een meerwaarde zou betekenen voor ons onderzoek en de ontwikkeling van onze activerende methodiek. Indien mogelijk hadden we graag gesproken met een coördinator of een medewerker van uw organisatie.

Dit interview zal maximaal 1 uur in beslag nemen.

Indien mogelijk hadden we dit interview graag tussen 17/05/2022 en 25/05/2022 laten doorgaan. Wij kunnen met twee studenten van onze groep langskomen naar (naam organisatie) om dit interview af te nemen. Het interview kan, als u dit wenst, ook online doorgaan op een platform naar keuze. Indien deze periode niet mogelijk is voor u, kan het interview ook afgenomen worden in een latere periode. Dit kan opnieuw fysiek of online gebeuren op een platform naar uw keuze.

Er zal een geluidsopname gemaakt worden van het interview. Deze wordt enkel gebruikt voor de verwerking van de onderzoeksgegevens en alleen beluisterd door ons. Het interview wordt volledig uitgeschreven en we kunnen u garanderen dat anonimiteit wordt gerespecteerd. Voor de start van het interview zal er een 'Informed Consent' worden ondertekend.

Indien u nog vragen heeft over het onderzoek of over het interview, stel deze dan gerust. U kan ons telefonisch contacteren via het nummer 0493 19 09 80 of via mail op het e-mailadres milan.dely@student.vives.be

Indien u of uw organisatie interesse heeft om deel te nemen aan dit onderzoek, gelieve dan een bevestiging te sturen naar het e-mailadres milan.dely@student.vives.be

Van zodra u uw deelname bevestigt zullen wij onze vragenlijst doorsturen, zodat u de keuze heeft om deze voor te bereiden.

Alvast bedankt!

Met vriendelijke groeten

Andrea Perez Ortega

Julie Mahieu

Kaat Lapon

Lindsey Monchy

Melissa Lauwers

Milan De Ly

Sarah Vermeulen

BIJLAGE 12: UITNODIGINGSMAIL LEERKRACHTEN CVO MIRAS EN INDIVIDUELE EXPERTS MET BETREKKING TOT ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING

Beste

Wij zijn 7 laatstejaarsstudenten Sociaal-Agogisch Werk aan de Hogeschool VIVES-campus Kortrijk. In kader van onze bachelorproef ontwikkelen wij, in samenwerking met cvo MIRAS Kortrijk, een activerende methodiek om cursisten te sensibiliseren, informeren en bewust te maken over de problematiek 'armoede en sociale uitsluiting'. Hierdoor willen wij graag enkele personen bevragen die werken rond armoede en sociale uitsluiting in de stad Kortrijk.

We willen ons beeld over dit onderwerp verbreden en zicht krijgen op de reeds ondernomen acties en de maatschappelijke noden omtrent armoede en sociale uitsluiting.

Graag zouden wij u willen interviewen, omdat dit een meerwaarde zou betekenen voor ons onderzoek en de ontwikkeling van onze activerende methodiek.

Dit interview zal maximaal 1 uur in beslag nemen.

Indien mogelijk hadden we dit interview graag tussen 17/05/2022 en 25/05/2022 laten doorgaan. Zou het mogelijk zijn om een afspraak met u vast te leggen voor een interview? Het interview kan, als u dit wenst, ook online doorgaan op een platform naar keuze. Indien deze periode niet mogelijk is voor u, kan het interview ook afgenomen worden in een latere periode. Dit kan opnieuw fysiek of online gebeuren op een platform naar uw keuze.

Er zal een geluidsopname gemaakt worden van het interview. Deze wordt enkel gebruikt voor de verwerking van de onderzoeksgegevens en alleen beluisterd door ons. Het interview wordt volledig uitgeschreven en we kunnen u garanderen dat anonimiteit wordt gerespecteerd. Voor de start van het interview zal er een 'Informed Consent' worden ondertekend.

Indien u nog vragen heeft over het onderzoek of over het interview, stel deze dan gerust. U kan ons telefonisch contacteren via het nummer 0493 19 09 80 of via mail op het e-mailadres milan.dely@student.vives.be

Indien u interesse heeft om deel te nemen aan dit onderzoek, gelieve dan een bevestiging te sturen naar het e-mailadres milan.dely@student.vives.be

Van zodra u uw deelname bevestigt zullen wij onze vragenlijst doorsturen, zodat u de keuze heeft om deze voor te bereiden.

Alvast bedankt!

Met vriendelijke groeten

Andrea Perez Ortega

Julie Mahieu

Kaat Lapon

Lindsey Monchy

Melissa Lauwers

Milan De Ly

Sarah Vermeulen

BIJLAGE 13: CODERINGSSHEMA INTERVIEWS

	Beleid Kortrijk	OCMW	Docent NT2
Betekenis armoede en sociale uitsluiting ----- Armoede & uitsluiting	Mensen die door allerlei redenen niet volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Mensen die het met vaak een stuk minder moeten doen en waardoor ze niet zijn zoals een gemiddeld ander gezin in Vlaanderen of België. Dingen die ze moeten ontzien, dingen die voor de ene evident zijn maar voor de andere allesbehalve.	Ik denk dan vooral aan het feit dat je niet tegen onrecht kan, geen gelijke kansen, sommige mensen hebben meer ondersteuning en meer duwtjes nodig dan andere en het feit dat men dat niet geeft is sociale uitsluiting.	/
Ervaring ----- Mensen in armoede	Beide zonen van een vader voetbalden in een voetbalclub in Kortrijk, maar die man kon het aansluitingsgeld van zo'n 250 euro per kind voor een seizoen niet betalen. Daarom bespaarde hij 500 euro om zo fier als iets dat te kunnen betalen voor zijn twee kinderen. Maar daardoor deed hij veel andere dingen tekort. Hij at nauwelijks, verbruikte nauwelijks iets, zette de verwarming veel kouder als zijn kinderen er niet waren... Wij hebben ervoor gezorgd dat hij en zijn zonen een UITPAS kregen, waardoor die kinderen in plaats van 500 euro nog maar 100 euro moesten betalen.	Zaadjes die we 15 jaar geleden gepland hebben die nu fantastisch goeie werkingen zijn en waarvan je nu de impact van ziet. Dan denk ik aan buurtsportwerking, heel kleinschalig begonnen.	Ik geef nu les 's avonds aan mensen die Nederlands leren en die werken. Dat is ook wel een speciaal specifieke groep. Er is een dakwerker, iemand die met pakjes rondrijdt, een mama van 10 kinderen, iemand die iedere dag sla zit te wassen en een poetsvrouw. Dan komen die aan de les begin om 18u30. Dan zit ik daar om 18u30 alleen en ik heb er negen in de klas. Na een tijdje komen die elk om de beurt binnen.
Welke organisaties ----- Samenwerking	Brugfiguren in het basisonderwijs. Dat zijn mensen die betaald worden door het lokaal bestuur en aanwezig zijn in die scholen. Van zodra ze een signaal krijgen dat er iets schort aan de situatie van dat kind en het gezin, dan komen die in contact met die kinderen. Hulpverleners en met de tool 'Sien online' om de maatregelen bij de mensen te brengen.	Met Stad Kortrijk. Met het Mission-project hebben we gezegd: <i>"We gaan dat nu eens anders doen."</i> . Die casemanager, hij is contactpersoon. Hij gaat naar dat gezin en hij doet voor dat gezin alles.	/

Media ----- Invloed armoede ----- Invloed job	/	/	/
Activerende methodieken ----- Werkvormen	/	Zoek een arme die eens zijn verhaal wil brengen voor bijvoorbeeld een klas. Je gaat er veel hebben die dat zouden willen doen. Ik denk dat jullie goed met jullie groep moeten nadenken over wat willen we eindelijk bereiken?	Accessibility en zoekenvondigewoorden.nl zijn nuttige tools. Er zijn eigenlijk drie dingen die denk ik heel belangrijk zijn. Dat is ten eerste context, ten tweede interactie en ten derde taalsteun. Ze zijn alle drie heel erg belangrijk.
Socio-demografisch ----- Bereik doelgroep	Mensen die door allerlei redenen niet volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving en in geen evidente omstandigheden leven.	Als we gaan kijken naar het klassieke profiel van mensen in armoede zijn dat daklozen, mensen met een verslavingsproblematiek, niet dat alle mensen met verslavingsproblematiek in armoede leven he, maar zijn dat werklozen, laaggeschoolden, vroegtijdige schoolverlaters...	/
Organisaties ----- Financiële middelen ----- Armoedeorganisatie	/	<u>Vraag m.b.t. armoedeorganisaties:</u> In een heel klassieke armoede-aanpak zowel op lokaal als federaal niveau is dit niet gemakkelijk. We gaan een project Vlaanderen lanceren rond gelijke kansen in gelijk onderwijs.	/
Politiek ----- Armoedebeleid ----- Goed en werkpunt	De eerste zaak is het detecteren van de mensen in armoede. Dan helpen we de mensen door hen te begeleiden in wat er allemaal bestaat. We hebben hiervoor een tool genaamd 'SIEN online'. Dit is een website waar de hulpverleners het profiel intikken van het gezin en dan een overzicht krijgen van alle mogelijke maatregelen die er zijn voor het gezin. Wij blijven niet in onze kantoren, maar gaan naar de	Armoedebeleid gaat natuurlijk over veel meer dan inkomen, centen en dan een activering. Dat gaat ook over opvoeding, gezondheid van kinderen, onderwijs. Vroeger zat het armoedebeleid van Stad Kortrijk net als in de meeste steden vooral bij het OCMW, maar je merkte dat je op de grens botst daarvan.	/

	<p>mensen toe om hen vervolgens te proberen te begeleiden in alle maatregelen die er zijn.</p> <p>De grote uitdaging is de detectie van armoede, het onder ogen krijgen door actief die armoede te gaan opsporen. Dat kan het verschil maken, naast alle maatregelen om. Eens je dat hebt opgespoord, verbetering te vinden.</p>		
<p>Stellingen</p> <p>-----</p> <p>Impact corona</p> <p>-----</p> <p>Digitalisering organisatie</p> <p>-----</p> <p>Energie en gasprijzen</p> <p>-----</p> <p>Leefloon</p>	<p><u>Stelling m.b.t. het leefloon:</u></p> <p>Neen. Een leefloon is geen menswaardig inkomen. In Kortrijk hebben we daar een instrument voor namelijk het KMI, het Kortrijks Menswaardig Inkomen. Mensen die een leefloon krijgen en die samen met ons een aantal stappen zetten om vooruit te gaan, kunnen een toevoeging krijgen aan hun leefloon. Dit is gekomen op basis van de vaststelling dat het leefloon op zich niet genoeg is om van te leven.</p>	<p><u>Stelling m.b.t. impact corona en digitalisering:</u></p> <p>Mensen die al een stevig netwerk hadden en die het goed hadden, vonden nieuwe mogelijkheden om in contact te blijven met elkaar zoals online chatten, digitale aperitiefjes enzo... .</p> <p><u>Stelling m.b.t. impact energie en gasprijzen:</u></p> <p>Je bouwt schulden op en je moet je energiefacturen blijven betalen. Je kan wel de verwarming lager zetten, maar niet altijd opnieuw en opnieuw want op den duur ga je dood he...</p>	/
<p>Armoedewandeling</p> <p>-----</p> <p>Ervaring</p>	/	/	Nee nog niet. Maar wel boeiend om eens mee te doen.

Sensibilisering ----- Armoedeverhaal ----- Tips en tricks -----	<u>Vraag m.b.t. het brengen van een armoedeverhaal:</u> Ik denk dat de beste manier de realiteit voorschotelen is en dan om mensen te motiveren zijn er altijd een aantal dingen die mensen voor gemotiveerd zijn. Dat zijn de klassiekers maar ze werken wel altijd, namelijk een beeld van een kind in armoede. Wat ook altijd werkt is iets doen voor daklozen, omdat mensen een groot graad van sympathie hebben voor oplossingen voor daklozen of voor voedselherverdeling. Breng de waarheid liefst op een spitante manier en probeer ook nooit tot oppervlakkigheden te komen.	<u>Vraag m.b.t. tips en tricks:</u> Ik denk dat jullie goed met jullie groep moeten nadenken over wat willen we eindelijk bereiken?	
---	--	--	--

	CAW	Straathoekwerker	Vzw Wieder
Betekenis armoede en sociale uitsluiting ----- Armoede & uitsluiting	Het eerste wat er in mij opkomt is dat het een structureel probleem is. Een structureel probleem waar wij als CAW ook wel zien dat mensen het steeds moeilijker en moeilijker krijgen. Dat het vaak heel kleine dingetjes zien die er kunnen voor zorgen dat mensen in de problemen raken en dat het helemaal niet makkelijk is om er terug uit te raken. Zelfs met veel begeleiding, veel ondersteuning, zien we toch vaak dat mensen terugkomen met dezelfde problemen.	In eerste instantie aan onrecht. Armoede begint altijd met een tekort aan financiële middelen. Dit kan zijn door een tegenslag, hoge huur, het kan van alles zijn. Maar hoe langer de armoede, hoe minder je kunt deelnemen aan het maatschappelijk leven waardoor je in een isolement raakt. In dat isolement is stress gigantisch groot. Wanneer ik een beslissing moet maken dan kan ik er een nachtje over slapen. Mensen in armoede hebben die tijd niet. De miserie gaat maar door. Zij hebben niks om naar uit te kijken. Dat geeft enorm veel stress. Niet de positieve stress, maar negatieve stress waardoor mensen in armoede vaak domme dingen gaan doen of daartoe gedwongen worden. Bijvoorbeeld	Als wij aan armoede denken dan denken toch wel een stuk verder dan enkel het financiële luik daaromtrent.

		<p>een tv of smartphone kopen op afbetaling. Je vindt nooit kleine tv's of smartphones op afbetaling en dan kijkt de buitenwereld op een andere manier naar mensen in armoede. Waarom hebben zij zo'n smartphones? Bijvoorbeeld: Gaat er een deurwaarder aan mijn deur staan? Ga ik mijn gasrekening kunnen betalen? Ga ik voldoende middelen vinden om te betalen voor bosklassen? Je hebt ook een klein netwerk doordat je in dat isolement zit. Je kunt vrienden en familie dan ook niet ten rade vragen.</p> <p>Mensen in armoede moeten ook altijd heel dankbaar zijn want het individueel schuldmodel in onze maatschappij is gigantisch toegenomen. Als er iets lukt dan is het een grote verdienste en als er iets niet lukt dan is het je eigen schuld.</p>	
<p>Eigen ervaring</p>	<p>We stellen dan bijvoorbeeld het jaarverslag voor. We leggen dan uit waarom we bepaalde gegevens nodig hebben en waarom we dossiers bijhouden... Ook krijgen we dan feedback van hen, hoe we dingen kunnen verbeteren bijvoorbeeld de communicatie. We vinden het belangrijk om ook hun input daarin te hebben en dat is ook een mooie om mee te nemen voor jullie. Ze komen naar de cliëntenraden en denken daar ook heel actief over na. "Ik heb nu in die situatie gezeten,</p>	<p>Voor het eerst, door op te groeien in een café. Je ziet snel wat er gaande is. Maar ik heb dit nooit als een categorie beschouwt. Iedereen bekijk ik als een mens. Ik zat ook op een streng Katholieke college, daar leerde ik dat ieder mens, een mens is van God. Ook ben ik een socialistische denker. Iedereen wordt geboren met gelijke rechten. Bij sommige mensen is het moeilijk, bij andere mensen is het minder moeilijk. Ik focus mij niet op 'de armoede' meer op 'de sociale uitsluiting'. Waar zijn er mogelijkheden om contacten te leggen met andere groepen? Hoe kun je groepen attent maken mensen uitgesloten zijn door heel kleine dingen?</p>	<p>Wat we hebben gemerkt doorheen de jaren is dat de hulpverlening toch wel heel sterk tekortschiet bij die doelgroep. Er is een mismatch, ze begrijpen elkaar niet, ze hebben een ander referentiekader, er is te veel afstand.</p>

	hoe kan ik andere personen daar wat in helpen". Zij hebben heel veel kennis dat ze willen delen en dat is zeker een sterkte. Het is niet omdat ze in armoede leven dat ze geen capaciteiten hebben om ergens over na te denken of heel veerkrachtig te zijn.	Er wordt veel gezegd dat het hun eigen fout is. Ze maakten de verkeerde keuzes maar ik ken niemand die er ooit voor gekozen heeft om in armoede te zitten. Eigenlijk is dat een systemische fout. De drie pijlers om het over armoede te hebben, of om armoede op te heffen zijn: voldoende inkomens, voldoende duurzame kwaliteitsvolle en betaalbare woningen en ten derde toegankelijke dienst en hulpverlening.	
Welke organisaties ----- Samenwerking	Wij hebben vele samenwerkingen met organisaties. Bijvoorbeeld met de OCMW, met A'kzie,... Onlangs zijn we een samenwerking gestart met de 'Gouden Buurt' waarbij we de buurtbewoners willen verbinden met elkaar omdat die straat eigenlijk een stukje is waar er heel veel armoede is en waar heel veel kwetsbare gezinnen leven. We hebben hele goeie samenwerkingsverbanden met lokale besturen. Er zijn heel veel vlakken in ons werk die overlappen met andere organisaties en daar zijn er wel samenwerkingen. Met de voedselbanken, deelfabriek,... W13 is een overkoepelend bestuur.	Ervaringsdeskundigen, vzw Wieder,	Wij hebben ook nog dingen gedaan in samenwerking met de bibliotheek. Dat we in een boek, dat komt uit Amerika dat heeft Random Acts Of Kindness. Dat er spreuken in zaten dat mensen op een onverwacht moment geconfronteerd worden met de problematiek.
Media ----- Invloed armoede ----- Invloed job	Wij geloven heel sterk in blended hulpverlening.. Het is een verbetering omdat je veel toegankelijker wordt. Dit hebben we heel erg gemerkt tijdens de corona omdat het dan makkelijker is om te chatten. Ze kunnen gewoon hun gsm nemen en chatten. Je hoeft daarvoor nergens naar toe te gaan. Die toegankelijkheid is dus belangrijk.	Belangrijkste voor mij is : 'In welke mate krijg je de kans in je job om in relatie te gaan met mensen en hoe zoek je een systeem die zo weinig mogelijk groepen uitsluit. Sociaal werkers moeten aansluiten bij het leven van mensen die het moeilijk hebben. Dat is de hoofdtaak. Daarna afstemmen & dan aangrijpen	/

	<p>Blended hulpverlening kan ook structuur bieden. Je hoeft niet altijd bij de cliënt te zijn om hulp te verlenen.</p> <p>Jongeren en jongvolwassenen zijn heel snel weg met die digitalisering. Bij de iets oudere generatie is dit dan moeilijker. In de tijd van corona merkten we ook dat dit moeilijker is voor gezinnen die bijvoorbeeld geen laptop en internet thuis hebben. Ook weten ze dan niet hoe dit allemaal werkt en dat zorgt ervoor dat het moeilijk is om hen te bereiken. Ook ben je niet veel met een laptop als je geen internet hebt. Velen weten bijvoorbeeld niet hoe ze online moeten betalen. Als je geen smartphone hebt dan kun je daar ook niet veel mee. De meest kwetsbaren worden daardoor heel vaak uitgesloten. Dit is allemaal niet evident voor mensen met weinig middelen.</p>	<p>wat er aan de orde is. Als ik thuis kom en ik heb honger, ga ik niet een boek lezen. Ik zal in de koelkast kijken. Wij zetten voornamelijk in op processen, protocollen,... dat werkt voor vele mensen, maar niet voor allemaal. Met de ene mens kun je koffie drinken & humor gebruiken bij de anderen moet je gaan wandelen en juist zeer lang zwijgen.</p> <p>Tegenwoordig wordt er niet geluisterd aan 20 % van onze bevolking. Deze uitspraak is er gekomen omdat ik ontslagen werd als straathoekwerker in een collectief ontslag door de besparingen van de Vlaamse regering. Een straathoekwerker uit Roeselare schreef dan een mooie brief over mij en dat werd op sociale media enorm veel gedeeld en ik ken veel mensen en zo ging dit dan rond.</p> <p>Journalisten, tv-makers,... belden mij dan op en dan dacht ik bij mezelf ik kan nu boos zijn omdat ik ontslagen ben of doen wat ik eigenlijk al 30 jaar mee bezig ben. Die mensen waar er niet aan geluisterd wordt een stem geven en dan lukt dat ook en dan komt er een tv-programma en daar heb ik eigenlijk geen verdienste aan.</p> <p>Als sociale werker moet je drie dingen registreren. Heb ik geluisterd, heb ik getroost en heb ik hoop verleend. Deze drie zaken zorgen ervoor dat mensen vooruit kunnen. Al de rest telt niet.</p>	
--	--	--	--

		<p>Bijvoorbeeld als ik nu een alcoholprobleem zou hebben en ik vertel dat ik het moeilijk heb, dan moet je niet als maatschappelijk werker gaan zeggen heb je al eens gedacht aan een ontwenningkliniek of een AA kliniek. Je hoort echt te luisteren en niet direct kijken naar wat de oplossing is. Dat maakt het verschil. Als je finaal niets kunt doen, nooit loslaten. Mensen zijn sociale wezens, die willen relaties.</p> <p>We moeten meer tonen hoe het leven van mensen in kwetsbare posities in elkaar zitten en niet 'Wat wij gedaan hebben, dat geeft ze geholpen'. We registreren te veel wat wij doen.</p> <p>We registreren niet meer hoe het leven van iemand in elkaar zit.</p>	
<p>Activerende methodieken ----- Werkvormen</p>	<p>Ik denk dat het belangrijk is dat je de mensen zelf betreft. Het doelpubliek ook eens tussentijds betrekken in het proces. Je kan een tof idee hebben maar je staat er soms zelf iets verder vanaf dan een persoon die zelf in die situatie zit.</p> <p>Aftoetsen is dus zeker heel belangrijk. Vaak krijg je ook heel toffe, originele input waar je zelf niet bij hebt stil gestaan. Ik zou ook heel laagdrempelig werken. Ervoor zorgen dat het voor iedereen toegankelijk is, naar taal toe, locatie toe en naar wat toe. Zodat je geen mensen uitsluit in je opzet.</p>	<p>QR codes kunnen misschien iets zijn. Zo moeten ze niet binnenstappen maar kan er via de codes uitgelegd waarom er bijvoorbeeld mensen aan het CAW moeten zijn. Dat profiel is goed maar elke mens heeft ook zijn eigen profiel. Als je een goeie film hebt dan is er altijd een personage waar je zich kan in inleven. Dan ga je altijd gaan reflecteren : 'Wat zou ik doen als ik in de situatie zat'. Ik zou niet enkel naar sociale diensten gaan. Maar er ook een levensverhaal aan koppelen. Levensverhalen van mensen die effectief geholpen zijn maar ook van mensen die niet geholpen zijn. Boven een organisatie zou er enkel maar moeten staan 'hier moet je zoveel maanden wachten'. Wat ze daarmee eigenlijk zeggen is, steek je depressie in</p>	<p>Enerzijds het historische verhaal van Brugge en we hebben dan geprobeerd op ieder punt een link te maken met een armoedeorganisatie in Brugge of een organisatie in het middenveld dat specifiek iets gaat doen voor kansengroepen. Het tweedelige luik daarvan was dat enerzijds dat je het historische verhaal mee had.</p> <p>Wij hebben mensen in Brugge zo zot gekregen om allemaal een lijn op zich te laten zetten in Engeland hebben ze dat effectief laten tatoeëren. Bruggelingen waren zo zot niet, maar dat was erg schoon. Je zal het zeker nog vinden als je intypt: lijn voor solidariteit. Dat was ongelooflijk prachtig. Dat waren unieke Bruggelingen dat zich bereid voelden,</p>

	Je doet dat natuurlijk niet expres. De grootste tip is vooral praat met je doelgroep.	een zakje, houdt het mooi warm en kom binnen 13 maanden eens terug'. Dat is de realiteit . Niet dat ze laagdrempelig zijn.	om een lijn, dat zich met andere mensen verbond, om zich solidair op te stellen. Zulke dingen werken. Er is ook een hele campagne, ik denk dat het Roemenië is, maar het is van alcohol hoor.
Socio-demografisch ----- Bereik doelgroep	Omdat wij zo een brede werking hebben en omdat iedereen welkom is zien we wel dat we van alle leeftijden en achtergronden cliënten hebben. Het is moeilijk omdat te categoriseren. Maar vooral heel veel kwetsbare mensen en vaak met een multi-problematiek dus dat het op verschillende levensdomeinen toespitst.	Bij sociologie proberen ze altijd groepen te groeperen maar ik zie vooral één groep met allemaal het kenmerk 'stress'. Ik heb in de maand mei rond de 700 000 mensen bereikt. Maar als ik dan echt kenmerken moet toewijzen is dat over het algemeen uitsluiting en geen aansluiting meer vinden en dan zie je dat iedereen schrikt als er daklozentellingen zijn. Mensen zouden schrikken als ze zouden weten hoeveel mensen er zijn die 's morgens opstaan en niet weten waar ze in de avond zullen moeten slapen. Als vrouw is dit moeilijk. Ik moet je niet uitleggen wat vrouwen zouden moeten doen om ergens te mogen slapen...	Samen op pad gaan met mensen en typisch aan onze doelgroep is dat je tien stappen vooruitzet soms maar dan ook twintig de dag nadien achteruit. Je moet daarmee kunnen omgaan. Dat is niet leuk en af en toe zouden we ze ook met hun hoofd tegen de muur willen slaan maar bon, dat zijn volwassen mensen.
Organisaties ----- Financiële middelen ----- Armoedeorganisatie	<u>Vraag m.b.t. de financiële middelen:</u> Heel specifiek om armoede bestrijden kan ik niet echt zeggen. Wij krijgen middelen van de Vlaamse Overheid. Heel specifiek over armoede gaat dit niet maar dit zit er natuurlijk wel in verwerkt. Een ander deeltje waarvan we ook reguliere middelen krijgen is van de lokale besturen, bijvoorbeeld stad Kortrijk. Daarnaast hebben we ook middelen vanuit projecten die we binnenhalen.	/	/

<p>Politiek</p> <p>-----</p> <p>Armoedebeleid</p> <p>-----</p> <p>Goed en werkpunt</p>	<p>Ik vind dat ze op goeie pijlers werken. Het is natuurlijk een plan. Op zich denk ik wel dat stad Kortrijk goed bezig is met bepaalde dingen te onderzoeken en projecten op te zetten. Bijvoorbeeld de nieuwe deelfabriek die er zal komen. Ik denk dat dit mooie projecten zijn maar een plan uitwerken is makkelijker dan de uitvoering. Ik vind het wel een ambitieus en een degelijk beleidsplan met een goeie visie.</p>	<p>In 2000 werd er geknabbeld aan het artikel in het wetboek over beroepsgeheim. Hierdoor gingen mensen gaan liegen. Maar we hebben ze eigenlijk verplicht om te liegen. Mijn moeder zei altijd: "Wees nooit bang omdat iemand liegt tegen je, zoek waarom ze liegen tegen je. Dat is een heel andere manier om naar zaken te kijken. Bijvoorbeeld intakelijsten. Wat ze daar vragen, zonder te weten wat er mee gebeurt. Het is normaal dat mensen soms gaan liegen.</p> <p>De maatschappij moet ook fatsoenlijk zijn. Ze moeten goede wetten maken. Als je wilt dat niemand op straat moet slapen dan moet je voldoende daken maken dat mensen onder kunnen liggen. Als je weet dat schoolverlaters geen wachtuitkering meer krijgen dat meer jongere mensen naar het OCMW moeten gaan. Dat is helemaal niet juist. Dat zijn slechte wetten en het gevolg is dat mensen uit de maatschappij gezet worden en dan heb je sociaal werkers die hen moeten gaan opvissen en terug in de maatschappij laten deelnemen.</p> <p>Er worden fouten gemaakt in de maatschappij. Aan ergere 'gevallen' wordt er meteen de stempel opgeplakt met 'onhandelbaar' en dan wordt er daar niets meer aan gedaan. Of ze staan op wachtlijsten maar raken nergens binnen. Dan hoor je plots in het nieuws van een schoolshooting in Texas, of een verkrachting, ...</p>	<p>Je moet op zoek gaan dat je ervoor kan zorgen dat een modale Bruggeling of modale burger iets wilt bijleren zonder dat je de moeder Theresa of pater Damiaan van deze wereld wilt zijn, en daar dan een historisch component aan koppelen. Dat bestond al in Kortrijk, en we hadden zoiets van wat Kortrijk kan, kunnen wij ook, en kunnen wij beter. En dat is ook zo. Alhoewel Philippe De Coene dat niet graag zal horen, ik weet dat al.</p>
---	---	---	---

		<p>Maar als je verder kijkt dan is het eigenlijk de maatschappij die niets doet hieraan. Wij dragen er als maatschappij geen zorg voor. Dit is ook zo voor mensen met armoede. In tegenstelling tot 100 jaar terug worden mensen in armoede ervan beschuldigt dat dit allemaal hun eigen schuld is. Mensen in armoede beginnen ook denken dat de wereld er effectief beter zou uitzien zonder hun. Alle verenigingen waar armen het woord nemen worden bijna allemaal getrokken door iemand die ooit failliet gegaan is. Ik denk wel nu de energiefacturen verduren, die mensen die nu in armoede komen zullen in opstand gaan. Maar mensen die al lang in armoede zijn beginnen ook zelf geloven dat het hun eigen fout is. Zondag zat ik nog samen met de mama's van vorig seizoen en een mama wilde geen hulp vragen voor iets omdat ze al zoveel krijgen terwijl ze daar wel recht op heeft.</p>	
<p>Stellingen ----- Impact corona ----- Digitalisering organisatie ----- Energie en gasprijzen ----- Leefloon</p>	<p><u>Stelling m.b.t. het leefloon:</u> Ik denk dat dit zeker is. In de OCMW's merken ze dit nu al. Ze krijgen hier heel veel vragen rond. Als je werkt en een beetje reserve hebt dan kun je dit wel betalen maar voor mensen met weinig reserve en die al een beperkt budget hebben is dit moeilijker. Vaak zijn dit dan nog de huizen die het minst geïsoleerd, waar er geen dubbelglas is en dus veel gestookt moet worden om het op te warmen en</p>	<p><u>Stelling m.b.t. impact corona en digitalisering:</u> Dat is zeer breed. Voor een aantal zaken was dit zeer negatief. Als je in armoede leeft woon je meestal in ongezonde kleine woningen. Dan moest je thuisblijven. Ook moest je online les volgen maar had je bijvoorbeeld maar 1 smartphone en 3 kinderen. Het voordeel is dat dit een thema werd en dat dit in de pers kwam. De corona was iets waar niemand voor gekozen had en dan krijg je de</p>	/

	<p>waar mensen meer thuis zijn. Het heeft zeker een grote invloed op mensen die alreeds in armoede leven maar ook op mensen die juist nog niet in armoede leven.</p>	<p>kwetsbaarheid van de maatschappij en de meest kwetsbaarden kwamen in nog meer kwetsbaarheden. In corona waren er ook geen promoties. Je mocht maar 1x om de zoveel dagen gaan winkelen. Dit alles heeft een impact gehad. Het positieve vind ik dan dat er op dat moment aandacht was voor die kwetsbaarheden.</p> <p><u>Stelling m.b.t. energie en gasprijzen:</u> De spaarboeken die momenteel opgegeten worden omdat mensen zien dat de consumptieprijzen van voeding, energie,.. omhoog gaan. Indexering loopt ook altijd achter. Het is een mooi mechanisme maar het herverdeelt niet goed</p>	
<p>Armoedewandeling ----- Ervaring</p>	/	/	<p>Als je zelf zou kijken in je netwerk en je praat over een armoedewandeling met een historische component van de stad Kortrijk. Ik denk als er 3% zal zeggen van we doen dat, dat het al veel is. Bij als dat iets is dat ze wat kunnen doen, denk ik dat het bereik veel groter is.</p>
<p>Sensibilisering ----- Armoedeverhaal ----- Tips en tricks -----</p>	<p><u>Vraag m.b.t. het brengen van een armoedeverhaal:</u> Maar ik denk vooral dat het belangrijk is om iets realistisch over te brengen. Ik geloof er heel erg in om te werken met ervaringsdeskundigen om juist een realistisch beeld te scheppen.</p>	<p><u>Vraag m.b.t. het brengen van een armoedeverhaal:</u> Armoede een gezicht geven. Weggaan van cijfers. Ik gruw daar een beetje van. Ik heb nooit kwantitatief geregistreerd wat ik gedaan heb. Ik heb altijd verhalen gebruikt als gereedschap. Als je iets verteld over je stage. Zeg je dan thuis 'Ik heb 12 gesprekken gehad?'. Je zegt wat er is blijven plakken. Je probeert te duiden wat de moeilijkheden waren.</p> <p><u>Vraag m.b.t. tips en tricks</u> Als je profielen opmaakt moet je erop letten dat het echt is. Waar kan iemand zonder papieren binnen? Niet in een nachtopvang, ... organisaties zien wat ze goed doen, maar niet wie ze allemaal uitsluiten.</p>	<p><u>Vraag m.b.t. het brengen van een armoedeverhaal:</u> Wat er vree aanslaat is dat je mensen met iets prikkelt. Dat ze een belevingscomponent hebben en dat ze er kunnen op terugblikken. Dat ze kunnen zeggen binnen drie jaar, of drie maanden, ik heb daar nog wat aan gehad. Soort van reminder.</p>

	Docent EDAS en ervaringsdeskundige	Een teamverantwoordelijke cvo MIRAS	Poverello
Betekenis armoede en sociale uitsluiting ----- Armoede & uitsluiting	<p>Er is geen standaard persoon in armoede. Er is geen standaard wijze of manier dat je kan armoede bestrijden of onderwijs armoede-proof maken of wat dan ook. Eigenlijk gaat het erom dat je samen kan zoeken van in elke situatie: wat speelt hier, wat is er nodig. Uiteraard rekening houdend dat er bepaalde zaken of drempels zijn.</p> <p>Armoede is veel meer dan enkel het financiële, fysieke, materiële aspect. De 'binnenkant' is ook erg belangrijk.</p>	<p>Ik denk dat het belangrijk is dat armoede heel breed is en dat het niet enkel te maken heeft met 'ik heb geen geld'. Maar dat het een impact heeft op het volledige leven van mensen. De stress dat ze daardoor ervaren, niet kunnen deelnemen aan bepaalde activiteiten en hun kinderen niet kunnen laten deelnemen aan activiteiten, veel onzekerheid en stress op het einde van de maand. Door gebrek aan middelen missen ze ook heel veel kansen in het leven.</p>	<p>Er zijn vele elementen. Mensen aan de rand van de maatschappij, leven in de buitenbaan, minder kansen hebben, verslavingen, generatiearmoede, onvoldoende geschoold, geen sociale contacten, eenzaamheid, geen toegang tot cultuur, onwetendheid, geen toegang hebben tot informatie, rechten, geen weerbaarheid, niet kunnen weerstaan aan de maatschappelijke druk en de reclame. De weg niet vinden naar de kluwen van de samenleving. Door tegenslagen in het leven.</p>
Eigen ervaring	/	/	<p>De grootste ervaring is dat mensen in armoede zeer vroeg sterven. Je kent dan die mensen en dat maakt het soms niet makkelijk. Dat zijn meestal jonge mensen, veel met een drankprobleem. En dan krijg je plots te horen dat ze gestorven zijn. In vzw Poverello hebben we ook een prikbord met alle doodsprentjes van die mensen. We proberen ook altijd naar de begrafenis te gaan van die personen. Meestal hebben ze weinig tot niemand die naar hun begrafenis komt, omdat ze gewoon zo'n klein netwerk hebben.</p>
Welke organisaties ----- ----- Samenwerking	<p>De cirkel in Antwerpen. Dat is een organisatie dat ontdekte dat niet alles altijd aansloeg. Vandaaruit is de link beginnen ontstaan, zo hebben ze via ouderenwerking tot de EDAS-opleiding gekomen.</p>	/	<p>We werken wel samen met 'foodact'. Dat is iets dat De Coene heeft opgestart. Ze stellen iemand aan die overschot gaat ophalen bij winkels. Dat wordt dan verdeeld.</p>

			<p>Ook werken we samen met de voedselbank van Kuurne en in Kortrijk.</p> <p>Met de kringloopwinkel hebben wij ook een samenwerking. Dat is wederzijds. Wij wisselen uit. De kringloopwinkel staat ons ook toe om zaken voor een bepaald miniem bedrag aan te kopen. Als we bv. horen dat iemand verhuist dan helpen wij hen daarmee.</p> <p>Ook met vzw De Kier werken wij samen.</p>
Media ----- Invloed armoede ----- Invloed job	/	/	/
Activerende methodieken ----- Werkvormen	<p>Wij gaan ervaringsgericht te werk. Wat kent de groep en van daaruit werken we verder. Wanneer er een thema aanbod komt in de les, zullen wij onze lesvoorbereidingen verschuiven en eerst deze thema's aanbod laten komen. We zorgen ervoor dat we echt inspelen op de interesses van de cursisten. Je moet flexibeler zijn dan het pakketje.</p>	<p>Gewoon niks al te afwijkend zien. Bijvoorbeeld 'We gaan nu eens binnenkijken in een huis waar mensen in armoede leven.' Je moet kaderen dat het geen schaamte is als je met weinig middelen opgroeit.</p> <p>Ik denk dat het belangrijk is om hen in kleine groepjes te laten werken. In grote groep zijn er altijd cursisten die zich bewust/onbewust durven wegsteken. Hoe kleiner de groepjes, Hoe meer interactie ze zullen hebben met elkaar. Het is ook wel belangrijk dat je dan vanuit die groepjes kunt terugkoppelen naar de grote groep op het einde.</p> <p>Of met een soort budget dat ze moeten starten. Ze vertrekken op wandeling en krijgen een budget mee en dat is dan bijvoorbeeld hun budget voor een maand. Je ziet hoe ver je raakt. Haal je het einde of niet?</p>	<p>Ook doen we vaak activiteiten met de gasten (bv. Naar de zee gaan, een optreden, een etentje, eens naar Pari Daiza gaan, Lourdes, etc.). De mensen betalen een kleine bijdrage, ze sparen hiervoor en kijken er naar uit.</p>
Socio-demografisch ----- Bereik doelgroep	<p>We zullen starten met de bestaansredenen van de opleiding. De vaststelling ondanks heel veel inzet, jaren en inzet dat er aan armoedebestrijding wordt</p>	/	<p>Het is een beetje 50/50. Mannen, vrouwen, enkele mensen van Afrika, weinig moslims. Dit komt</p>

	gegeven, zijn de ervaringen van de mensen ook erg belangrijk hierin.		wellicht door de voeding die we presenteren. Ook mensen uit het Oosten. Het valt mij wel op dat het meer ouderen zijn dan jongeren van 20-30-jarigen. Er zijn er natuurlijk wel, maar vooral 40-50 jaar.
Organisaties ----- Financiële middelen ----- Armoedeorganisatie	/	/	<u>Vraag m.b.t. armoedeorganisatie</u> Wij bieden een thuis en warmte aan. Structureel doen wij niets aan armoede. Onze medewerkers hebben gewoon een hart. We willen met liefde iets doen voor die mensen. <u>Vraag m.b.t. financiële middelen:</u> De financiële middelen van Poverello, dat zijn allemaal privé giften. Donaties, ook soms erfenissen.
Politiek ----- Armoedebeleid ----- Goed en werkpunt	/	/	Het kan altijd beter hé. Vooral bijvoorbeeld de sociale huisvesting. Er zijn enorme wachtlijsten. Ook weet ik hoe armtierig het aanbod is. Die mensen moeten leven in een huis met armtierige omstandigheden met slechte verwarming, het vocht loopt van de muren, onvoldoende hygiëne. Dat wordt dan nog verhuurd... Op de privémarkt mag alles. Voor dat er een huis verhuurd zou mogen zijn zouden er regels moeten zijn zoals het sociaal verhuurkantoor (elektriciteit, oppervlakte, hygiëne...).
Stellingen ----- Impact corona ----- Digitalisering organisatie ----- Energie en gasprijzen ----- Leefloon	<u>Stelling m.b.t. impact corona:</u> Heeft corona de polarisering die al bezig was, maar dat is iets maatschappelijk, vergroot? Dat wel. Wanneer je mensen kan klikken of verklikken, geeft dat wantrouwen naar elkaar. Je voelde wel druk want als je daarvoor was, was je daartegen. <u>Stelling m.b.t. digitalisering:</u> Alles is nu online, inschrijven van de kinderen, facturen, zelfs de menukaarten op restaurant. Dat is niet voor iedereen evident. Het is niet enkel de energieprijzen.	<u>Stelling m.b.t. corona en digitalisering:</u> In de onderwijscontext denk ik meteen aan het feit dat het plots thuisonderwijs werd. Als je dan geen laptop hebt of één laptop voor het hele gezin dan kom je al in de problemen. Of bijvoorbeeld de beschikbaarheid van ouders. Sommigen moesten blijven werken, waardoor je niet bij uw kinderen thuis kan zijn. Ja, het is natuurlijk zo dat als je niet mee bent met de digitalisering je daar ook bent uitgesloten.	<u>Stelling m.b.t. het leefloon:</u> Ja dit is voldoende, als het hoog genoeg is. Leefloon is een makkelijk woord die makkelijk gezegd wordt en goed in de mond ligt. Dat zou zozegegd alles oplossen. Het is te zien wat ermee wordt bedoeld. Het belangrijkste vind ik sociale bescherming. Naar de mensen gaan en bv. gezondheidszorg vind ik ook heel erg belangrijk. Armoede zorgt vaak voor een slechte gezondheid. Ook zijn mensen in armoedesituaties zich soms niet bewust van hun

	Ik denk inderdaad dat het vooral op onderwijs impact had. Voor kwetsbaren. Jongeren die geen internet hadden, geen laptop ter beschikking, geen afgezonderde ruimte om hun lessen te volgen. Het wordt ook niet altijd gezegd van ik heb geen laptop of smartphone. Mensen haken af, ze willen niet zeggen dat het financieel niet haalbaar is.	Sommigen konden geen online lessen meevolgen of moesten dit volgen via hun telefoon. <u>Stelling m.b.t. energie en gasprijzen:</u> Ja, zeker. Zeker op mensen die nog niet bestempeld worden door armoede die daar nu in terecht zullen komen.	rechten. Momenteel krijg je een bedrag en daarmee zou je alles moeten betalen.
Armoedewandeling ----- Ervaring	Wij hebben de wandeling ooit gedaan in het begin. Het is te zien vanuit welk standpunt je kijkt of dit positief of negatief was. Als je inderdaad een beperkte kennis hebt van armoede vind ik de armoedewandeling echt interessant. Maar ik ben daar kritischer naar omdat het een aantal facetten mist.	Neen, zelf heb ik ze nog niet gedaan. De andere leerkrachten wel.	/
Sensibilisering ----- Armoedeverhaal ----- Tips en tricks -----	<u>Vraag m.b.t. tips en tricks:</u> Als je een methodiek doet doe dat bijvoorbeeld met een opgeleide ervaringsdeskundige. Dat zou bepaalde aanbeveling kunnen zijn, doe het niet alleen. Door de dialoog kan je alles al opentrekken. Als je wilt verruimen moet je in gesprek gaan van in het begin. Er moet een soort wisselwerking zijn.	<u>Vraag m.b.t. tips en tricks:</u> Als je bijvoorbeeld passeert bij organisaties moet je het concreet maken. Niet enkel de organisatie uitleggen. Maar met persoonlijke verhalen. Je moet het heel concreet maken want iedereen weet wel.	<u>Vraag m.b.t. het brengen van een armoedeverhaal:</u> Volgens mij is het belangrijk om mensen duidelijk te maken dat iedereen dit kan tegenkomen. Natuurlijk er zijn mensen 'de hogere middenklasse' waarbij het minder makkelijk zou bij gebeuren. Zij hebben een zekere zekerheid. Maar er zijn heel wat mensen die in onzekere toestanden leven. De armoede neemt toe en er zijn zeker mensen die nog in armoede terecht zullen komen met die stijging van de elektriciteitsfacturen.

Toestemmingsverklaring in verband met anonieme audio-opname en video-opname

Beste mevrouw/meneer

Wij zijn Melissa Lauwers, Lindsey Monchy, Milan De Ly, Sarah Vermeulen, Julie Mahieu, Andrea Pérez Ortega en Kaat Lapon.

In het kader van onze bachelorproef werken wij een activerende methodiek uit om in eerste plaats de cursisten bewust te maken van de armoedeproblematiek en de problematiek van minderheden en sociale uitsluiting. We zetten de cursisten letterlijk in beweging met onze methodiek.

We brengen via onze activerende methodiek de oorzaken en gevolgen van armoede in beeld en laten de cursisten ervaren wat het betekent om in armoede te leven of sociale uitsluiting te ervaren. Verder brengen we ook verhalen van mensen in armoede en geven we informatie over enkele organisaties.

In de methodiek wordt er gebruik gemaakt van casussen waarin we een dag uit het leven schetsen van iemand in een armoedesituatie. De methodiek zal systematisch worden ingezet in cvo MIRAS.

Daarbij hebben wij een stem nodig om onze fictieve casussen in te spreken.

Bij het ondertekenen van deze brief verklaart u dat u bereid bent om anoniem in beeld te komen en een casus in te spreken waar u de stem inspreekt van iemand in een armoedesituatie. Ook gaat u akkoord dat deze anonieme video- en audio-opname systematisch gebruikt wordt in deze activerende methodiek. Cvo MIRAS behoudt de rechten om de video te gebruiken voor de activerende methodiek.

Alvast bedankt voor uw medewerking!

Handtekening: .....

Naam: .....

Datum: .....

Plaats: .....